

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2023

การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม

ศุภนิวัฒน์ โยธีสุวรรณ
คณะศิลปกรรมศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

 Part of the [Music Commons](#)

Recommended Citation

โยธีสุวรรณ, ศุภนิวัฒน์, "การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม" (2023). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 10291.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10291>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจีรพล เพชรสม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

PERFORMANCE METHODS OF SAW-DUANG IN KHREUNGSAI PICHAWA ENSEMBLE

BY KRU JIRAPON PETCHSOM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจือพล เพชรสม
โดย	นายศุภพิพัฒน์ โปธิ์สุวรรณ
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทระ คมขำ)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ เชิดชู)	

ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ : การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม.
 (PERFORMANCE METHODS OF SAW-DUANG IN KHREUNGSAI PICHAWA
 ENSEMBLEBY KRU JIRAPON PETCHSOM) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ศ. ดร.ข้าม พร
 ประสิทธิ์

วิทยานิพนธ์เรื่องการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม
 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรเลงและกลอนซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม
 ผลการศึกษาพบว่าซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อวงเครื่องสายปี่ชวาในบทบาทของผู้นำ
 การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาผู้บรรเลงต้องมีความเข้าใจถึงบทบาทเครื่องดนตรีและการ
 เลือกใช้สำนวนที่เหมาะสมเพื่อเป็นหลักให้กำบัง ผู้บรรเลงต้องมีความแม่นยำในทำนองหลักและ
 เชี่ยวชาญเรื่องการเปลี่ยนบันไดเสียงอย่างฉับพลันเพื่อตอบสนองต่อแนวการบรรเลงของวงที่มีความ
 กระชับรวดเร็ว วิธีการบรรเลงซอด้วงตามแบบแผนของครูจिरพล เพชรสม ได้แก่ การศึกษาทำนอง
 หลัก การฝึกเปลี่ยนเสียงเพื่อการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา การแปรทำนอง และการใช้กลวิธีพิเศษ
 ซึ่งผู้บรรเลงสามารถบรรเลงซอด้วงได้ทั้งแบบเลื่อนระดับรัตกและไม่เลื่อนระดับรัตก ทั้งนี้พบ
 ลักษณะการดำเนินทำนองซอด้วงทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ กลอนโครงสร้างตามทำนองหลัก กลอน
 เรียงเสียง กลอนย่ำเสียง และกลอนไต่เสียง ลักษณะดังกล่าวเป็นการดำเนินซอด้วงของครูจिरพล
 เพชรสม ที่มีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนเพื่อเป็นหลักให้กำบังวงเครื่องสายปี่ชวา รวมถึงสนับสนุนปี่ชวา
 ระหว่างที่เป่าโห่ผ่านการเก็บแทรกแซงและตกแต่งด้วยกลวิธีพิเศษซึ่งประกอบด้วย การพรมปิด
 การพรมเปิด การพรมจาก และการสะบัดนิ้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย

ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6482007235 : MAJOR THAI MUSIC

KEYWORD: METHODS, SAW-DUANG, KHREUNGSAI PICHAWA

Supapipat Posuwan : PERFORMANCE METHODS OF SAW-DUANG IN KHREUNGSAI PICHAWA ENSEMBLE BY KRU JIRAPON PETCHSOM. Advisor: Prof. KUMKOM PORNPRASIT, D.Lit.

The study aimed to explore the performance methods of Saw-Duang in Khreungsai Pichawa ensemble and the melodies of Saw-Duang in Khreungsai Pichawa ensemble by Master Jirapon Petchsom. The findings showed that Saw-Duang played an important role in the ensemble as a leader. Performing Saw-Duang in the ensemble required the understanding of musician in the instrument's role and the use of appropriate melody to be the foundation of the ensemble. The performer must be precise in the main melodies of the tunes and expertise in key transposition to perfectly respond to the fast tempo of the ensemble. There were 4 approaches for performing Saw-Duang in Khreungsai Pichawa: learning the main melodies, modulation practice, composing melodies, and adding special techniques. Additionally, the Saw-Duang musician was able to perform in either Saw-Duang tuned the original key or Chawa key. The study found four types of melodies that were performed the main melodies, conjunct melodies, repeating melodies, and ascending melodies. These melodies performed by Master Jirapon Petchsom were simple and straightforward in order to provide a foundation for the ensemble, and also to support Pichawa by performing rapid passage and using special techniques concluding *Prom-Pid*, *Prom-Pert*, *Prom-Jrak*, and *Sa-Bat-Niew*.

Field of Study: Thai Music

Student's Signature

Academic Year: 2023

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณทุนอุดหนุนการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาเอกและโทที่เข้าศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณครูจิรพล เพชรสม ที่กรุณาถ่ายทอดเพลงและการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา รวมถึงให้ความรู้ด้านดุริยางค์ไทยแก่ผู้วิจัย ตลอดจนความเมตตาของคุณครูที่มีต่อผู้วิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ข้าพเจ้าเป็นนักดนตรีที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ตลอดจนแนะนำการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับวงเครื่องสายปี่ชวา รวมถึงแนะนำองค์ความรู้แก่ผู้วิจัยอันเป็นส่วนสำคัญของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บินทสันต์ รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์ รองศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรระ คมขำ อาจารย์ ดร.ดุขฎิ สว่างวิบูลย์พงศ์ อาจารย์วิรัช สงเคราะห์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ เชิดชู ที่กรุณาให้ความรู้และชี้แนะแนวทางการทำวิทยานิพนธ์อันเป็นส่วนสำคัญต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย คุณพ่อ คุณแม่ และพี่สาว ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยทั้งทางกายและจิตใจ ขอขอบคุณนางสาวปริณดา ไชยวุฒิ ผู้ช่วยวิจัยคนสำคัญของผู้วิจัย และขอขอบคุณนายยศพล คมขำ นายมนัสชัย พิมพ์จันทร์ นางสาวจันทรวรา ดอนคงดี และนายประสิทธิ์ ทิมสีคราม ผู้มีส่วนร่วมในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบพระคุณศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยวิจัยระหว่างที่ศึกษาในระดับปริญญาโท รวมถึงเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ นางสาวชุตติกาญจน์ กลั่นฤทธิ์ นายภัทรภูมิ นิลวรรณ และนายธีระรัตน์ คมขำ ที่ช่วยเหลือผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนาม ตรวจทานวิทยานิพนธ์และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณพี่น้อง สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัย

ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	
กิตติกรรมประกาศ.....จ	
สารบัญ.....ฉ	
สารบัญตาราง.....ช	
สารบัญรูปภาพ.....ฌ	
บทที่ 1 บทนำ..... 1	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1	
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย..... 2	
1.3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 2	
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 4	
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 4	
บทที่ 2 มุลบทที่เกี่ยวข้อง..... 7	
2.1 วงเครื่องสายปี่ชวา..... 7	
2.1.1 วงปี่ชวากลองแขก..... 7	
2.1.2 ประวัติและการประสมวงเครื่องสายปี่ชวา..... 14	
2.1.3 ขอบเขตเสียงของวงเครื่องสายปี่ชวา..... 19	
2.1.4 บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวา..... 21	
2.2 วงเครื่องสายปี่ชวาในปัจจุบัน..... 22	
2.2.1 โอกาสในบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา..... 22	
2.2.2 สุนทรียศาสตร์ในวงเครื่องสายปี่ชวา..... 25	

2.3 ชีวิตประวัติครูจิรพล เพชรสม.....	31
2.3.1 ประวัติการศึกษา.....	32
2.3.2 ประวัติรับราชการ.....	35
2.3.3 ดุริยนิสัยครูจิรพล เพชรสม.....	35
บทที่ 3 การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา.....	39
3.1 บทบาทหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา	39
3.2 การกำหนดเสียงซอด้วง.....	43
3.3.1 การศึกษาทำนองหลัก.....	49
3.3.2 วิธีการฝึกการเปลี่ยนเสียงเพื่อการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา	59
3.3.3 การแปรทำนอง.....	64
3.3.4 การใช้กลวิธีพิเศษ	69
บทที่ 4 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิรพล เพชรสม.....	73
4.1 สัญลักษณ์และข้อกำหนดในการบันทึกโน้ต.....	73
4.2 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา.....	76
4.3 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงทยอยเขมร สามชั้น.....	117
4.4 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา.....	187
4.5 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงเต่ากินผักบุง สองชั้น.....	225
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	244
5.1 บทสรุป.....	244
5.2 ข้อเสนอแนะ	246
บรรณานุกรม	247
ประวัติผู้เขียน	250

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ขอบเขตเสียงของวงเครื่องสายปี่ชวา.....	20
ตารางที่ 2 ขั้นตอนการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในงานมงคลและงานอวมงคล	24
ตารางที่ 3 การให้ความหมายสุนทรียภาพในฝั่งอัตวิสัยและวัตถุวิสัยตามแนวคิดของ รองศาสตราจารย์ พิชิต ชัยเสรี	25
ตารางที่ 4 สำหรับสุนทรีย์ (Aesthetic set) ตามแนวคิดของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี	29
ตารางที่ 5 การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาตามแนวคิดของครูจีรพล เพชรสม	48
ตารางที่ 6 สรุปลักษณะเสียงปัญญาภูมิที่ใช้ในเพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา.....	116
ตารางที่ 7 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 1 เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา	116
ตารางที่ 8 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา	117
ตารางที่ 9 สรุปลักษณะเสียงปัญญาภูมิที่ใช้ในเพลงทยอยเขมร สามชั้น	185
ตารางที่ 10 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 1 เพลงทยอยเขมร สามชั้น.....	186
ตารางที่ 11 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงทยอยเขมร สามชั้น.....	186
ตารางที่ 12 สรุปลักษณะเสียงปัญญาภูมิที่ใช้ในเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา	224
ตารางที่ 13 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 7 เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา	225
ตารางที่ 14 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา.....	225
ตารางที่ 15 สรุปลักษณะเสียงปัญญาภูมิที่ใช้ในเพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น	234
ตารางที่ 16 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 1 เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น.....	234
ตารางที่ 17 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น.....	235
ตารางที่ 18 สรุปลักษณะเสียงปัญญาภูมิที่ใช้ในเพลงทั้งหมด 4 เพลง.....	236

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 หลักฐานการใช้ปี่ชวาในปูนโณวาทคำฉันท์สุภาษิตอิศรญาณ.....	8
ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของประเทศอินเดีย ไทย และอินโดนีเซีย.....	10
ภาพที่ 3 Kendang และกลองแขก	11
ภาพที่ 4 การบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาเพลงเหราเล่นน้ำ ในรายการ “คันธรรพศาลา”	19
ภาพที่ 5 ครูจีรพล เพชรสม	31
ภาพที่ 6 ครูจีรพล เพชรสม	35
ภาพที่ 7 รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน	40
ภาพที่ 8 ครูประเวช กุมุท (ศิลปินชาติ).....	44
ภาพที่ 9 ครูปี่บ คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ).....	44
ภาพที่ 10-11 ภาพแสดงระยะห่างระหว่างรัดอกกับลูกบิดสายของการตั้งเสียงซอดังเสียงเพียงออ (ซอล-เร).....	47
ภาพที่ 12-13 ภาพแสดงระยะห่างระหว่างรัดอกกับลูกบิดสายของการตั้งเสียงซอดังเสียงชวา (โด-ซอล).....	47
ภาพที่ 14 ครูจีรพล เพชรสม.....	48
ภาพที่ 15 การพรมปิด.....	69
ภาพที่ 16-17 การพรมเปิด.....	70
ภาพที่ 18 การพรมจาก	70
ภาพที่ 19-20 การสะบัดนิ้ว.....	71
ภาพที่ 21 การแสดงเสียงตามลูกฆ้องวงใหญ่.....	74

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏวงดนตรีไทยชนิดหนึ่งประสมขึ้นระหว่างวงปี่ชวา กลองแขกกับวงเครื่องสายไทยเรียกว่า “วงกลองแขกเครื่องใหญ่” โดยการนำโทนรำมะนา กับขลุ่ยเพียงออในวงเครื่องสายออก และนำปี่ชวากับกลองแขกเข้ามาแทนที่ เมื่อเวลาผ่านไปจึงเรียกวงชนิดนี้ว่า “วงเครื่องสายปี่ชวา” (มนตรี ตราโมท, 2505, น. 19) ครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “...โทน รำมะนาซึ่งซำกับกลองแขกกับขลุ่ยเพียงออที่มีเสียงกลาง ๆ ก็ถูกนำออกไป ก็เป็นวงเครื่องสายปี่ชวา...ขลุ่ยนี้ใช้ขลุ่ยหลิบ เพราะมีเสียงที่เล็กแหลมกลมกลืนกับเสียงปี่ชวา...” (ประเวช กุมุท, 2553, น. 45)

แม้ว่าวงชนิดนี้เป็นการประสมขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 4 แต่ด้วยเสียงสูงอย่างปี่ชวารวมถึงเครื่องกำกับจังหวะที่มีเสียงดังอย่างกลองแขก ทำให้วงเครื่องสายปี่ชวา มีความโดดเด่นและแตกต่างจากวงเครื่องสายประเภทอื่น ๆ นอกจากความชำนาญที่ผู้บรรเลงพึงมีในระดับสูง ความรู้และประสบการณ์ช่วยให้การบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา มีความวิจิตรและชวนติดตามอย่างยิ่ง

เมื่อความนิยมของวงเครื่องสายปี่ชวาที่แพร่กระจายมากขึ้นในหมู่นักดนตรีเครื่องสาย ส่งผลให้วงเครื่องสายปี่ชวามีบทบาทมากขึ้นทั้งงานมงคลและงานอวมงคล ดังที่ครูมนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) ได้กล่าวถึงวงเครื่องสายปี่ชวาในกรมมหรสพความว่า “ในสมัยนั้นรวมวงเล่นกันบ่อย ๆ นึกสนุกหรืออยากเล่นเมื่อไรก็เล่น ถ้ามีงานช่วยก็ยกไปช่วย ไม่ต้องมีการซ้อมก่อนการไปเล่นจริง” (มนตรี ตราโมท อ้างถึงในพวงเพ็ญ รักทอง, 2510, น. 22) นอกจากนั้นยังปรากฏการใช้วงเครื่องสายปี่ชวาในงานมงคลโดยทั่วไปซึ่งชี้ชัดได้ว่าวงเครื่องสายปี่ชวาได้รับความนิยมทั้งงานมงคล รื่นเริงและงานอวมงคลตั้งแต่ในสมัยอดีตเรื่อยมา

หลังยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วงเครื่องสายปี่ชวายังคงได้รับความชื่นชมจากประชาชนโดยทั่วไป มีการเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยนักดนตรีผู้ทรงคุณค่า อาทิ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) ครูเทียบ คงลายทอง ครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) ครูละเมียด จิตตเสวี ครูละม่อม ดุริยะชีวิน ครูทองดี สุจริตกุล แต่เมื่อนักดนตรีเหล่านี้ถึงแก่กรรม ประกอบกับศิษย์ที่ได้รับถ่ายทอดความรู้ด้านเครื่องสายปี่ชวา เช่น ครูบุญช่วย โสวัตร ครูبيب คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ครูจิรพล เพชรสม รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ ได้แยกย้ายไปประจำตำแหน่งตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้การแสดงและค่านิยมในการฟังวงเครื่องสายปี่ชวาซบเซาลง

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2532 ได้ปรากฏการแสดงวงเครื่องสายปี่ชวาในนาม “วงไร้ชื่อ” ทำให้วงเครื่องสายปี่ชวาที่ไม่มีการบรรเลงเป็นระยะเวลาอันยาวนานได้ปรากฏสู่สาธารณะอีกครั้งหนึ่ง จุดประกายนัยยะสำคัญให้วงเครื่องสายปี่ชวากลับมาเป็นที่รู้จักในแวดวงสังคมดนตรีไทย อย่างไรก็ตามแบบแผนการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวากลับเลือนลางเนื่องจากมิได้ปรากฏแนวบรรเลงที่ชัดเจนตั้งแต่ยุคแรกเริ่มส่งผลให้เครื่องดนตรีอย่างซอด้วงซอสามเครื่องและซอด้วงซอสามเครื่องผู้มีความรู้เรื่องการแปรทำนองกลอนซอด้วงอย่างมากในปัจจุบัน

สำหรับวงเครื่องสายปี่ชวานั้น บทบาทหน้าที่และวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีในวงต่างมีความแตกต่างกันออกไป แต่ด้วยปัจจัยเรื่องความสามารถและความคล่องตัวในการบรรเลงส่งผลให้เสียงของซอด้วงแผ่วเบาเมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากซอด้วงถูกจัดในกลุ่มเครื่องดนตรีเสียงสูงและมีระดับเสียงใกล้เคียงกับปี่ชวาทำให้การคิดประดิษฐ์ทางจำเป็นต้องอาศัยทักษะความชำนาญเพื่อสร้างความโดดเด่นและหลบเลี่ยงเสียงที่คล้ายคลึงกับปี่ชวา

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิวพล เพชรสม ศิลปินผู้มีความสามารถและได้รับความไว้วางใจในหมู่นักดนตรีไทยให้บรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีในฐานะลูกศิษย์เอกของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุน ดุริยะชีวิน) โดยการศึกษาครั้งนี้จะบันทึกวิธีการบรรเลงและแนวทางการดำเนินกลอนซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิวพล เพชรสม แล้วนำมาศึกษาเพื่อค้นคว้าการดำเนินงานอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของซอด้วง รวมถึงนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและเป็นการรักษาให้วงเครื่องสายปี่ชวาคงอยู่สืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิวพล เพชรสม
- 1.2.2 เพื่อศึกษากลอนซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิวพล เพชรสม

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

- 1.3.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารจากสถาบันสำคัญต่าง ๆ ดังนี้
 - หอสมุดดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

- หอสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ อำเภอศาลายา จังหวัดนครปฐม
- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

1.3.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยคัดเลือกผู้มีประสบการณ์การบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวา ทั้งหมด 13 ท่าน ได้แก่

1.3.2.1 มุลบทที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวงเครื่องสายปี่ชวา

1. รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อาจารย์ประจำสาขาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิราชสุตา

1.3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินกลอนจะเข้กับซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา

1. รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
2. ศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินกลอนปี่ชวากับซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา

1. ครูبيب คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร
2. ครูจักรายุทธ ไหลสกุล ข้าราชการครูวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร

1.3.2.4 การดำเนินกลอนซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา

1. ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องสายไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. รองศาสตราจารย์ วีระศักดิ์ กลั่นรอด ข้าราชการชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
3. อาจารย์บรรเลง พระยาชัย ข้าราชการบำนาญ ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
4. อาจารย์วิรัช สงเคราะห์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์เลอเกียรติ มหาวินิจฉัยมนตรี ดุริยางคศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤตชิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธี พันธุ์วราทร อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.3.3 การเข้ารับการถ่ายทอดวิธีการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาจากครูจිරพล เพชรสม

1.3.4 รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

1.3.5 การสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยรูปแบบบทความวิชาการและรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม

1.4.2 ทราบกลอนซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑามาศ ปอประสิทธิ์ (2557) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “The role of music in Thai Funeral rituals in contemporary Bangkok: its history, performance and transmission” ภายในมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ดนตรีไทยประกอบพิธีกรรมงานศพของสามวงประกอบด้วย วงบัวลอย วงปี่พาทย์นางหงส์ และวงปี่พาทย์มอญ รวมถึงประวัติศาสตร์ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด และรูปแบบวงที่มีการปรับตัวตามยุคสมัยปัจจุบัน ประเด็นที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับงานวิจัยคือ มีการกล่าวในการใช้วงเครื่องสายปี่ชวาบรรเลงในงานศพของนักดนตรีไทยด้วยกันเอง อันเชื่อมโยงถึงวิจัยเล่มนี้

นัทธพงศ์ สุกุมาลัย (2549) วิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ของกระสวนทำนองของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวา” มีเนื้อหามุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ของกระสวนทำนองเป็นหลัก โดยใช้เพลงเรื่องขมสมุทร สองชั้น เป็นเพลงกรณีศึกษา ประเด็นที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับงานวิจัยคือ การกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของวงเครื่องสายปี่ชวาในบทที่ 2 ซึ่งครอบคลุมไปถึงขอบเขตเสียงของเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ภายในวง และเพลงที่เหมาะสมสำหรับการบรรเลง อันมีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับงานของผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

บรรพต โปทา (2556) วิทยานิพนธ์เรื่อง วิธีการบรรเลงจะเข้ในวงเครื่องสายปี่ชวาทางรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาประวัติชีวิตรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน และการศึกษาลักษณะเฉพาะในการบรรเลงจะเข้ในวงเครื่องสายปี่ชวา ประเด็นที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับงานวิจัยคือ รูปแบบการวิเคราะห์วิธีการบรรเลงและลักษณะเฉพาะของ

จะเข้ในวงเครื่องสายปี่ชวา โดยสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษากับกลอนขอด้วงเพื่อให้วิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน (2559) หนังสือเรื่อง “เครื่องสายปี่ชวา” หนังสือดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวงเครื่องสายปี่ชวา ประวัติของวงเครื่องสายปี่ชวา และรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่ในวงเครื่องสายปี่ชวา ประเด็นที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับงานวิจัยคือ ภายในประกอบด้วยข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาของบุคคลสำคัญทางดนตรีไทย ได้แก่ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุน่ ดุริยะชีวิน) ครูเทียบ คงลายทอง ฯลฯ ผ่านคำสัมภาษณ์จากลูกศิษย์ใกล้ชิดในขณะนั้น

ประเวช กุมุท (2553) หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ “ครูประเวช กุมุท ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงดนตรีไทย” ปรากฏเนื้อที่เกี่ยวข้อกับการประสมวงเครื่องสายปี่ชวา ดังรายชื่อเครื่องดนตรี ได้แก่ จะเข้ ขลุ่ยหลีบ ซออู้ ซอด้วง ปี่ชวา กลองแขก และฉิ่ง รวมถึงคำอธิบายว่าเหตุใดเครื่องดนตรีบางชิ้นที่อยู่ในวงเครื่องสายถึงถูกนำออกหรือแทนที่ ดังนั้นผู้วิจัยพิจารณาได้ว่า เนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้

พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ (2559) หนังสือ “ปฐมบทดนตรีไทย” ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับวงเครื่องสายปี่ชวาว่าเป็นวงที่นำปี่ชวาเข้ามาประสมในวงเครื่องสายและกลายเป็นเครื่องดนตรีหลักของวง ด้วยเหตุนี้ซอด้วงจึงต้องเพิ่มระดับเสียงให้เทียบเท่ากับปี่ชวา ปรากฏข้อมูลการใช้ขลุ่ยหลีบเข้ามาแทนที่ขลุ่ยเพียงออ และเปลี่ยนโทนร่ามะนาเป็นกลองแขกเพื่อให้มีเสียงดังเพียงพอต่อการกำกับจังหวะของวง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำข้อความจากหนังสือดังกล่าวเข้ามาสนับสนุนมูลบทที่เกี่ยวข้อง

พวงเพ็ญ รักทอง (2539) วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเรื่องเครื่องสายปี่ชวา” วิทยานิพนธ์ดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ของวงเครื่องสายปี่ชวา ทฤษฎีความเป็นมาของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีผลต่อค่านิยมการฟังของวงเครื่องสายปี่ชวา ประเด็นที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับงานวิจัยคือ ผู้วิจัยสามารถต่อยอดข้อมูลจากงานวิจัยดังกล่าว โดยจะข้อมูลไปใช้อ้างอิงในบทที่ 2 เพื่อให้งานวิจัยปรากฏข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจุบันมากขึ้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2545) หนังสือเรื่อง “สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์” กล่าวถึงประวัติของวงเครื่องสายปี่ชวาที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 การประสมวงระหว่างวงเครื่องสายและวงปี่ชวากลองแขก ทักษะขั้นพื้นฐานที่นักดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวาพึงมีในเบื้องต้น และเพลงโหมโรงที่นิยมใช้สำหรับการบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวา อาทิ เพลงเรื่องขมสมุทร

สุพินา อินทรีย์ แอดเลอร์ (2556) บทความเรื่อง “Endangered Thai Music Culture: The Current situation of the Khrueng Sai Pi Chawa Ensemble” ภายในบทความกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนระบบการถ่ายทอดความรู้ด้านเครื่องสายปี่ชวา ซึ่งเดิมใช้วิธีเรียนรู้และต่อ

เพลงตามบ้านครูแต่ปัจจุบันใช้ระบบการเรียนรู้อินเทอร์เน็ตในรายวิชาของสถาบัน ซึ่งส่งผลให้การฝึกซ้อมของวงชนิดนี้น้อยลงและกลายเป็นสิ่งหายากในที่สุด นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงสาเหตุของการนำบทพระราชนิพนธ์ “อิเหนา” มาใช้เป็นบทร้องในเพลงที่บรรเลงด้วยวงเครื่องสายปี่ชวาเป็นส่วนใหญ่ และการขาดแคลนผู้ประพันธ์เพลงสำหรับวงเครื่องสายปี่ชวา ประเด็นที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับงานวิจัยคือวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับวงเครื่องสายปี่ชวาในไทยยังไม่มีเล่มใดใช้บทความดังกล่าวสำหรับอ้างอิงข้อมูล รวมถึงเนื้อหายังไปในแนวทางเดียวกันกับข้อมูลที่ผู้วิจัยประสงค์อธิบายในมุลบทที่เกี่ยวข้อง

จิรพล เพชรสม (2555) หนังสือเรื่อง “กลวิธีการสอนแบบจี (ซอด้วง)” เนื้อหาภายในเกี่ยวกับการสอนของครูจิรพล เพชรสม เริ่มต้นจากการฝึกหัดพื้นฐานจนถึงการบรรเลงขั้นสูง เช่น ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในนักดนตรีเริ่มต้น แนวทางการแก้ปัญหา ชุดโน้ตเพลงสำหรับการฝึกฝน และทักษะขั้นสูงสำหรับการฝึกหัดเพลงเดี่ยว ผู้วิจัยเล็งเห็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาภายในเกี่ยวข้องกับด้านการฝึกความคล่องตัวเรื่องทำนองเพลงสำหรับการสีซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2561) หนังสือเรื่อง “รำลึกดุริยศิลป์ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน)” เนื้อหาประกอบด้วยชีวประวัติหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) เกียรติคุณดนตรีไทยจากคณะศิษย์หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) การสีซออุ้และซอสามสายลีลาหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) และซอสามสายงาช้างและซออุ้งงาช้างของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) ซึ่งภายในเนื้อหาหนังสือเล่มนี้มีข้อมูลชีวประวัติครูจิรพล เพชรสม ที่เกี่ยวข้อง

สุราษดิษฐ์ ศรีสัตย์ชยะ (2545) วิทยานิพนธ์เรื่อง “การดำเนินทำนองระนาดเอกในเพลงเรื่องสี่ภาษา” เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาทำนองระนาดเอกในเพลงเรื่องสี่ภาษา ทางของครูสอน วงฆ้อง เนื่องจากเพลงเรื่องสี่ภาษามีทำนองที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ ยากต่อการแปรทาง วิจัยเล่มนี้จึงมีความน่าสนใจต่อการศึกษา อีกทั้งมีการเปรียบเทียบสำนวนกลอนตามชื่อกลอนของครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของผู้วิจัย

บทที่ 2

มูลบทที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงเครื่องสายปี่ชวาจากแหล่งข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย โดยสามารถแบ่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 วงเครื่องสายปี่ชวา

2.1.1 วงปี่ชวากลองแขก

2.1.2 ประวัติและการประสมวงเครื่องสายปี่ชวา

2.1.3 ขอบเขตเสียงของวงเครื่องสายปี่ชวา

2.1.4 บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวา

2.2 วงเครื่องสายปี่ชวาในปัจจุบัน

2.2.1 โอกาสในการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา

2.2.2 สุนทรียศาสตร์ในวงเครื่องสายปี่ชวา

2.3 ชีวิตประวัติครูจื๊รพล เพชรสม

2.3.1 ประวัติการศึกษา

2.3.2 ประวัติรับราชการ

2.3.3 ดุริยนิสัยครูจื๊รพล เพชรสม

2.1 วงเครื่องสายปี่ชวา

วงเครื่องสายปี่ชวา เมื่อพิจารณาจากชื่อของวงสามารถอนุมานได้ว่าวงเครื่องสายชนิดนี้เกี่ยวข้องกับประเทศอินโดนีเซีย เนื่องจากคำว่า “ชวา” หรือ “ชะวา” ในภาษาชวาสามารถอ่านออกเสียงได้ว่าจาวา (Java) ซึ่งเป็นชื่อเกาะสำคัญและเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของประเทศอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าวงเครื่องสายปี่ชวาได้รับวัฒนธรรมจากประเทศอินโดนีเซียทั้งหมด เนื่องจากวงเครื่องสายชนิดนี้เกิดขึ้นโดยการประสมของ “วงเครื่องสายไทย” กับ “วงปี่ชวากลองแขก” เพื่อให้การอธิบายเกี่ยวกับวงเครื่องสายปี่ชวามีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 วงปี่ชวากลองแขก

2.1.1.1 หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับปี่ชวาและกลองแขก

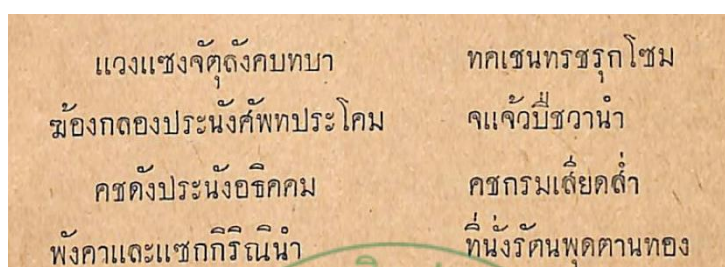
สมัยอยุธยาเป็นช่วงที่ไทยพัฒนาการค้าขายกับชาติอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับประเทศอินโดนีเซียซึ่งปรากฏการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ศาสนา ภาษา และดนตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยและอินโดนีเซีย

ในสมัยอยุธยา ในบทความ Music Deculturation: A Traditional Thai Music Tool for Indonesian Music Adaptation ความว่า

ประเทศไทยและอินโดนีเซีย (ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อชวา) มีความสัมพันธ์อันยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ มีหลักฐานบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างอาณาจักรอยุธยาและดินแดนมาตารามในเกาะชวา ซึ่งรวมถึง การซื้อผ้าจากชวาเพื่อใช้ในราชสำนักอยุธยา และการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตที่เป็นมิตรระหว่างพระเจ้าเพทราชาแห่งอยุธยาและดินแดนมาตารามของชวา (สุรศักดิ์ จำนงค์สาร, 2561, น. 31)

จากคำอธิบายดังกล่าวสรุปได้ว่า ประเทศไทยและอินโดนีเซียมีความสัมพันธ์อันดีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยปรากฏหลักฐานการค้าขายสินค้าและความสัมพันธ์ทางการทูต เช่น การซื้อผ้าจากชวาสำหรับใช้ในราชสำนัก การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสมเด็จพระเพทราชาและอาณาจักรมาตารามของชวา

การติดต่อระหว่างไทยและอินโดนีเซียในสมัยอยุธยามีได้ส่งเสริมเพียงเฉพาะการค้าขายเพียงเท่านั้น เนื่องด้วยหลักฐานที่ปรากฏในสมัยนั้นยังโยงไปถึงการรับปี่ชวาและกลองแขกมาจากประเทศอินโดนีเซียอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น คำว่า "กลองชวา" ที่ปรากฏในตำหนกราชทินนามว่า "ขุนฉลาดกลองชวา" คู่กับ "ขุนไฉนยี่ไพเราะห้" เพื่อเป็นเกียรติแก่ข้าราชการฝ่ายดนตรีที่มีหน้าที่ตีกลองชวาและเป่าปี่ไฉนในกระบวนแห่งของหลวง (บุญตา เขียนทองกุล, 2548, น.159) รวมถึงคำว่า "ปี่ชวา" ในปฐมโณวาทคำฉันท์ซึ่งเป็นวรรณคดีที่เกิดในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีเนื้อหากล่าวถึงบทบาทการเป็นเครื่องดนตรีหลักในกระบวนเสด็จประพาสพระพุทธรูปของพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 1 หลักฐานการใช้ปี่ชวาในปฐมโณวาทคำฉันท์สุภาชีวิติธรญาณ
ที่มา: หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดตรัง

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ด้านการทูตระหว่างประเทศไทยและอินโดนีเซียและหลักฐานในปฎนโนวาทคำฉันท์ จึงเป็นไปได้ว่าปี่ชวาและกลองแขกถูกรับเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สอดคล้องกับข้อมูลของราชบัณฑิตยสถาน ในหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ความว่า

สันนิษฐานว่าไทยนำเอาปี่ชวาเข้ามาคราวเดียวกับกลองแขก ในสมัยอยุธยา ตอนต้นนั้นมีปี่ชวาใช้ในกระบวนพยุหยาตราดังปรากฏในลิลิตยวนพ่ายว่า

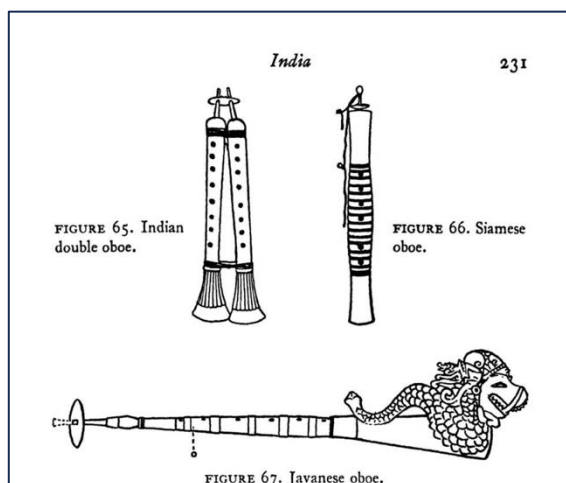
“สรรวญศรัททศฤโฆษฆ้อง กลองไชย
ท่อมพ่างแตรสังฆวา ปี่ห่อ”

ซึ่งคงจะหมายถึงปี่ชวาและปี่ห่อหรือปี่อ้อ ปี่ชวาใช้คู่กับกลองแขกในการรำ อวูธ ใช้ในวงปี่พาทย์นางหงส์ วงดนตรีที่เรียกว่า “วงปี่ชวากลองแขก” หรือ “วงกลองแขกปี่ชวา” และวงบัวลอย ทั้งนำไปใช้เป่าในกระบวนแห่ซึ่งจำปีเป่านำ กลองชนะในกระบวนพยุหยาตราด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, น. 96-97)

แม้ว่าชื่อของ “ปี่ชวา” ได้อธิบายที่มาด้วยชื่อของเครื่องดนตรีแล้ว อย่างไรก็ตามมีการสันนิษฐานว่าต้นแบบของเครื่องดนตรีชนิดนี้แท้จริงแล้วมาจากอินเดียที่ได้แบบมาจากเปอร์เซียอีกทอดหนึ่ง จนกระทั่งเข้ามาสู่ชวาในยุคการเผยแพร่ศาสนาอิสลามช่วงศตวรรษที่ 15 (David Morton, 1976, น.90) อาจารย์ธนิส อยูโพรี ได้ให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของปี่ชวา ในหนังสือประวัติเครื่องดนตรีไทยและตำนานการประสมวงมโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องสาย ความว่า

ปี่ชวา ทำเป็น 2 ท่อนเหมือนปี่ไฉน ที่ทำต่างจากปี่ไฉนก็คือตอนบนที่ไล่ ลิ้นปี่ ทำให้บานออกเล็กน้อย ลักษณะของลิ้นปี่ก็เหมือนกับลิ้นปี่ไฉน ต่างแต่ มีขนาดยาวกว่าเล็กน้อย ชื่อของปี่ชนิดนี้บอกตำนานอยู่ในตัวแล้ว และโดยเหตุ ที่มีลักษณะรูปร่างเหมือนปี่ไฉนของอินเดียจึงเข้าใจว่า ชวาคงได้แบบอย่างมาจาก ปี่ไฉนของอินเดีย เป็นแต่ตัดแปลงให้ยาวกว่า เสียงที่เป่าออกมาจึงแตกต่างไปจาก ปี่ไฉน (ธนิส อยูโพรี, 2520, น. 78)

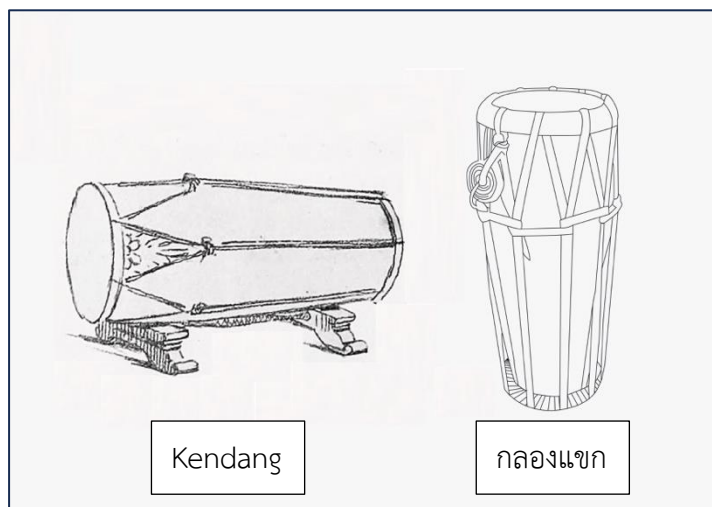
จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ต้นแบบของปี่ชวาที่ว่านี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากเครื่องเป่าของอินเดียที่ชื่อว่า Shanai เนื่องจากมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับปี่ชวา โดยไทยได้ตั้งชื่อเครื่องดนตรีชิ้นนี้ว่า “ปี่ชวา” เพื่อแสดงถึงการรับอิทธิพลจากชวาแทนที่อินเดียและเปอร์เซีย

ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของประเทศอินเดีย ไทย และอินโดนีเซีย
ที่มา: Curt Sachs, “The History of Musical Instruments”, 1940, p. 231.

ในส่วนของกลองแขกนั้น นักวิชาการดนตรีไทยสันนิษฐานว่าไทยได้รับอิทธิพลมาจากชาวเซนต์เดียวกัน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายเกี่ยวกับกลองแขก ความว่า “ในเครื่องเป่าพาทย์ที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ เป็นเครื่องได้มาจากแขก 1 อย่าง เรียกว่า “กลองมะลายู” ได้มาจากพวกมลายู อย่าง 1 เรียกว่า “กลองแขก” เข้าใจว่าได้มาจากพวกชะวาอย่าง 1” (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2473, น. 13-14) ซึ่งอาจารย์ธนิศ อยุโพธิ์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับที่มาของกลองแขก ความว่า “กลองแขก...กลองแบบนี้เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า “กลองชวา” เพราะเข้าใจว่า เราได้แบบอย่างมาจากชวา ในวงเป่าพาทย์ของชวาก็มีกลอง 2 ชนิดคล้ายกันนี้เป็นแต่ของเขารูปกลองตอนกลางป่องโตมากกว่า ไทยเราคงจะนำกลองชนิดนี้มาใช้ในวงดนตรีของไทยมาแต่โบราณ” (ธนิศ อยุโพธิ์, 2520, น. 53)

ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่ากลองแขกที่ไทยรับมานั้นอาจเป็น Kendang ที่ใช้บรรเลงในวงกาเมลัน โดยมีข้อสังเกตดังนี้ ข้อสังเกตแรกลักษณะทางกายภาพของกลองแขกและ Kendang ที่มีรูปร่างและโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน ทั้งสองชนิดเป็นกลองสองหน้า หน้ากลองทำจากหนังสัตว์ และหุ้नกลองที่ทำจากไม้ ข้อสังเกตที่สองวิธีการตีกลองแขกและ Kendang มีความคล้ายคลึงกันคือนิยมตีด้วยมือเปล่า

ภาพที่ 3 Kendang และกลองแขก

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

2.1.1.2 ประวัติวงปี่ชวากลองแขก

เดิมวงปี่ชวากลองแขกปรากฏการใช้งานสำหรับประกอบการแสดงละครเรื่องอิเหนา ตอนรำกริชหรือรำอาวุธ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีไทย ได้แก่ ปี่ชวา 1 เล้า กลองแขก 1 คู่ และโหม่ง 1 ใบ ภายหลังเมื่อได้รับความนิยมจึงถูกนำไปใช้สำหรับการรำกระบี่กระบองและการชกมวยจนถึงปัจจุบัน (บุญตา เขียนทองกุล, 2548, น. 169) ราชบัณฑิตยสถาน อธิบายความเป็นมาและโอกาสการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกไว้ในหนังสือ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย-ดุริยางค์ ความว่า

วงปี่ชวากลองแขกเป็นวงดนตรีไทยแบบหนึ่งซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากชวา แต่เดิมมีเครื่องดนตรี 3 ชนิดคือ กลองแขก 1 คู่ ปี่ชวา 1 เล้า ฆ้องโหม่ง 1 ใบ ไทยเปลี่ยนฆ้องโหม่งเป็นฉิ่ง การบรรเลงไม่ว่าจะเป็นงานใด ก็ใช้เครื่องผสมวงเพียงเท่านี้ เดิมใช้ในการพ้อนรำ เช่น รำกริช กระบี่กระบอง ต่อมาใช้นำกระบวณเสด็จ และเป็นเครื่องประกอบในพระราชพิธีต่าง ๆ คู่กับวงปี่พาทย์มาตั้งแต่สมัยอยุธยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, น. 153)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า วงปี่ชวากลองแขกได้รับอิทธิพลมาจากชวา ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 3 ชนิด ได้แก่ กลองแขก 1 คู่ ปี่ชวา 1 เล้า ฆ้องโหม่ง 1 ใบ ซึ่งไทยได้เปลี่ยนจากฆ้องโหม่งเป็นฉิ่ง วงชนิดนี้นิยมบรรเลงประกอบการแสดงเช่น รำกริช รำกระบี่กระบอง รวมถึงถูก

ให้นำกระบวนการเสด็จและการประโคมในพระราชพิธีต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับ คำสัมภาษณ์ของครูจิกราษฎร์ ไหลสกุล ความว่า

ปี่ชวากับกลองแขกเป็นเครื่องดนตรีที่มาคู่กันเลย สมัยก่อนชวาก็คือแขกซึ่ง
แขกในที่นี้ก็คืออินโดนีเซียถึงได้เรียกกลองแขก เพราะฉะนั้นก็จะเป็นของที่บรรเลง
ควบคู่กันเราเรียกว่าปี่กลอง ก็จะมีเพลงเฉพาะของเขา เช่น เพลงสรรหมาให้ใหญ่
สรรหมาให้แขก เพลงโยนแปลงที่ใช้ในการประกอบพิธีต่าง ๆ รวมถึงศิลปะการต่อสู้
ก็มักจะใช้ปี่ชวากับกลองแขก (จิกราษฎร์ ไหลสกุล, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2566)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลังจากที่ไทยรับนำวงปี่ชวากลองแขกมาจากชวาหรือประเทศ
อินโดนีเซีย วงชนิดนี้ถูกใช้บรรเลงประกอบการแสดงและการกีฬานันทนาการ รวมถึงเป็นส่วนหนึ่ง
ของการประโคมในงานพระราชพิธีควบคู่กับวงปี่พาทย์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

ครั้งเมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานของวงกลองแขก
หรือวงปี่ชวากลองแขก จากเดิมที่บรรเลงคู่กับวงปี่พาทย์พิธีในงานพระราชพิธีต่าง ๆ วงชนิดนี้ถูกถอด
มาใช้บรรเลงเฉพาะในขบวนพยุหยาตราทางชลมารคเท่านั้น ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่ชวา
ฉิ่ง และกลองแขก ดังที่ครูป๊อ คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ได้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของ
วงปี่ชวากลองแขก ความว่า

วงปี่ชวากลองแขกแต่เดิมเป็นวงดนตรีที่บรรเลงในงานพิธีมงคลต่าง ๆ
อยู่ร่วมกับวงปี่พาทย์พิธี ต่อมามีการปรับให้อยู่ขบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารค
แทน เพราะเสียงดังทับซ้อนกันกับปี่พาทย์ทำให้ผู้บรรเลงกับผู้ฟังไม่มีสมาธิ
เลยเปลี่ยนเอาปี่พาทย์มาไว้บนบก ส่วนปี่ชวากลองแขกให้อยู่ในเรือพยุหยาตราทาง
ชลมารค วงปี่ชวากลองแขกจะอยู่ในเรือแต่งโมทีเป็นเรือกองใน หน้าเรือพระที่นั่ง
สุพรรณหงส์ บรรเลงเพลงสรรหมาให้ใหญ่ ใช้กลองแขกตัวผู้และตัวเมียตีประสานกัน
รวมถึงฉิ่งกับปี่ชวา ดังนั้นวงปี่ชวากลองแขกจะบรรเลงเฉพาะในงานมงคลเท่านั้น
(ป๊อ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า วงปี่ชวากลองแขกถูกใช้ในในงานพระราชพิธีต่าง ๆ
ร่วมกันกับวงปี่พาทย์พิธีในสมัยอดีต ซึ่งภายหลังได้มีการปรับเปลี่ยนมาใช้เฉพาะในขบวนเรือพยุหยาตรา
ทางชลมารค โดยมีหน้าที่ในการบรรเลงเพลงสรรหมาให้ใหญ่ในเรือแต่งโมนำหน้าเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์
ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของรองศาสตราจารย์ภรณ์ รอดช้างเผื่อน ในหนังสือเรื่องสายปี่ชวา
ความว่า

ครั้นในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยกเลิก การประโคมวงกลองแขกพร้อมกับปีพาทย์ในงานพระราชพิธี สาเหตุเนื่องจากใน การบรรเลงปีพาทย์พร้อม ๆ กับวงกลองแขกนั้น ปีพาทย์บรรเลงไปเพลงหนึ่ง วง กลองแขกก็บรรเลงไปอีกเพลงหนึ่ง ฟังแล้วไม่กลมกลืนกัน แต่ในงานพระราชพิธี ถวายผ้าพระกฐิน ถ้าเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคซึ่ง มีเรือจัดเป็นริ้วกระบวน ยังใช้วงกลองแขกอยู่ โดยกระบวนเรือนี้จะมีเรืออยู่ 2 ลำ ลำหนึ่งเรียกว่า “เรือกลองใน” อีกลำหนึ่งเรียกว่า “เรือกลองนอก” คือ เรือที่มี กลองแขก ปีชวา และฉิ่ง บรรเลงอยู่ในเรื่อนั้น เมื่อกระบวนพยุหยาตราเคลื่อน ไปตามลำน้ำ วงกลองแขกทั้งเรือกลองนอกและเรือกลองในก็จะบรรเลงเพลงไป ตลอดทาง ครั้นในบริเวณพระอุโบสถแล้ว เรือกลองในจึงบรรเลงเหลือเพียงวง เดียว จนเมื่อถึงท่าเรือพระที่นั่งเข้าเทียบท่าแล้วจึงหยุดบรรเลง และเมื่อเสด็จขึ้น จากเรือพระที่นั่งจึงเป็นหน้าที่ของวงปีพาทย์ต่อไป (ปรกรณ์ รอดช้างเผื่อน, 2557, น. 4)

จากคำสัมภาษณ์และข้อมูลในหนังสือข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่ของ วงกลองแขกหรือปีชวากลองแขกนี้ปรากฏทั้งในการประกอบการแสดงและงานพระราชพิธีตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน อีกประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับวงชนิดนี้คือ การใช้งานวงปีชวากลองแขก ล้วนเกี่ยวข้องกับงานมงคลทั้งสิ้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบาย เกี่ยวกับการใช้งานกลองแขกกับกลองมลายู ในหนังสือตำนานเครื่องมโหรีปีพาทย์ ความว่า

เครื่องกลองแขกนั้นเดิมเมื่อได้มาเห็นจะใช้ในการพ้อนรำ เช่น รำกระบี่ กระบอง ทำนองจะมาแต่แขกรำกฤษก่อน แต่ในการแห่ก็ใช้ เช่น นำกระบวนแห่ โสกันต์ และนำเสด็จพระราชดำเนินกระบวนช้างและกระบวนเรือ เป็นต้น แต่ลด ฆ้องโหม่งเสีย สงสัยว่าเดิมก็จะใช้กลองมลายูในการแห่ เช่นว่า แต่ชั้นหลังมาเมื่อใช้ กลองมลายูเพรื่อไปจนการศพ เกิดรังเกียจ จึงเอากลองแขกมาใช้ในกระบวนแห่และ ลดฆ้องโหม่งเสีย ทำนองจะเป็นเช่นว่านี้ (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2473, น. 14)

จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า แต่เดิมกลองมลายูอาจถูกใช้ในงานแห่ ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ อาทิ กระบวนพยุหยาตรา ส่วนกลองแขกเดิมถูกใช้ในการแสดงและงาน มงคลอยู่แล้ว เช่น รำกระบี่กระบองและกระบวนแห่โสกันต์ ภายหลังเมื่อเห็นว่ามีการใช้กลองมลายู

สำหรับงานอวมงคลมากขึ้นจึงนำกลองแขกเข้ามาแทนที่ในกระบวนแห่ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของครูป๊อ คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ความว่า “วงปี่ชวากลองแขกก็จะใช้ในงานมงคล เพลงที่ใช้ก็จะเป็นประเภทสรรหามาสำหรับการบรรเลงในงานมงคล ส่วนงานอวมงคลก็จะใช้วงบัลลอย ใช้ปี่ชวากับกลองมลายู” (ป๊อ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)

วงปี่ชวากลองแขกจากหลักฐานพบว่า ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินโดนีเซียหรือที่เรียกสมัยนั้นว่า “ชวา” ไทยได้นำวงชนิดนี้มาปรับใช้สำหรับการบรรเลงประกอบการแสดง งานพระราชพิธี และกระบวนเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์ แม้ว่าวงปี่ชวากลองแขกจะถูกถอดออกจากการประโคมในงานพระราชพิธีในสมัยรัชกาลที่ 4 แต่ได้มีการฟื้นฟูวงชนิดนี้สำหรับใช้บรรเลงในขบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารคในสมัยรัชกาลที่ 9 โดยมีการเป่าเพลงสรรหามาไทยในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ได้แก่ เรือแดงโมและเรืออิเหลียง ประกอบเครื่องดนตรีได้แก่ ปี่ชวา ฉิ่ง และกลองแขก ดังนั้นวงปี่ชวากลองแขกรวมถึงเพลงสรรหามาไทยหรือสรรหามาใหญ่ย่อมเป็นเรื่องของความเป็นสิริมงคล

2.1.2 ประวัติและการประสมวงเครื่องสายปี่ชวา

หลังจากความนิยมในการบรรเลงวงมโหรีหญิงลดน้อยลง ผู้ชายได้เข้ามามีบทบาทในการบรรเลงเครื่องดนตรีต่าง ๆ ของวงเครื่องสายมากขึ้น ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ จนกระทั่งมีการนำกลองแขกกับปี่ชวาเข้ามาผสม โดยเรียกวงผสมใหม่นี้กว่าวงกลองแขกเครื่องใหญ่ (ดำรงราชนุกภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2473, น. 28) จากข้อความข้างต้นตีความได้ว่าวงเครื่องสายปี่ชวาเดิมชื่อว่า “วงกลองแขกเครื่องใหญ่” รวมถึงวงชนิดนี้ยังเป็นการผสมระหว่างวงเครื่องสายไทยกับวงปี่ชวากลองแขกที่มีมาแต่เดิมอยู่ก่อนแล้ว ดังที่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ให้คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติวงเครื่องสายปี่ชวาเพิ่มเติมว่า “ปี่ชวากลองแขกมีการใช้ในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค แล้วก็ร่ำอาวุธต่าง ๆ จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 4 มีคนคิดว่าถ้าเล่นกับเครื่องสายไทยจะเป็นอย่างไรจึงได้เกิดเป็นวงเครื่องสายปี่ชวาก่อนวงเครื่องสายผสมอื่นๆ” (พูนพิศ อมาตยกุล, สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2566)

เพื่อให้คำอธิบายเกี่ยวกับวงเครื่องสายปี่ชวามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวงชนิดนี้ต่างเอกสารต่าง ๆ ดังนี้ ครูมนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) ได้อธิบายความเป็นมาของวงเครื่องสายปี่ชวา ในหนังสือคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย พ.ศ. 2545 ความว่า

ในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 4 มีผู้เอาเครื่องสายทั้งวงนี้ผสมกับเครื่องกลองแขก โดยเอาทับกับรำมะนาออกเสีย ใช้ขลุ่ยขลิบแทนขลุ่ยเดิม (ซึ่งเดี๋ยวนี้เรียกกันว่าขลุ่ยเพียงออ) เพราะจะได้เข้ากันกับเสียงปี่ชวา เรียกวงที่ผสมนี้ว่า “กลองแขกเครื่องใหญ่” แต่ในสมัยนี้เรียกกันว่า “วงเครื่องสายปี่ชวา” จนบัดนี้วงเครื่องสายทั้ง 2

อย่าง (เครื่องสายและเครื่องสายปี่ชวา) ก็ยังเป็นอยู่ตามแบบที่กล่าวนี้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 มีผู้เอาขิมของจีนบ้าง ไวโอลินของฝรั่งบ้าง เข้าผสมวงเครื่องสายดุก็แพร่หลายอยู่ แต่ก็มีไม่ค่อยจะถือกันเป็นแบบแผนเหมือนที่ผสมไว้แล้วนั้น (บุญธรรม ตราโมท, 2545, น. 20)

क्रमनट्टि त्रामोठ (ศิลปินแห่งชาติ) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการผสมวงเครื่องสายปี่ชวา ในหนังสือดุริยศาสตร์ ความว่า

เครื่องสายปี่ชวา เป็นวงที่ผสมด้วยวงกลองแขกวงหนึ่ง กับวงเครื่องสายวงหนึ่ง วงกลองแขกซึ่งเราได้แบบแผนมาจากชวา มีเครื่องบรรเลงคือ ปี่ชวาเลาหนึ่ง กลองแขกคู่หนึ่ง และฉิ่งคู่หนึ่ง ส่วนวงเครื่องสายก็มีซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ โทน รำมะนา ฉิ่งและฉาบ แต่เมื่อนำเข้าผสมเป็นวงเดียวกันก็ต้อง...คัดเอาเครื่องดนตรีบางสิ่งออกเสียบ้าง เช่น ขลุ่ยเพียงออซึ่งมีเขตเสียงอยู่ในระหว่างเขตเสียงของปี่ชวา และเสียงก็เบาว่า เมื่อมีปี่ชวาเข้ามาผสมก็หมดโอกาสที่จะส่งเสียงลอดออกไปให้เป็นประโยชน์แก่วงได้ ทั้งการปฏิบัติก็ลำบาก จึงต้องเอาออก ส่วนขลุ่ยหลีบ มีเสียงสูงสามารถหาทางหลีกเลี่ยงออกไปได้จึงคงไว้ ฉิ่งซำกันก็เอาออกไปเสียหนึ่ง โทนกับรำมะนา มีหน้าที่อย่างเดียวกับกลองแขกแต่เสียงเบาว่า ถ้าเอาโทนรำมะนาไว้ ก็ไม่สามารถต้านทานเสียงปี่ชวาได้ จึงเอาโทนรำมะนาออกเอากลองแขกไว้ หน้าที่ผู้นำวงในวงเครื่องสายตกอยู่แก่ซอด้วงแต่เมื่อเข้าผสมกับปี่ชวา เสียงดังสู้ปี่ชวาไม่ได้ ก็ต้องยกหน้าที่ผู้นำวงแก่ปี่ชวาไป ซอด้วงเองก็ต้องหาทางเทียบให้มีเขตเสียงสูงขึ้นไป ให้พอเหมาะและสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติ (มนตรี ตราโมท, 2538, น. 28)

ครูประเวช กุมุท อธิบายหลักการผสมวงเครื่องสายปี่ชวาไว้เพิ่มเติมอีกประการหนึ่ง ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) ความว่า

ที่นี่จะได้เรียนให้ท่านผู้ฟังทราบว่า การที่นำวงกลองแขกมาผสมกับวงเครื่องสายที่เรียกว่ากลองแขกเครื่องใหญ่หรือปัจจุบันเรียกกันว่าวงเครื่องสายปี่ชวานั้น เขาผสมยังไงบ้าง ก็ไม่มีอะไรมาก นำวงกลองแขกกับวงเครื่องสายมารวมกันแล้วตัดเครื่องมือในวงเครื่องสายบางอย่างที่มีเสียงซ้ำซากกันหรือไม่มีประโยชน์ในการผสมวงออกเสีย เช่น โทนรำมะนา ซึ่งซ้ำกับกลองแขกกับขลุ่ยเพียงออที่มีเสียงกลาง ๆ ออกไปก็เป็นวงเครื่องสายปี่ชวา ก็จะมีเครื่องดนตรีดังนี้

ปี่ชวา กลองแขก 1 คู่ ฉิ่ง ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยนี้ใช้ขลุ่ยหลีบ เพราะมีเสียงที่เล็ก แหวมกลมกลืนกับเสียงปี่ชวาเท่านี้แหละครับ (ประเวศ กุมุท, 2543, น. 45)

ราชบัณฑิตยสถาน อธิบายความเป็นมาของวงเครื่องสายปี่ชวา ในหนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ความว่า

วงเครื่องสายปี่ชวา คือ วงเครื่องสายไทยทั้งวงบรรเลงประสมกับวงกลองแขก (ดูวงกลองแขกประกอบ) โดยไม่ใช้โทนและรำมะนาและใช้ขลุ่ยหลีบแทนขลุ่ยเพียงออ เพื่อให้เสียงเข้ากับปี่ชวาได้ดีเดิมเรียกว่า วงกลองแขกเครื่องใหญ่ วงเครื่องสายนี้เกิดขึ้นในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวการบรรเลงเครื่องสายปี่ชวานั้น นักดนตรีจะต้องมีไหวพริบและความเชี่ยวชาญในการบรรเลงเป็นพิเศษ โดยเฉพาะฉิ่งกำกับจังหวะต้องเป็นคนที่มีความสามารถที่สุด จึงจะบรรเลงได้อย่างไพเราะ เพลงที่วงเครื่องสายปี่ชวานิยมใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรง ได้แก่ เพลงเรื่องชมสมุทร เพลงโฉลก เพลงเกาะ เพลงระกำ เพลงสรรหม่า และออกเพลงแปลง เพลงภาษา แล้วกลับมาออกเพลงแปลกอีกครั้งหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, น. 34)

จากข้อมูลข้างต้นที่สามารถสรุปได้ว่าวงเครื่องสายปี่ชวาเกิดขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 เดิมเรียกว่าวงกลองแขกเครื่องใหญ่ เป็นการผสมวงเครื่องสายไทยและวงกลองแขกเข้าด้วยกันโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านของเสียงและหน้าที่ของเครื่องดนตรี เช่น การนำขลุ่ยหลีบที่มีเสียงเข้ากับปี่ชวามากกว่าขลุ่ยเพียงออเข้ามาแทนที่ การนำโทนรำมะนาที่มีหน้าที่เช่นเดียวกับกลองแขกอีกทั้งยังมีเสียงที่เบากว่าออกไป นอกจากนี้ในบางครั้งยังพบการใช้ซอด้วง 2 คัน หรือจะเข้ 2 ตัว ส่วนซออู้ นั้นนิยมบรรเลงเพียง 1 คัน เนื่องจากซออู้อุ้มมีช่วงเสียงที่ต่ำกว่าเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ อีกทั้งยังใช้ทักษะในการดำเนินทำนองที่มีความซับซ้อน ดังนั้นเพื่อเป็นการเอื้อต่อผู้บรรเลงซออู้ให้สามารถแสดงศักยภาพสูงสุด วงเครื่องสายปี่ชวาจึงนิยมบรรเลงใช้ซออู้เพียง 1 คัน

ถึงแม้วงเครื่องสายปี่ชวาจะเป็นการผสมจากวง 2 ประเภท คือ วงเครื่องสายไทยกับวงปี่ชวา กลองแขก แต่หลักในการเรียกชื่อวงเครื่องสายชนิดนี้ก็กลับแตกต่างจากวงเครื่องสายผสมอื่น ๆ อาทิ วงเครื่องสายผสมขิม รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักการตั้งชื่อวงเครื่องสายปี่ชวา ในหนังสือเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ช่วงที่มี “วงเครื่องสายผสม” เช่น เปียโน ออร์แกน เมื่อเครื่องดนตรีเหล่านั้นได้เข้ามาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีเครื่องสาย จึงเรียกจำแนกชื่อเครื่อง

ดนตรีที่มาผสม ตัวอย่างเช่น วงเครื่องสายผสมเปียโน วงเครื่องสายผสมซิม วงเครื่องสายผสมออร์แกน เมื่อพิจารณาลักษณะการผสมเครื่องดนตรีของวงกลองแขกเครื่องใหญ่นี้ จึงถูกครอบคลุมด้วยชื่อใหม่ว่า “วงเครื่องสายปี่ชวา”

เมื่อพิจารณาขอบข่ายของคำว่า “เครื่องสายผสม” ที่ใช้กันในปัจจุบันแล้ว ลักษณะของวงเครื่องสายปี่ชวานี้ย่อมมีความพิเศษกว่าวงเครื่องสายผสมชนิดอื่น ๆ เนื่องจากวงเครื่องสายผสมมักไม่นิยมใช้จะเข้...เว้นเสียแต่วงเครื่องสายปี่ชวา เท่านั้นที่จะเข้าสามารถบรรเลงรวมวงได้โดยสะดวก และมีระเบียบวิธีในการผสมวง และการดำเนินทำนองสำหรับจะเข้เป็นการเฉพาะอีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่า วงเครื่องสายปี่ชวา เป็นวงเครื่องสายผสมชนิดแรกและชนิดเดียวในระบียบแบบแผนของการผสมวงดนตรีไทยที่ใช้เครื่องดนตรีที่มีระบบเสียงใกล้เคียงกัน และมีเครื่องเป่าคือ “ปี่ชวา” เป็นหลักในการกำหนดระดับเสียงที่ใช้บรรเลงโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์หรือมโหรีที่ใช้เครื่องเป่าเป็นหลักในการกำหนดระดับเสียงของวงดนตรี (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, 2559, น. 8-9)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า วงเครื่องสายปี่ชวา มีความแตกต่างจากวงเครื่องสายผสมทั่วไป เนื่องจากวงเครื่องสายปี่ชวา มีการกำหนดเสียงขึ้นใหม่โดยยึดจากเสียงของปี่ชวา ทั้งนี้ยังมีการใช้จะเข้ผสมเข้าไปในวงซึ่งแตกต่างจากวงเครื่องสายผสมอื่น ๆ ที่มักจะเข้เพื่อความสะดวกในด้านกลุ่มเสียง ดังนั้นวงเครื่องสายปี่ชวาจึงถือเป็นวงที่คิดทำขึ้นใหม่เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์หรือวงมโหรีที่ใช้เครื่องเป่าเป็นหลักในการกำหนดระดับเสียง

เมื่อทำการสืบค้นพบว่า บุคคลสำคัญผู้มึบบทบาทในวงเครื่องสายปี่ชวาในยุคแรกเริ่ม คือ ครูหนูดำ ซึ่งปรากฏข้อมูลในหนังสือนามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความว่า

ครูหนูดำ เป็นครูปี่ของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) แต่งเพลงไว้หลายเพลงที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ เพลง โหมโรงเรื่องชมสมุทร ประกอบด้วยเพลง ชมสมุทร โฉลก เกาะ และระกำ สำหรับบรรเลงด้วยเครื่องสายปี่ชวา ได้เข้าไปจำศีลอยู่ในถ้ำที่วัดสระเกศจนตลอดชีวิต (พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ, 2532, น. 383)

พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้ศึกษาปี่กับครูหนูดำ และเป็นศิษย์เอกท่านสำคัญของครูช้อย สุนทรวาทีน ซึ่งเป็นครูดนตรีไทยที่มีฝีมือและชื่อเสียงเลื่องลือในสมัยนั้น ต่อมาท่านได้รับราชการในกรมพิณพาทย์หลวง ร่วมกับพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) ในตำแหน่ง

มหาดเล็กเรือนนอกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นเจ้ากรมพิณพาทย์หลวงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลงานของท่านเกี่ยวกับวงเครื่องสายปี่ชวาคือ การประพันธ์เพลงลาวดำนันทรายจากทำนองสีกวาของจำเริญผยองยิ่ง (โคม) สำหรับบรรเลงรับในวงเครื่องสายปี่ชวา (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, 2559, น. 11)

หากพิจารณาจากการที่พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) เป็นศิษย์ร่วมกันของครูช้อย สุนทรวาทีน และทั้ง 2 ท่าน มีช่วงอายุใกล้เคียงกัน จึงเชื่อได้ว่าทั้งสองท่านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาความรู้ทางดนตรีร่วมกันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการเป่าปี่ชวาและเพลงเครื่องสายปี่ชวา ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าศิษย์ในสายสำนักของพระยาทั้ง 2 ท่าน ต่างได้รับสืบทอดระเบียบแบบแผนการบรรเลงเพลงในวงเครื่องสายปี่ชวาต่อมา

ทั้งนี้สามารถแบ่งเป็น 2 สายหลักคือ “วงเครื่องสายปี่ชวาบ้านพาทย์โกสธ” และ “วงเครื่องสายปี่ชวาในกรมมหรสพ” อย่างไรก็ตาม ไม่พบว่ามีการสืบทอดวงเครื่องสายปี่ชวาบ้านพาทย์โกสธหรือในสายสกุลของจากวางทั่ว พาทย์โกสธ หลังจากนั้น เว้นแต่วงเครื่องสายปี่ชวาที่สืบทอดต่อกันมาจากวงในกรมมหรสพสู่กรมศิลปากรในปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ครูป๊อบ คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ความว่า

ในสมัยครูผู้ใหญ่ก็จะมีบ้านครูจางวางทั่ว (จางวางทั่ว พาทย์โกสธ) แล้วก็ไม่มีที่ไหนเลยนอกจากวงกรมศิลปากร ปัจจุบันบ้านจางวางทั่วก็หายหมดแล้ว... ในสมัยที่ครูยังเด็ก ครูก็ตามพ่อ (ครูเทียบ คงลายทอง) มาดูที่ศูนย์สังคีตบ้าง สมัยนั้นก็จะมีพ่อเทียบซึ่งสืบทอดวงเครื่องสายปี่ชวามาจากพระยาเสนาะ (พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) ครูตาหลวงไพเราะ (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) ครูพริ้งสองครูพริ้ง (ครูพริ้ง กาญจนผลินและครูพริ้ง ดนตรีรส) ครูศิลป์ตราโมท ครูประเวช (ครูประเวช กุ่มท) ลีซอบ้างขั้บร้องบ้างก็มี

อย่างรูปนี้ตอนบรรเลงออกทีวี เล่นเพลงเทราเล่นน้ำ อาจารย์มนตรี (ครูมนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) ชอบเป่าขลุ่ยหลิบมาก ครูตาหลวงลีซอประกอบอยู่นี่เลย หม่อมตู่ (หม่อมหลวงสุรศักดิ์ สวัสดิ์กุล) ยังตีฉิ่งอยู่เลยตอนนั้น ที่ตีดีจะเข้คือครูละเมียด (ครูละเมียด จิตตเสวี) ซอด้วงครูประเวช พ่อเทียบเป่าปี่ชวา ครูมิ ทรัพย์เย็นกับครูพริ้ง กาญจนผลิน ตีกลองแขกคู่กัน ครูละม่อม ดุริยะชีวิน ลีซอด้วง ในยุคนั้นก็จะมีอยู่แค่นี้ วงเดียวจริง ๆ (ป๊อบ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)

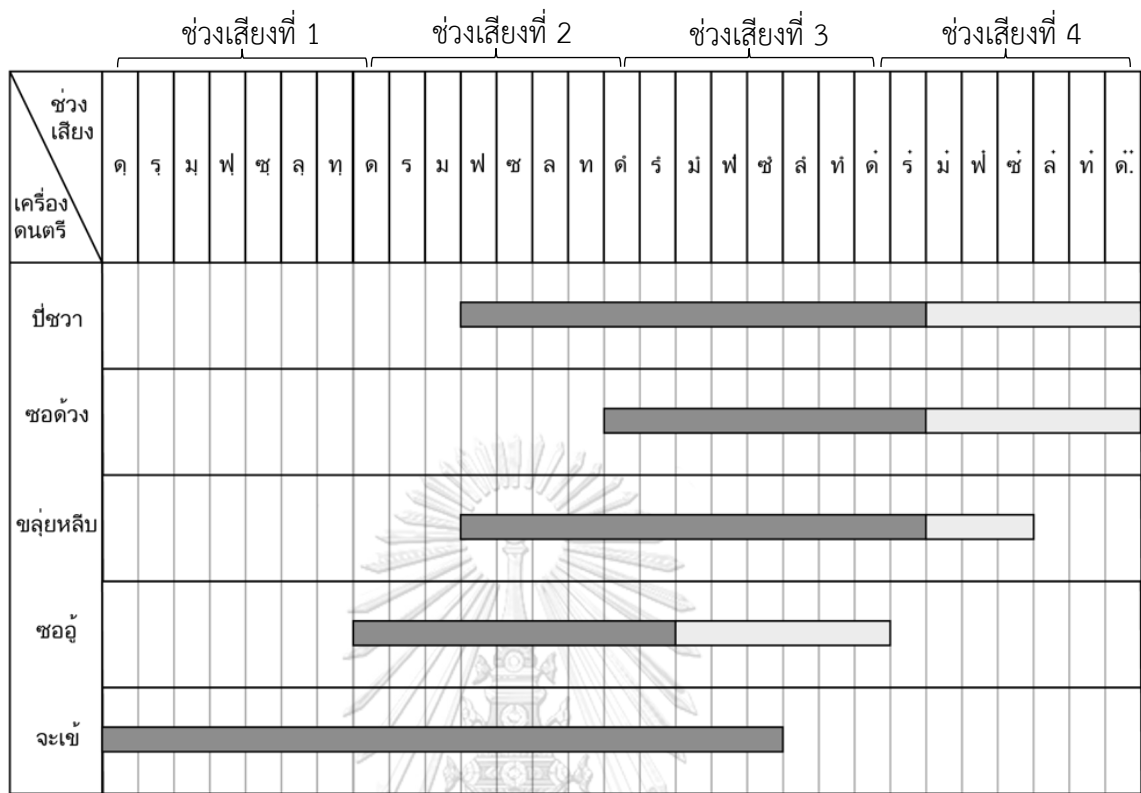
ภาพที่ 4 การบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาเพลงเหราเล่นน้ำ ในรายการ “คันธรรพศาลา”
ที่มา: จักรายุธ ไหลสกุล

จากหลักฐานที่ปรากฏสืบค้นได้ว่าวงเครื่องสายปี่ชวาเริ่มจากครุหนุดำ มีเพลงเฉพาะสำหรับบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาคือ เพลงโหมโรงชมสมุทร ซึ่งประกอบด้วยเพลงชมสมุทร โฉลก เกาะ และระกำ ภายหลังจากความรู้เหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดไปยังพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทีน) และส่งต่อไปถึงนักดนตรีในกรมมหรสพ (ปัจจุบันใช้ชื่อว่าสำนักการสังคีต กรมศิลปากร) ได้แก่ ครูเทียบ คงลายทอง บรรเลงปี่ชวา หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน) บรรเลงซออู้ ครูมนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) บรรเลงขลุ่ยหลีบ ครูละเมียด จิตตเสวี บรรเลงจะเข้ ครูละม่อม ดุริยะชีวิน และครูประเวช กุ่มท บรรเลงซอด้วง ครูมิ ทรัพย์เย็น ครูพริ้ง กาญจนผลิน ครูพริ้ง ดนตรีรส บรรเลงเครื่องหนัง และหม่อมหลวงสุรศักดิ์ สวัสดิ์กุล บรรเลงฉิ่ง

จนกระทั่งในยุคก่อตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์จึงได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้วงเครื่องสายปี่ชวาในรุ่นถัดมา ได้แก่ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน บรรเลงจะเข้ ครูจิรพล เพชรสม บรรเลงซออู้ ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ บรรเลงซอด้วง ครูبيب คงลายทองกับครูบุญช่วย โสวัตร บรรเลงปี่ชวาและขลุ่ยหลีบ ครูสมาน น้อยนิธย์ ครูมนัส ขาวปลื้ม และครูบุญช่วย แสงอนันต์ บรรเลงเครื่องหนัง

2.1.3 ขอบเขตเสียงของวงเครื่องสายปี่ชวา

วงเครื่องสายปี่ชวามีการยึดเสียงของปี่ชวาเป็นประธานในการกำหนดเสียงของวง สามารถเปรียบเทียบเสียงของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวาตามแผนภูมิดังนี้

ตารางที่ 1 ขอบเขตเสียงของวงเครื่องสายปี่ชวา

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

ด เทียบเคียงกับเสียงลูกฆ้องวงใหญ่ลำดับที่ 13 เมื่อนับจากลูกทวน

ด - ด เป็นขั้นคู่แปดช่วงระยะที่ 1

ด - ด^๑ เป็นขั้นคู่แปดช่วงระยะที่ 2

ด^๑ - ด^๒ เป็นขั้นคู่แปดช่วงระยะที่ 3

ด^๒ - ด^๓ เป็นขั้นคู่แปดช่วงระยะที่ 4

■ สัญลักษณ์สีดำ หมายถึงขอบเขตเสียงของเครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงได้

□ สัญลักษณ์สีเทา หมายถึงขอบเขตเสียงของเครื่องดนตรีที่บรรเลงได้ยาก

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปี่ชวา ซอด้วง และขลุ่ยหลีบ ที่อยู่ในระดับเสียงกลางถึงสูงใกล้เคียงกัน ปี่ชวาเริ่มต้นตั้งแต่เสียงฟา ในช่วงเสียงที่ 2 จนถึงเสียงโด ในช่วงเสียงที่ 4 นอกจากนี้ยังพบว่าซออู้กับจะเข้ ทั้งสองครอบคลุมขอบเขตเสียงตั้งแต่เสียงต่ำถึงกลาง (ช่วงที่ 1-2) ดังเห็นได้ว่าขอบเขตเสียงของวงเครื่องสายปี่ชวาจัดอยู่ในระดับเสียงสูงเป็นส่วนใหญ่ โดยมีซออู้ ที่มีช่วงเสียงอยู่ในระดับเสียงต่ำ

2.1.4 บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวา

เครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวามีบทบาทและหน้าที่ของตนแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะของเสียงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น อาทิ ซอด้วง ที่มีเสียงแหลมสูงและวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะเก็บจึงทำให้เครื่องดนตรีชิ้นนี้เหมาะสมสำหรับการเป็นผู้นำวง ทั้งนี้รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อธิบายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในหนังสือเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ลักษณะจำเพาะของเครื่องดนตรี ได้แก่ วิธีการบรรเลง และกลวิธีในการบรรเลงซึ่งจะได้กล่าวถึงลักษณะการบรรเลงของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวาในแต่ละชนิดดังนี้

1. ปี่ชวา ทำหน้าที่เป็นผู้นำในวงเครื่องสายปี่ชวาแทนซอด้วงที่ใช้สำหรับวงเครื่องสาย โดยดำเนินทำนองทางเก็บไปพร้อมกับทำนองโหยหวนบ้างในบางครั้ง และมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการควบคุมความเร็วในการบรรเลงบางขณะ เช่น การรับร้อง ส่งร้อง การทอดหรือถอนแนวการบรรเลง และการลงจบ

2. ซอด้วง ทำหน้าที่เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องนำ ดำเนินทำนองแบบเก็บไล่เสียงไปคู่กับปี่ชวา

3. ซออู้ ทำหน้าที่หยอกล้อยั่วเย้าไปกับทำนองเพลง โดยใช้วิธีการบรรเลงเก็บหลักไปจากทำนองหลักของเพลง

4. ซอด้วง ทำหน้าที่ดำเนินทำนองทางเก็บ แต่บางครั้งก็โหยหวนบ้าง เมื่อมาผสมอยู่ในวงเครื่องสายปี่ชวา ซอด้วงต้องเป่าเป็นเครื่องตามไปพร้อมกับซออู้

5. จะเข้ ทำหน้าที่ดำเนินทำนองเก็บแทรกไปกับเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องนำเช่นเดียวกับปี่ชวาและซอด้วง บางครั้งดำเนินทำนองห่าง ๆ เป็นทำนองหลักให้ก็บวง

6. กลองแขก ทำหน้าที่ควบคุมจังหวะหน้าทับ และตีสายสอดสลักกันไป เพื่อเพิ่มรรถรสในการบรรเลงให้เร้าเร้าสนุกสนานยิ่งขึ้น (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, 2559, น. 37-38)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า เครื่องดนตรีทุกชิ้นที่บรรเลงอยู่ในวงเครื่องสายปี่ชวาต่างทำหน้าที่ตามบริบทเดิมของตนกล่าวคือปี่ชวาทำหน้าที่เป็นผู้นำวงเช่นเดียวกับซอด้วงและจะเข้ และซออู้ และซอด้วงยังคงบทบาทเครื่องตามเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเครื่องดนตรีแต่ละชนิดต่างมีลักษณะการดำเนินทำนองที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สามารถสรุปโดยสังเขปได้ว่า ปี่ชวาดำเนินทำนองเก็บและเป่าโหยหวนสลักกัน รวมถึงการควบคุมความเร็วในการบรรเลงเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงดังที่สุดในวง ซอด้วงดำเนินทำนองเก็บใกล้เคียงกับปี่ชวาหรือ “เก็บแทรกแซง” (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์,

12 ตุลาคม 2566) ขออุ้งดำเนินทำนองหยอกล้อยั่วเข้าตามบทบาทของตน ปรากฏลักษณะการดำเนินทำนองเด่น คือ ล่วงหน้า ล้าหลัง และอิหลักอิเหลื่อ (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2566) ขลุ่ยหลีบทำหน้าที่ดำเนินทำนองเก็บสลักกับโหมยหวนคล้ายคลึงกับปี่ชวา แต่ไม่ได้ทำการโหมยหวนหรือเก็บพร้อมกันกับปี่ชวา ดังที่รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรระ คมขำ ได้กล่าวว่า “ปี่ชวาเขามีสิทธิ์ที่จะโหมยไปไหนก็ได้ แต่เราต้องอยู่นะ ไม่ใช่ว่าเขาโหมยเราโหมยนี้ล้มเลยนะ เราก็ต้องยืนพื้นคู่ไปกับจะเข้าบ้าง ฟังว่าปี่เขาเป่าพื้นอยู่ใหม่ถ้าเขาพื้นเราจะไปก็ได้ แต่ถ้าเขาถอยเมื่อไรเราก็ต้องพื้น” (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2566) จะเข้าดำเนินทำนองเก็บไปกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ บางครั้งจะดำเนินทำนองห่าง ๆ เพื่อเป็นหลักให้กับวง และอย่างสุดท้าย คือ กลองแขกจะมีการตีสอดส่ายสลักกันเพื่อสร้างสีสันหรืออรรถรสให้กับวงเครื่องสายปี่ชวา

2.2 วงเครื่องสายปี่ชวาในปัจจุบัน

2.2.1 โอกาสในบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา

ในสมัยอดีตวงเครื่องสายปี่ชวานิยมใช้เพื่อความสนุกสนานสำหรับนักดนตรีไทย เน้นไปที่การฟังเพื่อความบันเทิงยามว่างหรือใช้บรรเลงในงานมงคลต่าง ๆ เช่นเดียวกับวงเครื่องสายไทย (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2566) ปัจจุบันสามารถพบเห็นวงเครื่องสายปี่ชวาถูกใช้ประกอบทั้งงานมงคลและงานอวมงคล ครูปั๊บบอง คงลายทอง ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบรรเลงวงเครื่องสายในงานอวมงคลความว่า “แต่เดิมเราไม่บรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในงานอวมงคล เพราะเกี่ยวข้องกับปี่ชวากลองแขกและเพลงสรรห่ม่า แต่ที่วงเครื่องสายปี่ชวาใช้ประกอบในงานอวมงคลก็เพื่อแสดงความเคารพแก่ผู้วายชนม์ ก็จะเล่นเพลงนางหงส์แล้วก็เล่นเพลงอื่น ๆ ตามปกติ” (ปั๊บบอง คงลายทอง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566) เช่นเดียวกับที่รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรระ คมขำ อธิบายเกี่ยวกับโอกาสที่ใช้บรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ปกติก็ไม่ค่อยเล่นเครื่องสายปี่ชวาในงานอวมงคลเท่าไรนะ ขึ้นด้วยนางหงส์ จบด้วยนางหงส์ ไส้กลางก็เป็นเพลงทั่วไปที่เป็นอวมงคลหน้าทับสองไม้ส่วนใหญ่ที่เนื้อไม่ค่อยดี แต่ความจริงเครื่องสายปี่ชวาเนื่องจากมีโครงสร้างบังคับเรื่องสรรห่ม่าใหญ่ปกติไม่ค่อยถูกนำไปบรรเลงในการศพหรือ ก็เป็นไปได้ที่บรรเลง แต่นั่นหมายความว่าเป็นการนับหน้าถือตากัน ยกย่องผู้วายชนม์ ส่วนใหญ่ก็นำไปบรรเลงกันแต่จะเป็นเรื่องกลอง 4 ปี 1 พวกบัวลอยมากกว่า เครื่องสายปี่ชวาก็เล่นกันในสมัยคุณตาหลวง (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) คุณปู่เทียบ (ครูเทียบ คงลายทอง) ก็เล่นกัน แต่ต้องเข้าใจใหม่ว่าเป็นกรณีพิเศษ ก็ย้อนไปคำเดิมว่าเป็นพิเศษไม่ได้เป็นปกติที่คนจะสดับรับรู้เหมือนกับว่าพอคนตายต้องนำปี่พาทย์

นางหงส์ไป แต่เครื่องสายปี่ชวาพิเศษไม่ได้ไปทุกงาน แต่ถ้าจะไปก็ต้องขึ้นด้วยนางหงส์ จบด้วยนางหงส์ หรือแม้กระทั่งในกรณีพิเศษที่ไม่มีวงปี่พาทย์พิธี ไม่มีวงปี่พาทย์มอญ ไม่มีวงปี่พาทย์นางหงส์ เครื่องสายปี่ชวาก็ต้องทำนางหงส์เป็นกรณีพิเศษเป็นรำไป เช่น ยกศพ แห่งศพ อย่างนี้เขาก็ทำกัน แต่ก็น้อยไม่ค่อยเท่าไร

ส่วนการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในงานมงคล แน่นอนก็เพลงเรื่อง ชมสมุทรเพราะไม่เล่นในงานอวมงคล ออกภาษาให้ครึกครื้นก็สามารถเล่นได้ แต่ก็ไม่ค่อยนิยมบรรเลงเท่าไรเพราะว่าวงเครื่องสายปี่ชวาเป็นวงจำเพาะ เป็นวงพิเศษ ไม่ได้เล่นกันดาษดาหรือต้องดูด้วยว่าเล่นกับใคร เราจะไปเล่นพม่าหรือไม่ได้จะล้มเอา (ภัทรระ คมขำ, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2566)

ศาสตราจารย์ ดร.จำคม พรประสิทธิ์ อธิบายเกี่ยวกับโอกาสในการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา
ความว่า

วงเครื่องสายปี่ชวาเห็นน้อย ในวงการเขาไม่ได้เล่นกันเพราะว่าเขาไม่ได้เล่นกันทั่วไป ส่วนใหญ่ที่เขาเล่นกันก็เครื่องสายปี่พาทย์ เวลาไปงานไหว้ครูบ้านครุต่าง ๆ เช่น ครุสกล แก้วเพ็ญภาค เขาก็ตีแต่ปี่พาทย์ไม่แข็งที่ครุห้องเห็นก็ไม่ค่อยมีใครเล่น เครื่องสายนี้ยังมีน้อยเลยจะมีไม่กี่วงที่ครุห้องเห็นตอนเด็ก ๆ นะ แล้วเครื่องสายปี่ชวาก็แทบไม่เห็นเลยจนกระทั่งมาอยู่จุฬาฯ เพราะครูบุญช่วย (ครูบุญช่วย โสวัตร) เป่าปี่ชวาใจ ตอนมาอยู่จุฬาฯ ก็มีงานเยอะพอมึงงานศพครุท่านนั้นท่านนี้ งานครุผู้ใหญ่ก็จะมีวงเครื่องสายปี่ชวาไปเล่น เพื่อเป็นเกียรติสำหรับผู้วายชนม์ เช่น งานครุเสรี หวังในธรรม หรือจะเป็นงานที่ไม่เป็นทางการ ก็เช่น งานของคุณพ่อหรือคุณแม่ครูวิทยา หนูจ้อย ส่วนการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาที่เป็นทางการของครุห้องเลยก็คือที่บรรเลงในนามวงไร้ชื่อกับคุณครูผู้ใหญ่หลาย ๆ ท่าน (จำคม พรประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2566)

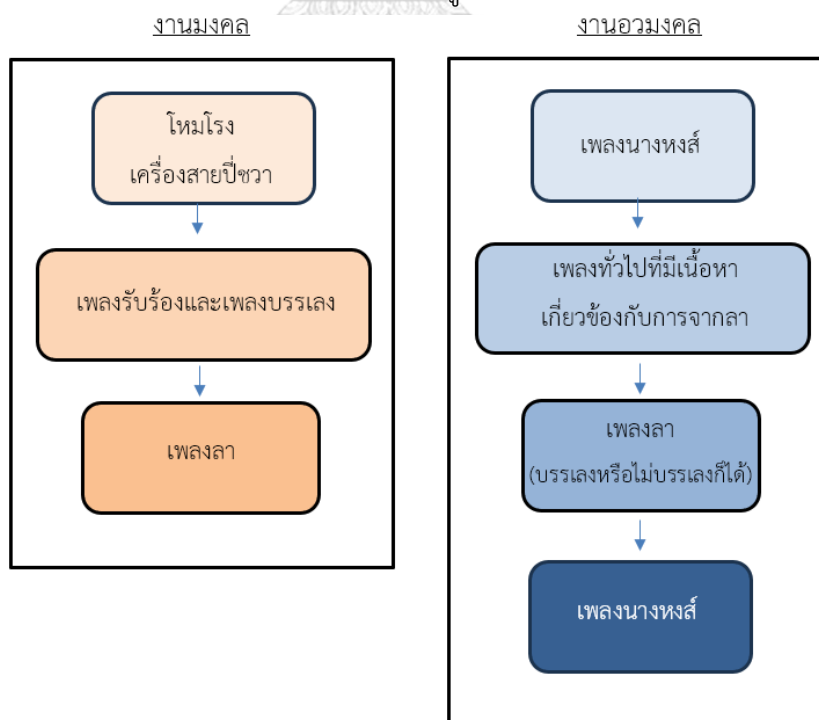
รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อธิบายเกี่ยวกับการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา
ในงานมงคล ความว่า

วงเครื่องสายปี่ชวาเล่นในงานมงคลหลายงานเลย เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานเปิดอู่ขยารถก็มี เจ้าของอู่ก็เป็นคนดนตรีเหมือนกัน ไปเล่นเพลงโหมโรงครอบจักรวาล งานแต่งงานก็อาจจะมีบ้าง แต่งานฉลองกฐินวงเครื่องสายปี่ชวาเล่นเยอะมาก อย่างครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) ครูจะทอดกฐินทุกปี ตอนนั้นจำได้เลยว่า

ลงไปเล่นในเรือก็บรรเลงแข่งกับเสียงเรื่อนั้นแหละ เครื่องดนตรีก็ไม่ได้จำกัดว่าต้องมีทั้งหมดก็เครื่อง บางครั้งก็บรรเลงซอด้วงพร้อมกัน 4-5 คันก็มี ก็เป็นงานช่วยไป แต่หากงานออกทีวีจะจัดตามแบบแผนเลย (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2566)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า วงเครื่องสายปี่ชวาเป็นวงจำเพาะที่ถูกใช้บรรเลงเพื่อความสนุกสนานและการใช้แสดงความเคารพต่อนักดนตรีไทยด้วยกันเอง โดยวงชนิดนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นสิริมงคลเนื่องจากอยู่ภายในการประสมวงระหว่างวงเครื่องสายกับวงปี่ชวากลองแขกที่ใช้บรรเลงเพลงสรรหมาให้ใหญ่ในกระบวนพยุหยาตราชลมารค ดังนั้นจึงไม่นิยมบรรเลงวงชนิดนี้ในงานอวมงคล เว้นแต่ว่าเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้วายชนม์ที่เป็นนักดนตรีไทย

ปัจจุบันไม่ปรากฏการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาบ่อยครั้งเหมือนในอดีต ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเนื่องจากปี่ชวาและกลองแขกมีเสียงดังและกังวานจึงไม่เหมาะสมสำหรับการบรรเลงในตัวบ้านหรือพื้นที่อับ ดังนั้นการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาจึงกลายเป็นสิ่งที่หารับฟังได้ยาก รวมถึงปัญหาที่วงชนิดนี้ถูกตีความผิดว่าถูกใช้สำหรับประกอบงานอวมงคลเพียงเท่านั้นซึ่งแท้จริงนั้นวงชนิดนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นสิริมงคลเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามสามารถรับชมวงเครื่องสายปี่ชวาตามโอกาสพิเศษเท่านั้น เช่น การแสดงดนตรีไทย งานไหว้ครูดนตรีไทย เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในงานมงคลและงานอวมงคลดังแผนภูมิต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในงานมงคลและงานอวมงคล

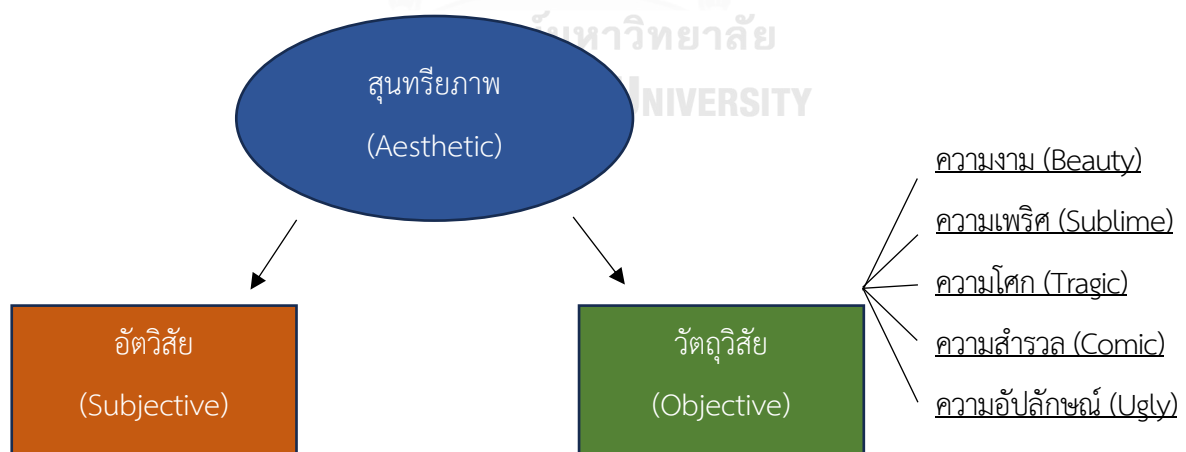
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

2.2.2 สุนทรียศาสตร์ในวงเครื่องสายปี่ชวา

หากกล่าวถึงความงามในวงเครื่องสายปี่ชวาจะต้องอธิบายเพิ่มเติมถึงหลักทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาปรัชญา การอธิบายในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์วินิจฉัยความงามตามแนวทางจาก 3 แหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ วัตถุประสงค์การอธิบายสุนทรียศาสตร์ในดนตรีไทยและบทความดนตรีในปรัชญาของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี และหนังสือ Philosophy of Art ของ Virgil C. Aldrich โดยสามารถเรียบเรียงได้ดังนี้

เมื่อพูดถึงชิ้นงานศิลปะหรือวัตถุสุนทรีย์ (Aesthetic Objects) เช่น ภาพจิตรกรรม บทเพลง วรรณกรรม ฯลฯ บางท่านอาจกล่าวว่า “บทเพลงหนึ่ง ๆ ไพเราะสำหรับท่าน แต่ไม่ไพเราะสำหรับข้าพเจ้า หรือไพเราะในกาลเทศะหนึ่ง แต่ไม่ไพเราะในโอกาสอื่น ๆ” (พิชิต ชัยเสรี, 2525, น. 87) หรือบางท่านอาจรู้สึกไม่ชอบในงานชิ้นนั้นด้วยเหตุผลบางประการ การตรึงตรองเหล่านี้เชื่อมโยงไปถึงปัญหาทางสุนทรียศาสตร์ที่ว่า “ความไพเราะของบทเพลงขึ้นอยู่กับตัวเพลงหรือปัจจัยภายนอก” หรือที่เกี่ยวข้องกับวงเครื่องสายปี่ชวาคือ “วงชนิดนี้ไพเราะด้วยลักษณะเสียงของวงจริง ๆ หรือไพเราะเพราะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของท่าน” ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องนำหลักทางสุนทรียศาสตร์เข้ามาตีความชิ้นงาน โดยหลักสุนทรียศาสตร์ที่สามารถนำมาอธิบายเกี่ยวกับดนตรีได้คือ “สุนทรียภาวะ” หรือ “สุนทรียภาพ” (Aesthetic)

สุนทรียภาพหรือสุนทรียภาวะ (Aesthetic) ในสุนทรียศาสตร์สามารถแบ่งความหมายได้ทั้งหมด 2 นัยสำคัญ ได้แก่ เชิงอัตวิสัย (Subjective) และเชิงวัตถุวิสัย (Objective) โดยส่วนมากเราจะเลือกอยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ตารางที่ 3 การให้ความหมายสุนทรียภาพในฝั่งอัตวิสัยและวัตถุวิสัยตามแนวคิดของ

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

เชิงอัตวิสัย (Subjective)

ให้แนวคิดว่าสุนทรียภาพคือความสำเร็จใจ (Delight) จากผลงานที่เกิดขึ้นกับความรูสึกของตนเอง อาทิ เวลาได้ฟังหรือเสพงานศิลปะแล้วชื่นใจหรือยวนนียมจากชิ้นงาน

เชิงวัตถุวิสัย (Objective)

ให้แนวคิดว่าสุนทรียภาพคือคุณสมบัติที่ฝังอยู่ในชิ้นงาน ได้แก่ ความงาม (Beauty) ความเพริศ (Sublime) ความโศก (Tragic) ความสำรวล (Comic) และความอัปลักษณ์ (Ugly)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกต่อวงเครื่องสายปี่ชวา เพื่อนำมาพิจารณาในเชิงอัตวิสัย (Subjective) ครูจิรพล เพชรสม อธิบายความรู้สึกของตนต่อวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ตอนที่ฟังก็รู้สึกว่างวงเครื่องสายปี่ชวาฟังยาก แทบจะหนวกหู เสียงปี่ชวา ก็แหลมสูง แต่เราก็ฟังได้ยินมาตั้งแต่เด็กแล้ว ก็เห็นผู้ใหญ่ท่านบรรเลง เห็นพ่อ หลวง (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน) เห็นท่านสีทางซออยู่เด่นลอคออกมา จากวงเลย พ่อได้เรียนไปเรื่อย ๆ ก็รู้สึกชอบ สีซออันนี้แล้วสนุกนะเธอ...เราได้สี เป็นอิสระของเรา (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2566)

ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ อธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกของตนต่อวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ตอนฟังวงนี้ก็รู้สึกว่าเพราะดี อาจเป็นเพราะชอบปี่มวยด้วย แต่แรก ๆ ก็ฟัง ไม่รู้เรื่องหรอก จนได้มาเรียนนั้นแหละถึงจะเข้าใจว่ามีกระบวนการอย่างไร แล้ว เวลาที่ออกปี่กลองระฆังนั้น คนปี่พาทย์เขาก็จะมาดูกันเลยว่าเราเครื่องสายทำ ยังไง...ก็คงจะทั้งกัน สำหรับผมก็ชอบวงนี้อยู่แล้วเพราะปี่มวยนั้นแหละ (เชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2566)

รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกของตนต่อวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ก็ต้องดูก่อนว่าใครเล่นบ้าง เพราะว่างนี้ต้องการนักดนตรีที่มีทักษะสูง ปฏิภาณในการบรรเลงต้องดีเยี่ยม ส่วนตัวก็ชอบนะแต่วงเครื่องสายปี่ชวาที่บรรเลง ได้ไพเราะก็หาได้ยาก อย่างที่เราเห็นแนวการบรรเลงในตอนนี้ แต่ก่อนไม่ได้เร็วขนาดนี้นะ เพราะความไพเราะของเขาอยู่ที่กลอนหรือทางการบรรเลง จะไพเราะ ไม่เพราะขึ้นอยู่กับความกลมกลืน ถ้ามว่างเครื่องสายปี่ชวาในเมื่อเสียงปี่ชวาเสบ ดังขนาดนั้น ฟังเสียงความเฉพาะแล้วถามว่า ไพเราะกลมกลืนไหม ตอบไปถาม

คำถามเดิมนักดนตรีต้องมีความพอดีและความกลมกลืน เล่นเท่านั้นพอดีไหม เล่นเท่านั้นดีไหม ถ้าทุกคนมีทักษะในการปรุงแต่ง ไม่ต้องกลัวเลย เห็นได้เลยมีแฟนคลับกันเยอะแยะ (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2566)

ศาสตราจารย์ ดร.จำคม พรประเสริฐ อธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกของตนต่อวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

เครื่องสายปี่ชวาคึกคัก พอได้ยินบู้บ่าใช้คำชาวบ้านคือดีดีเลย มีความสุข รู้สึกตื่นเต้น อยากจะเล่นสนุก ๆ อาจจะเป็นเพราะว่าเป็นธรรมชาติของวงปี่กลอง พอฟังแล้วก็สนุกขึ้นมาเลยเวลาเป็นนักดนตรีในวงและเชื่อว่าทุกคนก็คิดแบบนั้น (จำคม พรประเสริฐ, สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2566)

อาจารย์วิรัช สงเคราะห์ อธิบายเกี่ยวกับความรู้สึกของตนต่อวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ตอนเล่นดนตรีใหม่ ๆ ก็คิดว่าทำไมวงเครื่องสายปี่ชวาปวดหู ตอนนั้นเด็ก ๆ ไม่รู้เรื่อง พอโตมาก็เลยเข้าใจว่าวงนี้เหมาะสำหรับคนที่มีทักษะสูงแล้ว เหมาะสำหรับคนที่เป็นนักดนตรีจริง ๆ เพราะเป็นวงที่รองรับสำหรับนักดนตรีและนักฟังที่เป็นดนตรี ไม่เหมาะกับการฟังโดยทั่วไป ไม่เหมาะกับการบันทึกเสียงฟังด้วยต้องฟังสด ๆ เพราะมีธรรมชาติที่ดีกว่าเวลาบันทึกกับฟังสดต่างกันลิบลับเลย ถ้าได้คนปี่คนกลองเก่ง ๆ ยิ่งอร่อย (วิรัช สงเคราะห์, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2566)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า ความชื่นชอบของบุคคลข้อมูลล้วนมีความแตกต่างกันไป บางท่านชื่นชอบวงเครื่องสายปี่ชวาเพราะมีความรู้เรื่องปี่ชวากลองแขกที่ใช้ประกอบการชกมวยเป็นพื้นเดิม บางท่านชื่นชอบเพราะความสนุกสนานหรือทางที่ใช้บรรเลงที่แสดงถึงศักยภาพและปฏิภาณของนักดนตรี อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าทุกท่านต้องชื่นชอบในวงนี้เหมือนกัน ดังที่เห็นได้ว่า บางก็ไม่ได้ชื่นชอบการฟังวงเครื่องสายปี่ชวาตั้งแต่แรก จำต้องมีการบ่มเพาะ (Cultivation) เพื่อให้เข้าใจความงามของวงเครื่องสายปี่ชวามากขึ้น

เมื่อพิจารณาในเชิงอัตวิสัย (Subjective) จึงเน้นย้ำได้ว่า ความงามที่เกิดขึ้นจากการรับฟังวงเครื่องสายปี่ชวา (รวมถึงดนตรีทั่วโลก) ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง โดยตัวเราเป็นผู้บอกว่าสิ่งนี้งามหรือเป็นสิ่งที่เราชื่นชอบ เนื่องจากความสำเร็จไม่ได้เกิดขึ้นโดยตัวของวงเครื่องสายปี่ชวาเอง แต่เกิดขึ้นจากการที่เราตรึงตรองวัตถุสุนทรีย์ (Aesthetic Objects) นั้น ตัวอย่างเช่น การที่เราฟังทางซอฮู้ของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น คุรุยะชีวิน) แล้วรู้สึกสำเร็จในอารมณ์ หรืออย่างที่เราบางท่านไม่ได้ประทับใจการฟัง

วงเครื่องสายปี่ชวาในครั้งแรกแต่กลับรู้สึกชื่นชอบวงนี้ในภายหลัง ตรงนี้เองที่สุนทรียภาวะได้เกิดขึ้น และไม่มีทางชี้ทางในเรื่องศิลปะเพราะรสนิยมของมนุษย์บังคับกันไม่ได้ (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2556, น. 56)

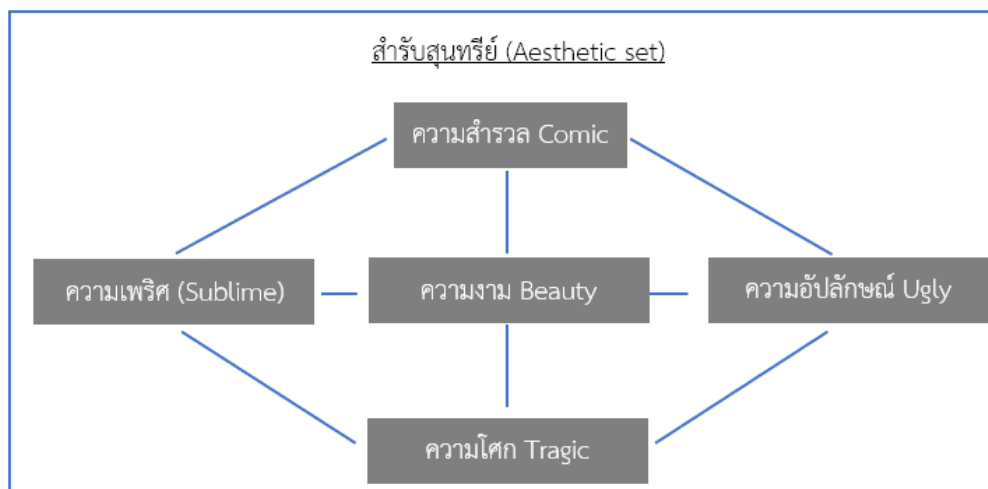
กลับกันในเรื่องเชิงวัตถุวิสัย (Objective) มองเห็นว่าความงามของวงเครื่องสายปี่ชวาเป็นสถานะที่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง กล่าวคือวงเครื่องสายปี่ชวามีความงามอยู่ในตัวเองไม่จำเป็นต้องพึ่งพาบุคคลหรืออย่างคำพูดที่ว่า “แม้ไม่มีใครได้ยิน ความงามก็ปรากฏ” โดยมุ่งเน้นไปที่คุณภาพหรือคุณสมบัติของวงเครื่องสายปี่ชวาเท่านั้น รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อธิบายคุณลักษณะของวงเครื่องสายปี่ชวาในเชิงของวัตถุวิสัย (Objective) ความว่า

เห็นด้วยว่าวงเครื่องสายปี่ชวาควรอยู่ในหมวดของ Sublime เพราะวงนี้ไม่ Beauty ยังไงก็ไม่ Beauty เพราะเสียงไม่ Balance เสียงจะไม่สมดุล แล้วก็มีเสียงต่ำอยู่เสียงเดียวก็คือซอู้ เพราะฉะนั้นฟังยังไงก็ไม่เพราะ แต่มันแปลกหูให้ความโลดโผน Delight มันโลดโผนเพราะฉะนั้นจึงเป็น Sublime ได้ (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2566)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า เราสามารถจัดหมวดหมู่ของการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในหมวดของความเพริศ (Sublime) เนื่องจากวงดนตรีชนิดนี้เมื่อพิจารณาถึงความพอดี (Moderation) และความกลมกลืน (Harmony) ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของความงาม (Beauty) เล็งเห็นแล้วว่าวงเครื่องสายปี่ชวามีได้ใกล้เคียงกับคุณลักษณะดังกล่าว แต่ความโลดโผนที่เกิดขึ้นระหว่างการบรรเลงของวงชนิดนี้เองที่ความเพริศได้เกิดขึ้น และทำให้ผู้ที่รับฟังเกิดความสำนึกที่สุด นอกจากนี้อาจารย์วิรัช สงเคราะห์ ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

ปี่ชวาสามารถทำได้นะทำให้ปรากฏรสอื่น ๆ ได้ เช่น ความงาม ความโศกได้ ขึ้นอยู่กับเพลงและคนเล่น แต่ก็มีหลักเป็น Sublime เพราะว่ามีกลองมีปี่ชวาเข้าไปแทรกอยู่ ถ้าท่านเหล่านั้นตีโจทย์เพลงได้ทะลุ ก็ต้องทำให้เพลงนั้นบรรลु วัตถุประสงค์ เพลงเดียวกันคนเล่นต่างกันก็รสชาติต่างกัน ถ้าคนเล่นตีโจทย์เพลงได้ ถูกต้องการบรรเลงเพลงนั้น ๆ ก็ประสบความสำเร็จ (วิรัช สงเคราะห์, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2566)

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรีและอาจารย์วิรัช สงเคราะห์ ทั้งสองท่านให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าคุณลักษณะเด่นของวงเครื่องสายปี่ชวาคือความเพริศ (Sublime) และอาจปรากฏรสอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกันอย่างความงาม (Beauty) และความโศก (Tragic) ตามสำหรับสุนทรีย (Aesthetic set)

ตารางที่ 4 สำหรับสุนทรีย์ (Aesthetic set) ตามแนวคิดของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

ความพิศวง (Obscure) มีคุณลักษณะทั้งหมด 5 อย่าง ได้แก่ ความพิศวง (Obscurity) ความพร่อง (Privation) มหิทธิเดช (Power) ความเว้งว่าง (Emptiness) และความมหิมา (Vastness) เมื่อนำลักษณะเหล่านี้ไปพิจารณาชิ้นงานหรือการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาเห็นได้ว่าวงชนิดนี้แทบจะครอบคลุมในทุกลักษณะที่ได้กล่าวมาเว้นแต่ความมหิมา (Vastness) ที่ปรากฏในวงมหาดุริยางค์ และมหิทธิเดช (Power) ที่ปรากฏในเพลงร่ำ

ตามความเห็นของผู้วิจัย แก่นของวงเครื่องสายปี่ชวาคือการผลิตเสียงย่านสูงที่พวยพุ่งออกมาจากเครื่องดนตรีผ่านการบรรเลงของศิลปินยอดฝีมือ ความพิศวง (Obscurity) เกิดขึ้นผ่านการคิดประดิษฐ์ทางตามปัจเจกบุคคลในขณะที่แนวการบรรเลงของวงเครื่องสายปี่ชวารุกเร้า จนทำให้ทางที่บรรเลงเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เหลือแต่ผู้ฟังที่ยังติดพันกับทางที่ถูกบรรเลงผ่านพ้นไปแล้วในอดีต แตกต่างกับผู้บรรเลงที่พยายามประดิษฐ์ทำนองต่อไป การดำเนินทำนองของปี่ชวาและซออยู่ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ความพิศวงเด่นชัดขึ้น คนปี่ชวาสามารถเป่าลอยจิ้งหะและขึ้นเสียงสูงในขณะที่เครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ กำลังดำเนินทำนองเก็บ ซอู้ที่มีเสียงทุ้มต่ำเมื่อบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาที่อยู่ในย่านเสียงสูงสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างอิสระ และมีลักษณะเสียงไม่ทับซ้อนกับปี่ชวา นอกจากนี้ซอด้วงที่มีเนื้อเสียงคล้ายปี่ชวาสร้างความฉงนให้แก่ผู้ฟังว่าเสียงที่ปรากฏเป็นเสียงซอด้วงหรือปี่ชวาแน่นอนว่าผู้ฟังทราบถึงเสียงของปี่ชวาได้ในทันที แต่สำหรับซอด้วงต้องใช้ทักษะในการฟังและวิเคราะห์แยกแยะผ่านสำนวนกลอนจึงสามารถได้ยิน เมื่อถึงการบรรเลงสรรห่ม่า ปี่ชวากับกลองแขกต่างบรรเลงตามหน้าที่ของตน อาจดูเหมือนทั้งสองเครื่องกำลังบรรเลงแบบลอยจิ้งหะไม่มีแบบแผนตายตัว แท้จริงแล้ว

กำลังบรรเลงตามกระบวนการของปีชวาและกลองแขก ดังที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงเห็นว่าความพิศวง (Obscurity) เป็นคุณลักษณะสำคัญของวงเครื่องสายปีชวา

ความพร่อง (Privation) สามารถเห็นชัดได้ในการบรรเลงซออุ้เนื่องจากมีลักษณะการดำเนินทำนองเฉพาะที่ตรงกับความพร่อง ได้แก่ ล่วงหน้า ล้าหลัง และอิหลักอิเหลือ โดยผู้วิจัยจะอธิบายเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินทำนองของซออุ้พอสังเขป ดังนี้

ล่วงหน้า หมายถึงการร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีโดยตัดทำนองให้สั้นลงเพื่อให้ทำนองลูกตกจบก่อนทำนองหลักหรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ

ล้าหลัง หมายถึงการร้องหรือบรรเลงเครื่องดนตรีโดยทำให้ทำนองลูกตกไปอยู่ห้องถัดไป ทำให้ประโยคดังกล่าวมีความยาวกว่าประโยคปกติ

อิหลักอิเหลือ หมายถึงการประดิษฐ์ทำนองให้ประโยคนั้นดำเนินไปในจังหวะยกหรือเกิดการชักงอไปมาคล้ายคลึงกับ “จะไปก็ไม่ไป”

เห็นได้ว่าทั้ง 3 ลักษณะการดำเนินทำนองของซออุ้ล้วนเกี่ยวข้องกับทำนองหลักของเพลงอาทิ การจบก่อนจังหวะในทำนองล่วงหน้า การจบหลังจังหวะที่ควรจะเป็นในทำนองล้าหลัง และการเล่นกับจังหวะยกในทำนองอิหลักอิเหลือ ซึ่งเป็นการสร้างความเพริศ (Sublime) ในแง่ที่ว่าทำนองนี้บรรเลงขาดหรือเกินซึ่งขัดกับความสมบูรณ์ที่ผู้ฟังคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า ตัวอย่างเพลงที่แสดงความพร่องได้ชัดเจน ได้แก่ เพลงเขมรปีแก้วที่ทำนองหลักมีการล้าหลังในเที่ยวเปลี่ยน และเพลงโหมโรงเรื่องชมสมุทที่บางเพลงผู้ประพันธ์ตั้งใจให้คร่อมจังหวะ

ความเว้งว่าง (Emptiness) ปรากฏอยู่ในลูกเท่าของเพลง อาทิ เพลงทยอยเขมร ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ควบคุมวงว่าต้องการใช้ความเว้งว่างเด่นชัดอย่างไร อาจเป็นหยุดระหว่างรอเสียงลูกตกเพื่อให้เกิดช่องว่างของเสียงก็สามารถทำได้

สุนทรียศาสตร์ในวงเครื่องสายปีชวา คือ การนำความรู้ในเรื่องของสุนทรียศาสตร์มองเข้าไปในวงเครื่องสายปีชวา และสังเกตว่ามีสิ่งใดในวงเครื่องสายปีชวาที่สามารถนำมาอธิบายบ้าง ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำประเด็นเกี่ยวกับสุนทรียภาวะ (Aesthetic) ตามแนวคิดของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี มาเป็นทฤษฎีตั้งต้นโดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 นัยยะ ได้แก่ ความหมายเชิงอัตวิสัย (Subjective) คือ การเกิดสุนทรียภาวะภายในจิตใจของผู้รับฟังหรือเสพชิ้นงาน และความหมายเชิงวัตถุวิสัย (Objective) คือ ความหมายที่มุ่งไปสู่ชิ้นงาน ๆ ต่าง เช่น ภาพ เพลง ทำราฯ ฯลฯ อันเป็นคุณสมบัติที่ฝังหรืออยู่ในชิ้นงาน ประกอบด้วย 5 คุณสมบัติ ได้แก่

1. ความงาม (Beauty)
2. ความเพริศ (Sublime)
3. ความโศก (Tragic)
4. ความสำรวล (Comic)

5. ความอัปลักษณ์ (Ugly)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมและแสดงในข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าความชอบของปัจเจกบุคคลต่อชิ้นงานโดยมากเอนเอียงไปในฝั่งของอัตวิสัย (Subjectivism) คือ “ชอบอย่างไรและไม่ชอบอย่างไร” อันเป็นข้อมูลสำคัญว่าการสำเร็จใจที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันตามรสนิยม อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ไม่สามารถบังคับผ่านการชี้ขาดทางศิลปะได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเพียงเฉพาะคุณสมบัติของวงเครื่องสายปี่ชวาในฝั่งอัตวิสัย (Objectivism) พบว่าความเพริศ (Sublime) สามารถนิยามความเป็นเครื่องสายปี่ชวาได้ดีที่สุด เนื่องจากวงเครื่องสายปี่ชวาตรงกับคุณลักษณะ 3 ใน 5 อย่าง ที่เป็นหมวดย่อยของความเพริศ (Sublime) ได้แก่ ความพิศวง (Obscurity) ความพร่อง (Privation) และความเว้งว่าง (Emptiness) ดังนั้นความเพริศจึงเป็นคุณสมบัติหลักของวงเครื่องสายปี่ชวา

2.3 ชีวิตประวัติครูจีรพล เพชรสม

ภาพที่ 5 ครูจีรพล เพชรสม

ที่มา: จีรพล เพชรสม

ครูจีรพล เพชรสม เกิดเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2592 ที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นบุตรของนายเกล้า เพชรสมและนางตาบ เพชรสม โดยคุณพ่อมีอาชีพรับราชการเป็นปลัดอำเภอที่ตำบลท่าแซะ จังหวัดชุมพร ครูจีรพล เพชรสม เล่าถึงการเริ่มเรียนดนตรีไทยในสมัยเด็ก ความว่า

เริ่มเรียนดนตรีไทยกับพ่อประมาณ 8-9 ขวบ ก็คือพ่อมีวงเครื่องสายอยู่ที่บ้าน วงผู้ใหญ่เขาก็เล่นกัน เพื่อนพ่อชื่อปลัดซ้อน โปธิสมบัติ (บิดาของครูเชวงศักดิ์ โปธิสมบัติ) บ้านก็จะปลูกติดกันตอนกลางคืนก็ไปเล่นดนตรีด้วยกัน เราเป็นเด็กก็อยู่แถวนั้นแหละ ชุกชนตามภาษาเด็ก ผิวปากทำนองเพลง อันนี้เราก็จำมาจากผู้ใหญ่ นะแต่ก็จำได้ไม่หมดหรอก แค่นั้นแหละหมดสิทธิ์เลย หมดสิทธิ์ที่จะได้สนุกอีกต่อไป พ่อได้ยื่นก็พาไปจับดนตรีเรียนเป็นเรื่องเป็นราว ไปเรียนคู่กันกับป๊อก (ครูเชวงศักดิ์ โปธิสมบัติ) ที่บ้านป๊อกพ่อเขาเก่ง ก็ไปฝึกกันทุกคืนกว่าจะได้นอนก็ 4-5 ทุ่ม พอนอนก็ตื่นขึ้นมาฝึกอีกฝึกแบบนั้นแหละไปเรื่อย ๆ จำได้ว่าเพลงแรกที่เรียนคือเพลงแขกไทร สองชั้น ส่วนใหญ่จะเล่นตามผู้ใหญ่มากกว่า หมู่บ้านไหนมีงานก็เล่นกันจนสว่างกับผู้ใหญ่ แล้วแต่เขาจะเล่นเพลงอะไร แต่เพลงเราจำไม่ได้หรอก จำไม่ได้เลยไม่รู้ว่าเป็นเพลงอะไร ผู้ใหญ่ไม่จบเราก็ไม่จบ เราก็ดูนิ้วตามเขาไป ลังเกตและฟังเสียง แล้วก็ทำตามให้ทันแค่นั้นแหละ (จีรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

เมื่อครูจีรพล เพชรสม อายุ 10 ปี ท่านได้เข้าร่วมประกวดวงเครื่องสายระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในการประกวดครั้งนั้นวงของครูได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางดนตรีและเปลี่ยนชีวิตของของครู ณ ตอนนั้น “พออายุประมาณ 10 ขวบ ก็มาแข่งขันศิลปหัตถกรรมถือว่าเป็นวงม้ามืดเลย แข่งกันทั้งหมดสามรอบ แข่งกันเป็นรอบตัดออกไปเรื่อย ๆ ไปจนถึงรอบสุดท้ายรอบสุดท้ายก็เหลือแค่ 20 วง ตอนเราไปแข่งที่กรุงเทพคิดเลย “โอ้วงเยอะ” พอชนะเลิศชีวิตก็เลยเปลี่ยน ก็เลยตัดสินใจมาเรียนนาฏศิลป์ที่กรุงเทพ” (จีรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

2.3.1 ประวัติการศึกษา

ระดับประถมศึกษา	โรงเรียนบ้านท่าแซะ จังหวัดชุมพร พ.ศ. 2499
ระดับมัธยมศึกษา	โรงเรียนบ้านท่าแซะ จังหวัดชุมพร พ.ศ. 2503
ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง	โรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ. 2506
ระดับปริญญาตรีการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.)	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2521
Diploma Traditional Music in Japan	ณ ประเทศญี่ปุ่น พ.ศ. 2529

เมื่อครูจีรพล เพชรสม สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านท่าแหะครูได้ตัดสินใจเรียนต่อที่โรงเรียนเดิมจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภายหลังจากนั้นได้ศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงที่โรงเรียนนาฏศิลป์ ครูจีรพล เพชรสม เล่าว่า

ก็มาเรียนนาฏศิลป์ที่กรุงเทพฯ พอมาเรียนก็มีอยู่สามคนที่เป็นผู้ชาย (ครูจีรพล เพชรสม ครูเชวงศักดิ์ โปธิสมบัติ และรองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน) ปกติเขาจะไม่รับเพราะว่าสืบมาจากในรั้วในวัง เขาให้ผู้ชายเรียนเป่าพาทย์หรือไม่ก็โขงผู้หญิงก็ให้ไปเรียนเครื่องสายซำร้องละครอะไรพวกนี้นะ นี่เขาเรียกว่าแหกความเชื่อ พอเข้าไปถึงก็เห็นปกรณณ์เขาอยู่ที่นั่นแล้ว รุ่นนี้เป็นรุ่นบุกเบิกที่ว่าผู้ชายก็เรียนเครื่องสายได้นั้นแหละ เรียนก็มีพ่อหลวงคนเดียวที่สอน (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน) (จีรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

ครูจีรพล เพชรสม ได้ศึกษาดนตรีไทยที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยมีหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน) เป็นครูเพียงท่านเดียวที่ได้สอนทักษะดนตรีทั้งซอด้วงและซออู้ให้แก่ครูจีรพล เพชรสม ครูเล่าถึงสาเหตุที่ไม่ได้เรียนดนตรีจากครูท่านอื่นในชีวิตว่า

ตอนนั้นจะเรียนหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูงจบแล้ว แต่ว่าไม่ได้เพลงเดี่ยวเลย ได้มานางครวณแล้วก็สุดสงวนได้แค่นั้นแหละ เราก็อยากได้เพลงเดี่ยวก็เลยแอบไปเรียนกันไม่บอกใคร ก็ไปหา ดร.อุทิศ (ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์) แล้วก็แนะนำตัว จริง ๆ แล้วอยากจะไปเรียนซอสามสาย แต่พอเขารู้ว่าเป็นลูกศิษย์หลวงไพเราะ เขาก็ไม่ได้รังเกียจอะไรอยากต่อให้ แล้วก็ถามว่าถนัดอะไร เราก็บอกว่าถนัดซออู้ ทั้ง ๆ ที่เราอยากจะได้เรียนสามสาย ดร.อุทิศ ก็สอนก็ซออู้เพลงพญาโคกเลย ครูไม่ได้หวังวิชา ครูใจดีมาก แต่ว่าเราเองปรับตัวไม่ทันคือเราเคยสี เราไม่เคยชินกับบารมณัมและซุ้มเสียง เราจะเคยชินของพ่อหลวง ยังไม่ทันจบประโยคเลยมั้ง เราก็คิดว่าทำไมไม่เหมือนของพ่อสินะ รู้สึกขัดในตัวเราก็เลยไม่ได้ไปอีกเลย หลังจากนั้นก็ไปหาครูฉลวยที่กรมประชาสัมพันธ์ ครูใจดีมาก ครูทุกคนไม่ได้เรียกร้องเงินทอง แต่เราเองนั้นแหละต่อไม่จบ สุดท้ายก็ไม่ได้ไปอีกจบที่พ่อหลวงคนเดียว (จีรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

เมื่อครูจีรพล เพชรสม สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ครูได้บรรจุข้าราชการครูที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2514 ภายหลังจากส่งตัวไปทดลองปฏิบัติราชการวิทยาลัย

นาฏศิลป์เชียงใหม่ที่กำลังสร้างในขณะนั้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2518 ครูได้กลับมาอยู่ที่ย่านสนามม้า นางเลิ้งเพื่อปรนนิบัติรับใช้หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) ครูเล่าถึงการศึกษาดนตรีกับหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) ในขณะนั้น ความว่า

ก็ไปเก็บตอนช่วงสุดท้ายของพ่อ เป็นช่วงที่พ่อใกล้เสียชีวิตแล้วซึ่งเราก็ไม่รู้หรอก เราก็ไปหาพ่อช่วยทำงานหากับข้าวกับปลา พ่อก็จะสอนวิชาให้ก็เริ่มเดี่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพลงเดี่ยวจะต่อที่บ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ต่อเพลงหมู่แต่เราไม่ได้ขอจะขอเพลงนั้นเพลงนี้ ถ้าจะขอเราก็คงไป หากท่านอยากจะให้ท่านก็หยิบขอมาดูให้ พ่อจะต่อเพลงใหญ่ให้ก่อนแล้วก็ค่อยมาต่อเพลงเล็กทีหลัง ต่อกราวใน ถึงมาพญาโศกมานกขมิ้น ปกติเขาเรียนกันแต่เล็กไปหาใหญ่ พ่อจะเป็นคนจัดระบบให้เราเอง เราไม่ต้องพูดอะไร พ่อเห็นว่าเราทำได้แล้วก็ต่อเติมให้เรา พ่อซออุ้มหมัดก็จับซอด้วง ซอสามสายอะไรก็ว่าไป เราก็จะอยู่กับพ่อแล้วก็มีลูกศิษย์คนอื่นมาอีกมาเรียน คือครูน้อย เป็นเจ้าของธนาคารไทยพาณิชย์ มีหลายคนที่มาเรียนที่บ้านเราก็เก็บตกจากตรงนั้นแหละ

หมายความว่าเวลาพ่อสอนเรากับสอนคนอื่นก็จะสอนคนละแบบ ก่อนจะนอนเราก็หยิบขอมานึก นึกจนพ่อหลับนั้นแหละ พ่อพ่อตื่นเราก็นึกส้อยู่นั่นแหละ เป็นห้องแถวอยู่ที่สนามม้า พ่อก็จะเดินบอกลองทำแบบนี้หน่อยสิเราก็ทำตาม ทำไป จนถ้าเห็นว่าโอเคแล้วท่านก็จะมาปรับตรงนั้นปรับตรงนั้นว่าไป ซึ่งสมัยนี้เขาเรียกว่าแตกหน่อแตกกิ่ง การผูกกลอนเนี่ย หัดให้รู้จักการที่จะจับทำนองหลักมาผูกกลอนสำนวนต่าง ๆ นั้นแหละ พ่อสอนคนอื่นอีกแบบเราก็ไปแกะแบบเอา คือ เป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวทุกอย่างที่เกี่ยวกับพ่อ แล้วเวลาเขาเชิญพ่อไปไหนพ่อไม่สะดวกที่จะไปก็จะให้เราไปแทน ไปนั่นไปนี่จะให้เราไปแทนบ่อย ๆ ท่านคงไว้วางใจเราละนะ (จिरพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

หลังจากที่หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2518 ครูได้ศึกษาต่อปริญญาตรีการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ) ดุริยางคศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปี พ.ศ. 2521 เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่น DIPLOMA TRADITIONAL MUSIC OF JAPAN ในปี พ.ศ. 2529

2.3.2 ประวัติรับราชการ

ปี พ.ศ. 2514	ตำแหน่งครุตรี แผนกโรงเรียนนาฏศิลป์
ปี พ.ศ. 2515	ตำแหน่งครุตรี แผนกวิทยาลัยนาฏศิลป์ (ช่วยราชการ)
ปี พ.ศ. 2521	อาจารย์ 1 ระดับ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์
ปี พ.ศ. 2524	อาจารย์ 1 ระดับ 4 วิทยาลัยนาฏศิลป์
ปี พ.ศ. 2527	ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
ปี พ.ศ. 2529	อาจารย์ 1 ระดับ 5 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
ปี พ.ศ. 2531	รักษาการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
ปี พ.ศ. 2533	ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
ปี พ.ศ. 2537	รักษาการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง
ปี พ.ศ. 2541	ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
ปี พ.ศ. 2542	ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง
ปี พ.ศ. 2542	ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
ปี พ.ศ. 2548	ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
ปี พ.ศ. 2550	ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
ปี พ.ศ. 2552	รักษาการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
ปี พ.ศ. 2565	ตำแหน่งนักวิชาการละครและดนตรี ด้านดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน
ปัจจุบัน	ข้าราชการบำนาญ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

2.3.3 ตรีนิสัยครูจีรพล เพชรสม

ภาพที่ 6 ครูจีรพล เพชรสม

ที่มา: จีรพล เพชรสม

ครูจิรพล เพชรสม อุทิศตนให้กับวงการดนตรีไทยโดยไม่เคยย่อท้อต่อความยากลำบาก อุปนิสัยที่โดดเด่นของครูจนเป็นที่ยอมรับในแวดวงดนตรีไทยคือ ความขยันและมุ่งมั่น ดังที่รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับอุปนิสัยของครูจิรพล เพชรสม ความว่า

จิรพลเป็นขยันเกินไป ขยันมาตั้งแต่เด็กแล้ว ได้ดีเพราะขยันนะ อันนี้ขยันยอมรับเลยนะ เริ่มต้นรลมือสู้ไอ้เสือปีกไม่ได้หรอก ไอ้ให้เวลาเรามีงานด้วยกันนะ สามทหารเสือต้องเล่นโบราณคดี สัปดาห์ละ 7 รอบ เธอคิดนะศุกร์รอบทุ่ม วันเสาร์ วันอาทิตย์ รวมวันละ 3 รอบ เล่นกลางคืนพอเสร็จนั่งรถเมล์กลับบ้านเข้า แหกซี่ตานั่งรถเมล์มาแต่เช้า จิรพลพอเล่นเสร็จไปอ่านหนังสือ ฉันทไปเล่นตะกร้อ บ้างอะไรบ้าง เพื่อนเขาเตะกันเสียงดัง มีแต่ไอ้ฉันคนเดียวนั่งอ่านหนังสือ ตอนนั้นเขวงค์ก็สอบตกแต่จิรพลเนี่ยรอด แล้วรอดมาในเกรดที่ดีด้วย เนี่ยแหละตรงนี้ที่จิรพลมีและพิเศษมาก อยากให้ทุกคนมี (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2566)

ศาสตราจารย์ ดร.จำคม พรประเสริฐ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับอุปนิสัยของครูจิรพล เพชรสม ความว่า

จากการที่สนิทกันมากกับสามทหารเสือ ครูว่าครูจี (ครูจิรพล เพชรสม) เป็นศิลปินนักบู๊ต้องบอกแบบนี้เลย แล้วก็ถ้าครั้งไหนจะต้องบรรเลงเครื่องสายรวมวงกับครูจิ้นะ อันดับแรกที่ครูคิดคือ ต้องเตรียมไล่มือเลยเพราะว่าครูจะแรงเยอะ ครูจิ้นี้นะขยันซ้อมทุกวัน กิตติศัพท์ดังมากในเรื่องของการฝึกซ้อม ถ้าอะไรครูก็ได้หมด ถ้าเพลงไหนครูไม่ได้ก็จะให้ครูส่งโน้ตแล้วจะได้อย่างรวดเร็ว สิ่งที่ครูเห็นในตัวครูจิ้นี้นะคือ 1. ขยันฝึกซ้อม 2. เป็นนักต่อสู้ นี่ก็คุณสมบัติที่ดีมากของนักดนตรีไทย อะไรที่ไม่ทราบครูก็พร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่ว่าจะมึงงานอะไรขนาดครูอยู่ไกล ๆ ครูก็ยินดีช่วยเหลือทุกอย่าง เป็นศิลปินต้นแบบ พุดง่าย ๆ ครูมีความขยันมาก ๆ เป็นตัวอย่างที่ดีมากสำหรับเด็ก ๆ ถ้ามีโอกาสก็จะเชิญครูมาเล่นที่จุฬา (จำคม พรประเสริฐ, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2566)

ครูจักรายุทธ ไหลสกุล ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับอุปนิสัยของครูจิรพล เพชรสม ความว่า

ครูจิรพลเนี่ย ขยันมาก เป็นคนมีวินัยสูง ชีวิตของแกมีแต่ดนตรีทั้งนั้นเลย วางจะเข้าไล่ซอ วางซอไล่จะเข้า คนอะไรเนี่ย ลูกศิษย์แกเล่าให้ฟังว่าแกซ้อมดึก

มาก ๆ ถึงจะอายุเยอะแล้วก็ยังไม่หยุดซ่อม เรื่องของความขยันเหนียวสุดยอดมาก (จักรายุธ ไหลสกุล, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2566)

ครูบรรเลง พระยาชัย ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับอุปนิสัยของครูจิรพล เพชรสม ความว่า

ครูจิรพล เพชรสมเป็นคนมีเมตตาและเอาจริงเอาจังมาก ในเทอมแรกที่ครูเรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ครูจะนั่งรถโดยสารประจำไปกลับ ที่นี้รถนาฏศิลป์อยู่ตรงโรงพยาบาล เป็นตึกเล็ก ๆ ฝั่งตะวันออก คราวนี้ถ้าวันไหนครูมาไม่ทัน รถกลับทันทีเลย ไม่รอ แต่ครูจิรพลครูตู้เนี่ย เขามีรถคันใหญ่ 1 คัน ฮอนด้า ลีเลื่อง คันเตี้ย ๆ ใหญ่ ท่านจะคอยดูว่าเด็กทั้งหมดกลับไปหมดหรือยัง ท่านเห็นว่าเราไม่กลับก็ขับมาหาครู เป็นไงกลับยังงี้ เราก็ตอบรถกลับไปแล้วครับ ครูท่านให้เราซ้อนมอเตอร์ไซค์พาไปส่งที่ประตูเชียงใหม่ เพื่อไปนั่งรถคิว ครูท่านก็นั่งรอรถคิวเป็นเพื่อน เป็นความประทับใจแรกที่ครูมีต่อครูท่าน...มีครั้งหนึ่งครูเคยโดนครูตู้เขกกบาล เพราะอะไรไม่รู้ใหม่ สนด้วยความเป็นคนบ้านนอก ไฟฟ้าไม่มีที่บ้าน เอาคลิปกินีบกระดากข้อสอบไปเสียบในปลั๊กไฟ มันระเบิด ควันโขมงเลย มันช็อต ครูตู้มาเจอ โดนต่อน้ำตาไหล อบรมไปอีกครึ่งชั่วโมง บอกเลยถ้าไม่มีครูตู้ปั้นครูก็ไม่มีวันนี้หรอก...มีโอกาสนั้นครูตู้ก็สนับสนุนหมด...ส่วนในเรื่องของความขยันนะยกนิ้วให้เลยครูตู้เป็นตัวอย่างของนักดนตรีจริง ๆ (บรรเลง พระยาชัย, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2566)

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ครูจิรพล เพชรสมเป็นผู้มีความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียรมาตั้งแต่วัยเยาว์ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการฝึกซ้อมดนตรี ครูสามารถทำทั้งสองสิ่งควบคู่กันได้โดยไม่มีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ครูเป็นผู้มีจิตใจแน่วแน่ในการศึกษาดนตรีไทยหมั่นเติมเต็มองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เห็นได้จากการศึกษาดนตรีเพิ่มเติมกับหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน) แม้ว่าในขณะนั้นครูจิรพล เพชรสม จะเข้าสู่ช่วงของการทำงานแล้วก็ตาม นอกจากนี้ครูจิรพล เพชรสม เป็นผู้มีความกตัญญูทวดเวทิตาต่อผู้ประสาทวิชาให้แก่ตน โดยการปรนนิบัติรับใช้หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน) ด้วยความรักและความเคารพจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะชีวิน)

ครูจิรพล เพชรสม เป็นที่รักใคร่ของผู้คนในวงการดนตรีไทย ด้วยเป็นผู้มีอารมณ์ดี มีความเมตตาและเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้อื่น เป็นผู้สมถะในการครองตนใช้ชีวิตเป็นอยู่เรียบง่ายไม่ถือตัว มีศีลธรรมอันดีทั้งยังเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังเป็นผู้บุกเบิกและวางรากฐานให้วิทยาลัย

นาฏศิลป์หลายแห่ง อาทิ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เป็นต้น จนสามารถสร้างศิลปินอันเป็นส่วนสำคัญของการอนุรักษ์การดนตรีไทยสืบไป

บทที่ 3 การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบรรเลงของคุณครูจิรพล เพชรสม มีเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่และความสำคัญของซอด้วง การกำหนดเสียงซอด้วง และแนวทางการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ซึ่งแบ่งประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 บทบาทหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา
- 3.2 การกำหนดเสียงซอด้วง
- 3.3 การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิรพล เพชรสม
 - 3.3.1 การศึกษาทำนองหลัก
 - 3.3.2 วิธีการฝึกการเปลี่ยนเสียงเพื่อการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา
 - 3.3.3 การแปรทำนอง
 - 3.3.4 การใช้กลวิธีพิเศษ

3.1 บทบาทหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา

การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา นอกจากผู้บรรเลงจะต้องมีฝีมือและปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศแล้ว ผู้บรรเลงต้องมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนจึงจะสามารถสร้างความไพเราะให้กับวงในภาพรวม ดังที่ครูจิรพล เพชรสม กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

หน้าที่ของซอด้วงคือ เป็นตัวช่วยปี่ชวาโดยตรง ซอด้วงเป็นคนคอยค้ำให้ปี่ชวา แน่นนอนเสียงของซอด้วงกับเสียงปี่ชวาคลายกัน แต่ก็ทำหน้าที่เป็นผู้นำวงเหมือนกัน ถ้าปี่ชวาเป็นพระเอกเราก็เป็นพระรอง คือที่ช่วยเพราะซอด้วงสามารถเก็บแทรกแซงได้ละเอียด ในขณะที่ปี่เป่าโหยหวนและเก็บบ้างตามหน้าที่ ถ้าสังเกตดี ๆ กลอนซอด้วงจะคล้ายกันกับกลอนในวงเครื่องสายปกติเลยแต่เปลี่ยนบันไดเสียง (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2566)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา คือ การเป็นผู้นำวงและช่วยเหลือปี่ชวาผ่านการเก็บแทรกแซงระหว่างที่ปี่ชวาเป่าโหยหวน ซึ่งสอดคล้องกันกับคำอธิบายของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ความว่า “...ซอด้วงเขาก็ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าวงตามเดิมนั้นแหละ แต่พอเข้าไปในวงเครื่องสายปี่ชวาแล้วก็ลืมนี่ชวาไม่ได้ ปี่ชวาเขาเป็นพระเอกใหญ่ เขาต้อง

เป็นคนนำ” (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2566) เพื่อให้บทบาทหน้าที่ของซอด้วงมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักดนตรีไทยผู้มีประสบการณ์การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ดังนี้

ครูเชวงศักดิ์ โปธิสมบัติ อธิบายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ซอด้วงทำหน้าที่ช่วยเหลือปี่ชวา ในกรณีที่ปี่ชวาเขาโหยหวนลอยจังหวะ นั้นแหละซอด้วงจะต้องนำวงเลย นำอย่าให้คาดเคลื่อนโดยอาศัยลูกฆ้อง อาจจะถูกเหมือนว่าหน้าที่ของเขาเล็กน้อยถ้าเปรียบเทียบกับเสียงของปี่ชวา เพราะเสียงปี่ชวากับซอด้วงคล้ายกันเลย ฟังยาก แต่เวลาที่ปี่ชวาขึ้นสูงเมื่อไหร่ เราจะเก็บแทรกแซง ช่วงนั้น (เชวงศักดิ์ โปธิสมบัติ, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2566)

ครูเชวงศักดิ์ โปธิสมบัติ ให้ความเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา คือ การรับหน้าที่เป็นผู้นำวงเช่นเดียวกับปี่ชวา โดยมีหน้าที่หลักในการสนับสนุนปี่ชวาระหว่างที่ปี่ชวาเป่าโหยหวนผ่านการเก็บแทรกแซง นอกจากนี้รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ความว่า “หน้าที่ซอด้วงคือ เก็บแทรกแซง ช่วงที่ปี่เขาโหยหวนเราจะต้องลีเก็บ เพราะฉะนั้นทำนองที่ลีเก็บออกไปจะต้องอุ้มสอดคล้องกันกับทำนองของปี่ชวา ซอด้วงก็จะเป็นตัวช่วยหนึ่งให้ปี่สามารถกลับมาบรรเลงตามปกติได้หลังจากที่เป่าลอยจังหวะ (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2566)

ภาพที่ 7 รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ที่มา: ภัทรภูมิ นิลวรรณ

อาจารย์วีระศักดิ์ กลั่นรอด อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

บทบาทของซอด้วงคือเป็นผู้รักษาทำนอง ปี่ชวาเป็นผู้นำ แต่ว่าเป็นผู้รักษาทำนองให้แน่นให้แม่นยำในทำนองไปตามทำนองที่วางไว้ จะขึ้นจะลงก็ต้องให้ปี่ชวาเขาเป็นผู้นำเพราะมีเสียงของปี่ชวาอันนี้ตามความเห็นของครูนะ พอมีปี่ชวาก็ต้องให้ปี่ชวา แต่ว่าบางทีปี่ชวาเขาก็จะเป่าโหยอะไรของเขาซอด้วงก็ต้องแม่นยำรักษาทำนองให้มันคงกับจะเข้ แต่จะเข้เขาก็ต้องแม่นยำอยู่แล้วเพราะเสียงดังจะเข้ผิดแล้วรู้เลย ซอด้วงยังพอแอบ ๆ ได้ ยังไงก็แล้วแต่ก็ต้องแม่นยำเพลง (วีระศักดิ์ กลั่นรอด, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

คำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า นอกจากซอด้วงจะต้องรับหน้าที่เป็นผู้นำในวงเครื่องสายปี่ชวา ผู้บรรเลงซอด้วงต้องมีความสามารถในการจดจำเพลงที่เป็นเลิศเพื่อบรรเลงเป็นหลักให้กับวงชนิดนี้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจะเข้พบว่าบทบาทของเครื่องดนตรีมีส่วนที่คล้ายคลึงกันคือการรักษาทำนองหลักและเป็นแกนเสียงให้กับวงเครื่องสายปี่ชวา นอกจากนี้ครูบรรเลง พระยาชัย อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน้าที่ของซอด้วงที่ช่วยสร้างอรรถรสให้กับปี่ชวา ความว่า

ซอด้วงในวงเครื่องสายเขาจะเป็นผู้นำวง ผู้นำวงหมายความว่า สวม สอด รับ ส่งร้อง บรรเลงให้ทุกคนสังเกตเห็นได้ว่าเล่นถึงไหน อุ่มวงไม่ให้ใครล้มให้อยู่ในร่องเพลงให้ได้ อุ่มวงให้ไปจนจบเพลงในฐานะของผู้นำวงในเครื่องสาย พอมาเป็นซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ซอด้วงและเครื่องดนตรีอื่น ๆ ก็ทำหน้าที่ของตนมีหน้าที่เก็บ แทรกแซงไป สำหรับซอด้วงบทบาทในการนำวงก็ลดลงเป็นตัวซุรลให้ปี่ชวา ปี่ชวาก็จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางให้วงไปทางไหนอย่างไร สำหรับครูไม่ถึงกับซุรลแต่เป็นการซุรลคือ เสียงที่คล้ายกันกับปี่ชวาช่วยสร้างมิติที่หลากหลาย บางครั้งก็หลอกผู้ฟังว่าเป็นเสียงของซอด้วงหรือปี่ชวา เป็นการสร้างความไพเราะตามขนบของวงเครื่องสายปี่ชวา (บรรเลง พระยาชัย, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2566)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤตชิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ ให้อธิบายเรื่องหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาไว้ความว่า

จริง ๆ ในวงเครื่องสายปี่ชวาซอด้วงจะโดนเสียงของปี่ชวากลบอยู่ก็แทบจะไม่ได้ยินอะไร ด้วยเสียงที่แหลมขึ้นเสียงปี่ชวาก็กลบ แต่ก็ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องนำอยู่ดี แต่ความสำคัญอาจจะถูกลดลงด้วยตัวของปี่ชวา ปี่ชวาก็เหมือนกับเป็นตัวเขา

ที่เป็นเครื่องนำ ซอด้วงเหมือนจะรองลงมาด้วยซ้ำ การขึ้นเพลงรับเพลงก็ยังทำ
หน้าที่ปกติแต่เรื่องของความสำคัญอาจถูกลดลงมานิดหนึ่ง อย่างอื่นก็ไม่ได้
แตกต่างกับวงเครื่องสายปกติ (กฤตชิวัฒน์ เอื้อจิตรเมศ, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม
2566)

ซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาเมื่อทำการปรับระดับรัดอกให้อยู่ในเสียง (โต-ซอล)
โดยธรรมชาติของเครื่องดนตรีไม่สามารถบรรเลงให้เสียงดังเท่ากับปี่ชวาได้ ดังนั้นบทบาทของเครื่อง
ดนตรีชนิดนี้จึงเป็นรองลงมาจากปี่ชวา รวมถึงหน้าที่ของการเป็นผู้ควบคุมแนวหรือกำหนดทิศทางของ
วงจึงถูกแทนที่ด้วยปี่ชวา อย่างไรก็ตามอาจารย์วิรัช สงเคราะห์ ให้ความเห็นว่าหากผู้บรรเลงซอด้วงใน
วงชนิดนี้มีทักษะการบรรเลงมากเพียงพอ จะสามารถบรรเลงซอด้วงให้มีความโดดเด่นได้เช่นเดียวกัน
ดังคำสัมภาษณ์ความว่า

หน้าที่ก็คือทำให้เสียงแน่นขึ้น ช่วยปี่ชวาให้อุ้มวงให้ดีขึ้น เท่านั้นเองซอด้วง
คนนางวงคือปี่ชวา แต่ในวงเครื่องมโหรี วงเครื่องสาย ซอด้วงเป็นผู้นำ การดำเนิน
ทำนองของซอด้วงก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากปกติ ก็สีพื้น ๆ ไปเหมือนกันกับในวง
เครื่องสายหรือวงมโหรี คนที่เล่นมากก็คือปี่กับซอด้วง แต่จริง ๆ เสียงซอด้วงก็ดังเท่า
ปี่ชวาได้ ถ้าคนสีตี ๆ อย่างครูประเวช (ครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) ครูหลวง
(หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน) สีดังเท่าปี่ชวาเลย แต่ท่านเหล่านั้นเขารู้ว่า
บทบาทของซอด้วงควรเป็นอย่างไร เขาไม่ไปแข่งกับปี่หรอก (วิรัช สงเคราะห์,
สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2566)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี พันธุ์ราทร อธิบายบทบาทหน้าที่และความสำคัญของเครื่อง
ดนตรีชิ้น ต่าง ๆ ในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

เราเป็นไม้เลื้อย ไม้ใหญ่ๆคือคนจะเข้กับคนซอด้วง แล้วเราเป็นไม้เลื้อยที่มี
ดอกสวยงามแล้วไม่ได้ออกมาเป็นพวงแต่ดอกจะออกตามจุดตามช่องว่างที่เรา
เลื้อยไปแล้วซอด้วง แต่คนปี่จะเหมือนนกกน้อย ๆ ที่บินอยู่รอบ ๆ ทำให้คนสนใจ
ซอด้วงก็เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของมุดต้นไม้นั้นสร้างความสะดวกให้เขา เสียงซอ
สามารถสร้างอารมณ์ได้ถึงแม้โทนเสียงจะมีความคล้ายคลึงกับปี่ชวา แต่ก็ให้
อารมณ์คนละแบบ... เราสามารถทำอะไรที่นอกเหนือจากที่ปี่ทำได้อย่างรั้วคันชัก
เราก็ไม่เหมือนใครแล้ว ก็เล่นไปเลื้อยไปดอกบานบ้างหุบบ้าง แต่ไม่ใช่ว่ามาเป็น
พวง สุดท้ายจะฟังไม่ได้...ถ้าในเครื่องสายปกติลำต้นและรากคือจะเข้ ซอด้วงเป็นไม้
เลื้อย ส่วนซอด้วงเป็นทั้งลำต้นกิ่งก้านสาขาและเป็นดอก ดอกจะมาเป็นช่อจะมา

เดี่ยว ๆ แล้วแต่ คนขลุ่ยก็เป็นคนน้อย (เมธิ พันธุ์วราพร, สัมภาษณ์, 27 สิงหาคม 2566)

เมื่อทำการเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ซอด้วงจะเห็นได้ว่า ซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาที่มีเนื้อเสียงเบาบางกว่าปี่ชวาย่อมเป็นหลักให้กับวงในบทบาทที่น้อยลงมา แต่สามารถสร้างสีสันให้กับวงด้วยกลวิธีพิเศษของตนที่แตกต่างจากปี่ชวา อาทิ การรัวคันทัก อย่างไรก็ตามผู้บรรเลงต้องคำนึงถึงความพอดีเพราะหากทำจนมากเกินไปจะส่งผลให้ความไพเราะของวงหายไป

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญด้านซอด้วงล้วนแสดงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับครูจิวพล เพชรสม คือ ซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวายังคงซึ่งบทบาทการผู้นำวงเช่นเดียวกับบทบาทในวงเครื่องสายและวงมโหรี เพียงแต่ถูกลดบทบาทลงมาจากปี่ชวาเนื่องจากคล้ายคลึงกับปี่ชวาและมีความปลั่งของเสียงน้อยกว่า อย่างไรก็ตามซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวายังเป็นเครื่องดนตรีที่คอยค้ำจุนและเป็นแกนเสียงหลักให้แก่วงอยู่ไม่น้อย

3.2 การกำหนดเสียงซอด้วง

ตามขนบการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา ซอด้วงจะต้องเทียบเสียงใหม่โดยยึดเสียงปี่ชวาเป็นหลัก ตั้งเสียงให้สูงขึ้นจากเสียงเพียงออเดิมเรียกว่าเสียง “ซอล-เร” เป็นระยะคู่สี่เทียบเท่าเสียง “โด-ซอล” ผู้บรรเลงจะต้องปรับลูกบิดซอด้วงให้เสียงสูงขึ้นพร้อมกับเลื่อนระดับรัตตกลงมาจนได้เสียงที่ต้องการ แต่ในยุคที่วงเครื่องสายปี่ชวาได้รับการฟื้นฟูโดยครูเทียบ คงลายทอง ได้ปรากฏนักดนตรีไทยที่บรรเลงซอด้วงเสียงเพียงออ (ซอล-เร) ดังที่ครูจิวพล เพชรสม ให้สัมภาษณ์ข้อมูลดังกล่าว ความว่า

เวลาไปออกงานเครื่องสายปี่ชวา พ่อหลวง (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยะ ชีวิน) ก็จะสี่ซออยู่ คุณตาเทียบ (ครูเทียบ คงลายทอง) ก็จะเป่าปี่ชวา เวลาเราไปกับวงผู้ใหญ่ก็จะเหมือนกับการหิ้วปิ่นโต ไปไหนก็จะพกเราไปด้วยทุกงาน ไอเราก็ไปสี่ซอดัง สี่ซอดังก็ลดรัตดอก ก็สบายเราลิเพราะเราก็แค่สี่ตามนิ้วซอด้วงปกติ ก็ไม่ได้มีปัญหา ที่นี้พ่ออาเวช (ครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) มา เราก็จะสี่ซอดังลดรัตดอกเหมือนเดิมแต่อาเวชไม่ลด เราก็เห็นว่าไม่ลดก็ทำได้นี้กว่า แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร แต่เห็นแล้วว่าถ้าอาเวชมาเมื่อไหร่เราก็ต้องลดรัตดอก ส่วนอาเวชไม่ลด (จิวพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2566)

ครูبيب คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ) ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) ความว่า

เรื่องการลืมหูลืมตาแบบไม่รู้ตรรกะของครูประเวช (ครูประเวช กุ่มพ (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นความคล่องตัวของท่าน จะไม่มีแบบลตรรกะก็ได้ แต่ถ้าลดก็สบายขึ้น บางที่ท่านซ้อมอะไรของท่าน ต้องบอกว่าเป็นความเฉพาะทางของท่าน ถ้าลดหรือเพิ่มเมื่อไหร่เสียงก็จะเท่ากันพอดีกับปีชวา แต่ถ้าไม่ลดก็ไปเข้ากับชออยู่ได้เหมือนกัน (بيب คงลายทอง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)

ภาพที่ 8 ครูประเวช กุ่มพ (ศิลปินแห่งชาติ)

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ ครูประเวช กุ่มพ
ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ภาพที่ 9 ครูبيب คงลายทอง (ศิลปินแห่งชาติ)

ที่มา: ยศพล คมขำ

จากคำสัมภาษณ์ของทั้งสองท่านสรุปได้ว่า การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาจะต้องปรับระดับปรัดดอกสำหรับเทียบเสียงซอด้วงโด-ซอล เพื่อให้เสียงเข้ากับปี่ชวาและสะตอกในการบรรเลง เนื่องจากเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาส่วนใหญ่จะต้องเปลี่ยนระดับเสียงขึ้นไปเป็นระยะคู่สี่ ดังนั้นเมื่อเปลี่ยนระดับปรัดดอกและตั้งเสียงใหม่แล้วทำให้ซอด้วงสามารถบรรเลงด้วยการกดนิ้วลงบนตำแหน่งเดิม เช่นเดียวกับทางที่ใช้ในวงเครื่องสายไทย จากข้อมูลปรากฏครูประเวช กุมุท (ศิลปินแห่งชาติ) ที่ตั้งระดับเสียงซอด้วงทางเพียงออ (ซอล-เร) สำหรับบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวา ซึ่งการบรรเลงในเสียงเดิมของซอด้วงนั้นสามารถทำได้ แต่ผู้บรรเลงต้องมีความชำนาญเรื่องการเปลี่ยนเสียง ดังที่อาจารย์วิรัช สงเคราะห์ ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ที่บรรเลงด้วยระดับเสียงเพียงออ ความว่า

ก็อยู่ในขอบเขตที่ซอด้วงสามารถทำได้ ไม่ได้อยู่นอกบันไดเสียงที่ยาก นี้อย่างคงอยู่ในบันไดเสียงที่เครื่องสายจับได้ก็คือ ทางเพียงออบน ทางเพียงออล่าง ทางขวา ทางกลาง อยู่ในเขตเสียงเท่านั้น ก็ไม่ยากนะลองไปทำลิ แต่ถึงไม่ลดปรัดดอก เสียงก็ยังสู้ปี่ชวาไม่ได้ ถ้าบรรเลงแบบไม่ลดปรัดดอกคุณลักษณะของเสียงที่ออกมาครูลองแล้วไม่ได้มีผลเลย อันนี้ความเห็นส่วนตัวนะ ทำให้เสียงกลมขึ้น (วิรัช สงเคราะห์, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2566)

ครูจิรพล เพชรสม ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาด้วยระดับเสียงเพียงออ ความว่า

เวลาที่บรรเลงซอด้วง 2 คัน ในวงเครื่องสายปี่ชวา ซอด้วงที่เทียบรูตสายไปเสียงโด-ซอล ด้วยเสียงที่แหลมขึ้นส่วนมากปี่ชวาจะกลบหมดไม่ได้ยิน ก็จะเหลือจะเข้ที่พอจะได้ยินบ้าง แต่ถ้ามีซอด้วงอีกคันไม่รูตสายเนี่ย พอจะฟังได้ ก็จะรอดมาได้ หรือในกรณีที่สี่ซอด้วงแค่คันเดียวก็เล่นแบบรูตสาย ไม่รูตก็ได้ถ้าแม่นยำ ถ้ารูตแล้วไม่ต้องทำอะไร รูตเนี่ยเล่นปกติอยู่แล้วเหมือนตนเล่นทางเพียงออปกติสบาย ๆ ไม่ต้องทำอะไรเลย แต่ถ้าไม่รูตเนี่ยเหงื่อแตกเลยถ้าไม่ได้ซ้อม จริง ๆ ถ้ามีคันเดียวถามว่าจะรูตหรือไม่รูต ก็แล้วแต่ถนัดแบบไหนก็เอาแบบนั้น อย่างของอาจารย์ปกรณ์ (รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน) ก็จะทำให้รูต ฉันคิดว่าก็เหมือนกัน เหมือนกันในที่นี้คือทำหน้าที่เป็นผู้นำเหมือนเดิม ทำหน้าที่เก็บแทรกแซงแบบเดิม ไม่ได้มีอะไรแตกต่าง เพียงแต่ว่าลำบากสำหรับคนเล่น ถ้าเล่นได้ก็ไม่ใช่ไร ถ้าเล่นไม่ได้ก็รูต สำคัญที่ว่าทำแล้วเพราะขึ้นใหม่ ดีใหม่ แต่ถ้าไม่มีปี่ชวาทมาความว่าตอนซ้อมเราก็ควรจะรูต (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

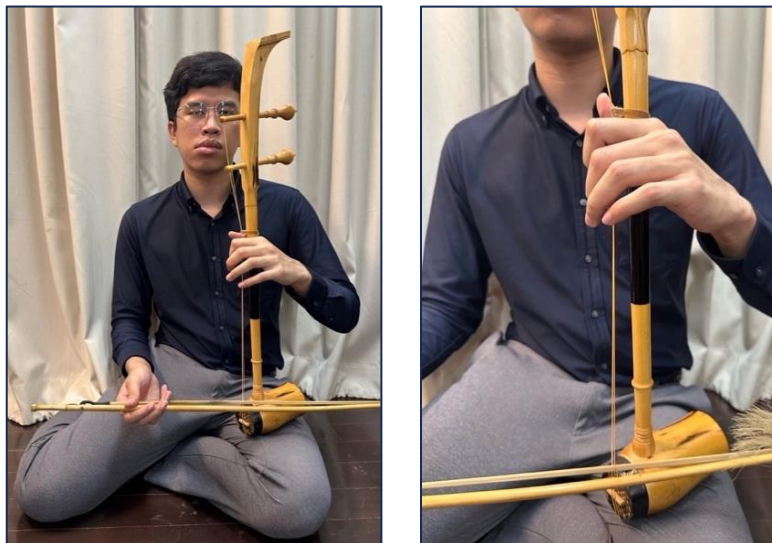
จากความเห็นจากทั้งสองท่านสรุปได้ว่า การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาสามารถบรรเลงได้ทั้ง 2 แนวทาง แนวทางแรกปรับระดับบรัตดอกเพื่อตั้งเสียงใหม่ แนวทางที่สองบรรเลงตามเสียงตั้งต้นของซอด้วง ดังจะเห็นได้ว่าทั้งสองแนวทางมีข้อดีแตกต่างกัน หากปรับระดับบรัตดอกจะช่วยให้ผู้บรรเลงซอด้วงสามารถบรรเลงตามนิ้วเดิมที่ใช้ในวงเครื่องสายไทย และมีเสียงที่โน้มเข้าหาปี่ชวาซึ่งเป็นประธานของวง ในขณะที่เดียวกันหากบรรเลงซอด้วงด้วยเสียงเพียงออ เสียงซอด้วงจะมีความปลั่งของเสียงมากขึ้น และสามารถเล็ดลอดออกจากเสียงของปี่ชวา อย่างไรก็ตามผู้บรรเลงต้องมีความคล่องตัวเรื่องการเปลี่ยนเสียงซึ่งยากต่อการบรรเลงหากไม่มีการฝึกฝน

ครูจีรพล เพชรสม ได้เสนอแนวทางการกำหนดเสียงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาว่า เมื่อเป็นวงเครื่องสายปี่ชวาเครื่องเดียวกันนั้น ผู้บรรเลงซอด้วงควรปรับระดับบรัตดอกและตั้งเสียงโด-ซอล หากผู้บรรเลงไม่มีความชำนาญเรื่องการเปลี่ยนเสียงมากพอ แต่หากบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาเครื่องคู่ควรที่จะตั้งเสียงซอด้วง 1 คัน เป็นเสียงชวา (โด-ซอล) และอีก 1 คัน เป็นเสียงเพียงออ (ซอล-เร) ด้วยเหตุผลสนับสนุนดังนี้ ประการที่แรกเพื่อเพิ่มความหลากหลายด้านเสียงให้กับวงเครื่องสายปี่ชวาเนื่องจากซอด้วงทั้ง 2 คัน ใช้การดำเนินทำนองที่แตกต่างกัน ประการที่สองเพื่อให้ซอด้วงแต่ละคันแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ โดยซอด้วงที่เทียบเสียงซอล-เร จะมีเสียงดังมากขึ้นและสามารถเป็นหลักให้กับวงได้ กลับกันซอด้วงที่เทียบเสียงโด-ซอล สามารถบรรเลงเก็บแทรกแซงระหว่างที่ปี่ชวาเปลาลอยจังหวะด้วยเนื้อเสียงที่คล้ายกัน

ตามความคิดเห็นของผู้วิจัย การกำหนดเสียงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาเกี่ยวข้องกับโอกาสและความเหมาะสม จะเห็นได้ว่าโอกาสในการบรรเลงวงชนิดนี้ส่วนใหญ่ปรากฏในงานวิชาการหรือการแสดงพิเศษซึ่งยากที่จะพบเห็นได้ทั่วไป อีกทั้งการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาในแต่ละครั้งจะต้องมีการควบคุมดูแลโดยครูอาวุโส ดังนั้นในกรณีที่เป็นวงเครื่องสายปี่ชวาเครื่องเดี่ยว (วงเล็ก) ผู้วิจัยเลือกที่จะบรรเลงซอด้วงด้วยเสียงชวา (โด-ซอล) ตามขนบธรรมเนียมและกาลเทศะที่พึงกระทำ แต่หากเป็นการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาเครื่องคู่ ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดของของครูจีรพล เพชรสม ที่จะบรรเลงซอด้วง 1 คัน เป็นเสียงชวา (โด-ซอล) และอีก 1 คัน เป็นเสียงเพียงออ (ซอล-เร) เนื่องด้วยทางที่แตกต่างกันระหว่างซอด้วง 2 คัน สามารถสร้างสีสันให้วงเครื่องสายปี่ชวาในอีกมิติหนึ่งโดยไม่ทำลายเสียงโดยรวมของวง รวมทั้งเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพการเปลี่ยนบันไดเสียงให้ผู้บรรเลงซอด้วงอีกด้วย

การตั้งเสียงซอด้วงเสียงเพียงออ (ซอล-เร)

การตั้งเสียงรูปแบบนี้ยึดเสียงเดิมของซอด้วงเป็นหลัก ผู้บรรเลงจะต้องปรับสายทุ้มให้มีระดับเสียงตรงกับเสียงซอล และปรับสายเอกให้มีระดับเสียงตรงกับเสียงเร โดยมีตำแหน่งบรัตดอกอยู่ต่ำกว่าทวนบนประมาณ 1 ฝ่ามือ

ภาพที่ 10-11 ภาพแสดงระยะห่างระหว่างรตอกกับลูกบิดสายของการตั้งเสียงซอด้วงเสียงเพียงออ (ซอล-เร)
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

การตั้งเสียงซอด้วงเสียงชวา (โต-ซอล)

การตั้งเสียงรูปแบบนี้ผู้บรรเลงจะต้องเลื่อนระดับรตอกลงมาให้ตรงกับเสียงซอลของทางเพียงออ แล้วจึงปรับเสียงให้ตรงกับเสียงของปี่ชวา สายทุ้มมีระดับเสียงตรงกับเสียงโด และสายเอกมีระดับเสียงตรงกับเสียงซอล การตั้งเสียงลักษณะนี้จะทำให้เสียงของซอด้วงมีความสูงแหลมคล้ายคลึงกับเสียงของปี่ชวาและมีระดับเสียงตรงกันกับซออู้

ภาพที่ 12-13 ภาพแสดงระยะห่างระหว่างรตอกกับลูกบิดสายของการตั้งเสียงซอด้วงเสียงชวา (โต-ซอล)
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

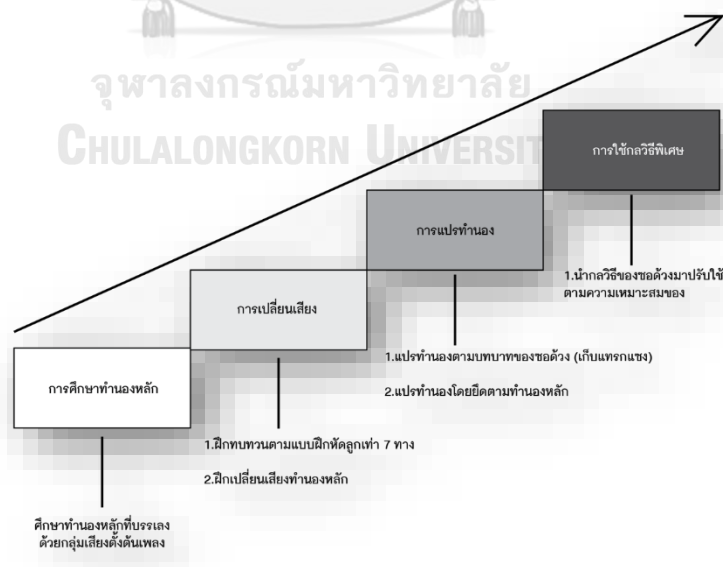

ภาพที่ 14 ครูจีรพล เพชรสม

ที่มา: จีรพล เพชรสม

การบรรเลงซอด้วงรวมถึงเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ในวงเครื่องสายปี่ชวา ผู้บรรเลงจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับทำนองหลักจึงจะสามารถแปรทำนองซอด้วงได้อย่างถูกต้องตามบันไดเสียงของเพลงนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้บรรเลงจะต้องมีความคล่องตัวในการเปลี่ยนบันไดเสียง เนื่องจากเพลงส่วนใหญ่ที่ใช้บรรเลงในวงชนิดนี้นิยมเปลี่ยนเสียงโดยยึดกึ่งกลางระหว่างความสะดวกในการบรรเลงของปี่ชวาและเครื่องดนตรีจำพวกเครื่องสาย

ครูจีรพล เพชรสม ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้หรือเตรียมความพร้อมสำหรับบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาทำนองหลัก การเปลี่ยนเสียง การแปรทำนอง และการใช้กลวิธีพิเศษ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาตามแนวคิดของครูจีรพล เพชรสม

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

ครูจิรพล เพชรสม อธิบายแรงบันดาลใจในการคิดค้นแนวทางการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสาย
ปี่ชวา ความว่า

ตอนที่เรียนสมัยนั้นปีคุณย่ากว่า ๆ ตอนนั้นก็ซ้อมอยู่ คุณตาเทียบ (ครูเทียบ
คงลายทอง) ก็เข้ามาจับซออู้ ตอนนั้นพ่อ (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น คุรยะชีวิน)
ไม่มา คุณตาเทียบเข้ามาถึงก็มาจับซออู้แล้วก็เอาเพลงที่เราเล่นมาเปลี่ยนบันได
เสียงเลย ไม่พูดอะไรสักคำ เราก็ต้องเปลี่ยนบันไดเสียงไปเล่นกับตาเลย หัวทิ่ม
หัวตำ เราก็คิดว่าเราเล่นได้แล้วนะ เราแม่นแล้ว เพิ่งซ้อมมาหยก ๆ พอให้เล่นแบบ
เปลี่ยนเสียงก็เล่นไม่ได้ โอ้ย...กว่าจะจบเพลงเข้าไปทั้งหัวเลย อันนั้นคือเล่นครั้งแรก
เลย เพลงกล่อมมารี

คราวนี้คุณตาก็จะเข้ามาบ่อย ๆ แล้วก็เปลี่ยนบันไดเสียงเหมือนเดิม ตรงนี้
แหละที่เราารู้สึกว่าทำทลาย แล้วก็เริ่มสนใจตั้งแต่ตอนนั้น...ต่อมาก็ไปจับซออู้ พอจับ
ก็รู้ว่าไม่ใช่แบบที่เราเคยเล่นแล้ว เพราะว่าทางก็เหมือนกันกับซอด้วงนะ แต่เรา
ต้องทำทางที่แตกต่างออกมาให้เป็นซออู้ (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม
2566)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า เมื่อครั้งที่ครูจิรพล เพชรสม ศึกษาการบรรเลงดนตรีกับ
หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น คุรยะชีวิน) คุณครูมีโอกาสดูฝึกซ้อมเรื่องการเปลี่ยนบันไดเสียงกับครูเทียบ
คงลายทอง ด้วยเหตุที่เป็นการเล่นบันไดเสียงที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน ไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า
จึงทำให้เกิดความยากลำบากในการบรรเลงขณะนั้น แต่เมื่อผ่านการฝึกฝนได้ระยะเวลาหนึ่งทักษะการ
เปลี่ยนบันไดเสียงของคุณครูได้ชัดเจนจนมีความคล่องตัวเพิ่มมากขึ้น ครูจิรพล เพชรสม ได้นำ
แนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นหลักในการฝึกฝนและเรียนรู้วิธีการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา โดย
สามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 การศึกษาทำนองหลัก

ครูจิรพล เพชรสม อธิบายความสำคัญของการศึกษาทำนองหลักเพื่อเป็นพื้นฐานต่อยอด
สู่การแปรทางในแต่ละเครื่องมือ ความว่า

เพลงจะมีทั้งหมดสามรูปแบบ มีเพลงพื้น เพลงบังคับทาง และเพลงกิ่ง
บังคับทาง เวลาที่เราเรียนหรือสอน เราจะใช้วิธีเรียนเหมือนกันหมดเลยไม่ได้ จะ
เอาวิธีเรียนแบบเพลงบังคับทางไปเรียนเพลงทางพื้นไม่ได้ เพราะว่าเราจะไม่
สามารถที่จะวิเคราะห์เพลงได้ ไม่สามารถที่จะแตกหน่อแปรทางได้ ประพันธ์ก็
ไม่ได้ เพราะไม่ได้ทำนองหลัก เวลาที่ไปสีจำพวกเพลงพื้นแล้วก็นำไปต่อให้คนอื่น ๆ

แล้วใช้หลักการที่ว่าต้องจำเหมือนกับเพลงกรอ ก็จะไม่เกิดอะไร เพราะฉะนั้นถ้าได้
ทำนองหลักเราก็จะเห็นว่าผู้ประพันธ์ออกแบบอะไรไว้ จากนั้นก็จะวิเคราะห์ที่ได้มาจาก
จากทางอะไร (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2566)

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาทำนองหลักเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่นักดนตรีไทยพึง
ปฏิบัติเพื่อให้ตนสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการนำเสนอในแต่ละเพลง รวมถึงเข้าใจโครงสร้าง
ของเพลงนั้น ๆ ว่าผู้บรรเลงควรบรรเลงทำนองไปในทิศทางใดต่อไป

ครูจิรพล เพชรสม ได้ถ่ายให้ทำนองหลักให้กับผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วยทั้งหมด 4 เพลง ได้แก่
เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา เพลงทยอยเขมร สามชั้น เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา และ
เพลงเต่ากินผักบึง สองชั้น โดยมีหลักพื้นฐานที่ผู้วิจัยจะต้องสามารถบรรเลงทำนองหลักได้ครบถ้วน
สมบูรณ์เสียก่อน ซึ่งทำนองหลักที่ใช้ในการฝึกฝนนั้นอิงตามเสียงตั้งต้นของมือฆ้องในเพลงนั้น ๆ หลังจาก
นั้นคุณครูจึงถ่ายทอดกลอนขอด้วงต่อไป ผู้วิจัยได้นำทำนองหลักที่บรรเลงด้วยขอด้วงมาเรียบเรียงดังนี้

ทำนองหลักเพลงโหมโรงราโค (ขอด้วง)

ท่อน 1

สายเอก	--- ซี่	--- ม	--- ร	----	----	----	- ม ร -	----
สายทุ้ม	----	----	----	--- ด	--- ซ	- ซ - ด	--- ด	- ท - ล

สายเอก	-- ร -	--- ฟ	ม ร ม ฟ	- ซี่ - ลี่	--- ซี่	--- ม	--- ร	----
สายทุ้ม	- ท - ล	ท ล ซ -	----	----	----	----	----	--- ด

สายเอก	----	--- ร	- ม - ร	----	----	----	----	--- ร
สายทุ้ม	- ซ ล ท	- ด --	----	- ด - ท	- ซ - ซ	- ล - ท	- ล - ท	- ด --

สายเอก	- ซี่ - ม	- ร --	--- ร	ร ร - ม	- ซี่ - ลี่	- ซี่ - ม	ม ม - ร	ร ร --
สายทุ้ม	----	--- ด	ด ด --	----	----	----	----	--- ด

สายเอก	----	----	- ร - ท	----	--- ร	- ม - ซี่	ซี่ ซี่ --	----
สายทุ้ม	--- ท	- ท - ท	----	- ล - ซ	- ท --	----	--- ล	ล ล - ท

สายเอก	- ม ร -	ร - - -	- ร - ษ์	- ษ์ - -	- - - ร	ม ร - -	- - - -	- - - ร
สายทุ้ม	- - - ท	- ท ล ช	- - - -	- - ล ท	- ด - -	- - ด ท	ล ช ล ท	- ด - -

สายเอก	- ษ์ - ม	- ร - -	- - - ร	ร ร - ม	- ษ์ - ล	- ษ์ - ม	ม ม - ร	ร ร - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - ด	ด ด - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด

สายเอก	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ฟ	- ล ช ฟ	- ร - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - ท ท	- - - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด

สายเอก	- - - ฟ	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ฟ ษ์ ล ษ์	ล ษ์ - ษ์
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - -

สายเอก	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ษ์	- - - ฟ	- - - ม	ร - ร ม	ฟ ษ์ - ษ์
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - -

สายเอก	- - - ฟ	ษ์ ล - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - ช	ล ท - ท	- - - ด	ท ล - ล	- - - ท	ล ช - ช

สายเอก	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - ช	- ช ช ช	- ช - ช	- ด - -	- - ช ล	- ช - ล	- ท - ด

สายเอก	- - - -	- ร - ม	- ษ์ - ม	- ร - -	ม ร - ม	ร - - ร	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- ช - ด	- - - -	- - - -	- - - ด	- - ด -	- ด ท -	ด ท ล ด	ท ล ช ล

สายเอก	ร ม - ร	- - - -	ฟ ษ์ ร ม	ฟ ล ษ์ ฟ	- ร - -	- - - ฟ	ฟ ฟ - ษ์	ษ์ ษ์ - ล
สายทุ้ม	- - ด -	ล ด ช ล	- - - -	- - - -	- - - ด	ด ด - -	- - - -	- - - -

สายเอก	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ์	- ม - ร	- - - ร	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- ล - ท	ล ช ล ท	- ด - -	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - -

สายเอก	-- ซี่ ซี่	-- ม ม	-- ร ร	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	-- ด ด	-- ซ ซ	-- ด ด	-- ท ท	-- ล ล

สายเอก	-- ซี่ ซี่	-- ร ร	-- ซี่ ซี่	----	-- ร ร	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	-- ด ด	----	-- ด ด	-- ท ท	-- ล ล

กลับต้น

ท่อน 2

สายเอก	-- ลี่ ลี่	พ ม ร -	--- ร	ม พ ซี่ ลี่	-- ร -	--- ร	--- ม	ร ---
สายทุ้ม	----	--- ล	-- ล -	----	--- ซ	ล ท ด -	-- ด -	- ด ท ล

สายเอก	-- ร ร	- ร - ร	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	ด - ด -	-- ด ด	ท ด ท ด	-- ท ท	ล ท ล ท	-- ล ล	ซ ล ซ ล

สายเอก	-- ร ร	- ม พ ซี่	----	พ ซี่ --	-- ร ร	- ม พ ซี่	ลี่ ซี่ พ ซี่	----
สายทุ้ม	----	----	ล ท ล ซ	----	----	----	----	- ล - ท

สายเอก	--	- ร - ร	----	----	----	----	----	- ร - ร
สายทุ้ม	- ล - ล	----	- ล - ล	- ซ - ซ	- ล - ล	- ท - ท	- ซ ล ท	ด ---

เครื่องตาม

เครื่องตาม

สายเอก	----	-- ร ม	-- ร -	----	----	-- ร ม	- ร --	--- พ
สายทุ้ม	ท ล ซ ล	ท ด --	ด ด - ด	ท ล ซ ล	ท ล ซ ล	ท ด --	ด - ด ล	ด ล ซ -

เครื่องตาม

เครื่องตาม

เครื่องตาม

เครื่องตาม

สายเอก	--- พ	ซ พ ร -	ม ร --	--- พ	ม - ร ม	พ ร ม พ	ซึ ม พ ซี่	ลี่ พ ซี่ ลี่
สายทุ้ม	ด ล ซ -	--- ด	-- ด ล	ด ล ซ -	- ด --	----	----	----

สายเอก	----	-- ร ร	----	----	-- ม ม	-- ซี่ ซี่	-- ร ร	-- ม ม
สายทุ้ม	-- ท ท	----	-- ซ ซ	-- ล ล	----	----	----	----

สายเอก	----	----	-- ม ม	ซึ ม ซึ ม	-- ร ร	ม ร ม ร	----	ร - ร -
สายทุ้ม	-- ล ล	ด ล ด ล	----	----	----	----	-- ด ด	- ด - ด

สายเอก	----	ร ม ชี่ ลี่	----	- ร --	----	ร ม ชี่ ลี่	----	--- ร
สายทุ้ม	----	----	----	ท - ท ล	----	----	ท ล ช ล	- ท --

สายเอก	-- ชี่ ชี่	-- ม ม	-- ร ร	----	-- ร ร	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	-- ท ท	----	-- ท ท	-- ล ล	-- ช ช

สายเอก	--- ร	- ร ร ร	--- ชี่	- ชี่ ชี่ ชี่	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	--- ล	- ล ล ล	--- ท	- ท ท ท

สายเอก	-- ร ร	----	-- ร ร	-- ม ม	-- ร ร	----	----	----
สายทุ้ม	----	-- ด ด	----	----	----	-- ด ด	-- ท ท	-- ล ล

สายเอก	----	--- ร	----	----	----	ร ม ร -	----	ร ---
สายทุ้ม	----	ท ล ช -	----	ช ล ท ด	----	--- ด	----	- ด ท ล

เพียวกลับให้ลงทำนองวาที่ประโยคนี้

สายเอก	--- ร	- ชี่ --	- ม ร -	----	----	----	----	- ฟ - ชี่
สายทุ้ม	ท ล ช -	--- ด	--- ด	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ล	ช ล ท ล	ช ---

ทำนองนองลงวา

สายเอก	- ม ร -	--- ร	----	----	----	--- ฟ	--- ม	--- ร
สายทุ้ม	--- ท	- ล ---	--- ท	--- ล	--- ช	----	----	----

เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

สามชั้น ท่อน 1

สายเอก	----	----	- ร --	----	----	--- ฟ	- ร ม ฟ	ม ฟ ชี่ ลี่
สายทุ้ม	--- ช	- ล - ท	--- ท	- ล - ช	--- ล	ท ล ช -	----	----

สายเอก	- ชี่ - ชี่	ชี่ ชี่ - ลี่	ลี่ ลี่ --	----	- ฟ - ร	----	----	--- ร
สายทุ้ม	----	----	--- ท	ท ท - ด	----	- ด - ท	ท ท - ด	ด ด --

สายเอก	- - ร ม	ร ช้ ร ม	ร - ร ม	ร ม พ ช้	- พ ล้ ช้	ล้ พ ช้ ร	พ ร ช้ พ	ช้ ร พ -
สายทุ้ม	- ด - -	- - - -	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ด

สายเอก	- - - -	ร - - -	- พ ช้ ล้	- - - -	ร ร ร -	ร พ ร -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- ท - ด	- ด ท ล	ช - - -	ช ล ท ด	- - - ช	- - - ด	ท ด ช ล	ท ด - ท

เครื่องน

เครื่องตาม

สายเอก	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	ท ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด - ช	- - - -	ท ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด - ท

สายเอก	- ล้ ช้ ล้	ช้ พ ช้ พ	ล้ ช้ พ ช้	พ ร พ ร	ช้ พ ร พ	ร - ร -	พ ร - ร	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ด	- - ด -	ด ท ด ท

สายเอก	- ล้ ช้ พ	ล้ ช้ พ ร	ช้ พ ร -	พ ร - -	- พ - พ	- พ - -	- ร - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - ด	- - ด ท	- - - -	ด - - ท	- - ด ท	- ล - ช

สามชั้น ท่อน 2

สายเอก	- ร พ ช้	- - - -	- ร - -	- ร - พ	- - ล้ ช้	ล้ พ ช ร	พ ร ช้ พ	ช้ ร พ -
สายทุ้ม	- - - -	- ท - ด	- - - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ด

สายเอก	- ร - -	- ร - -	พ ร - -	- ร - -	- ล้ ช้ พ	ช้ ล้ ช้ ช้	- - - พ	ช้ ล้ ช้ ช้
สายทุ้ม	- - ด ท	ด - ด ด	- - ด ท	ด - ด ด	- - - -	- - - -	ด ล ช -	- - - -

สายเอก	- ร - -	- - - พ	- - - พ	- พ ช้ ล้	- - - -	ร - - -	- พ ช้ ล้	- - - -
สายทุ้ม	- - ด ล	ด ล ช -	- ด - -	- - - -	- ท - ด	- ด ท ล	ช - - -	ช ล ท ด

สายเอก	- ช้ พ ร	พ ร - -	- - - -	- - - ร	- พ - ช้	- พ - ร	ร ร - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - ด ท	ท ท - ด	ด ด - -	- - - -	- - - -	- - - ด	ด ด - ท

สายเอก	-----	ลื ฟ ซื ลื	-----	- ฟ ซื ฟ	-----	- ร ฟ ซื	ฟ ลื ฟ ซื	ฟ ร ฟ ร
สายทุ้ม	-----	-----	ซ ด ซ ล	ซ ---	-----	ด ---	-----	-----

สายเอก	-----	ฟ - ร ฟ	ร ซื ร ฟ	ร - ร -	-----	--- ร	- ฟ - ร	-----
สายทุ้ม	-----	- ด --	-----	- ด - ด	-----	ซ ท ด -	ด - ด -	ด ท ด ท

สายเอก	-- ฟ ลื	ซื ฟ ซื ฟ	-- ลื ซื	ฟ ร ฟ ร	-- ซื ฟ	ร - ร -	-- ฟ ร	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	- ด - ด	-----	ด ท ด ท

สายเอก	- ลื ซื ฟ	ลื ซื ฟ ร	ซื ฟ ร -	ฟ ร --	- ฟ - ฟ	- ฟ --	- ร --	-----
สายทุ้ม	-----	-----	--- ด	-- ด ท	-----	ด -- ท	-- ด ท	- ล - ซ

สามชั้น ท่อน 3

สายเอก	--- ซื	-- ฟ ซื	-- ลื ร	ฟ ซื ฟ ซื	-- ลื ซื	ฟ ร ฟ ร	--- ร	ฟ ซื ฟ ซื
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-- ด -	-----

สายเอก	-----	- ร - ร	--- ร	ฟ ซื ฟ ซื	- ฟ ซื ลื	- ร ฟ ซื	-- ร ฟ	--- ร
สายทุ้ม	-- ซ ล	ด - ด -	-- ด -	-----	-----	-----	- ด --	- ท ด -

สายเอก	--- ม	- ม - ม	- ลื ซื ม	ซื ม ร -	-----	-----	-----	- ร - ฟ
สายทุ้ม	-----	-----	-----	--- ด	- ท ล ซ	- ล - ด	- ล --	ด ---

สายเอก	--- ฟ	- ซื - ลื	-----	--- ฟ	-- ลื ซื	ลื ฟ ซื ร	ฟ ร ซื ฟ	ซื ร ฟ -
สายทุ้ม	- ด --	-----	- ด - ล	- ซ --	-----	-----	-----	--- ด

สายเอก	-----	-----	-----	ร ---	--- ฟ	ซื ลื ซื ลื	ซื ฟ ซื ลื	ซื ลื --
สายทุ้ม	- ล ท ด	ท ล ท ด	ท ล ท ด	- ด ท ล	ด ล ซ -	-----	-----	-- ท ด

สายเอก	-----	ร ---	- ฟ ซื ลื	-----	ร ร ร -	ร - ร -	-----	-----
สายทุ้ม	- ท - ด	- ด ท ล	ซ ---	ซ ล ท ด	--- ซ	- ซ - ด	ท ด ซ ล	ท ด - ท

สายเอก	- ลี - ซี่	- ฟี่ --	- ร --	--- ร	- ฟ --	- ฟ --	----	--- ร
สายทุ้ม	----	----	----	- ด --	----	--- ท	----	- ด --

สายเอก	----	--- ฟ	----	--- ร	- ฟ --	--- ร	----	----
สายทุ้ม	----	- ด --	----	- ด --	----	- ด --	--- ด	- ท --

สายเอก	----	----	- ร --	--- ร	- ฟ --	--- ร	----	----
สายทุ้ม	----	- ซ --	----	- ด --	----	- ด --	--- ด	- ท --

สายเอก	----	--- ร	- ฟ - ร	----	- ฟ --	- ฟ --	- ร --	----
สายทุ้ม	- ซ - ท	- ด --	----	- ด - ท	----	ด -- ท	-- ด ท	ล - ซ

สองชั้น ท่อน 1

สายเอก	----	----	----	----	----	----	- ร --	- ร ร ร
สายทุ้ม	- ท ล ซ	- ล - ซ	- ซ - ซ	--- ล	- ซ - ล	- ท - ด	--- ด	----

สายเอก	----	- ร - ฟ	- ซี่ - ฟ	- ร --	- ฟ ซี่ ลี	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	--- ด	----	ซ ล ท ด	ซ ด ซ ล	ท ด - ท

เครื่องนำ

เครื่องตาม

เครื่องนำ

เครื่องตาม

สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	- ด ซ ล	ท ด - ซ	- ด ซ ล	ท ด - ท	- ด ซ ล	ท ด - ซ	- ด ซ ล	ท ด - ท

สายเอก	- ฟ --	--- ร	- ฟ - ร	----	- ฟ - ฟ	- ฟ --	- ร --	----
สายทุ้ม	--- ท	- ด --	----	- ด - ท	----	ด -- ท	-- ด ท	- ล - ซ

สองชั้น ท่อน 2

สายเอก	----	- ร - ฟ	- ซี่ - ฟ	- ร --	- ร --	- ร --	- ลี ซี่ ฟ	ซี่ ลี - ซี่
สายทุ้ม	- ด ด ด	----	----	--- ด	-- ด ท	ด -- ด	----	----

สายเอก	- ฟ ช้ ล้	-----	ร ฟ ช้ ล้	-----	ร ร ร -	ร - ร -	-----	-----
สายทุ้ม	-----	ช ด ช ล	-----	ช ล ท ด	---ช	-ช - ด	ท ด ช ล	ท ด - ท

สายเอก	- ล้ ช้ ล้	ช้ ฟ ช้ ฟ	ล้ ช้ ฟ ช้	ฟ ร ฟ ร	ช้ ฟ ร ฟ	ร - ร -	ฟ ร - ร	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	- ด - ด	-- ด -	ด ท ด ท

สายเอก	- ล้ ช้ ฟ	ล้ ช้ ฟ ร	ช้ ฟ ร -	ฟ ร - -	- ฟ - ฟ	- ฟ - -	- ร - -	-----
สายทุ้ม	-----	-----	--- ด	-- ด ท	-----	ด - - ท	-- ด ท	- ล - ช

สองชั้น ท่อน 3

สายเอก	--- ช้	-- ฟ้ ช้	-- ล้ ร	ฟ ช้ ฟ ช้	--- ช้	-- ฟ ช้	-- ล้ ช้	ฟ ร ฟ ร
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

สายเอก	- ม ม ม	- ร - -	-----	- ร - ฟ	-- ล้ ช้	ล้ ฟ ช้ ร	ฟ ร ช้ ฟ	ช้ ร ฟ -
สายทุ้ม	-----	--- ด	- ล - ด	-----	-----	-----	-----	--- ด

สายเอก	- ฟ ช้ ล้	-----	- ฟ ช้ ล้	-----	ร ร ร -	ร - ร -	-----	-----
สายทุ้ม	-----	ช ด ช ล	ช - - -	ช ล ท ด	---ช	-ช - ด	ท ด ช ล	ท ด - ท

สายเอก	- ล้ - ช้	- ฟ - -	- ร - -	--- ร	- ฟ - -	--- ร	-----	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	- ด - -	-----	- ด - -	--- ด	- ท - -

สายเอก	-----	--- ร	- ฟ - ร	-----	- ฟ - ฟ	- ฟ - -	- ร - -	-----
สายทุ้ม	- ช - ท	- ด - -	-----	- ด - ท	-----	ด - - ท	-- ด ท	- ล - ช

ชั้นเดี่ยว ท่อน 1

สายเอก	-----	-----	- ร - -	- ร ร ร	- ช้ - ฟ	- ร - -	-----	-----
สายทุ้ม	- ช - ล	- ท - ด	--- ด	-----	-----	--- ด	- ด ช ล	ท ด - ท

สายเอก	-----	-----	-----	-----	- พ - พ	- พ --	- ร --	-----
สายทุ้ม	- ด ซ ล	ท ด - ซ	- ด ซ ล	ท ด - ท	-----	ด -- ท	-- ด ท	- ล - ซ

ชั้นเดียว ท่อน 2

สายเอก	- ร - พ	- ร --	- ร --	-----	- พ ซี่ ลี่	ซี่ ลี่ --	-----	-----
สายทุ้ม	-----	--- ด	-- ด ด	- ล ซ ซ	-----	-- ท ด	ท ด ซ ล	ท ด - ท

สายเอก	- ลี่ ซี่ พ	ลี่ ซี่ พ ร	ซี่ พ ร -	พ ร --	- พ - พ	- พ --	- ร --	-----
สายทุ้ม	-----	-----	--- ด	-- ด ท	-----	ด -- ท	-- ด ท	- ล - ซ

ชั้นเดียว ท่อน 3

สายเอก	- ร พ ซี่	ลี่ ซี่ พ ซี่	- ร พ ซี่	ลี่ ซี่ พ ร	- ร พ ซี่	ลี่ ซี่ พ ซี่	- ร พ ซี่	ลี่ ซี่ พ ร
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

สายเอก	-----	- ร - พ	- ซี่ - พ	- ร --	- พ ซี่ ลี่	-----	-----	-----
สายทุ้ม	- ด ด ด	---	---	--- ด	---	ซ ล ท ด	ท ด ซ ล	ท ด - ท

สายเอก	- พ --	--- ร	- พ - ร	-----	- พ - พ	- พ --	- ร --	-----
สายทุ้ม	--- ท	- ด --	---	- ด - ท	---	ด -- ท	-- ด ท	- ล - ซ

ลูกหมัด

สายเอก	--- พ	-- ซี่ ลี่	-----	-----	-----	-----	-----	--- ร
สายทุ้ม	-----	-----	--- ซ	-- ล ท	--- ล	-- ท ด	--- ท	-- ด -

สายเอก	-- พ -	--- ร	-- พ -	--- ร	-- พ ร	-----	-- ร -	- ร - ร
สายทุ้ม	--- ท	- ด --	--- ท	- ด --	---	ด ท ด ท	--- ท	ด - ด -

สายเอก	- พ - พ	- ร - ร	-----	-----	- พ - พ	-----	-----	- ร - ร
สายทุ้ม	-----	-----	- ด - ด	- ท - ท	---	- ท - ท	- ด - ด	-----

สายเอก	-- ฟ ร	----	-- ร -	----	----	ซึ ฟ ซึ ฟ	----	ฟ ร ฟ ร
สายทุ้ม	----	ด ท ด ท	--- ด	ท ซ ท ซ	-- ด ท	----	-- ท ซ	----

สายเอก	--- ร	ฟ ซึ ฟ ซึ	-- ร ฟ	ซึ - ซึ -	----	----	-- ร -	- ร - ร
สายทุ้ม	-- ด -	----	----	- ท- ท	-- ด ซ	ท ด ท ด	--- ท	ด - ด -

ผู้วิจัยได้หยิบยกทำนองหลักเพลงโหมโรงราโคและเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา เป็นตัวอย่างทำนองหลักที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูจีรพล เพชรสม นับได้ว่าการศึกษาคำทำนองหลักก่อนที่จะเริ่มแปรทางตามเครื่องมือของตนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกเหนือจากที่ผู้บรรเลงจะมีความแม่นยำในทำนองหลักของเพลงแล้วนั้น ผู้บรรเลงยังสามารถเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มเสียงปัญจมูลที่ปรากฏในเพลงนั้น ๆ เพื่อเอื้อต่อการแปรทำนองให้มีสำเนียงตรงกันกับเพลง

3.3.2 วิธีการฝึกการเปลี่ยนเสียงเพื่อการบรรเลวงเครื่องสายปี่ชวา

ครูจีรพล เพชรสม เล็งเห็นว่าปัญหาของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี่ คือ ขาดการฝึกฝนเรื่องการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลในทางที่ไม่นิยมสำหรับวงเครื่องสาย ได้แก่ ทางใน (ลทดขมฟข) ทางนอก (รมฟลทข) และทางกลางแหบ (มฟซขทดข) ดังนั้นคุณครูจึงได้ประพันธ์ทำนองเพื่อใช้สำหรับฝึกฝนการเปลี่ยนบันไดเสียงในเบื้องต้น และถ่ายทอดให้กับผู้วิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทางเบื้องต้นสำหรับบรรเลงในแต่ละบันไดเสียง ดังที่ครูจีรพล เพชรสม อธิบายประโยชน์ของการฝึกแบบฝึกหัดลูกเต๋า 7 ทาง ความว่า

หลังจากที่เข้าใจเรื่องระบบเสียง ตอนนั้นไม่เข้าใจหรอก รู้แต่เรื่องทฤษฎีแต่ทางปฏิบัติไม่รู้ รู้จักทางทั้ง 7 ทาง แต่ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นแบบฝึกหัดลูกเต๋าทั้ง 7 ทาง จะช่วยตอบโจทย์ที่จะเอาไปฝึกฝน พอเข้าใจแล้วก็จะรู้เรื่องการดำเนินกลอนของเครื่องสี่ในแต่ละทางควรเป็นไปในทิศทางไหน เหมือนจะเข้ก็จะเห็นว่าเวลาเปลี่ยนเสียงก็จะทำได้ง่ายกว่า แต่ขอเนี่ยไม่ใช่เพราะช่วงเสียงเขาไม่ได้กว้างขนาดนั้น เวลาทำทางก็ต้องหลบไปหลบมาซึ่งยากมากหากไม่มีประสบการณ์ในการเล่นในแต่ละบันไดเสียงจนเคยชิน (จีรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงทำนองของแบบฝึกหัดลูกเต๋า 7 ทาง ของครูจีรพล เพชรสม ที่คุณครู ประพันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 เพื่อใช้ฝึกหัดการเปลี่ยนบันไดเสียงและเป็นพื้นฐานสำหรับการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา ดังนี้

แบบฝึกหัดลูกเต๋า 7 ทาง

ทางที่ 1 กลุ่มเสียงปี่จุมูลทางนอก (รมฟลทข)

สายเอก	----	- ร ร ร	--- ม	- ร ร ร	----	- ร - ม	- ร - ม	ม ม - ร
สายทุ้ม	--- ท	----	----	----	- ซ ล ท	----	----	----

สายเอก	- ร ม ร	ซ ี พ ม ร	- ร ม ร	ซ พ ม ร	-- ร ม	ฟ - ฟ ล ี	ซ ี พ ม พ	- พ ม ร
สายทุ้ม	----	----	ด ---	----	ซ ด --	- ด --	----	ด ---

สายเอก	--- ร	ม ฟ ล ี -	ร -- ฟ	ม ร --	ร -- ฟ	ล ี พ ม ร	ร -- ฟ	ล ี พ ม ร
สายทุ้ม	----	--- ท	- ท ล -	----	- ท ล -	----	- ท ล -	----

สายเอก	--- ร	--- ร	- ร ม ร	--- ร	- ฟ ล ี -	-- ร ม	พ ม ร -	--- ร
สายทุ้ม	ล ท ด -	ด ท ด -	ด ---	ด ท ด -	--- ท	ล ท --	--- ด	ท ล --

สายเอก	-- ซ ี ร	ซ ี พ ม ร	- ร ม ร	ซ ี พ ม ร	ล ี ซ ี ร ม	ฟ - ร ม	ฟ - ฟ ล ี	ซ ี พ ม ร
สายทุ้ม	----	----	ด ---	----	----	- ด --	- ด --	----

ทางที่ 2 กลุ่มเสียงปี่จุมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข)

สายเอก	--- ม	- ซ ี ซ ี	--- ล ี	- ซ ี ซ ี	-- ร ม	- ซ ี - ล ี	- ซ ี - ล ี	ล ี ล ี - ซ ี
สายทุ้ม	----	----	----	----	- ด --	----	----	----

สายเอก	----	----	ฟ ซ ี ล ี ซ ี	----	ร ---	- ร --	----	----
สายทุ้ม	ด ซ ล ซ	ด ท ล ซ	----	ด ท ล ซ	- ด ซ ล	ท - ด ท	ล ซ ด ซ	ด ท ล ซ

สายเอก	----	-- ร ม	ซ ม ร -	----	ซ ี ม ร -	ร ท --	ซ ี ม ร -	ร ท --
สายทุ้ม	--- ซ	ล ท --	--- ท	ล ซ --	--- ท	-- ล ซ	--- ท	-- ล ซ

สายเอก	ร ม ฟ ชี่	พ ม ฟ ชี่	พ ม ลี่ ชี่	พ ม ฟ ชี่	-- ร ม	ร ม ชี่ ลี่	--- ฟ	ม ร - ชี่
สายทุ้ม	----	----	----	----	ล ท --	----	ท ล ช -	----

สายเอก	----	----	ฟ ชี่ ลี่ ชี่	----	ร ---	----	--- ร	----
สายทุ้ม	-- ด ช	ด ท ล ช	----	ด ท ล ช	- ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด ท -	ด ท ล ช

ทางที่ 3 กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมxชลx)

สายเอก	----	---	--- ร	---	- ม ชี่ ลี่	--- ร	--- ร	ร ร --
สายทุ้ม	--- ล	- ด ด ด	----	- ด ด ด	---	- ด --	- ด --	--- ด

สายเอก	-- ร -	พ ม ร -	-- ร -	พ ม ร -	ช พ - ร	ม ชี่ พ ม	พ - ร -	พ ม ร -
สายทุ้ม	- ด - ด	--- ด	ท ด - ด	--- ด	-- ด -	----	- ด - ด	--- ด

สายเอก	----	ร ม ชี่ ลี่	--- ม	ร ---	--- ม	ชี่ ม ร -	--- ม	ชี่ ม ร -
สายทุ้ม	--- ด	----	ด ล ช -	- ด --	ด ล ช -	--- ด	ด ล ช -	--- ด

สายเอก	----	----	-- ร -	----	ร ม ชี่ ลี่	--- ร	ม ร --	----
สายทุ้ม	ช ล ท ด	ท ล ท ด	ท ล - ด	ท ล ท ด	----	ช ล ด -	-- ด ท	ล ช - ด

สายเอก	-- ฟ -	พ ม ร -	-- ร -	พ ม ร -	ช พ - ร	ม พ - ร	ม พ ม ชี่	พ ม ร -
สายทุ้ม	--- ด	--- ด	ท ด - ด	--- ด	-- ด -	-- ด -	----	--- ด

ทางที่ 4 กลุ่มเสียงปัญจมูลทางชวา (ฟชลxดรมx)

สายเอก	--- ร	- ฟ ฟ ฟ	--- ชี่	- ฟ ฟ ฟ	--- ร	- ฟ - ชี่	- ฟ - ชี่	ชี่ ชี่ - ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	- ล ด -	----	----	----

สายเอก	- ฟ ชี่ ฟ	--- ฟ	ม พ ชี่ ฟ	-- ชี่ ฟ	-- ฟ ชี่	----	- ฟ ชี่ ฟ	-- ชี่ ฟ
สายทุ้ม	----	ท ล ช -	----	ท ล --	ด ท --	ล ด ท ล	ท ---	ท ล --

สายเอก	---ฟ	ซี่ ลี่-ร	ฟร--	-ฟ--	ฟร--	---ฟ	ฟร--	---ฟ
สายทุ้ม	----	--ด-	--ดล	ช---	--ดล	ดลช-	--ดล	ดลช-

สายเอก	-ร ม ฟ	ม ร ม ฟ	ม ร ซี่ ฟ	ม ร ม ฟ	--- ร	-ร ฟ ซี่	ลี่ ซี่ ฟ ม	ร--ฟ
สายทุ้ม	ด---	----	----	----	-ล ด-	ด---	----	-ด--

สายเอก	---ฟ	ม ร ม ฟ	ม ร ซี่ ฟ	ม ร ม ฟ	--- ร	ฟ ซี่-ร	---ร	ฟ ลี่ ซี่ ฟ
สายทุ้ม	--ด-	----	----	----	ช ล ด-	--ด-	ช ล ด-	----

ทางที่ 5 กลุ่มเสียงปัญจมูลทางกลาง (ทตรxฟซข)

สายเอก	----	----	----	----	-ร ฟ ซี่	----	----	----
สายทุ้ม	---ช	-ท ท ท	---ด	-ท ท ท	----	-ท-ด	-ท-ด	ด ด-ท

สายเอก	----	ม ร --	----	ม ร --	ม ร --	ร ฟ ม ร	ม ---	ม ร --
สายทุ้ม	-ท ด ท	--ด ท	ล ท ด ท	--ด ท	--ท ด	----	-ท ด ท	--ด ท

สายเอก	----	-ร ฟ ซี่	--ฟ ร	----	--ฟ ร	ฟร--	--ฟ ร	ฟร--
สายทุ้ม	---ท	ด---	ท ช--	ด ท--	ท ช--	--ด ท	ท ช--	--ด ท

สายเอก	ฟ ซี่ ลี่-	----	----	----	-ร ฟ ซี่	----	ร---	-ฟ--
สายทุ้ม	---ท	ล ช ล ท	ล ช ด ท	ล ช ล ท	----	-ท-ด	-ด ท ล	ช--ท

สายเอก	--ม-	ม ร --	----	ม ร --	ฟ ม --	ม ---	ร ม ร ฟ	ม ร --
สายทุ้ม	---ท	--ด ท	ล ท ด ท	--ด ท	--ท ด	-ล ท ด	----	--ด ท

ทางที่ 6 กลุ่มเสียงปัญจมูลทางกลางแหบ (มฟซขทดข)

สายเอก	----	-ม ม ม	---ฟ	-ม ม ม	----	-ม-ฟ	-ม-ฟ	ฟฟ-ม
สายทุ้ม	---ด	----	----	----	-ล ท ด	----	----	----

สายเอก	- ม ฟ ม	ลํ ํ ฟ ม	ร ม ฟ ม	ลํ ํ ฟ ม	-- ม ฟ	----	- ม ฟ ม	ลํ ํ ฟ ม
สายทุ้ม	----	----	----	----	ท ล --	ช ท ล ช	ล ----	----

สายเอก	--- ม	ฟ ํ --	ม -- ํ	ฟ ม --	ม -- ํ	- ํ ฟ ม	ม -- ํ	- ํ ฟ ม
สายทุ้ม	----	-- ท ด	- ด ท -	----	- ด ท -	ท ----	- ด ท -	ท ----

สายเอก	-- ร ม	ร - ร ม	ร ม ฟ ม	ร - ร ม	----	-- ม ฟ	ํ ฟ ม ร	--- ม
สายทุ้ม	ท ด --	- ด --	----	- ด --	- ล ท ด	ท ด --	----	ด ท --

สายเอก	--- ม	ร - ร ม	ร - ฟ ม	ร - ร ม	ฟ ํ --	- ม --	ฟ ํ --	ม ํ ฟ ม
สายทุ้ม	-- ท -	- ด --	- ด --	- ด --	-- ท ด	ท - ท ด	-- ท ด	----

ทางที่ 7 กลุ่มเสียงปัญจมูลทางใน (ลทดขมฟข)

สายเอก	--- ฟ	- ลํ ลํ ลํ	----	----	- ร ม ฟ	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	--- ท	- ล ล ล	----	- ล - ท	- ล - ท	ท ท - ล

สายเอก	----	ร ---	----	ร ---	ม ร --	- ม ร -	ร ---	ร ---
สายทุ้ม	- ล ท ล	- ด ท ล	ช ล ท ล	- ด ท ล	-- ล ท	ด -- ด	- ล ท ล	- ด ท ล

สายเอก	----	-- ม ฟ	ลํ ฟ ม -	----	ลํ ฟ ม -	ม ---	ลํ ฟ ม -	ม ---
สายทุ้ม	--- ล	ท ด --	--- ด	ท ล --	--- ด	- ด ท ล	--- ด	- ด ท ล

สายเอก	ร ---	ร ---	----	ร ---	ม ร --	----	- ร - ม	ร ---
สายทุ้ม	- ล ท ล	- ด ท ล	ช ล ท ล	- ด ท ล	-- ล ท	ด ช ล ท	ด - ด -	- ด ท ล

สายเอก	-- ร -	ร ---	----	ร ---	ม ร --	----	- ร - ม	ร ---
สายทุ้ม	--- ล	- ด ท ล	ช ล ท ล	- ด ท ล	-- ล ท	ด ช ล ท	ด - ด	- ด ท ล

ลูกหมุด

สายเอก	---- ฟ	- ลี ลี ลี	----	----	- ร ม ฟ	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	--- ท	- ล ล ล	----	- ล - ท	- ล - ท	ท ท - ล

สายเอก	----	----	----	- ม - ม	ร ร ร ร	- ม - ม	ซึ ซึ ซึ ซึ	- ลี - ลี
สายทุ้ม	ท ท ท ท	- ล - ล	ซ ซ ซ ซ	----	----	----	----	----

สายเอก	ร ม ซึ ลี	ซึ ม ซึ ลี	ร ม ซึ ลี	ซึ ลี ลี ลี	--- ม	ลี ซึ ม ร	ซึ ม ร -	ม ร --
สายทุ้ม	----	----	----	----	ท ล ซ -	----	--- ท	-- ท ล

สายเอก	----	- ร - ร	----	ร ม ร ม	-- ซึ ร	ม ซึ ม ซึ	-- ร ม	ซึ ลี ซึ ลี
สายทุ้ม	-- ซ ล	ท - ท -	-- ล ท	----	----	----	----	----

ลูกเท้า 7 ทาง เป็นทางที่ครูจิรพล เพชรสม ได้คิดค้นขึ้นสำหรับใช้ฝึกการเปลี่ยนเสียงเพื่อการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา โดยเล็งเห็นถึงปัญหาของนักดนตรีประเภทเครื่องสี่ที่ขาดความคุ้นเคยในเรื่องของการเปลี่ยนบันไดเสียงอันเป็นหัวใจสำคัญของวงเครื่องสายปี่ชวา ซึ่งหากได้ฝึกฝนตามขั้นตอนนี้ได้สำเร็จแล้วจึงจะสามารถไปสู่การแปรทำนองในลำดับต่อไปได้

3.3.3 การแปรทำนอง

ครูจิรพล เพชรสม แบ่งลักษณะการดำเนินงานทำนองของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวาทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเก็บแทรกแซง (ซอด้วงกับจะเข้) กลุ่มหยอกล้อยั่วเย้า (ซอฮู้) และกลุ่มโหยหวน (ปี่ชวากับขลุ่ยหลีบ) โดยครูมีความเห็นว่า เมื่อเข้าใจทำนองหลักของเพลงและมีความคล่องตัวในการเปลี่ยนบันไดเสียงแล้ว สิ่งต่อมาคือการแปรทำนองตามบทหน้าที่ของเครื่องดนตรี ดังที่ครูจิรพล เพชรสม อธิบายแนวทางการแปรทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

พอแปรทางก็ต้องรู้อีกว่า กลุ่มเก็บแทรกแซงเขาทำกันอย่างไร กลุ่มหยอกล้อยั่วเย้าทำอย่างไร กลุ่มโหยหวนทำอย่างไร ก็ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละเครื่องมือ สุดท้ายก็จะออกมาเป็นของตัวเองหากเข้าใจทุกระบบ เข้าใจว่าทำนองหลักเป็นอย่างไร ซอด้วงกับจะเข้ต้องบรรเลงอย่างไร เพลงที่บรรเลงทางพื้นเขาก็จะบรรเลงกันสด ๆ เวลาคนที่คล่องจะเล่นกันแบบนี้ ทางไม่เหมือนกันหรอกในแต่ละ

รอบ แล้วแต่อารมณ์ แล้วแต่สิ่งแวดล้อม แล้วแต่ลักษณะของงาน (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2566)

จากคำอธิบายข้างต้นเห็นได้ว่า แนวทางการดำเนินทำนองซอด้วงของครูจิรพล เพชรสม เน้นย้ำไปที่การเก็บแทรกแซงซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของซอด้วงวงเครื่องสายปี่ชวา ทั้งนี้รองศาสตราจารย์ ปกรณ์ รอดช้างเพื่อน อธิบายแนวคิดการแปรทางซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาเพิ่มเติม ความว่า

แน่นอนว่าซอด้วงต้องบรรเลงเก็บแทรกแซง แต่เก็บในที่นี้ก็ต้องให้ตรงกับ บันไดเสียงด้วย พ่อหลวง (หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ๋น ดุริยะชีวิน) พูดไว้สั้นมาก “ก็เล่นตามทำนองหลักนั่นแหละ” เก็บก็ยึดตามทำนองหลัก ดูทำนองหลักไว้ หลักนี้หมายถึงซอด้วงทุกวง ถ้าเกิดเราไปเล่นเสียงนอกเหนือจากนั้น ถ้ามัวผิดใหม่ ก็ไม่ผิดหรอกเพราะลูกตกเหมือนกัน แต่ระหว่างที่เราดำเนินกลอนไปหาลูกตกแล้ว ใช้บันไดเสียงที่ผิดไปจากวงหรือบันไดเสียงที่ต่างจากผู้ประพันธ์ ฉันไม่เห็นด้วย เพราะจะสร้างความฉงนฉงายของผู้บรรเลงว่าจะออกเพลงอะไรกันแน่ เหมือน กำลังเล่นเพลงเขมรเอวบาง แต่ไปใช้อีกสำนวนหนึ่งกลายเป็นเพลงจีน ดังนั้นหน้าที่ ของซอด้วงคือต้องเก็บแทรกแซงแล้วก็ต้องรู้กลอนที่จะใช้ด้วย (ปกรณ์ รอดช้าง เพื่อน, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2566)

จากคำอธิบายข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การแปรทางของซอด้วงจะดำเนินกลอนในลักษณะ คล้ายคลึงกับทำนองหลัก ซึ่งในกรณีที่มีการตกแต่งทำนองจะใช้เสียงที่อยู่ในกลุ่มเสียงเดียวกันกับ ทำนองหลัก รวมถึงทางที่บรรเลงจะต้องสอดคล้องกับสำเนียงของเพลงนั้น ๆ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการ กำหนดเสียงซอด้วง (โด-ซอล) ตามขนบธรรมเนียมของวงเครื่องสายปี่ชวา พบว่าเสียงของซอด้วงอยู่ ในระดับเสียงเดียวกันกับซออู้ซึ่งอาจมีผลต่อการทับซ้อนกันระหว่างกลอนของสองเครื่องมือ ทั้งนี้ครูจิรพล เพชรสม ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า “เสียงเหมือนกันแต่ก็ต่างบทบาทกัน ซอด้วงก็เก็บไป บางครั้งซออู้ไม่ ต้องเก็บก็ได้ ซออู้สามารถลีลามี่ ๆ ได้เลย เขายึดกันเกือบตายแต่อันนี้ไม่ขี้ ซออู้ก็ต้องรู้จักทำนอง หลัก และต้องรู้จักกลอนของซอด้วง แล้วก็ต้องแปรทางเป็นของตัวเอง เป็นสามระบบ คือต้องดูทั้ง ทำนองหลัก ซอด้วง และของตัวเอง เพื่อที่จะทำให้วงสนุกสนาน” (จิรพล เพชรสม, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2566) เช่นเดียวกับที่รองศาสตราจารย์วีระศักดิ์ กลั่นรอด อธิบายแนวการดำเนินทำนองของ ซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ถึงแม้ซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาจะเล่นนิ้วเดียวกับซออู้ก็สามารถทำทาง ให้ไม่เหมือนกันได้ ตัวซอด้วงต้องเล่นเป็นทำนองหลัก ฉะนั้น ส่วนซออู้เขาก็จะ โหนไปโหนมาเป็นหน้าที่ของเขา ซอด้วงจะไปทำแบบนั้นก็ไม่ได้ ไม่ใช่หน้าที่

พูดง่าย ๆ คือถึงแม้จะใช้นิ้วเดียวกันก็ไม่ได้เล่นเหมือนกัน วิธีการดำเนินกลอนต่างกัน เราต้องรักษาทำนองไว้ให้มั่นคง จะไปเป็นแบบซออุ้เขาไม่ได้หรืออาจจะมีเล็กๆ น้อย ๆ ได้ก็ตามสมควร (วีระศักดิ์ กลั่นรอด, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2566)

แม้ว่าซอด้วงกับซออุ้จะตั้งเสียงที่อยู่ในระดับเดียวกัน แต่ด้วยบทบาทหน้าที่จึงทำให้ลักษณะการดำเนินทำนองของทั้งสองแตกต่างกัน กลอนของซอด้วงปรากฏลักษณะการแปรทางที่อิงไปกับทำนองหลัก ส่วนซออุ้จะบรรเลงไปในลักษณะการโดดของเสียงไปมาตามหน้าที่ของตน

อาจารย์เลอเกียรติ มหาวิทยาลัยมนตรี อธิบายแนวทางการดำเนินทำนองซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ความว่า

ทางของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาเป็นการใช้นิ้วแบบเดียวกับที่เราเล่นซอด้วงปกติ ไม่ได้แตกต่างอะไรเลย...ทางการดำเนินทำนองจริง ๆ แล้วไม่ได้มีกฎเกณฑ์อยู่ที่ประสบการณ์และวุฒิภาวะของผู้เล่นเป็นหลัก...ในแบบที่ผมเล่นก็จะไม่ได้เล่นสวิงสวย ทำนองเรียบ ๆ ไป พยายามดำเนินกลอนเรียบ ๆ แต่ว่าซอด้วงเมื่อลัดรดอกแล้วเนี่ยมีน้ำเสียงคล้ายกับปี่ชวาบางอย่างก็ทำล้อยื่นปี่ชวาได้ เช่น มีเสียงปริบของปี่ชวาเข้ามา อย่างเสียงซอลที่เป็นสายเอกของซอด้วงก็ทำปรียบ่อย (ทรีดี) ก็ทำบ้าง เราก็ต้องดูนะอย่างว่าเราจะไปเด่นอะไรมากมายก็เท่านั้น เพราะว่าเสียงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาเป็นย่านเสียงเดียวกับปี่ชวาเลย บางทีเล่นโลดโผนไปก็ไม่ได้อะไรขึ้นมารอก สมดุลเสียงไม่ได้ เล่นให้ตายเสียงก็ไม่ออกปี่ชวาหลบหมด...นอกจากว่าอันนี้เป็นข้อที่จะพัฒนาต่อไป ก็คือถ้าของที่มีอยู่แล้วเราก็เลือกซอด้วงที่เสียงจ๋าว่าปกติ ความดังและความจำเป็นพิเศษที่จะทำให้เรามีพื้นที่ของตัวเอง เวลาฟังโดยรวมแล้วคนจะได้ยินเสียงซอด้วงว่ามีเสียงออกมาเป็นทางซอด้วง อันนี้ก็เป็นอย่างหนึ่งเลยที่เราจำเป็นต้องทำทางแบบซอด้วง ถ้าเราไปทำแบบปี่ชวาหรือไปโลดโผนแบบซออุ้ใครจะได้ยิน ไม่ได้ยินหรือ อีกอย่างถ้าทำแบบนั้นย่านเสียงทับเสียงฟังไม่รู้ ฟังไม่ออก ฉะนั้นเราก็เล่นดำเนินกลอนตามหน้าที่ของเราไปอย่างน้อยถ้าคนที่แยกเสียงฟังดี ๆ เขาก็จะฟังออกกว่านี่คือเสียงจากซอด้วง เพราะเราทำทางให้มีความแตกต่างกับเครื่องอื่น ๆ (เลอเกียรติ มหาวิทยาลัยมนตรี, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2566)

จากคำสัมภาษณ์จากทั้ง 4 ท่าน สรุปได้ว่า แนวการดำเนินทำนองของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาไม่ได้มีความแตกต่างจากวงเครื่องสายไทยโดยให้ดำเนินทำนองเรียบ ๆ ตามหน้าที่ของตน แม้ว่าผู้บรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาต้องปรับระดับรดอกใหม่เป็นเสียง (โด-ซอล) ซึ่งเท่ากับกับเสียง

ตั้งต้นของซอฮู้ แต่ลักษณะการดำเนินของซอด้วงยังคงไว้ซึ่งความฉะฉานเพื่อเป็นหลักให้กับวงเครื่องสายปี่ชวา รวมถึงการดำเนินกลอนในลักษณะเดิมที่แตกต่างจากซอฮู้ ยังช่วยให้ผู้ฟังสามารถแยกแยะเสียงระหว่างปี่ชวากับซอด้วงได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้หยิบนำกลอนซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิริพล เพชรสม ที่ปรากฏในบทที่ 4 มาเปรียบเทียบกับกลอนของปี่ชวาและซอฮู้เพื่ออธิบายความหมายของคำว่า “การเก็บแทรกแซง” ในเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ทำนองหลักที่ 1

มือขวา	----	- มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - -	ซ ซ - -	ตี่ ตี่ - -	รี่ รี่ - มี่
มือซ้าย	--- ม	----	- ซ - ม	- ร - ต	- ม - ร	--- ต	--- ร	--- ม

ทำนองปี่ชวา

ปี่ชวา	--- ซ	- ซ - ซ	ต ล ซ -	มร ต มร ซ ม	- ร ซ ม - -	- ซ ล ตี่	- - มี่ ซี่ มี่	- ซี่ ลี่ มี่
--------	-------	---------	---------	-------------	-------------	-----------	-----------------	---------------

ทำนองซอฮู้

สายเอก	ซ - - -	ซ - ซ -	ซ - ซ -	ซ - ซ -	ซ - ซ ล	ซ - ซ ตี่	ซ - ซ ตี่	ซ ตี่ ซ -
สายทุ้ม	- ม ม ม	- ต - ม	- ต - ม	- ร - ต	- ม - -	- ม - -	- ม - -	--- ม

ทำนองซอด้วง

สายเอก	ซ - ซ ซ	ซ ล ซ ซ	ตี่ ล ซ -	ซ - - -	- - ซ ล	ตี่ ซ ล ตี่	ซ ลี่ ตี่ รี่	-----
สายทุ้ม	- ฟ - -	-----	--- ม	- ม ร ต	ร ม - -	-----	-----	ม ต ร ม

จากทำนองหลักเห็นได้ว่า ประโยคนี้ดำเนินทำนองในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรัมซซล) ซึ่งทั้งสามเครื่องมือได้ดำเนินทำนองตามหน้าที่ของตนภายใต้กลุ่มเสียงที่กำหนด ปี่ชวาบรรเลงทำนองลอยจังหวะโดยละเว้นซึ่งเสียงลูกตกในบางห้อง แล้วจึงกลับมาบรรเลงตามทำนองหลักในลูกตกสุดท้ายของประโยค ซอฮู้บรรเลงทำนองหยอกล้อยั่วเข้าไปโดยใช้ลักษณะการโดดเสียงไปมาระหว่างเสียงสายเอกกับสายทุ้ม และซอด้วงบรรเลงทำนองเก็บแทรกแซงโดยแปรทำนองคล้ายคลึงกับทำนองหลักให้มากที่สุด ดังที่ปรากฏในวรรคหลังว่าทำนองของซอด้วงเป็นไปในลักษณะเรียงเสียงขึ้นไปเรื่อย ๆ

ทำนองหลักที่ 2

มือขวา	-- ร ม	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ม	--- ด	-- ร ม	-- ร ม	-- ฟ ซ
มือซ้าย	- ด --	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ท	- ซ --	- ด --	ร ด --	ร ม --

ทำนองปี่ชวา

ปี่ชวา	ด ร ม ด	ร ม ฟ ซ	ด ^{รี} ด ^{รี} --	ซ - ฟ -	ด ด ซ ด	ซ ด ร ม	ม ม ล ม	ล ม ฟ ซ
--------	---------	---------	------------------------------------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองซออู้

สายเอก	----	--- ซ	--- ด ^{รี}	ท ซ - ร ^{รี}	ด ^{รี} ท ล ท	ด ^{รี} ซ ล ท	- ซ ล ท	ด ^{รี} ท ล ซ
สายทุ้ม	ร ม ฟ ด	ร ม ฟ -	ร ม ฟ -	-- ฟ -	----	----	ฟ ---	----

ทำนองซอด้วง

สายเอก	----	ด ^{รี} -- ซ	--- ด ^{รี}	ล ซ --	----	----	----	--- ซ
สายทุ้ม	-- ^{ด^{รี}} ร ม	- ม ฟ -	ร ม ฟ -	-- ฟ ด	^{ม^{รี}} ร ด ฟ ด	ร ม ร ม	ฟ ซ ฟ ม	ร ม ฟ -

จากทำนองหลักข้างต้นพิจารณาได้ว่า ประโยคนี้ดำเนินทำนองในกลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×) ซึ่งปี่ชวาและซอด้วงได้บรรเลงใกล้เคียงกับทำนองหลัก ยกเว้นซออู้ที่ดำเนินทำนองในลักษณะเสียงซิดและใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงปัญญาจุล (เสียงที) เป็นส่วนมาก ทางของปี่ชวามีลักษณะอิทธิพลเหลือในท้องที่ 3-4 และละเว้นเสียงลูกตกในท้องที่ 4 แล้วจึงบรรเลงกลอนที่มีลักษณะข้ามเสียงไปมาเป็นคู่ห้า ในวรรคหลัง ซออู้บรรเลงทำนองในลักษณะเสียงซิดโดยใช้เสียงทีที่เป็นเสียงนอกกลุ่มปัญญาจุลเข้ามาประดับทำนอง แม้วากลอนของซอด้วงพบว่าการสลับนิ้วและการสีข้ามเสียงในวรรคหน้า แต่ในวรรคหลังมีการแปรทำนองใกล้เคียงกับทำนองหลักเช่นเดียวกันกับทำนองที่ 1

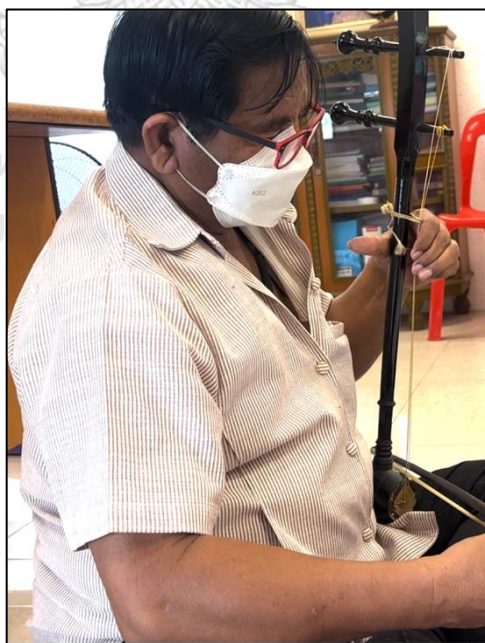
ผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า บทบาทและหน้าที่ของซอด้วงในวงนี้ คือ การเป็นหลักให้กับวงเครื่องสายปี่ชวาและบรรเลงสนับสนุนปี่ชวาระหว่างที่เป่าโห่หวนหรือบรรเลงทำนองลอยจิ้งหะ ตรงกันคำว่า “เก็บแทรกแซง” ของครูจืรพลเพชรสม ในส่วนแนวการดำเนินของซอด้วงจะแปรทำนองใกล้เคียงกันกับทำนองหลักหรือมือฆ้อง แม้ว่าเสียงของซอด้วงในวงชนิดนี้จะมีการตั้งเสียงใหม่เป็นเสียงโด-ซอล ซึ่งเป็นเสียงเดียวกันกับซออู้ แต่ผู้บรรเลงต้องรักษาลักษณะการดำเนินทำนองความเป็นซอด้วงให้มากที่สุด คือ การบรรเลงเสียงซิดเรียงติดกันและไม่ใช้ลักษณะการโดดเสียงซึ่งเป็นลักษณะเด่นของซออู้จนมากเกินไป การดำเนินกลอนในลักษณะนี้ช่วยให้เสียงของซอด้วงที่โดนกลบโดยเสียงของปี่ชวาสามารถเฉิดฉายได้

3.3.4 การใช้กลวิธีพิเศษ

ครูจิรพล เพชรสม อธิบายว่ากลอนซอด้วงที่ดีควรมีการสอดแทรกกลวิธีการบรรเลงที่มีลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรี อาทิ การพรมเปิด การพรมปิด การสะบัดนิ้ว และการพรมจาก ให้ปรากฏในทำนองบางช่วงของเพลงที่เอื้อต่อการใส่กลวิธีพิเศษเพื่อตกแต่งทำนองให้มีความไพเราะมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากลวิธีการบรรเลงซอด้วงของครูจิรพล เพชรสม โดยสามารถอธิบายกลวิธีการบรรเลงได้ดังนี้

1. การพรมนิ้ว คือ การใช้นิ้วใดนิ้วหนึ่งกดลงที่สายเพื่อยืนเสียงตั้งต้น และใช้อีกนิ้วหนึ่งกดเสียงที่มีระดับเสียงสูงกว่าเสียงตั้งต้นโดยการแตะเร็ว ๆ ให้เกิดเป็นเสียงสูงต่ำสลับกันไปมา ทั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การพรมปิด การพรมเปิด และการพรมจาก

1.1 การพรมปิด คือ การใช้นิ้วใดนิ้วหนึ่งกดลงที่สายเพื่อยืนเสียงตั้งต้น และใช้อีกนิ้วหนึ่งกดเสียงที่มีระดับเสียงสูงกว่าเสียงตั้งต้นเล็กน้อยในลักษณะแตะยกถี่ ๆ โดยไม่เปิดนิ้วสูงเหมือนอย่างการพรมเปิด ในขณะเดียวกันผู้บรรเลงจะต้องลากคันชักช้า ๆ และต่อเนื่อง เพื่อให้เสียงมีความคงที่ เสียงเด่นที่เกิดขึ้นจากการพรมปิดจะเป็นเสียงที่ใช้นิ้วแตะยก ดังที่สามารถสังเกตได้จากภาพที่ 15 ซึ่งครูจิรพล เพชรสม ใช้นิ้วชี้ในการยืนเสียงและใช้นิ้วกลางวางชิดติดกับนิ้วชี้ แล้วจึงทำการพรมปิดโดยการยกนิ้วกลางเพียงเล็กน้อย ทำเช่นนี้ด้วยด้วยความเร็วคงที่เพื่อให้เกิดเป็นเสียงสูงต่ำสลับกัน

ภาพที่ 15 การพรมปิด

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

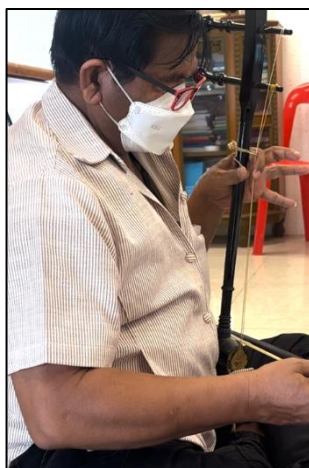
1.2 การพรมเปิด คือ การใช้นิ้วใดนิ้วหนึ่งกดลงที่สายเพื่อยืนเสียงตั้งต้น และใช้อีกนิ้วหนึ่งกดเสียงที่มีระดับเสียงสูงกว่าเสียงตั้งต้นในลักษณะแตะยกด้วยความเร็วพอประมาณ ในขณะที่เดียวกันผู้บรรเลงจะต้องลากคันชักช้า ๆ และต่อเนื่อง เพื่อให้เสียงมีความคงที่ เสียงเด่นที่เกิดขึ้นจากการพรมเปิดจะเป็นเสียงที่ใช้นิ้วกดยืนเสียงตั้งต้น ดังที่สามารถสังเกตได้จากภาพที่ 16 ซึ่งครูจิรพล เพชรสม วางนิ้วชี้เป็นเสียงตั้งต้นและวางนิ้วกลางให้ห่างออกไปจากนิ้วชี้ 1 เสียง แล้วจึงทำการยกนิ้วกลางสลับกับการแตะสาย ดังที่จะเห็นได้จากภาพที่ 17 ว่านิ้วกลางจะยกอยู่ในระดับสูงกว่าการพรมปิดเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 16-17 การพรมเปิด

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

1.3 การพรมจาก คือ การลากคันชักออกหรือเข้า และใช้นิ้วชี้กดลงที่สายทู่หรือสายเอกด้วยความเร็วทั้งหมดสองครั้ง กลวิธีนี้จะทำให้กลอนที่บรรเลงมีความฉะฉานมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 18 ว่าครูจิรพล เพชรสม กดเฉพาะนิ้วชี้เพียงนิ้วเดียวเท่านั้น ในขณะที่นิ้วอื่น ๆ ถูกกางออกจากสาย

ภาพที่ 18 การพรมจาก

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

2. การสะบัดคันชัก คือ การลากคันชัก “เข้า-ออก-เข้า” อย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยกำหนดให้สัญลักษณ์ ~ เป็นการลากคันชักเข้า และกำหนดให้สัญลักษณ์ ^ เป็นการลากคันชักเข้า

กลวิธีพิเศษ	~ ^	~ ^	~ ^	~ ^
สายเอก	----	----	- ซ ซ ซ	- ล ล ล
สายทุ้ม	- ม ม ม	- ฟ ฟ ฟ	----	----

3. การสะบัดนิ้ว คือ การลากคันชักออกหรือเข้า และใช้นิ้วแตะที่สายในลักษณะสามเสียงชิดติดกัน ตัวอย่างเช่น (- - ติม - - รมฟ - - มฟซ์ - - ฟซ์ล) ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 19 ครูจิรพล เพชรสม ใช้กลวิธีสะบัดนิ้วด้วยเสียงมี ฟา และซอล โดยคุณครูเริ่มกดนิ้วชี้ (เสียงมี) เป็นเสียงตั้งต้น แล้วจึงวางนิ้วกลาง (เสียงฟา) และนิ้วนาง (เสียงซอล) ด้วยความเร็วสูงดังที่ปรากฏในภาพที่ 20

ภาพที่ 19-20 การสะบัดนิ้ว

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

บทบาทหน้าที่และความสำคัญของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ครูจิรพล เพชรสม ให้ความเห็นว่า บทบาทของซอด้วงในวงนี้ยังคงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำเช่นเดียวกับปี่ชวาและจะเข้า อย่างไรก็ตามหน้าที่ในการเพิ่มแนวการบรรเลงและควบคุมวง ไม่ได้เป็นบทบาทสำคัญของซอด้วงเหมือนกับใน

วงเครื่องสายไทย เนื่องจากลักษณะเนื้อเสียงของซอด้วงจะถูกบดบังด้วยเสียงของปี่ชวา ดังนั้นปี่ชวาจึงเข้ามามีบทบาทในการนำวงเป็นส่วนใหญ่แทนซอด้วง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกท่านต่างให้ความหมายเรื่องบทบาทและความสำคัญของซอด้วงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับครูจีรพล เพชรสม คือ หน้าที่ของซอด้วงมีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ หน้าที่ในการเป็นผู้นำและการสนับสนุนปี่ชวา

การกำหนดเสียงของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวา ตามระเบียบการเทียบเสียงของวงชนิดนี้ ผู้บรรเลงซอด้วงจะต้องปรับระดับรัตตอลงมาและเทียบเสียงใหม่ที่สูงขึ้นเป็นคู่ 4 เรียกว่าเสียงชวา (โด-ซอล) ซึ่งครูจีรพล เพชรสม ได้นำเสนอว่าในการเทียบเสียงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาสามารถทำได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การยึดตามเสียงเพียงออเดิมของซอด้วง (ซอล-เร) และการตั้งเสียงซอด้วงใหม่ตามแบบแผนด้วยเสียง (โด-ซอล) การตั้งเสียงซอด้วงเป็นเสียงชวาผู้บรรเลงสามารถนำนิ้วเดิมที่เคยเล่นในวงเครื่องสายไทยมาบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาได้ทันที ซึ่งช่วยให้การบรรเลงมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แต่ในกรณีที่ไม้ปรับระดับสายรัดอกนั้น จำต้องอาศัยความคล่องตัวในการเปลี่ยนบันไดเสียงของนักดนตรีเนื่องจากผู้บรรเลงซอด้วงไม่สามารถบรรเลงตามนิ้วเดิมได้ ข้อดีที่ปรากฏ คือ ช่วยให้เสียงของซอด้วงมีความปลั่งตามธรรมชาติของเครื่องดนตรีและช่วยให้เครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ได้ยินเสียงซอด้วงมากขึ้น

ด้านการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาตามแนวทางของครูจีรพล เพชรสม คุณครูได้นำแนวคิดที่ได้รับถ่ายทอดจากการบรรเลงกับครูหลวงไพเราะเสียง (อุ่น ดุริยะชีวิน) และ (ครูเทียบ คงลายทอง) มานำเสนอใหม่โดยแบ่งได้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาทำนองหลัก การเปลี่ยนเสียง การแปรทำนอง และการใช้กลวิธีพิเศษ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เป็นการวางพื้นฐานให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าคลึงกับชิ้นบันไดที่ค่อย ๆ ไล่ระดับความยากขึ้นไปสู่ความเป็นเลิศในที่สุด

บทที่ 4

วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจีรพล เพชรสม

การศึกษาการดำเนินทำนองซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจีรพล เพชรสม ผู้วิจัยนำเพลงที่เป็นที่นิยมในการบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวามาวิเคราะห์รวมทั้งหมด 4 เพลง ได้แก่ เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา เพลงทยอยเขมร สามชั้น เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา และ เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น เพื่ออธิบายการดำเนินทำนองซอด้วงที่แตกต่างกันในเพลงแต่ละประเภท ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินทำนองซอด้วง 2 ระดับเสียง คือ การดำเนินทำนองซอด้วงแบบเลื่อนตำแหน่งร้ดดอก (โด-ซอล) และการดำเนินทำนองซอด้วงแบบไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก (ซอล-เร) สามารถแบ่งเนื้อหาการวิเคราะห์ ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์และข้อกำหนดในการบันทึกโน้ต
- 4.2 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา
- 4.3 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงทยอยเขมร สามชั้น
- 4.4 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา
- 4.5 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น

4.1 สัญลักษณ์และข้อกำหนดในการบันทึกโน้ต

4.1.1 สัญลักษณ์และข้อกำหนดในการบันทึกโน้ต

การบันทึกโน้ตซอด้วง ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนระดับเสียงของตัวโน้ตต่าง ๆ เป็นตัวอักษรไทยจำนวน 7 ตัวอักษรด้วยกันและกำหนดตารางการใช้นี้ของซอด้วงดังนี้

ด	หมายถึง	โด
ร	หมายถึง	เร
ม	หมายถึง	มี
ฟ	หมายถึง	ฟา
ช	หมายถึง	ซอล
ล	หมายถึง	ลา
ท	หมายถึง	ที

ตารางกำหนดการใช้นิ้วของซอด้วงแบบเลื่อนตำแหน่งรัตอก (โต-ซอล)

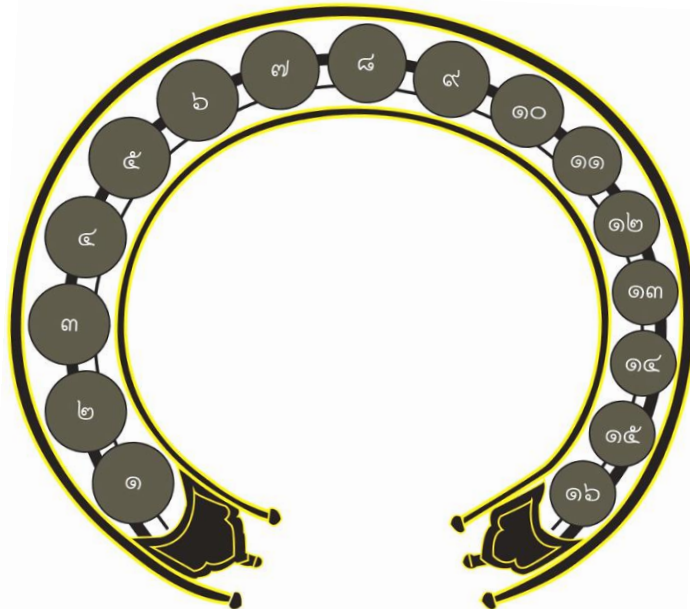
ลำดับสาย	สายเปล่า	นิ้วชี้	นิ้วกลาง	นิ้วนาง	นิ้วก้อย	ช่องเสียงสูง				
						มี	พิ	ซึ	ลิ	พิ
สายเอก	ซ	ล	ท	ดี	ริ					
สายทุ้ม	ด	ร	ม	ฟ	ช	ล	ท	ดี	ริ	มี

ตารางกำหนดการใช้นิ้วของซอด้วงแบบไม่เลื่อนตำแหน่งรัตอก (ซอล-เร)

ลำดับสาย	สายเปล่า	นิ้วชี้	นิ้วกลาง	นิ้วนาง	นิ้วก้อย	ช่องเสียงสูง				
						พิ	ดี	ริ	มี	พิ
สายเอก	ร	ม	ฟ	ซึ	ลิ	พิ	ดี	ริ	มี	พิ
สายทุ้ม	ซ	ล	ท	ด	ร	ม	ฟ	ช	ล	ท

4.1.2 ข้อกำหนดเสียงลูกฆ้องและกลุ่มเสียงปี่จุมูล

การวิเคราะห์การดำเนินงานของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิวพล เพชรสม ผู้วิจัยกำหนดให้เสียงลูกฆ้องวงใหญ่เป็นระบบเสียงทางเครื่องสาย โดยกำหนดลูกฆ้องตามขอบเขตของระดับเสียงฆ้องวงใหญ่ดังนี้

ภาพที่ 21 การแสดงเสียงตามลูกฆ้องวงใหญ่

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

ลูกซ็อง ลูกที่ 1 แทนเสียงมีต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ม
ลูกซ็อง ลูกที่ 2 แทนเสียงฟาต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ฟ
ลูกซ็อง ลูกที่ 3 แทนเสียง ซอลต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ซ
ลูกซ็อง ลูกที่ 4 แทนเสียง ลาต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ล
ลูกซ็อง ลูกที่ 5 แทนเสียงทีต่ำ	ใช้สัญลักษณ์ ท
ลูกซ็อง ลูกที่ 6 แทนเสียง โด	ใช้สัญลักษณ์ ด
ลูกซ็อง ลูกที่ 7 แทนเสียง เร	ใช้สัญลักษณ์ ร
ลูกซ็อง ลูกที่ 8 แทนเสียงมี	ใช้สัญลักษณ์ ม
ลูกซ็อง ลูกที่ 9 แทนเสียงฟา	ใช้สัญลักษณ์ ฟ
ลูกซ็อง ลูกที่ 10 แทนเสียง ซอล	ใช้สัญลักษณ์ ซ (ทางเพียงออล่าง)
ลูกซ็อง ลูกที่ 11 แทนเสียง ลา	ใช้สัญลักษณ์ ล (ทางใน)
ลูกซ็อง ลูกที่ 12 แทนเสียงที	ใช้สัญลักษณ์ ท (ทางกลาง)
ลูกซ็อง ลูกที่ 13 แทนเสียง โดสูง	ใช้สัญลักษณ์ ด (ทางเพียงอบบน)
ลูกซ็อง ลูกที่ 14 แทนเสียง เรสูง	ใช้สัญลักษณ์ ร (ทางนอก)
ลูกซ็อง ลูกที่ 15 แทนเสียงมีสูง	ใช้สัญลักษณ์ ม (ทางกลางแหบ)
ลูกซ็อง ลูกที่ 16 แทนเสียงฟาสูง	ใช้สัญลักษณ์ ฟ (ทางขวา)

4.1.3 ตารางบันทึกทำนองซอดังและทำนองสารัตถะ

ตารางบันทึกทำนองซอดัง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กสิวิธิพิเศษ CHULALONGKORN UNIVERSITY								
สายเอก								
สายทุ้ม								
ห้อง	ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8
วรรค	วรรคหน้า				วรรคหลัง			
ประโยค	1 ประโยค							

ตารางบันทึกทำนองสารัตถะ

ทำนอง								
สารัตถะ	ห้องที่ 1	ห้องที่ 2	ห้องที่ 3	ห้องที่ 4	ห้องที่ 5	ห้องที่ 6	ห้องที่ 7	ห้องที่ 8

4.1.2 สัญลักษณ์แทนกลวิธีพิเศษและลักษณะการดำเนินทำนอง

การบันทึกโน้ตซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครุฑีรพล เพชรสม ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์กลวิธีพิเศษในการดำเนินทำนองซอด้วง ดังนี้

การพรมเปิด	ใช้สัญลักษณ์	△
การพรมปิด	ใช้สัญลักษณ์	▽
การพรมจาก	ใช้สัญลักษณ์	⌘
การสะบัดนิ้ว	ใช้สัญลักษณ์	↻

4.2 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงโหมโรงราโคออกเพลงภาษา

เพลงโหมโรงราโค

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ		▽		▽		▽	↻	
สายเอก	----	----	----	ฟ	----	----	ลิซฟ	- ม - ร
สายทุ้ม	--- ด	--- ล	--- ซ	----	- ด - ซ	- ด - ฟ	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ		▽		↻		↻		
สายเอก	--- ด	--- ล	--- ซ	----	----	----	ลิซ	----
สายทุ้ม	----	----	----	ฟ	มรด	ซ ด - ฟ	ฟ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ล	--- ซ	ฟ	ซ	ฟ	ม	ร
------------------	-------	-------	-------	---	---	---	---	---

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจมูลทางชวา (ฟชลxดข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นการเชื่อมเสียงระหว่างเสียงฟาในท้องที่ 7 และเสียงเรในท้องที่ 8 ลักษณะการดำเนิน

ทำนองมีความคล้ายคลึงกับทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 2 4 และ 6 และการสะบัดนิ้วในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านในกลวิธีการสะบัดนิ้ว และเสียงมีในห้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นการเชื่อมเสียงระหว่างเสียงฟาในห้องที่ 7 และ เสียงเรในห้องที่ 8 ลักษณะการดำเนินทำนองมีความคล้ายคลึงกับทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 2 และการสะบัดนิ้วในห้องที่ 5 และ 7

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัตก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	- ม ช ร	ม ร - -	- - - -	- ร - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ
สายทุ้ม	- - - -	- - ด ท	ล ช ล ท	ด - - -	- - - ด	- - - ล	- - - ช	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัตก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	- - ช -	- - - ท	ล ช ล ท	ด ร - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ช	- - - -
สายทุ้ม	- ม - ร	ม ร ด -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ

ทำนอง สารัตถะ	- - - ล	- - - ท	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดรมx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 2 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันในวรรคหลังมีลักษณะยึดตามเสียงลูกตก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 2 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะโดดเสียงสองห้องแรกแล้วจึงเรียงเสียงไล่ขึ้นไปในวรรคหลังมีลักษณะยึดตามเสียงลูกตก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 6

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)ก)

กลวิธีพิเศษ	↻		✕				↻	
สายเอก	ม ^ร ร ม	ร ม ฟ ช	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ม	ช ม ร -	- - ร ม	ฟ ล ^ช ฟ	ร ม ฟ ช
สายทุ้ม	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด	ท ด - -	- - - ด	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)ก)

กลวิธีพิเศษ	↻				↻			
สายเอก	- - - -	ด [ิ] - - ช	- - - ด [ิ]	ล ช - -	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ช
สายทุ้ม	- - ^{ดริ} ม	- ม ฟ -	ร ม ฟ -	- - ฟ ด	- ^ม ร ด ช ด	ร ม ร ม	ฟ - ฟ ม	ร ม ฟ -

ทำนองสารัตถะ	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช
--------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรม×ชลล) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)ก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 3 4 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน ยกเว้นที่ในห้องที่ 7 ซึ่งทำหน้าที่เป็นการสะบัดนิ้วตกแต่งทำนอง การดำเนินทำนองในวรรคหน้าและวรรคหลังมีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 1 และ 7 และการพรมจากในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)ก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 3 4 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะการโดดเสียงไปมาเป็นระว่างเสียงโดสูงกับเสียงมีในห้องที่ 2 และเสียงฟากกับกับเสียงโดสูงในห้องที่ 3 แล้วจึงกลับมาบรรเลงทำนองในลักษณะเรียงเสียงชิดติดกันในวรรคหลัง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 1 และ 5

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)ก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - - ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ ช [ิ] ล [ิ]	ร ม ด ร	- - - -	ร ม ฟ ช [ิ]	ฟ ล [ิ] ช [ิ] ฟ
สายทุ้ม	ด ร ด ล	ด ล ช -	- - - -	- - - -	- - - -	ล ด ช ล	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- รี้ ด ล	ดี้ ล ช -	-----	-- ช ล	- ดี้ - รี้	- ดี้ - ล	--- ช	-----
สายทุ้ม	-----	--- ฟ	ม ร ด -	ฟ ---	-----	-----	-----	--- ฟ

ทำนอง สาร์ตละ	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ดี้	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	---------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxดข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในท้องที่ 3 4 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน ยกเว้นที่ท้องที่ 5 ที่ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน วรรคหลังมีลักษณะการสับลงในท้องที่ 5-6 แล้วจึงไล่เสียงขึ้นไปในท้องที่ 7 และม้วนกลับมาที่เสียงฟาในท้องที่ 8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษในประโยคนี้

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในท้องที่ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกันในท้องที่ 1-3 แล้วจึงย้อยลูกตกเสียงฟาไปไว้ในท้องที่ 4 วรรคหลังมีลักษณะการดำเนินทำนองจาว ๆ โดยยึดทำนองหลักกลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 2 และการพรมปิดในท้องที่ 6

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซี้ ฟ ซี้ ซี้	ซี้ ลี ซี้ ซี้	-----	- ม ร -	-----	-----	ร - - ร	ม - ร ม
สายทุ้ม	-----	-----	ด ช ด ล	ช - - ด	ท ช ล ท	ด ล ท ด	- ท ด -	- ด - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช - ช ช	ช ล ช ช	ดี้ ล ช -	ช - - -	-- ช ล	ดี้ ช ล ดี้	ช ลี ดี้ รี้	-----
สายทุ้ม	- ฟ - -	-----	--- ม	- ม ร ด	ร ม - -	-----	-----	ม ด ร ม

ทำนอง สาร์ตละ	--- ช	--- ม	--- ร	--- ด	--- ช	--- ด	--- ร	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจมูลทางเพียงอบน (ดรมฯชลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 ทำหน้าที่หลุมเสียง และเสียงทีในห้องที่ 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะการย่ำเสียง (เสียงซอล) ในห้องที่ 1 และ 2 แล้วจึงดำเนินทำนองในลักษณะโดดเสียงเล็กน้อยในห้องที่ 3 และ 4 วรรคหลังพบลักษณะการไต่เสียงขึ้นเริ่มจากเสียงทีในห้องที่ 5 จนถึงเสียงมีในห้องที่ 8 (---ท ---ด ---ร ---ม) กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 4

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะการย่ำเสียง (เสียงซอล) ในห้องที่ 1 และ 2 เช่นเดียวกับกับทางที่ 1 แล้วจึงดำเนินทำนองในลักษณะไต่เสียงลงในห้องที่ 3 และ 4 วรรคหลังพบลักษณะการไต่เสียงขึ้นเริ่มจากเสียงลาในห้องที่ 5 จนถึงเสียงมีในห้องที่ 8 (---ล ---ด ---ร ---ม) ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	⌘							
สายเอก	ซ ล ี ซ ี ม	ซ ี ม ร -	- - - -	- - ร ม	ร ม ฟ ซ ี	ล ี ซ ี ฟ ม	ร - ร ม	ร ม ฟ ซ ี
สายทุ้ม	- - - -	- - - ด	ท ล ช ล	ท ด - -	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	⌘							
สายเอก	ช ล ช -	ช - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ล - - -	- ช ล -	- - - ช
สายทุ้ม	- - - ม	- ม ร ด	ม ม ม ร	ม ร ช ม	ร ม ฟ ช	- ด ร ม	ฟ - - ด	ร ม ฟ -

ทำนอง สารัตถะ	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 6 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจมูลทางเพียงอบน (ดรมฯชลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน

การดำเนินทำนองในวรรคหน้าและวรรคหลังมีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 2

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 5 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะไต่เสียงลงในห้องที่ 1 และ 2 แล้วจึงย่ำเสียง (เสียงมี) ในห้องที่ 3 และ 4 วรรคหลังพบลักษณะการวนของเสียง โดยไล่เสียงขึ้นไป 5 เสียง (รมฟชล) ในห้องที่ 5 และ 6 แล้วจึงวนกลับมาที่เสียงโดในห้องที่ 6 ซึ่งบรรเลงในลักษณะนี้ 2 ครั้ง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 1

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	-- ร ฟ	- ร ฟ ซ	ร ฟ ซ ล	ร ม ร -	----	ฟ ซ ร ม	ฟ ล ซ ฟ
สายทุ้ม	ช ล ด -	ล ด --	ด ---	----	--- ด	ล - ^ร ล ซ	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ร ด ล	ด ล ช -	----	-- ช ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ช	----
สายทุ้ม	----	--- ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ --	----	----	----	--- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ด	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขตรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 5 และ 7 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะไต่เสียงขึ้นโดยเน้นไปที่เสียงแรกของห้อง (---ช ---ล ---ด ---ร) วรรคหลังพบลักษณะการไล่เสียงลงมาเพื่อให้เอื้อต่อการสับนิ้วในห้องที่ 7 และบรรเลงตามทำนองหลักในห้องที่ 7 และ 8 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 5 และการสับนิ้วในห้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน วรรคหลังพบ

ลักษณะการบรรเลงจาว ๆ โดยยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 2 และการพรมปิดในห้องที่ 6

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼ ▼ ↻							
สายเอก	----	----	- ม - ม	--- ฟ	--- ซึ	----	----	--- ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	--- ท	-- รัศตก ↻	- ซ - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼ ▼ ↻							
สายเอก	----	----	----	----	--- ซ	--- ท	-- รัศตก ↻	- ซ - -
สายทุ้ม	----	----	- ม - ม	--- ฟ	----	----	----	--- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ม	----	--- ฟ	--- ตั	--- ท	--- ซ	--- ฟ
------------------	------	-------	------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางกลางแหบ (มฟขทตข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงเรในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านในกลวิธีการสับนิ้ว การทำนองของประโยคนี้นี้บรรเลงตามเสียงของทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 4 และ 6 และการสับนิ้วในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 9

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ม - ม	ร ร ร ร	----	-- ร -	ร - - -
สายทุ้ม	ท ท ท ท	- ซ - ซ	----	----	----	ด ด ด ด	ท ด - ด	- ท - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ท ท ท ท	- ซ - ซ	----	----	----	----	ท ตี รี่ ตี	รี ท - ตี
สายทุ้ม	----	----	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ม - ม	ร ร ร ร	- ด - ด	----	--

ทำนอง สารัตถะ	--- ท	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ท	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 9 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลกลางแหบ (มฟซขทด) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงเรในห้องที่ 5 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมเสียงสู่กลุ่มเสียงปัญจมูลกลางที่อยู่ประโยถัดไป การดำเนินทำนองของประโยคนี้อาจเรียงในลักษณะย่ำเสียงตามทำนองหลัก ไม่พบกลวิธีพิเศษในประโยคนี้นี้

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงเรในห้องที่ 5 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมเสียงสู่กลุ่มเสียงปัญจมูลกลางที่อยู่ประโยถัดไป การดำเนินทำนองของประโยคนี้อาจเรียงในลักษณะย่ำเสียงโดยไล่เสียงจากเสียงสูงไปต่ำตั้งแต่ห้องที่ 1 ถึง 6 (---ท ---ซ ---ฟ ---ม ---ร ---ด) แล้วจึงกลับไปบรรเลงทำนองเสียงสูงใน 2 ห้องสุดท้าย ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 10

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	----	- ร - ร	----	----	----	----	- ฟ ซี่ ลี	----
สายทุ้ม	--- ท	ด ---	----	--- ด	--- ท	--- ล	----	ท ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	--- ท	ตี รี่ - รี่	----	--- ตี	--- ท	--- ล	-- ซ ล	ท ตี - ตี
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	ด ฟ --	----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- รี่	----	--- ตี	--- ซ	--- ล	--- ท	--- ตี
------------------	------	---------	------	--------	-------	-------	-------	--------

ประโยคที่ 10 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุลทางกลาง (ทตรฯฟซฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุลคือเสียงลาในห้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่หน้าที่เป็นเสียงผ่าน การทำนองของประโยคนี้นับเรียงตามเสียงของทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 11

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ร - ร	----	ร ม - ม	--- ฟ	ม ร - ร	--- ม	ร ---
สายทุ้ม	--- ท	ด ---	--- ด	----	----	----	----	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ท	ด ร - ร	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	--- ด	ร ม - ม	--- ฟ	ม ร - ร	--- ม	ร ด - ด

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ร	----	--- ม	----	--- ร	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 11 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุลทางกลาง (ทตรฯฟซฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุลคือเสียงมีในห้องที่ 4 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียงตามทำนองหลัก การดำเนินทำนองเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก และประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษในประโยคนี้นี้

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับที่ 1 ทุกประการ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--ชล	ดี่ รี่ ดี่ ล	ดี่ ล ช -	ล ช - ล	ช -- ช	----	----
สายทุ้ม	ด ร ม ฟ	ม ฟ --	----	--- ฟ	-- ฟ -	- ฟ ม	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ดี่	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ช	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 13 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขดร) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 1 2 3 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันโดยไล่เสียงขึ้นจากเสียงโดในท้องที่ 1 ไปเสียงลาสูงในท้องที่ 2 แล้วจึงกลับมาที่เสียงฟาในท้องที่ 4 และวรรคหลังพบลักษณะการสับเสียงลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมเปิดในท้องที่ 1

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 1 2 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันโดยไล่เสียงขึ้นจากเสียงโดในท้องที่ 1 ไปเสียงลาในท้องที่ 2 แล้วจึงกลับมาที่เสียงฟาในท้องที่ 4 และวรรคหลังพบลักษณะการไต่เสียงลง ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 14

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซี่ ลี่ ซี่ ฟ	ร ซี่ ฟู	----	- ร --	----	----	----	ร -- ร
สายทุ้ม	----	--- ด	ท ล ช ล	ท - ด ท	ด ท ล ช	ด ช ล ท	ด ล ท ด	- ท ด -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล - ช	----	ท ดี่ ช ล	ท รี่ ดี่ ท	ล ช --	- ช ล ท	ล ช - ช	ล ท ดี่ รี่
สายทุ้ม	-- ฟ -	ร ฟ ด ร	----	----	-- ฟ ด	ฟ ---	-- ฟ -	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ท	--- ช	--- ท	--- ด	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 14 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางกลาง (ทตรฯพซฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงลาในห้องที่ 1 3 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีด และวรรคหลังพบลักษณะการไต่เสียงขึ้น กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 2 และการพรมเปิดในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงลาในห้องที่ 1 และ 3 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง ส่วนเสียงลาในห้องที่ 5 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะการสับของเสียง และวรรคหลังพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 15

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ร - ม	ร - ร ม	- พ - ซี่	----	----	- พ - ซี่	----
สายทุ้ม	----	----	- ด --	----	- ล --	- รึดล - ซ	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----ซ	- ล --	- รึดล - ซ	----ซ	----
สายทุ้ม	----	- ร - ม	ร ด ร ม	- พ --	----	----	- พ --	----

ทำนอง สารัตถะ	---	ร	---	ม	---	พ	---	ซ	---	ล	---	ซ	---	พ	---	ซ
------------------	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---

ประโยคที่ 15 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรมฯซลฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 16

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	----	----	----	- ฟ - ฟ	----	- ฟ - ฟ	ม ม ม ม	- ร - ร	
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ล - ล	ซ ซ ซ ซ	----	ด ด ด ด	----	----	----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ดํ ดํ ดํ ดํ	- ล - ล	ซ ซ ซ ซ	----	ดํ ล ซ -	ซ - - -	ซ - - -	----	
สายทุ้ม	----	----	----	- ฟ - ฟ	- - - ฟ	- ฟ - ฟ	- ฟ ม ร	ม ร - -	

ทำนอง สร้ดณะ	--- ดํ	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ม	--- ร
-----------------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 16 วรคหน้าและวรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงป้ญจมูลทางขวา (ฟซลขดทรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรคหน้าและวรคหลังดำเนินทำนองวิถीलง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มป้ญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เสียงหลุมเสียงตามทำนองหลัก การดำเนินทำนองในประโยคนี้พบลักษณะย้้าเสียงโดยยิดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มป้ญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 7 และ 8 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในวรคหน้าพบลักษณะย้้าเสียงโดยยิดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก แต่ในวรคหลังพบลักษณะการจบล่่วงหน้าโดยไล่ระดับเสียงลงมา ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 17

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	----	----	----	- ฟ - ฟ	----	- ฟ - ฟ	ม ม ม ม	- ร - ร	
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ซ - ซ	ด ด ด ด	----	ด ด ด ด	----	----	----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ดี ดี ดี ดี	- ซ - ซ	ดี ดี ดี ดี	----	ดี ดี ดี ซ	ดี ดี ดี -	ซ ----	----	
สายทุ้ม	----	----	----	- ฟ - ฟ	----	---- ฟ	- ฟ ม ร	ม ร --	

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ซ	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ม	--- ร	
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--

ประโยคที่ 17 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟซลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นับลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 7 และ 8 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก วรรคหลังพบลักษณะย่ำเสียงในท้องที่ 5 ถึง 6 และการจบลงหน้าในท้องสุดท้าย ประโยคนี้ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ร ---	- ร --	ร ---	- ร --	ม - ร ม	ฟ ซึ --	ฟ ลึ ซึ ฟ	ม ร --	
สายทุ้ม	- ด ท ล	ซ ---	- ซ ล ท	ด ---	- ด --	----	----	----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ร ดี ท ล	ซ ---	----	ดี ร --	ซ ---	- ซ --	- ล ซ -	----	
สายทุ้ม	----	-- ร -	ร ซ ล ท	----	- ด ร ม	ฟ ---	ฟ -- ฟ	ม ร --	

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ท	--- ด	--- ร	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร	
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ตรม×ซลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 1 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกับการดำเนินทำนองในประโยคนี้พบลักษณะการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ
ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซุ ซุ ฟ ซุ	ฟ ซุ --	ฟ ฟ ม ฟ	ม ฟ --	ม ม ร ม	ร ม --	ร ร - ร	- ร --
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	-- ด -	ด ----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ซ - ซ	- ซ --	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	-- ฟ -	ฟ --	ฟ ฟ ม ฟ	ม ฟ --	ม ม ร ม	ร ม --	ร ร ด ร	ด ร --

ทำนอง สารัตถะ	---- ซ	---- ซ	---- ฟ	---- ฟ	---- ม	---- ม	---- ร	---- ร
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ตรม×ซลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) และทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียงตามทำนองหลัก การดำเนินทำนองในประโยคนี้พบลักษณะการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	✕							
สายเอก	----	----	ร ม ร -	----	----	-- ร -	---- ร	- ม --
สายทุ้ม	ซ ซ - ล	ท ด --	--- ด	ท ด --	ซ ซ - ล	ท ด - ด	ท ด --	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	Δ							
สายเอก	ซ ซ - ล	ท ตั --	----	ท ตั --	ซ ซ - ล	ท ตั รั ตั	ท ตั --	----
สายทุ้ม	----	----	ร ม ร ด	----	----	----	---- ร	- ม --

ทำนอง สารัตถะ	---- ซ	---- ล	---- ท	---- ด	---- ซ	---- ตั	---- รั	---- มั
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 2 4 6 และ 7 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นพบลักษณะการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลและลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมเปิดในห้องที่ 3

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ร ร ร	- ซ - ซ	ร ร ร ร	----	ร ร ร ร	- ม - ม	-- ร ม	ฟ ซ --
สายทุ้ม	----	----	----	- ด - ด	----	----	- ด --	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ซ - ซ	----	----	----	----	----	ฟ ซ --
สายทุ้ม	ร ร ร ร	----	ร ร ร ร	- ด - ด	ม ร ม ด	ร ม ร ม	ร ด ร ม	----

ทำนอง สารัตถะ	---- ร	---- ซ	---- ร	---- ด	---- ร	---- ม	---- ฟ	---- ซ
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรม×ซลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นับลักษณะย้าเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก และจบด้วยการไล่เสียงขึ้นใน 2 ห้องสุดท้าย ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก และวรรคหลังพบลักษณะย้าเสียงมีในห้องที่ 5 และ 6 แล้วจบด้วยการเรียงเสียงขึ้นเช่นเดียวกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร - ร	ม ฟ ชี ลี	(- - ร -	- - - -)	ม ร - ร	ม ฟ ชี ลี	(- ร - -	- - - ฟ)
สายทุ้ม	- - ด -	- - - -	(ด ด - ด	ท ล ซ ล)	- - ด -	- - - -	(ด - ด ซ	ด ล ซ -)

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	ม ฟ ซ ล	(ดี้ ดี้ รี้ ดี้	ท ล ซ ล)	- - - -	- - ซ ล	(ดี้ รี้ ดี้ ล	ดี้ ล ซ -)
สายทุ้ม	ม ร ด ร	- - - -	(- - - -	- - - -)	ม ร ด ร	ม ฟ - -	(- - - -	- - - ฟ)

ทำนอง สารัตถะ	- - - ดี้	- - - ล	- - - ซ	- - - ล	- - - ดี้	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ
------------------	-----------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซล×ตรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 5 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อลูกขัด ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	พ ร ด -	(ซื พ ร -)	ลื ซื พ ร	(--- พ)	--- ร	(-- ร พ)	- ร พ ซื	(ลื พ ซื ลื)
สายทุ้ม	--- ล	(--- ด)	----	(ด ล ซ -)	ซ ล ด -	(ล ด --)	ด ---	(-----)

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ล	(ซ ---)	ล ซ --	(ดื ล ซ -)	----	(----)	ซ -- ซ	(ล - ซ ล)
สายทุ้ม	พ ร ด -	(- พ ร ด)	-- พ ร	(--- พ)	ม ด ร ม	พ ร ม พ	- ม พ -	(- พ --)

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ด	--- ร	--- พ	--- ด	--- พ	--- ซ	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 6 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อลูกขัด ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ม ม ม	- ซื - ซื	----	- ร - ร	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	ด ด ด ด	----	ล ล ล ล	- ด - ด	ซ ซ ซ ซ	- ล - ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ซ - ซ	----	----	ล ล ล ล	- ดื - ดื	ซ ซ ซ ซ	- ล - ล
สายทุ้ม	ม ม ม ม	----	ด ด ด ด	- ร - ร	----	----	----	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ม	--- ช	--- ด	--- ร	--- ล	--- ด	--- ช	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนอง
ในประโยคนี้พบลักษณะการย้าเสียงตามลูกตกของทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ร ร ฟ ร	ฟ ร --	----	----	----	----	ฟ ฟ ช้ ฟ	ช้ ฟ --	
สายทุ้ม	----	----	ล ล ด ล	ด ล --	ช ช ล ช	ล ช --	----	----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	----	----	ล ล ด ล	ด ล --	ช ช ล ช	ล ช --	-- ช -	ช ----	
สายทุ้ม	ร ร ฟ ร	ฟ ร --	----	----	----	----	ฟ ฟ - ฟ	- ฟ --	

จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำนอง สร้ดณะ	--- ร	--- ร	--- ล	--- ล	--- ช	--- ช	--- ฟ	--- ฟ
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางชวา (ฟชล×ดรม×) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถึขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนอง
ในประโยคนี้เป็นกรบรเลงลักษณะลูกเหลือม ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 9

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	----	ม ช้ ม ร	----	--- ร	ม ร - ร	- ม - ช้	----
สายทุ้ม	ช ล ด -	----	----	----	ช ล ด -	-- ด -	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ด ี่ ร	----	- ช - -	----	ช ล ด ี่ ร	----	--- ช	----
สายทุ้ม	----	----	ม - ม ร	----	----	ม ร ด ร	- ม - -	----

ทำนอง สาร์ตตะ	----	--- ร	----	--- ร	--- ด	--- ร	--- ม	--- ช
------------------	------	-------	------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 9 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อ กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 10

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	- ม - ม	ช้ ช้ ช้ ช้	- ม - ม	ร ร ร ร	----
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ล - ล	ช ช ช ช	----	----	----	----	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ี่ ด ี่ ด ี่ ด ี่	- ล - ล	ช ช ช ช	----	ช ช ช ช	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	- ม - ม	----	- ม - ม	ร ร ร ร	- ด - ด

ทำนอง สร้ดตะ	--- ดี่	--- ล	--- ซ	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
-----------------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 10 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้พบลักษณะย้าเสียงโดยยี้ดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 11

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	-- ร ร	ร ร --	-- ม ม	ม ม --
สายทุ้ม	-- ซ ซ	ซ ซ --	-- ด ด	ด ด --	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ซ - ซ	ซ ซ --	- ดี่ - ดี่	ดี่ ดี่ --	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	- ร - ร	ร ร --	- ม - ม	ม ม --

จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำนอง สร้ดตะ	--- ซ	--- ซ	--- ดี่	--- ดี่	--- ร	--- ร	--- ม	--- ม
-----------------	-------	-------	---------	---------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 11 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้พบลักษณะย้าเสียงตามลูกตกของทำนองหลักและบรรเลงเป็นจ้งหะยก ประโยคนี้ไม่พบ
การใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 12

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ้ ซ้ ซ้ ซ้	- ฟ --	ซ้ ซ้ ซ้ ซ้	- ลี --	ซ้ ซ้ ซ้ ซ้	- ฟ --	ม ม ม ม	- ร --
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ซ ซ ซ	----	ซ ซ ซ ซ	- ลี --	ซ ซ ซ ซ	----	ซ ล ซ ฟ	----
สายทุ้ม	----	- ฟ --	----	----	----	- ฟ --	----	ม ร --

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ลี	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 12 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 และ 6 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะย้าเสียงตามลูกตกของทำนองหลักและบรรเลงเป็นจังหวะยก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 6 และ 7 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะย้าเสียงตามลูกตกของทำนองหลัก ในห้องที่ 1 ถึง 6 และบรรเลงไล่เสียงลงใน 2 ห้องสุดท้าย ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 13

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร --	----	- ร ม ฟ	----	ซ้ ลี ซ้ -	-- ซ้ ลี	ซ้ ฟ ม ร	----
สายทุ้ม	-- ด ซ	----	ด ---	----	--- ฟ	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ซ	----	----	----	ซ ล ซ -	-- ซ ล	ซ ฟ --	----
สายทุ้ม	ม ร ด -	----	ด ร ม ฟ	----	--- ฟ	----	-- ม ร	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ซ	--- พ	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 13 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 3 5 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันตามทำนองหลัก และพบการล้วงทำนองในห้องที่ 6 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 14

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร --	--- ฟ	ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ --	ม ร --	-- ด ร	ม ร - ร	----
สายทุ้ม	-- ด ซ	- ด --	----	-- ม ร	-- ด ท	ล ท --	-- ด -	ด ท - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ซ	----	-- ซ ล	ซ ----	----	ซ ----	----	- ท - ด
สายทุ้ม	ม ร ด -	- ด - ฟ	ม ฟ --	- ฟ ม ร	ม ร ด ฟ	- ฟ ม ร	ม ร ด ร	ด ---

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ร	--- ด	--- ท	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 14 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงทีในห้องที่ 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 3 4 5 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงทีในห้องที่ 8 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนั้นพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันเหมือนกับทางที่ 1 ประโยคนั้นไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 15 ทางกลับต้น (บรรเลงทำนองนี้แทนที่ประโยคที่ 1)

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	ร ---	- ร --	ม - ร ม	ฟ ชี --	ฟ ลี ชี ฟ	ม ร --
สายทุ้ม	-----	-----	- ช ล ท	ด ---	- ด --	-----	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	- ช ล ท	ด รี้ --	-----	- ช --	- ล ช -	-----
สายทุ้ม	-----	-----	ร ---	-----	ม ด ร ม	ฟ ---	ฟ -- ฟ	ม ร --

ทำนอง สารัตถะ	-----	--- ร	-----	--- ร	--- ช	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 15 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคองที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนั้นเป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยม ประโยคนั้นไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 16 ทำนองลงวา

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ						▼	▼	△
สายเอก	- ลี ชี ม	- ร - ชี	--- ม	--- ร	-----	-----	-----	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	--- ด	--- ท	--- ล	--- ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼ ▼ ▲							
สายเอก	- ล ช -	--- ช	----	----	----	--- ท	--- ล	--- ช
สายทุ้ม	--- ม	- ร --	--- ม	--- ร	--- ด	----	----	----

ทำนอง สาร์ตละ	--- ล	--- ช	--- ม	--- ร	--- ด	--- ท	--- ล	--- ช
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 16 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านตามทำนองหลัก การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นลักษณะการบรรเลงจาว ๆ โดยยึดเสียงลูกตกทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 3 และ 6 และการพรมเปิดในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

เพลงภาษา

เพลงแขกกล่อมเจ้า

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	(----	--- ร	- ร - ร	- ร - ร)	----	----	--- ร	--- ม
สายทุ้ม	(----	----	----	----	- ช - ช	--- ด	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	(----	----	----	----	- ช - ช	--- ด	----	----
สายทุ้ม	(----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร)	----	----	--- ร	--- ม

ทำนอง สาร์ตละ	----	--- ร	----	--- ร	--- ช	--- ด	--- ร	--- ม
------------------	------	-------	------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนอง
ในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดใน
ห้องที่ 8

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ม	- ม ม ม	- ร - ม	- พ - ซ	- พ พ พ	- ม - พ	- ล - ซ	- พ - ม
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	-----	--- ซ	----	----	- ล - ซ	----
สายทุ้ม	--- ม	- ม ม ม	- ร - ม	- พ --	- พ พ พ	- ม - พ	----	- พ - ม

ทำนอง สารัตถะ	--- ม	--- ม	--- พ	--- ซ	--- ล	--- ซ	--- พ	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4 5
6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยค
นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ม-ร ม	ซ้ ล้ ซ้ ม	ซ้ ม --	----	- ร - ม	ร ม ซ้ ม	ร -- ร
สายทุ้ม	----	- ด --	----	-- ร ด	- ซ - ด	----	----	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ซ ล ซ -	ซ --	- ซ - ด	----	----	----
สายทุ้ม	----	- ด ร ม	--- ม	- ม ร ด	----	- ร - ม	ร ม ซ ม	ร ด - ร

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ร	--- ม	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ้ ม ร -	ม ร ซ้ ม	(ซ้ ม ร -	ม ร ซ้ ม)	ซ้ ม ร -	ม ร ซ้ ม	(ซ้ ม ร -	ม ร ซ้ ม)
สายทุ้ม	--- ด	----	(--- ด	----	--- ด	----	(--- ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ --	-- ซ -	(ซ --	-- ซ -)	ซ --	-- ซ -	(ซ --	-- ซ -)
สายทุ้ม	- ม ร ด	ม ร - ม	(- ม ร ด	ม ร - ม)	- ม ร ด	ม ร - ม	(- ม ร ด	ม ร - ม)

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ม	----	--- ม	----	--- ม	----	--- ม
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซลข)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคังที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นลักษณะลูกล้อ ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	--- ซ	--- ร	- ม - ซ	- พ - ม	----	ร - - ร	ม ร ซ ม	- ร - -
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	- ด - -	----	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	--- ซ	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	--- ร	- ม - ซ	- พ - ม	----	ร ด - ร	ม ร ซ ม	- ร - ด

ทำนอง สารัตถะ	--- ม	--- ซ	--- พ	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซลข)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีคังที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4
ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่
ปรากฏในประโยคนี้ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 4

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

เพลงสำเนียงแขก

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	----)	----	- ร - ม	-- ร ม	ฟ ซ์ --	----	- ร - ม
สายทุ้ม	---- ด	- ด ด ด	- ช - ด	----	----	----	- ช - ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	----)	- ช --	----	----	- ช --	- ช --	----
สายทุ้ม	---- ด	- ด ด ด	---- ด	- ร - ม	-- ร ม	ฟ ----	---- ด	- ร - ม

ทำนอง สารัตถะ	---- ด	---- ด	---- ร	---- ม	---- ช	---- ด	---- ร	---- ม
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 6 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	-- ร ม	ฟ ซ์ --	----	- ร - ม	----	ร -- ร	ม ร ซ์ ม	- ร --
สายทุ้ม	----	----	- ช - ด	----	----	- ด --	----	---- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	----	- ช - -	- ช - -	----	----	----	-- ช -	----
สายทุ้ม	-- ร ม	พ ---	--- ด	- ร - ม	----	ร ด - ร	ม ร - ม	- ร - ด

ทำนอง สาร์ตละ	--- ช	--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2
ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏ
ในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมปิดในห้องที่ 4

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----)	----	----	- ร - ม	-- ร ม	ร ม --	----	ม ช ร ม
สายทุ้ม	(--- ด)	- ด ด ด	- ช - ด	----	----	----	ล ด ช ล	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----)	----	- ช - -	----	----	----	ล ด ช ล	- ช - -
สายทุ้ม	(--- ด)	- ด ด ด	--- ด	- ร - ม	-- ร ม	ร ม --	----	ม - ร ม

ทำนอง สาร์ตละ	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	--- ด	--- ร	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรม×ซลล)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ร ม	ร ม --	----	ม ซี่ ร ม	----	ร -- ร	ม ร ซี่ ม	- ร --
สายทุ้ม	----	----	ล ด ซ ล	----	----	- ด --	----	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ล ด ซ ล	- ซ --	----	----	-- ซ -	----
สายทุ้ม	-- ร ม	ร ม --	----	ม - ร ม	----	ร ด - ร	ม ร - ม	- ร - ด

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ด	--- ร	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ตรม×ซลล)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสั้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ท่อน 3

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	----	----	- ร - ม	- ซี่ --	----	ม - ร ม	ร ม - ร
สายทุ้ม	(--- ด	- ด ด ด	- ซ - ด	----	--- ด	----	- ด --	-- ด -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	-----)	- ชู --	-----	- ชู --	-----	-----	-----
สายทุ้ม	(--- ด	- ด ด ด)	--- ด	- ร - ม	--- ด	-----	ม ด ร ม	ร ม ด ร

ทำนอง สาร์ตละ	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- ร	--- ม	--- ด	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรม×ชล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถึขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึคงที่ ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ม - ร ม	ช ล ช -	ช ม ร -	- ร --	- ร --	ม ร --	--- ร
สายทุ้ม	----	- ด --	-----	--- ด	ด - ด ด	ด - ด ด	-- ด ล	ช ล ด -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-----	ช ล ช -	ช ----	-----	-----	--- ล	ช ล ด ร
สายทุ้ม	----	ม ด ร ม	--- ม	- ม ร ด	ด ร ด ด	ด ร ด ด	ม ร ด -	-----

ทำนอง สาร์ตละ	--- ช	--- ม	--- ร	--- ด	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรม×ชล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถึลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเป็นการแปรทำนองยัดเสียงตามทำนองหลัก ในวรรคหลังเป็นลักษณะการย้ายเสียงโดในท้องที่ 5 และ 6 จบด้วยการไล่เสียงสูงในท้องที่ 7 และ 8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✕ ✕							
สายเอก	ร ม ร ร	ร ม ร ร	ม ร - -	- - - ร	ม ร - -	- - - ร	ม ร ช ม	- ร - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - ด ล	ช ล ด -	- - ด ล	ช ล ด -	- - - -	- - - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - - -	- - - ล	ช ล ด ร	- - ช ล	ช ล ด ร	- - ช -	- - - -
สายทุ้ม	ร ม ร ร	ร ม ร ร	ม ร ด -	- - - -	ด ม - -	- - - -	ม ร - ม	- ร - ด

ทำนอง สารัตถะ	- - - ช	- - - ล	- - - ด	- - - ร	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ด
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเป็นลักษณะการย้ายเสียงเรในท้องที่ 1 และ 2 และไล่เสียงขึ้นในท้องที่ 3 และ 4 วรรคหลังมีลักษณะไล่เสียงขึ้นเช่นเดียวกันในท้องที่ 5 และ 6 จบด้วยการบรรเลงตามทำนองหลักในท้องที่ 7 และ 8 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรหมจากในท้องที่ 1 และ 2

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

เพลงสำเนียงลาว

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	- ร - ม	-- ช ี ม	- ร - ม	----	----
สายทุ้ม	----	- ช - ด	- ช - ด	----	----	---	--- ช	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ช - ด	- ช - ด	----	-- ช -	----	--- ช	- ล - ด
สายทุ้ม	----	----	----	- ร - ม	--- ม	- ร - ม	----	----

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ช	--- ด	--- ร	--- ม	--- ม	--- ช	--- ล	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรม×ชลข)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	- ม ช ี ร	ม ร --	- ม ร -	ม ร --	ร ---	--- ม
สายทุ้ม	----	ช ล ด ร	----	- - ด ล	ด -- ด	- - ด ล	- ด ล ช	ด ล ช -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ช ล ด ี ร	----	--- ล	----	--- ล	ร ี ด ี ล ช	ด ี ล ช ม
สายทุ้ม	----	----	- ม ช ี ร	ม ร ด -	ด ม ร ด	ม ร ด -	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ม	--- ร	--- ต	--- ล	--- ต	--- ล	--- ช	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
วรรคหน้าเป็นแปรทางไถ่ยัดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ---	--- ม	ล ี ช ี --	ช ี ---	----	----	-- ร ม	- ร --
สายทุ้ม	- ต ล ช	ต ล ช -	-- ม ร	- ม ร ต	- ล ล ล	- ช - ล	- ต --	--- ต

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ี ต ล ช	ต ล ช ม	ล ช --	ช ---	- ล ล ล	- ช - ล	----	----
สายทุ้ม	----	----	-- ม ร	- ม ร ต	----	----	- ต ร ม	- ร - ต

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ม	--- ร	--- ต	--- ช	--- ม	--- ร	--- ต
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นลักษณะไต่เสียงลงในวรรคแรกและบรรเลงตามทำนองหลักในวรรคหลัง ประโยคนี้ไม่พบ
การใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซํ ลํ ซํ ม	ซํ ร ม ซํ	(ซํ ลํ ซํ ม	ซํ ร ม ซํ)	ซํ ลํ ซํ ม	ร - - ร	(ซํ ลํ ซํ ม	ร - - ร)
สายทุ้ม	-----	-----	(-----	-----)	-----	- ด - -	(-----	- ด - -)

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ซ ม	ซ - - ซ	(ซ ล ซ ม	ซ - - ซ)	ซ ล ซ -	-----	(ซ ล ซ -	-----)
สายทุ้ม	-----	- ร ม -	(-----	- ร ม -)	---- ม	ร ด - ร	(---- ม	ร ด - ร)

ทำนอง สาร์ตละ	-----	--- ซ	-----	--- ซ	-----	--- ร	-----	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ซลข)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคังที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้
เป็นลักษณะลูกลัดตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ม - ร	--- ม	--- ร	ม ร - -	-----	- ม ซํ ลํ	-- ร ม	- ร - -
สายทุ้ม	-----	- ด - -	-- ด -	-- ด ล	-- ด ล	ซ - - -	- ด - -	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	-----	--- ล	-- ดํ ล	ซ - ซ ล	-----	-----
สายทุ้ม	- ม - ร	- ด - ม	-- ด ร	ม ร ด -	-----	- ม - -	- ด ร ม	- ร - ด

ทำนอง สร้ดถะ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดถะ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดถะ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

เพลงสำเนียงเขมร

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดถะ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	----)	ม - ร ม	ซ ม ร -	----	----	-- ม ซ	----
สายทุ้ม	(--- ด	- ด ด ด)	- ด - -	--- ด	----	- ล - ซ	ล ซ - -	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดถะ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	----)	----	ซ ----	----	- ล - ซ	ล ซ - ซ	- ล - ด
สายทุ้ม	(--- ด	- ด ด ด)	ม ด ร ม	- ม ร ด	----	----	-- ม -	----

ทำนอง สร้ดถะ	--- ด	--- ด	--- ร	--- ด	--- ม	--- ซ	--- ล	--- ด
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถึคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดถะ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดถะ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ม - ร ม	ซึ ม ร -	----	----	-- ม ซึ	----
สายทุ้ม	ด ร ด ซ	ด ร ด ด	- ด --	---- ด	----	- ล - ซ	ล ซ --	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ดั	----	----	ซ - - -	----	- ล - ซ	ล ซ - ซ	- ล - ดั
สายทุ้ม	----	----	ม ด ร ม	- ม ร ด	----	----	-- ม -	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ร	--- ด	--- ม	--- ซ	--- ล	--- ดั
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ร ม ซึ ลั	--- ม	ซึ ซึ ซึ ซึ	- ม - ซ	- ม ร ม	ซึ ลั - ซึ
สายทุ้ม	--- ซ	----	----	ด ล ซ -	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ซ	----	-- ซ ล	ดั ล ซ -	ซ ซ ซ ซ	--- ซ	-- ซ -	ซ ล - ซ
สายทุ้ม	----	----	ด ม --	--- ม	----	- ม --	- ม - ม	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ดี่	--- ล	--- ช	--- ม	--- ช	--- ช	--- ล	--- ช
-----------------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
วรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน วรรคหลังเป็นลักษณะย้าเสียงซอลในห้องที่ 5 และบรรเลง
ตามทำนองหลักในห้องที่ 6-8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ยกเว้นในห้องที่ 3 ที่มีการใช้เสียงโด
ซึ่งต่างจากทางที่ 1 ที่ใช้เสียงเร ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ช ช	ซ ล ช ช	ร ม ช ล	--- ม	ซ ช ช ช	- ม - ช	- ม ร ม	ซ ล - ช
สายทุ้ม	----	----	----	ด ล ช -	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ช ช	ช ล ช ช	-- ช ล	ด ล ช -	ช ช ช ช	--- ช	-- ช -	ช ล - ช
สายทุ้ม	----	----	ด ม --	--- ม	----	- ม --	- ม - ม	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ดี่	--- ล	--- ช	--- ม	--- ช	--- ช	--- ล	--- ช
-----------------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
วรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงในห้องที่ 1-2 และการเรียงเสียงขีดติดกันในห้องที่ 2-4 วรรคหลังเป็น
ลักษณะย้าเสียงซอลในห้องที่ 5 และบรรเลงตามทำนองหลักในห้องที่ 6-8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ยกเว้นในห้องที่ 3 ที่มีการใช้เสียงโด ซึ่งต่างจากทางที่ 1 ที่ใช้เสียงเร ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ม ช้ ล้	--- ม	ช้ ร ม ช้	ล้ ช้ ม ร	ม - ร ม	ช้ ม ร -	ร ---	- ช้ - -
สายทุ้ม	-----	ด ล ช -	-----	-----	- ด - -	--- ด	- ด ล ช	ม - ล ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - ช ล	ด้ ล ช -	ช - - ช	ล ช - -	-----	ช - - -	ร้ ด้ ล ช	- ช ล ด้
สายทุ้ม	ร ม - -	--- ม	- ร ม -	- - ม ร	ม ด ร ม	- ม ร ด	-----	ม - - -

ทำนอง สาร์ตละ	--- ล	--- ช	--- ม	--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	--- ด้
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชลล) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองมีลักษณะไล่เสียงขึ้นและลงสลับกันโดยแบ่งเป็นชุดละ 2 ห้อง ทั้งหมด 4 ชุด ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

สรุปผลการดำเนินชอด้วงในเพลงโหมโรงราโคออกเพลงภาษา กลุ่มเสียงปัญจมูลที่พบ ได้แก่ เพลงโหมโรงราโค ใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา กลุ่มเสียงปัญจมูลทางกลาง และกลุ่มเสียงปัญจมูลทางกลางแหบ เรียงลำดับจากกลุ่มเสียงปัญจมูลที่ปรากฏมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับ และชุดเพลงออกภาษาใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบนทั้งหมด ผู้วิจัยสามารถสรุปตารางกลุ่มเสียงปัญจมูลได้ดังนี้

เพลง	กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ใช้
เพลงโหมโรงราโค	ทางเพียงอบน 32 วรรค ทางเพียงอล่าง 22 วรรค

	ทางกลาง 8 ครั้ง ทางกลางแหบ 4 วรรค
เพลงแขกกล่อมเจ้า	ทางเพียงอบน 10 วรรค
เพลงสำเนียงแขก	ทางเพียงอบน 14 วรรค
เพลงสำเนียงลาว	ทางเพียงอบน 10 วรรค
เพลงสำเนียงเขมร	ทางเพียงอบน 10 วรรค

ตารางที่ 6 สรุปลักษณะเสียงปัญญาผลที่ใช้ในเพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

จากการศึกษากลวิธีพิเศษของครูจีรพล เพชรสม ที่ปรากฏในเพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา ผู้วิจัยพบกลวิธีพิเศษดังนี้ การพรมปิด การพรมจาก การสะบัดนิ้ว และการพรมเปิด ซึ่งการใช้งานแตกต่างกันตามแนวทางของซอด้วงทั้ง 2 ทาง ได้แก่ ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ผู้วิจัยสามารถสรุปการใช้กลวิธีพิเศษได้ดังนี้

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

เพลง	กลวิธีพิเศษ
เพลงโหมโรงราโค	การพรมปิด 6 ครั้ง การพรมเปิด 3 ครั้ง การพรมจาก 7 ครั้ง การสะบัดนิ้ว 6 ครั้ง
เพลงแขกกล่อมเจ้า	การพรมปิด 1 ครั้ง
เพลงสำเนียงแขก	การพรมปิด 1 ครั้ง การพรมจาก 1 ครั้ง
เพลงสำเนียงลาว	ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ
เพลงสำเนียงเขมร	ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ตารางที่ 7 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 1 เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

เพลง	กลวิธีพิเศษ
เพลงโหมโรงราโค	การพรมปิด 4 ครั้ง การพรมเปิด 1 ครั้ง การพรมจาก 2 ครั้ง การสะบัดนิ้ว 4 ครั้ง
เพลงแขกกล่อมเจ้า	ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ
เพลงสำเนียงแขก	ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ
เพลงสำเนียงลาว	ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ
เพลงสำเนียงเขมร	ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ตารางที่ 8 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงโหมโรงราโคออกเพลงภาษา
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

จากตารางสรุปข้างต้นพิจารณาได้ว่า ครูจิรพล เพชรสม ใช้กลวิธีพิเศษเข้ามาตกแต่งทำนองในเพลงโหมโรงราโคมากกว่าเพลงภาษา เนื่องจากแนวการดำเนินทำนองและทางของทำนองหลักเอื้อต่อการใช้กลวิธีพิเศษ โดยกลวิธีที่ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงของการขึ้นต้นเพลง คือ การสะบัดนิ้วและการพรมปิด จนกระทั่งเมื่อถึงทำนองเก็บครูจิรพล เพชรสม จะใช้กลวิธีการพรมจากสำหรับตกแต่งทำนอง นอกจากนี้ชุดเพลงออกภาษา 4 เพลง ได้แก่ เพลงแขกกล่อมเจ้า เพลงสำเนียงแขก เพลงสำเนียงลาว และเพลงสำเนียงเขมร เนื่องจากแนวการบรรเลงมีความกระชับจึงปรากฏกลวิธีพิเศษเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4.3 วิเคราะห์การดำเนินทำนองซอด้วงเพลงทยอยเขมร สามชั้น

เพลงทยอยเขมร สามชั้น

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	↻		▼					
สายเอก	- ฟ ช ลี	- - ร -	- ฟ - ร	- - - -	- - ฟ -	- ชี - ลี	- - - -	- - ฟ -
สายทุ้ม	- - - -	- ด - -	- - - -	- ด - ล	- ด - -	- - - -	- ด - ล	- ช - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ช ล	----	----	--- ล	----	- ช - ล	- ตี - ล	- ช - -
สายทุ้ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ฟ - ร	- ด - -	- ด - ฟ	----	----	- - - ฟ

ทำนอง สาร์ตละ	- - - ฟ	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ด	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาคุณทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาคุณ การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสับตนิ้วในห้องที่ 1 และการพรมปิดในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาคุณ การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลักเช่นเดียวกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสับตนิ้วในห้องที่ 1 และการพรมปิดในห้องที่ 4 และ 7

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ล ช ฟ ม	ร - ร ม	ร ม ฟ ช	--- ร	----	----	----
สายทุ้ม	- ล ด ช	----	- ด - -	----	- ด - -	- ด - ล	- ช ช ช	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ล ด ช	ล ช - -	----	--- ช	- ตี - ร	- ตี - ล	--- ช	- ล - ตี
สายทุ้ม	----	- - ฟ ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ -	----	----	----	----

ทำนอง สาร์ตละ	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช	- - - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ตี
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน และวรรคหลังเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 3 และ 4 และการพรมปิดในห้องที่ 4

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกับทางที่ 1 การดำเนินทำนองมีลักษณะคล้ายกับทางที่ 1 ทุกประการ กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 2 การพรมเปิดในห้องที่ 3 และการพรมปิดในห้องที่ 6

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	⌘		↻		↻			
สายเอก	- ลี ชี ม	ชี ม ร -	- - - -	- - ร ม	- - - -	- - - -	- - ร ม	- ร - ม
สายทุ้ม	- - - -	- - - ด	ท ล ช ล	ท ด - -	- - ท ล	- ล - ด	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	↻		↻		↻			
สายเอก	- ล ช -	ช - - -	- - - -	- - - -	- - ท ล	ล ด - -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - ม	- ม ร ด	ม ร ด ร	ม ด ร ม	- - - -	- - - -	- - ร ม	- ร - ม

ทำนอง สารัตถะ	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 4 และ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน และวรรคหลังเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 2 การสับนิ้วในห้องที่ 5 และ 7 และการพรมปิดในห้องที่ 8

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาคือเสียงที่ในท้องที่ 5 ทำหน้าที่เสียงผ่านในกลวิธีการสะกด กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะกดนิ้วในท้องที่ 5 และ 7

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	-----	--- ซี่	-- ลี่ ซี่	ลี่ ร - ม	-----	--- ม	- ม ม ม	- ม - ม
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	-----	--- ซี่	-- ลี่ ซี่	ลี่ - - -	-----	-----	-----	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	- ร - ม	-----	--- ม	- ม ม ม	- ม - ม

ทำนอง สารัตถะ	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาทางเพียงอบน (ตรม×ซล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญา การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 4 ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	(ม ม ซี่ ม	ซี่ ร - ม)	-----	-----	(ร ร ม ร	ม - - ร)	-----	-----
สายทุ้ม	(-----	-----)	-----	-----	(-----	- ด - -)	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอท)

กลวืวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	(-- ซ -	ซ ---)	----	----	(----	----	----	----
สายทุ้ม	(ม ม - ม	- ร - ม)	----	----	(ร ร ม ร	ม ต - ร)	----	----

ทำนอง	----	--- ม	----	--- ม	----	--- ร	----	--- ร
สร้ดอท								

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดอทพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวืถิคทงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอท) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้ดอ กลวืวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้ดงที่ 2 ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอท) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอท)

กลวืวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	(-- ร -	ร ---)	----	----	(----	----	----	----
สายทุ้ม	(ต ต - ต	- ล - ต)	----	----	(ล ล ต ล	ต ซ - ล)	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอท)

กลวืวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	(ต ต ร้ ต	ร้ ล - ต)	----	----	(ล ล ต ล	ต ซ - ล)	----	----
สายทุ้ม	(----	----)	----	----	(----	----)	----	----

ทำนอง	----	--- ต	----	--- ต	----	--- ล	----	--- ล
สร้ดอท								

ประโยคที่ 6 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดอทพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวืถิคทงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอท) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้ดอ กลวืวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้ดงที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองมีลักษณะคล้ายกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 2 และ 6

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼		↻						▼
สายเอก	(- ร - ม)	----	(----	----	----	-- มร	----	-----	
สายทุ้ม	(-----)	----	(- ด - ร)	----	- ล - ด	--- ด	- ช - ล	-----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼		▼					
สายเอก	(----	----	(----	----	- ล - ด	-- ร	ร ช - ล	-----
สายทุ้ม	(- ร - ม)	----	(- ด - ร)	----	----	----	----	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ม	--- ม	--- ร	--- ร	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเป็นการบรรเลงลักษณะลูกลื้อ และวรรคหลังเป็นลักษณะลูกเหลื่อม กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 1 และ 7 และการสะบัดนิ้วในท้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 1 และ 7

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	↻		↻						▼
สายเอก	----	-- มร	----	----	----	-- มร	----	-----	
สายทุ้ม	- ล - ด	--- ด	- ช - ล	----	- ล - ด	--- ด	- ช - ล	-----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼				▼			
สายเอก	- ล - ตั้	-- รี่ ตั้	รี้ ช - ล	-----	- ล - ตั้	-- รี่ ตั้	รี้ ช - ล	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยม กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสับนิ้วใน ห้องที่ 2 และ 6 และการพรมปิดใน ห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดใน ห้องที่ 3 และ 7

ประโยคที่ 9

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼				▼			
สายเอก	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
สายทุ้ม	- ช - ล	-- ด ล	ด ช - ล	-----	- ช - ล	-- ด ล	ด ช - ล	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼				▼			
สายเอก	- ช - ล	-- ตั้ ล	ตั้ ช - ล	-----	- ช - ล	-- ตั้ ล	ตั้ ช - ล	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 9 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมยึดกับทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่
การพรมปิดในห้องที่ 3 และ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 10

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ล	--- ช	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 10 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ชลล)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นลักษณะการย้ำเสียงในวรรคหน้าและท่อนทำนองในวรรคหลัง ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 11

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	--- ช	- ช ช ช	--- ม	- ม ม ม	--- ร	- ร ร ร	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	--- ด	- ด ด ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ซ	- ซ ซ ซ	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	--- ม	- ม ม ม	--- ร	- ร ร ร	--- ด	- ด ด ด

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ซ	--- ม	--- ม	--- ร	--- ร	--- ด	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 11 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นลักษณะย้ำเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 12

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ซ ซ	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	-- ซ ซ	-- ม ม	-- ร ร	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	-- ด ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ซ ซ	----	----	----	-- ซ ซ	----	----	----
สายทุ้ม	----	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	----	-- ม ม	-- ร ร	-- ด ด

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 12 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนอง
ในประโยคนี้นี้เป็นลักษณะย่ำเสียงตามทำนองหลักโดยบรรเลงเฉพาะ 2 เสียงต่อ 1 ท้อง (--ซซ --มม --รร
--มม --ซซ --มม --รร --ดต) ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 13

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ซ ซ	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	----	- ร ม ซ	ม ร - ร	ม ซ --
สายทุ้ม	----	----	----	----	-- ซ ล	ด ---	-- ด -	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ซ ซ	----	----	----	-- ซ ล	ด ร - ซ	----	- ซ --
สายทุ้ม	----	-- ม ม	-- ร ร	-- ม ม	----	-- ม -	ม ร ด ร	ม -- ด

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 13 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรค
หน้าเป็นลักษณะย่ำเสียงตามทำนองหลักโดยบรรเลงเฉพาะ 2 เสียงต่อ 1 ท้อง (--ซซ --มม --รร --มม) และ
วรรคหลังเป็นแปรทำนองตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 14

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ฟ	-- ลีซฟ	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	- ท - ด	----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	↻							
สายเอก	----	----	-- ลช	- ๗ - ตั	----	---- ตั	- ตั ตั ตั	- ตั - ตั
สายทุ้ม	----	--- ฟ	--- ฟ	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 14 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรม×ชล) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 และ 3 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง และเสียงทีในห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียงเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 15

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ลั ฟ ชั ลั	----	ร ฟ ชั ลั	--- ร	-- ฟ -	ร ฟ --	ฟ - ร ฟ	----
สายทุ้ม	----	ช ด ช ล	----	ช ล ด -	---- ด	----	- ด --	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล - ช ล	ช ตั ช ล	-- ช ล	ช ล ตั รั	----	----	----	- ล - ตั
สายทุ้ม	- ฟ --	----	ด ฟ --	----	-- ฟ ด	ร ฟ --	ฟ ด ร ฟ	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ล	--- ตั	--- รั	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ด
------------------	-------	-------	--------	--------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 15 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชล×ดรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลักซึ่งเป็นการล่อทั้งประโยค ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 16

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล ี พ ซ ี ล ี่	----	ร พ ซ ี ล ี่	--- ร	-- พ -	ร พ --	พ - ร พ	----
สายทุ้ม	----	ช ด ช ล	----	ช ล ด-	--- ด	----	- ด --	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล - ช ล	ช ด ี ช ล	-- ช ล	ช ล ด ี ร ี่	----	----	----	- ล - ด ี
สายทุ้ม	- พ --	----	ด พ --	----	-- พ ด	ร พ --	พ ด ร พ	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ล	--- ด ี	--- ร ี่	--- พ	--- ช	--- ล	--- ด
------------------	-------	-------	---------	----------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 16 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงพยัญมูลทางขวา (พชลxดทรx) เมื่อ
วิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลักซึ่งเป็นการล่อทั้งประโยค ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 17

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(----	-- พ -)	----	----	(พ พ - พ	ซ ี ล ี่ --)	----	----
สายทุ้ม	(ท ท ด ท	ล ช - ด)	----	----	(-- ด -	-- ท ด)	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(ท ท ดั ท	ล ช - -)	----	----	(----	ช ล ท ดั)	----	----
สายทุ้ม	(----	- - พ ด)	----	----	(พ พ ด พ	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 17 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงที่อยู่ในห้องที่ 1 และ 6 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล่อตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 18

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(ร - - ร	- ร ม พ)	----	----	(ม ชั พ ม	พ ม ร -)	----	----
สายทุ้ม	(- ท ด -	ด - - -)	----	----	(- - - -	- - - ด)	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	(รื ท ดั รื	----	----	----	(- ช - -	----	----	----
สายทุ้ม	(- - - -	ด ร ม พ)	----	----	(ม - พ ม	พ ม ร ด)	----	----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- พ	----	--- พ	----	--- ด	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 18 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 1 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง และเสียงมีในท้องที่ 2 5 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล่อตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 19

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร พ ร -	ร พ - -	ซึ พ ร -	ร พ - -	ร พ ร -	ร พ ร -	ร พ - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - ด	- - - -	- - - ด	- - - -	- - - ด	- - - ด	- - - ล	- ด - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - - -	ซ - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ด - -
สายทุ้ม	ร พ ร ด	ร พ - -	- พ ร ด	ร พ - -	ร พ ร ด	ร พ ร ด	ร พ - -	- - - -

ทำนอง สารัตถะ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - ร	- - - พ	- - - ล	- - - ด
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 19 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พซลขดทร) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีคิงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการแปรทางตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 1 3 5 และ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 20

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	พ - - -	ลึ พ ซึ ลึ	- - - -	ร - - ร	ม พ - -	ม ซึ พ ม	ร - - -
สายทุ้ม	ด ท ล ซ	- ด - -	- - - -	ท ด - -	- ท ด -	- - - -	- - - -	- ด - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดี ท ล ช	----	ล - ช ล	ท ดี --	รี ท ดี รี	----	- ช - -	----
สายทุ้ม	----	พ ด --	- พ --	----	----	ม พ --	ม - พ ม	ร ด --

ทำนอง สร้อยตะ	----	--- ด	----	--- ดี	----	--- พ	----	--- ด
------------------	------	-------	------	--------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 20 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้อยตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสั้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีในท้องที่ 1 4 และ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในท้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่เสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 21

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	[ร - - ร	ม พ - -	ม ซิ พ ม	ร - - -]	[ม ซิ พ ม	ร - - -	ม ซิ พ ม	ร - - -]
สายทุ้ม	[- ท ด -	----	----	- ด - -]	[- - - -	- ด - -	----	- ด - -]

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	[รี ท ดี รี	----	- ช - -	----	[- ช - -	----	- ช - -	----
สายทุ้ม	[- - - -	ม พ - -	ม - พ ม	ร ด - -]	[ม - พ ม	ร ด - -	ม - พ ม	ร ด - -]

ทำนอง สร้อยตะ	--- พ	--- พ	--- ด	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 21 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้อยตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสองและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 1 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีใน
ห้องที่ 2 3 5 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการ
บรรเลงลักษณะลูกเลื่อนตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ
ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 22

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	พ ม ร -	- ม ร -	พ ม ร -	- ม ร -	-- ร -	ร - ร -	ร - ร -	- ร - -
สายทุ้ม	- - - ด	ท - - ด	- - - ด	ท - - ด	- - - ด	- ด - ด	ด - - ด	- - - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ - - -	- - - -	ซ - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- ม ร ด	ร ม ร ด	- ม ร ด	ร ม ร ด	- - ร ด	ร ด ร ด	ร ด ร ด	- ร - ด

ทำนอง สารัตถะ	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 22 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อ
วิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3
และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม และเสียงทีในห้องที่ 2 และ 4 ทำหน้าที่หลุมเช่นเดียวกัน การดำเนิน
ทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลักโดยทอนทำนองมาจากประโยคก่อนหน้า ประโยคนี้นี้
ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3
และ 4 ทำหน้าที่เสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 23

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	----	--- ฟ	----	--- ร	----	--- ฟ	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	--- ฟ	----	--- ร	----	--- ฟ	----	--- ด

ทำนอง สร้ดถะ	----	--- ฟ	----	--- ร	----	--- ฟ	----	--- ด
-----------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 23 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขดทรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถीलงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 2 และ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 24

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ม ม ม	- ฟ - ฟ	ซ้ ซ้ ซ้ ซ้	----	----	- ร - ร	ม ม ม ม	- ฟ - ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	- ท - ท	ด ด ด ด	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ซ ซ ซ ซ	- ท - ท	----	----	----	----
สายทุ้ม	ม ม ม ม	- ฟ - ฟ	----	----	ด ด ด ด	- ร - ร	ม ม ม ม	- ฟ - ฟ

ทำนอง สารถะ	--- ม	--- พ	--- ซ	--- ท	--- ด	--- ร	--- ม	--- พ
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 24 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นับลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 25

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	- ม - พ	----	--- พ	- พ พ พ	- พ - พ
สายทุ้ม	----	--- ท	--- รัดอก	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ท	--- รัดอก	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	- ม - พ	----	--- พ	- พ พ พ	- พ - พ

ทำนอง สารถะ	----	--- พ	----	--- พ	----	--- พ	----	--- พ
----------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 25 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 2 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม และเสียงมีในห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นับการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 3 และการพรมปิดในห้องที่ 4

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 2 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม และเสียงมีในท้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุมเช่นเดียวกันกับทางที่ 1 การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในท้องที่ 3

ประโยคที่ 26

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	พ ซี่ พ ร	พ - ร พ	----	----	พ ซี่ พ ร	พ ร --	----	----
สายทุ้ม	----	- ด --	----	----	----	-- ด ล	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ซ --	----	----	----	- ซ --	--- ล	----	----
สายทุ้ม	พ - พ ร	พ ด ร พ	----	----	พ - พ ร	พ ร ด -	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- พ	--- พ	--- พ	--- พ	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 26 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พซลขตรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 27

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร --	----	----	----	ล ซี่ พ ร	พ ล ซี่ พ	----	----
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ซ ล ด	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดํ ํ ร ํ ด ํ ล	ด ํ ช ํ ล ํ ด ํ	----	----	ล ช --	- ล ช -	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	-- ฟ ร	ฟ -- ฟ	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ฟ	--- ฟ	--- ฟ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 27 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 28

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร --	- ร --	ฟ -- ร	- ร --	- ร --	- ร ฟ ร	- ร ฟ ช ํ	- ฟ --
สายทุ้ม	----	ด ---	- ล ด -	ด ---	----	ด ---	ด ---	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	- ล ด ํ ร ํ	ด ํ ร ํ --	----	----	--- ช	----
สายทุ้ม	- ร --	ด ร --	ฟ ---	----	- ร --	ด ร ฟ ร	ด ร ฟ -	- ฟ --

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ฟ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 28 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 29

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล้ ฟ ช้ ล้	ช้ ล้ --	ฟ ร --	----	ล้ ฟ ช้ ล้	ช้ ล้ --	----	----
สายทุ้ม	----	----	-- ด ล	ด ล --	----	-- ด ล	ช ล ด ร	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล - ช ล	ช ล --	--- ล	ด ล --	ล - ช ล	ช ล ด ล	ช ล ด ร	- ด --
สายทุ้ม	- ฟ --	----	ฟ ร ด -	----	- ฟ --	----	----	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ด	--- ด
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 29 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (ฟชลขดรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 30

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	ล้ ฟ ช้ ล้	--- ร	ฟ ม ช้ ฟ	ม ร --	- ร --	--- ฟ	----	----
สายทุ้ม	----	ช ล ด -	----	-- ด ล	ด - ด ล	ด ล ช -	ด ช ล ด	- ช - ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	↻							
สายเอก	ล - ช ล	ช ล ด ร	- ช --	--- ล	ด ร ด ล	ด ล ช -	-- ชล ^ด	- ช - ล
สายทุ้ม	- ฟ --	----	ฟ - ฟ ร	ฟ ร ด -	----	--- ฟ	----	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 30 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxดtrx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้อัฒกษณะเรียงเสียงชิดติดกัน มีการแปรทำนองตั้งแต่ห้องที่ 1 จนถึงห้องที่ 7 ที่อยู่ในกระบวนโยนเสียงลา กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้อได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีความใกล้เคียงกับทางที่ 1 ต่างกันที่ในห้องที่ 3 มีการใช้เสียงในกลุ่มเสียงปัญญามูล (เสียงซอล) เข้ามาประดับทำนองในขณะที่ทางที่ 1 ใช้เสียงมี และวรรคหลังพบว่าในห้องที่ 7 ครูจิรพลเพชรสม ใช้กลวิธีการสลับนิ้วแทนที่การเก็บซึ่งต่างจากทางที่ 1

ประโยคที่ 31

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	---	-- ร -	ร ---	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	--- ด	--- ด	- ช - ล	----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ด	-- ร	ร ช - ล	----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สร้ดณะ	----	--- ล	----	--- ล	----	--- ล	----	--- ล
-----------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 31 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxดtrx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดับ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงลา ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดับ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 32

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดับ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	--- ซี่	- ซี่ ซี่ ซี่	--- ลี่	- ลี่ ลี่ ลี่
สายทุ้ม	--- ด	- ด ด ด	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดับ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	--- ซี่	- ซี่ ซี่ ซี่	--- ลี่	- ลี่ ลี่ ลี่
สายทุ้ม	--- ด	- ด ด ด	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ฟ	--- ฟ	--- ซ	--- ซ	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 32 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟซลขตร) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดับ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้พบลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดับ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 33

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดับ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	- ฟ --	- ฟ - ซี่	- ลี่ --	--- ร	- ฟ --	- ฟ - ซี่	- ลี่ --
สายทุ้ม	- ด --	----	----	----	- ด --	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	--- ซ	- ล --	----	----	--- ซ	- ล --
สายทุ้ม	- ด - ร	- ฟ --	- ฟ --	----	- ด - ร	- ฟ --	- ฟ --	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยศที่ 33 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟซลขดตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยศนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อมตามทำนองหลัก ประโยศนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยศที่ 34

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ฟ - ซ	- ล --	- ฟ - ซ	- ล --	- ฟ - ซ	- ล --	- ฟ - ซ	- ล --
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ซ	- ล --	--- ซ	- ล --	--- ซ	- ล --	--- ซ	- ล --
สายทุ้ม	- ฟ --	----	- ฟ --	----	- ฟ --	----	- ฟ --	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ซ	--- ล	--- ซ	--- ล	--- ซ	--- ล	--- ซ	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยศที่ 34 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟซลขดตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล ประโยคนี้เป็นการ
บรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลักที่ทอนมาจากประโยคก่อนหน้า ประโยคนี้ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 35

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ด ด ช	ด ด ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล	ด ช ด ล
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ล	--- ช	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 35 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นลักษณะการย้ำเสียงในวรรคหน้าและทอนทำนองในวรรคหลัง ประโยคนี้ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 36

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	- ร - -	- - - ฟ	ม ร - ร	ม ฟ ช ล	- - - ร	- - - -	ฟ ช ร ม	ฟ ล ช ฟ	
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล ช -	- - ด -	- - - -	ช ล ด -	ล ด ช ล	- - - -	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดํ ร์ ดํ ล	ดํ ล ช -	----	-- ช ล	ช ล ดํ ร์	ล ดํ ช ล	-- ล ช	ดํ ล ช -
สายทุ้ม	----	--- ฟ	ม ร ต ร	ม ฟ --	----	----	ฟ ช --	--- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	---- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ดํ	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	--------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 36 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (ฟชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผลคือเสียงมีในห้องที่ 3 4 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้อาศัยลักษณะไล่เสียงลงใน 2 ห้องแรก แล้วจึงไล่เสียงขึ้นมาที่เสียงลาสูงคล้ายคลึงกับทำนองสารัตถะ วรรคหลังพบลักษณะการสับไล่ขึ้นไป ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผลคือเสียงมีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองคล้ายคลึงกันกับทางที่ 1 แต่แนวการเคลื่อนที่ของเสียงแตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบเห็นได้ว่าวรรคหน้าของทางที่ 2 มีแนวการเคลื่อนที่ของเสียงมีความถี่ไหลมากกว่าทาง 1 เนื่องจากระบบนิ้วเอื้อต่อการแปรทางมากกว่า ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 37

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ลํ ษํ ฟ ม	ร - ร ม	ร ม ฟ ษํ	--- ร	ฟ ร --	----	ฟ ษํ --
สายทุ้ม	ด ล ด ช	----	- ด --	----	ช ล ด -	-- ด ล	ด ช ล ช	-- ล ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดํ ล ดํ ษ	ล ช ฟ -	----	--- ช	ล ช --	--- ช	ท ล ช ล	รํ ฬ ท ดํ
สายทุ้ม	----	--- ม	ร ต ร ม	ร ม ฟ -	-- ฟ ด	ร ม ฟ -	----	----

ทำนอง สารถะ	--- ร	--- ม	--- พ	--- ซ	--- ซ	--- ล	--- ท	--- ด
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 37 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรตัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในท้องที่ 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้พบว่ามีลักษณะโดดเสียงเล็กน้อยในท้องที่ 2 และ 8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรตัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในท้องที่ 2 3 4 และ 6 ทำหน้าที่เสียงผ่าน และเสียงทีในท้องที่ 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้พบว่าแนวการเคลื่อนที่ของเสียงมีความสั่นไหวมากกว่าทางที่ 1 และในวรรคหลังพบการโดดของเสียงเล็กน้อยในท้องที่ 8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 38

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรตัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ซ ม	ซ ม ร -	-----	-- ร ม	ร ม ซ ล	ม ซ ร ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ด
สายทุ้ม	-----	--- ด	ท ล ซ ล	ท ด --	-----	-----	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรตัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ซ -	ซ ---	---	---	-- ซ ล	ด ล ซ -	ล ซ --	ซ ---
สายทุ้ม	--- ม	- ม ร ด	ม ม ม ร	ม ร ซ ม	ร ม --	--- ม	-- ด ร	- ม ร ด

ทำนอง สารถะ	--- ซ	--- ด	--- ร	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 38 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรตัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีในท้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน และวรรค

หลังพบลักษณะการสับทำนองในห้องที่ 5-6 ผสมกับการไต่เสียงลงในห้องที่ 7-8 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไต่เสียงลงในห้องที่ 1-2 และการย่ำเสียงมีในห้องที่ 3-4 วรรคหลังพบลักษณะการไต่เสียงลงจนจบประโยค ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 39

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	พ---	ลัฟ ซั ลั	----	ร--ร	ม พ--	ม ซั ฟ ม	ร----
สายทุ้ม	ด ท ล ช	- ด --	----	ท ด --	- ท ด -	----	----	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ท ล ช	----	--ช ล	ท ด --	ริ ท ด ริ	----	-ช --	----
สายทุ้ม	----	พ ด --	ด พ --	----	----	ม พ --	ม - ฟ ม	ร ด --

ทำนอง สารถะ	---ด	---ด	---ด	---ด	---ฟ	---ฟ	---ด	---ด
----------------	------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 39 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 1 4 และ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่เสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อม ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 40

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	ร ร ร ร	- พ - พ	ร ร ร ร	----	- พ --	--- ร	-- ร -	- ม - พ
สายทุ้ม	----	----	----	- ด - ด	--- ท	-- ด -	- ด --	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	--- ท	- ด - ร	----	----
สายทุ้ม	ร ร ร ร	- พ - พ	ร ร ร ร	- ด - ด	- พ --	----	- ด - ร	- ม - พ

ทำนอง สร้ดณะ	--- ร	--- พ	--- ร	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- พ
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 40 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก และวรรคหลังเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกับทางที่ 1 การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	↻ ▼							
สายเอก	-- พ ^ล	--- ร	- พ - ร	----	--- พ	- ซ ^ล - ล ^ล	----	--- พ
สายทุ้ม	----	- ด --	----	- ด - ล	- ด --	----	- ด - ล	- ซ --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	↻ ▼							
สายเอก	--- ซล	- ตี - รี่	----	--- ล	----	- ซ - ล	- ตี - ล	- ซ - -
สายทุ้ม	-- ฟ -	----	- ฟ - ร	- ด - -	- ด - ฟ	----	----	--- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	--- ตี	--- ล	--- ซ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 1 และการพรมปิดในห้องที่ 8

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 1 และการพรมปิดในห้องที่ 4

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✂ ✂							
สายเอก	----	ล ซ ฟ ม	ร - ร ม	ร ม ฟ ซ	--- ร	ฟ ร - -	----	----
สายทุ้ม	- ล ด ซ	----	- ด - -	----	ซ ล ด -	-- ด ล	ด ล ด ซ	- ล - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✂							
สายเอก	- ล ตี ซ	ล ซ - -	----	--- ซ	- ตี - รี่	- ตี - ล	ตี ซ ล ซ	- - ล ตี
สายทุ้ม	----	-- ฟ ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ -	----	----	- - - -	ฟ ซ - -

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ล	--- ตี
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน ผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน วรรคหลังพบการแปรทางในกลุ่มเสียงเดียวกันกับทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 3 และ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไล่เสียงขึ้นและลง วรรคหลังการดำเนินทำนองมีลักษณะจาว ๆ ในห้องที่ 5-6 และแปรทำนองเก็บใน 2 ห้องสุดท้าย กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 7

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ี ซ ี ม	ซ ี ม ร -	- - - -	- - - - ม	- ซ ี - ล ี	- ซ ี - ม	- - - ร	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - ด	ท ล ช ล	ท ด ร -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	ซ ล ช -	- - - -	- - - -	- ช - -	- ช - ล	- ช - -	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- - - ม	ซ ี ม ร ด	ม ร ด ร	ม - - ม	- - - -	- - - ม	- - - ร	- - - ด

ทำนอง สารัตถะ	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ด
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไล่เสียงขึ้นและลง วรรคหลังการดำเนินทำนองมีลักษณะจาว ๆ ตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้อีกเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้อีกได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 5

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	--- ด	----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด
สายทุ้ม	----	--- ด	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงพยัญมูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) และ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูล การดำเนินทำนองเป็นการยืมเสียงตามลักษณะของลูกโยน ซึ่งทางที่ 2 ปรากฏการโดดเสียงในระยะคู่ 8 ซึ่งสามารถสร้างสีสันได้มากกว่าทางที่ 1 ประโยคนี้อีกไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	----	ร ---	--- ฟ	ร ม ฟ ซ	ล ช ฟ ม	ฟ- ^ล ชฟ	ร ม ฟ ซ
สายทุ้ม	- ด --	- ด - ล	- ด ล ซ	ด ล ซ -	----	----	--- ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ตี - รี่	- ตี - ล	รี่ ตี ล ช	ด ล ช -	-----	ล ช --	-----	--- ช
สายทุ้ม	-----	-----	-----	--- ฟ	ร ม ฟ ช	-- ฟ ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ -

ทำนอง สารัตถะ	--- ตี	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ช
------------------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขดรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีการบรรเลงจาว ๆ ตามทำนองหลักในห้องที่ 1-2 หลังจากนั้นจึงบรรเลงทางเก็บในลักษณะโต้เสียงลง วรรคหลังพบลักษณะไล่เสียงขึ้นและลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 5 และ 8 และการสับนิ้วในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 5 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	- ร --	--- ฟ	ม ร - ร	ม ฟ ช ล	-----	ร ---	- ฟ ช ล	-----
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล ช -	-- ด -	-----	ช ล ท ด	- ด ท ล	ช ---	ช ล ท ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	ตี รี่ ตี ล	ตี ล ช -	-----	-- ช ล	ช ล ท ตี	รี่ ตี ท ล	-- ช ล	ช ล ท ตี
สายทุ้ม	-----	--- ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ --	-----	-----	ด ฟ --	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ช	--- ล	--- ท	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 6 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงที่ในห้องที่ 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไล่เสียงลงและขึ้น วรรคหลังพบลักษณะการบรรเลงทำนองซ้ำสามารถสังเกตได้จากห้องที่ 5 (ชลทต) หลังจากนั้นมีการไล่เสียงลงและขึ้นในห้องที่ 6-7 และจบด้วยทำนองเดิมในห้องที่ 8 (ชลทต) กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 2

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ฟ	-- ล ^ซ ฟ	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	- ท - ด	----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	-- ล ^ซ	- ท - ด	----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด
สายทุ้ม	----	--- ฟ	---- -ฟ	----	----	----	----	----

ทำนอง สารถะ	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
----------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงที่ในห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงโด กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	ฟ ร --	--- ฟ	ล ช ฟ -	ลี้ช้ฟ - ฟ	ช้ ลี้ --	----	----
สายทุ้ม	ช ล ด -	-- ด ล	ด ล ช -	--- ด	-- ด -	-- ท ด	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ดี้ รี้	--- ล	ดี้ ล ช -	ล ช --	ลช ---	ช ล ท ดี้	----	----
สายทุ้ม	----	ฟ ร ด -	---- ฟ	-- ฟ ด	- ฟ ด ฟ	----	----	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ดี้
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	---------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขตฺรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถीलงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้ดงที่ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้ดตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้ดงที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 9

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ลี้ช้ฟ - ฟ	ช้ ลี้ --	----	----	ลี้ช้ฟ - ฟ	ช้ ลี้ --	----	----
สายทุ้ม	-- ด -	-- ท ด	----	----	-- ด -	-- ท ด	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ลช ---	ช ล ท ดี้	----	----	ลช ---	ช ล ท ดี้	----	----
สายทุ้ม	- ฟ ด ฟ	----	----	----	- ฟ ด ฟ	----	----	----

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ฟ	--- ซ	--- ถ	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ถ	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 9 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซลขตรข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีในห้องที่ 2
และ 6 ทำหน้าที่เสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนอง
หลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 1 และ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 10

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ												
สายเอก	[----	----	----	----]	[----	----	----	----]
สายทุ้ม	[ด ด ด ด	----	ด ด ด ด	----]	[- ด - -	- ด - -	- ด - -	- ด - -]

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ												
สายเอก	[----	----	ด ด ด ด	----]	[----	- ด - -	----	- ด - -]
สายทุ้ม	[ด ด ด ด	----	----	----]	[- ด - -	----	- ด - -	----]

ทำนอง สาร์ตตะ	----	--- ด	----	--- ด	---	---	---	---
------------------	------	-------	------	-------	-----	-----	-----	-----

ประโยคที่ 10 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซลขตรข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) และ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่ม
ปัญญามูล การดำเนินทำนองของทั้ง 2 ทาง เป็นการยื่นเสียงโด แต่สังเกตได้ว่าทำนองในทางที่ 2
สามารถแสดงการใช้คู่ 8 ตามทำนองหลักได้ดีกว่าทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 11

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	ม ร --	--- ร	ม ร --	-- ด ร	ม ร --	ม ร ช ม	- ร --
สายทุ้ม	ช ล ด -	-- ด ล	ช ล ด -	-- ด ล	ช ล --	-- ด ล	-----	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ด ร	--- ล	ช ล ด ร	--- ล	ช ล ด ร	--- ล	-- ช -	-----
สายทุ้ม	-----	ม ร ด -	-----	ม ร ด -	-----	ม ร ด -	ม ร - ม	- ร - ด

ทำนอง สาร์ตละ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล	--- ช	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 11 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุลทางเพียงออบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) และทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก แต่สามารถสังเกตได้ว่านิ้วของทางที่ 1 ผู้บรรเลงสามารถทำได้สะดวกมากกว่า เนื่องจากใช้เพียง 2 นิ้ว คือ นิ้วชี้และนิ้วนาง ในขณะที่ทางที่ 2 ผู้บรรเลงต้องใช้นิ้วทั้งหมดในการบรรเลง ทั้งนี้ยังปรากฏการขาดของเสียงดังที่สามารถเห็นได้จากเสียงเรสูงในท้องที่ 1 กับเสียงมีในท้องที่ 2 ซึ่งดำเนินในลักษณะนี้จนจบประโยค ประโยคนี้ไม่มีกลวิธีพิเศษปรากฏ

ประโยคที่ 12

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	--- ฟ	-- ^ล ช ฟ	-----	-----	-----	-----	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	- ฟ - ด	-----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	↻							
สายเอก	----	----	-- ลช	- ท - ตั	----	--- ตั	- ตั ตั ตั	- ตั - ตั
สายทุ้ม	----	--- ฟ	--- -ฟ	----	----	----	----	----

ทำนอง สาร์ตละ	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 12 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีโนห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงโด กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสับนิ้วโน้ในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 13

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซั ม ร -	ร ม ร -	ซั ม ร -	ร ม ร -	ซั ม ร -	ร ม ร -	ซั ม ร -	ร ม ร -
สายทุ้ม	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ - - -	----	ซ - - -	----	ซ - - -	----	ซ - - -	----
สายทุ้ม	- ม ร ด	ร ม ร ด	- ม ร ด	ร ม ร ด	- ม ร ด	ร ม ร ด	- ม ร ด	ร ม ร ด

ทำนอง สาร์ตละ	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 13 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออบน (ดรมขชลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นับลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก (ชมรด) ประโยคนี้นับพบการใช้กลวิธี
พิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 14

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร -	ม ร ม -	ร ม ร ม	พ- ^{ลิ} พ -	ร ม พ ซึ
สายทุ้ม	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	----	--- ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	- ซ - ซ
สายทุ้ม	ร ม ร ด	ร ม ร ด	ร ม ร ด	ร ม ร ด	ม ร ม ด	ร ม ร ม	ร ด ร ม	พ ---

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ร	--- ม	--- พ	--- ซ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 14 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 7
และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตาม
ทำนองหลัก (---ด ---ด ---ด ---ด) วรรคหลังพบลักษณะย่ำเสียงเช่นเดียวกันแต่มีการแปรทำนองเก็บ
ใน 2 ห้องสุดท้าย กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 8 ทำ
หน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกับทางที่ 1 การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยค
นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 15

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	-- มร	- ฟ - ษ์	----	--- ษ์	- ษ์ ษ์ ษ์	- ษ์ - ษ์
สายทุ้ม	----	--- ด	--- ด	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	--- ช	----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช
สายทุ้ม	----	--- ด	-- มร	- ฟ -	----	----	----	----

ทำนอง สาร์ตละ	----	--- ช	----	--- ช	----	--- ช	----	--- ช
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 15 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4
ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงซอล กลวิธี
พิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 16

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ล ษ์ ม	ษ์ ม ร -	----	-- ร ม	----	----	- ร ม ษ์	- ร - ม
สายทุ้ม	----	--- ด	ท ล ช ล	ท ด --	-- ทัช	- ล - ด	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ช -	ช ล ช ด	ท ด รี้ ด	ท ล ช -	ด ล ช -	----	----	----
สายทุ้ม	--- ม	----	----	--- ม	--- ม	ร ด - ด	-- รมช	- ร - ม

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ด	--- ร	--- ม	----	--- ม	----	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 16 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสั้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีดังที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 4 และ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบการไต่เสียงลงใน 2 ห้องแรก และไล่เสียงขึ้นในห้องที่ 3-4 วรรคหลังพบว่าเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 2 และการสะบัดนิ้วในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 7

ประโยคที่ 17

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ซ	-- ล ซ	ล ร - ม	----	--- ม	- ม ม ม	- ม - ม
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ซ	-- ล ซ	ล ---	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	- ร - ม	----	--- ม	- ม ม ม	- ม - ม

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ม	----	--- ม	----	--- ม	----	--- ม
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 17 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ซล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีดังที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงมี ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 18

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ้ ม ร -	ร - - -	ม ร - -	- - - -	ร - - -	- - - -	- - - ม	ซ้ ม - -
สายทุ้ม	- - - ด	- ด - -	- - ด ล	ด ล - -	- ด ล ช	ล ช - -	ด ล ช -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช - - -	- - - -	- - - ล	ดํ ล - -	รํ ดํ ล ช	ล ช - -	ดํ ล ช -	ช - - -
สายทุ้ม	- ม ร ด	ร ด - -	ม ร ด -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- ม - -

ทำนอง สาร์ตอะ	- - - ด	- - - ด	- - - ล	- - - ล	- - - ช	- - - ช	- - - ม	- - - ม
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 18 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตอะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยม ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 19

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร - - -	- - - -	- - - ม	ซ้ ม - -	- - - ร	ซ้ ร - -	- - - ม	ซ้ ม - -
สายทุ้ม	- ด ล ช	ล ช - -	ด ล ช -	- - - -	ด ล ช -	- - - -	ด ล ช -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	รํ ดํ ล ช	ล ช - -	ดํ ล ช -	ช - - -	ดํ ล ช -	ช - - -	ดํ ล ช -	ช - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - ม	- ม - -	- - - ร	- ร - -	- - - ม	- ม - -

ทำนอง สร้ดถะ	--- ซุ	--- ซุ	--- ม	--- ม	--- ร	--- ร	--- ม	--- ม
-----------------	--------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 19 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดถอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลือม ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดถอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 20

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดถอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซุ ซุ ซุ ร	ซุ ซุ ซุ ม	ซุ ซุ ซุ ร	ซุ ซุ ซุ ม	ซุ ร ซุ ม	ซุ ร ซุ ม	ซุ ร ซุ ม	ซุ ร ซุ ม
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดถอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ซ ซ -	ซ ซ ซ -	ซ ซ ซ -	ซ ซ ซ -	ซ - ซ -	ซ - ซ -	ซ - ซ -	ซ - ซ -
สายทุ้ม	--- ร	--- ม	--- ร	--- ม	- ร - ม	- ร - ม	- ร - ม	- ร - ม

จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำนอง สร้ดถะ	--- ร	--- ม	--- ร	--- ม	--- ม	--- ม	--- ม	--- ม
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 20 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรม×ซล×)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดถอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นลักษณะการย้าเสียงในวรรคหน้าและทอนทำนองในวรรคหลัง ประโยคนี้ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดถอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 21

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซํ ลํ ซํ ม	ซํ ม ร -	----	-- ร ม	----	- ร ม ซํ	ม ร - ร	ม ซํ --
สายทุ้ม	----	--- ด	ท ล ซ ล	ท ด --	-- ซ ล	ด ---	-- ด -	--- ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดํ ล ช ม	ซ ---	----	----	-- ซ ล	--- ซ	----	- ซ --
สายทุ้ม	----	- ม ร ด	ม ร ด ร	ม ด ร ม	----	ด ร ม -	ม ร ด ร	ม -- ด

ทำนอง สาร์ตละ	--- ซ	--- ด	--- ร	--- ม	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 21 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงที่อยู่ในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะไต่เสียงลงใน 2 ห้องแรกแล้วจึงไล่เสียงขึ้นหลังจากนั้น วรรคหลังพบการแปรทางตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะไต่เสียงลงใน 2 ห้องแรก และมีลักษณะวนทำนองด้วยเสียงโตะ เร และมี ดังที่ปรากฏในห้องที่ 3-4 (มรดร มดรม) วรรคหลังพบการแปรทางตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 22

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ฟ	-- ล ซ ฟ	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	- ท - ด	----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	-- ลช	- ท - ตี	----	--- ตี	- ตี ตี ตี	- ตี - ตี
สายทุ้ม	----	--- ฟ	--- ฟ	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด	----	--- ด
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 22 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีในท้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงโด กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสับนิ้วในท้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 23

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ร ม ฟ	-- ฟ ฟ	-- ฟ ฟ	-- ม ซี่	ฟ ม ร -	----	----
สายทุ้ม	-- ซ ท	ด ---	----	----	----	---	ด -	ด -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ซ ท	----	----	----	---	----	----	----
สายทุ้ม	----	ด ร ม ฟ	-- ฟ ฟ	-- ฟ ฟ	-- ม -	ฟ ม ร ด	-- ด ด	-- ด ด

ทำนอง สารัตถะ	---	ฟ	---	ฟ	---	ฟ	---	ฟ
------------------	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---

ประโยคที่ 23 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางกลาง (ทตรxฟข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 2 5 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะไล่เสียงขึ้นในท้อง 1-2 และ 5-6 รวมทั้งการย้ำเสียงลูกตกในท้องที่ 3 4 7 และ 8 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 24

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	ม ฟ --	ม ซื ฟ ม	ร ---	--- ร	ม ฟ --	ม ซื ฟ ม	ร ---
สายทุ้ม	ซ ท ด -	-----	-----	- ด --	ซ ท ด -	-----	-----	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ท --	-----	- ซ --	-----	ซ ท --	-----	- ซ --	-----
สายทุ้ม	-- ด ร	ม ฟ --	ม - ฟ ม	ร ด --	-- ด ร	ม ฟ --	ม - ฟ ม	ร ด --

ทำนอง สารัตถะ	--- ฟ	--- ฟ	--- ด	--- ด	--- ฟ	--- ฟ	--- ด	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 24 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางกลาง (ทดรขฟชข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 2 3 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยม ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 25

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ซื ฟ ม	ร ---	ม ซื ฟ ม	ร ---	ม ซื ฟ ม	ร ---	ม ซื ฟ ม	ร ---
สายทุ้ม	-----	- ด --	-----	- ด --	-----	- ด --	-----	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดตอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ชู - -	-----	- ชู - -	-----	- ชู - -	-----	- ชู - -	-----
สายทุ้ม	ม - ฟ ม	ร ด - -	ม - ฟ ม	ร ด - -	ม - ฟ ม	ร ด - -	ม - ฟ ม	ร ด - -

ทำนอง สร้ดตอะ	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 25 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดตอะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดตอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 3 5 และ 7 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อม ซึ่งทอนมาจากประโยคก่อนหน้านี้ ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดตอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 26

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดตอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	[-----	-----	ด ี ด ี ด ี	-----]	[-----	-----	-----	-----]
สายทุ้ม	[ด ด ด ด	-----	-----	-----]	[- ด - -	- ด - -	- ด - -	- ด - -]

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดตอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	[-----	-----	ด ี ด ี ด ี	-----]	[-----	- ด ี - -	-----	- ด ี - -]
สายทุ้ม	[ด ด ด ด	-----	-----	-----]	[- ด - -	-----	- ด - -	-----]

ทำนอง สร้ดตอะ	-----	--- ด	-----	--- ด ี	--- ด	--- ด ี	--- ด	--- ด ี
------------------	-------	-------	-------	---------	-------	---------	-------	---------

ประโยคที่ 26 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดตอะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) และ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองของทั้ง 2 ทาง เป็นการยืมเสียงโด แต่สังเกตได้ว่าทำนองในทางที่ 2 สามารถแสดงการใช้คู่ 8 ตามทำนองหลักได้ดีกว่าทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 27

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ฟ ซั ฟ ร	ฟ ร --	----	--- ร	- ร ม ฟ	ซั ฟ ม ร	--- ร	- ร ม ฟ
สายทุ้ม	----	-- ด ท	ล ช ด ช	ล ท ด -	ด ---	----	ด ท ด -	ด ---

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ช --	--- ท	ล ช ดั ช	ล ท ดั ร	----	ช ---	- ท ดั ร	----
สายทุ้ม	ฟ - ฟ ร	ฟ ร ด -	----	----	ด ร ม ฟ	- ฟ ม ร	ด - -	ด ร ม ฟ

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ฟ	--- ท	--- ดั	--- ร	--- ดั	--- ร	--- ม	--- ฟ
------------------	-------	-------	--------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยคที่ วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชล×ดรร) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 2 4 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในท้องที่ 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองมีลักษณะไล่เสียงลงและขึ้นในวรรคหน้าและวรรคหลัง ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 28

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร ม ฟ	ม ฟ ซั ล	ฟ ซั ร ม	ฟ ลั ซั ฟ	ม - ร ม	ฟ ร ม ฟ	ซั ม ฟ ซั	ลั ฟ ซั ล
สายทุ้ม	ด ---	----	----	----	- ท --	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-- ซ ล	- ซ --	- ล ซ -	-- ซ -	-- ซ -	- ซ ล	-- ซ ล
สายทุ้ม	ด ร ม ฟ	ม ฟ --	ฟ - ร ม	ฟ -- ฟ	ม ฟ - ร	ม ฟ - ม	ฟ -- ฟ	ม ฟ --

ทำนอง สาร์ตละ	--- ดั	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ล
------------------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 28 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟซลxดรอ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงทีในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม ลักษณะการดำเนินทำนองในประโยคนี้นพบว่ามีกรรมระหว่างการไล่เสียงขึ้น (ดรอ ม ฟซล) และการวนเสียง (ฟซล ฟลซฟ) วรรคหลังปรากฏการไต่เสียงเสียงขึ้น (---ม ---ฟ ---ซ ---ล) ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน ลักษณะการดำเนินทำนองในวรรคหน้าเหมือนกับทางที่ 1 แต่ในวรรคหลังพบการไต่เสียงขึ้นแบบย้อนตะเข็บ ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 29

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ม ม ม	- ซ - ซ	----	- ร - ร	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	ด ด ด ด	----	ล ล ล ล	- ด - ด	ซ ซ ซ ซ	- ล - ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ซ - ซ	----	----	ล ล ล ล	- ดั - ดั	ซ ซ ซ ซ	- ล - ล
สายทุ้ม	ม ม ม ม	----	ด ด ด ด	- ร - ร	----	----	----	----

ทำนอง สาร์ตละ	--- มั	--- ซั	--- ดั	--- รั	--- ล	--- ดั	--- ซ	--- ล
------------------	--------	--------	--------	--------	-------	--------	-------	-------

ประโยคที่ 29 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางเพียงออบน (ดรมฯซลล)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุมล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้พบลักษณะย้าเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 30

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	- ฟ - ฟ	ม ม ม ม	- ร - ร	-- ซุ ฟ	ม ร --
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ล - ล	ด ด ด ด	----	----	----	----	-- ด ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดํ ดํ ดํ ดํ	- ล - ล	ซ ซ ซ ซ	----	----	----	-- ซ -	--- ล
สายทุ้ม	----	----	----	- ฟ - ฟ	ม ม ม ม	- ร - ร	--- ฟ	ม ร ด -

ทำนอง สารัตถะ	--- ดํ	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล
------------------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 30 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางขวา (ฟซลฯดรมฯ) เมื่อ
วิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุมลคือเสียงมีในท้องที่ 5 ทำ
หน้าที่เป็นหลุมเสียง และในท้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้พบ
ลักษณะย้าเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก และบรรเลงเก็บใน 2 ห้องสุดท้าย

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 31

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	-- มร -	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	--- ด	--- ด	- ซ - ล	----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธิพิเศช								
สายเอาก	----	--- ต้	-- ร้ ต้	ร้ ช - ล	----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สาร้ตณะ	----	--- ล	----	--- ล	----	--- ล	----	--- ล
------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

ประโยคที่ 31 วรคหน้าและวรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางชวา (ฟชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห้ทำนองสาร้ตณะพบว่าวรคหน้าและวรคหลังดำเนินทำนองวิถิคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 ทำหน้าทีเป็นเสียงผ่านในกลวิธิการสะบัดนิ้ว การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกโยนเสียงลา กลวิธิพิเศชที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธิพิเศช

ประโยคที่ 32

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธิพิเศช								
สายเอาก	----	----	---	- ร ม ฟ	(----	- ร ม ฟ	ม ฟ ช้ ฟ	ม ร --)
สายทุ้ม	ล ล ต ล	ล ล ต ล	ล ล ต ล	ต ---	(ล ล ต ล	ต ---	----	-- ต ล)

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธิพิเศช								
สายเอาก	ล ล ต้ ล	ล ล ต้ ล	ล ล ต้ ล	----	(ล ล ต้ ล	----	-- ช -	--- ล)
สายทุ้ม	----	----	----	ด ร ม ฟ	(----	ด ร ม ฟ	ม ฟ - ฟ	ม ร ด -)

ทำนอง สาร้ตณะ	--- ด	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 32 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสั้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 4 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกชัดตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 33

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ร ม ฟ	(ม ฟ ช ี ฟ	ม ร --)	----	- ร ม ฟ	(ม ฟ ช ี ฟ	ม ร --)
สายทุ้ม	ล ล ด ล	ด ---	(----	-- ด ล)	ล ล ด ล	ด ---	(----	-- ด ล)

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล ล ด ี ล	----	(-- ช -	---- ล)	ล ล ด ี ล	----	(-- ช -	---- ล)
สายทุ้ม	----	ด ร ม ฟ	(ม ฟ - ฟ	ม ร ด -)	----	ด ร ม ฟ	(ม ฟ - ฟ	ม ร ด -)

ทำนอง สารัตถะ	---	ม	---	ร	---	ด	---	ล	---	ม	---	ร	---	ด	---	ล
------------------	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---	-----	---

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 33 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสองเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 2 3 4 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกชัดตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 34

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร - -	- - - -	พ ร - -	- - - -	- ร - -	- - - -	ซึ่ ฟ ม ร	- - - -
สายทุ้ม	ล - ด ด	ด ด - -	- - ด ด	ด ด - -	ล - ด ด	ด ด - -	- - - -	ด ล - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล ร ี ด ี	ด ี - -	- - - -	- - - -	ล ร ี ด ี	ด ี - -	ช - - -	- ล - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	พ ร ด ด	ด ด - -	- - - -	- - - -	- ฟ ม ร	ด - - -

ทำนอง สร้ดณะ	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ล	- - - ล
-----------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 34 วรคหน้าและวรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงป้ญจมูลทางชว (พชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรคหน้าดำเนินทำนองวิถิคงที่และวรคหลังดำเนินทำนองวิถิลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มป้ญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 35

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซึ่ ฟ ม ร	- - - -	ซึ่ ฟ ม ร	- - - -	ซึ่ ฟ ม ร	- - - -	ซึ่ ฟ ม ร	- - - -
สายทุ้ม	- - - -	ด ช - -	- - - -	ด ล - -	- - - -	ด ช - -	- - - -	ด ล - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช - - -	- ช - -	ช - - -	- ล - -	ช - - -	- ช - -	ช - - -	- ล - -
สายทุ้ม	- ฟ ม ร	ด - - -	- ฟ ม ร	ด - - -	- ฟ ม ร	ด - - -	- ฟ ม ร	ด - - -

ทำนอง สารัตถะ	--- ชู	--- ชู	--- ถ	--- ถ	--- ชู	--- ชู	--- ถ	--- ถ
------------------	--------	--------	-------	-------	--------	--------	-------	-------

ประโยคที่ 35 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผลคือเสียงมีในห้องที่ 1 3 5
และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตาม
ทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 36

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายทุ้ม	ด ด ด ช	ด ด ด ถ	ด ด ด ช	ด ด ด ถ	ด ช ด ถ	ด ช ด ถ	ด ช ด ถ	ด ช ด ถ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ด ด ช	ด ด ด ถ	ด ด ด ช	ด ด ด ถ	ด ช ด ถ	ด ช ด ถ	ด ช ด ถ	ด ช ด ถ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ชู	--- ถ	--- ชู	--- ถ	--- ถ	--- ถ	--- ถ	--- ถ
------------------	--------	-------	--------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 36 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางเพียงอบน (ตรมxชลx)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) และทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ไม่พบการใช้เสียงนอก
กลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นลักษณะการอำเสียงในวรรคหน้าและท่อนทำนองใน
วรรคหลัง ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 37

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร - -	- - - ฟ	ม ร - ร	ม ฟ ชื ลั	- - - ร	- - - -	ฟ ชื ร ม	ฟ ลั ชื ฟ
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล ช -	- - ด -	- - - -	ช ล ด -	ล ด ช ล	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดื ร ดื ล	ดื ล ช -	- - - -	- - ช ล	ช ล ดื รื	ล ดื ช ดื	ล ช - ล	ช - ช -
สายทุ้ม	- - - -	- - - ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ - -	- - - -	- - - -	- - ฟ -	- ฟ - ฟ

ทำนอง สาร์ตตะ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ช	- - - ล	- - - ดื	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ
------------------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 37 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxดตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 4 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน วรรคหลังเป็นการแปรทางตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน วรรคหลังพบการย่ำเสียงในห้องที่ 6 (-ด-ด) และในห้องที่ 8 (-ฟ-ฟ) ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 38

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร - ร -	ร ฟ - -	ร - ร -	ร ฟ - -	ร - ร ฟ	- ร ฟ ร	- - - -	- - - -
สายทุ้ม	- ด - ด	- - - -	- ด - ด	- - - -	- ด - -	- - - -	ด ล ด ช	ล ด - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอศ	----	----	----	----	----	----	- ล ดํ ช	ล ดํ --
สายท้ม	ร ด ร ด	ร ฟ --	ร ด ร ด	ร ฟ --	ร ด ร ฟ	- ร ฟ ร	ด ---	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ฟ	--- ฟ	--- ฟ	--- ฟ	--- ดํ	--- ล	--- ช	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยศที่ 38 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางชวา (ฟชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีศที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยศนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อมตามทำนองหลัก ประโยศนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยศที่ 39

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอศ	----	----	- ร --	----	----	----	ฟ ชํ ฟ ร	ฟ - ร ฟ
สายท้ม	----	----	ด - ด ล	ด ช ล ด	----	----	----	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอศ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอศ	----	----	ดํ รํ ดํ ล	ดํ ช ล ดํ	----	----	- ช --	----
สายท้ม	----	----	----	----	----	----	ฟ - ฟ ร	ฟ ด ร ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ล	--- ช	--- ด	--- ฟ	--- ด	--- ร	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยศที่ 39 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางชวา (ฟชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีศขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลักโดย ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 40

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	พ ซั พ ร	ซั พ ร -	พ ร --	ร ---	--- พ	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	--- ด	-- ด ล	- ด ล ซ	ด ล ซ -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	- ซ - -	ซ - - -	--- ล	ร ี ด ี ล ซ	ด ี ล ซ -	-----
สายทุ้ม	-----	-----	พ - พ ร	- พ ร ด	พ ร ด -	-----	--- พ	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- พ	--- ร	--- ด	--- ด ี	--- ล	--- ซ	--- พ
------------------	-------	-------	-------	-------	---------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 40 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พซลขตรข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสอง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลักโดย ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 41

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	-----	- ร พ ซั	- ร พ ซั	ล ี ซั พ ร	-----	-----	พ ร --	ร - พ ร
สายทุ้ม	-----	ด ---	-----	-----	-----	-----	-- ด ล	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรุดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ช	- ล ด์ ช	ล ช --	-----	-----	--- ล	-----
สายทุ้ม	----	ด ร ฟ -	-----	-- ฟ ร	-----	-----	ฟ ร ด -	ร ด ฟ ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ร	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 41 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลขตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรุดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรุดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 42

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรุดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	ฟ ช์ ฟ ร	ช์ ฟ ร -	ฟ ร --	ร ---	--- ฟ	-----
สายทุ้ม	----	----	ฟ - ฟ ร	--- ด	-- ด ล	- ด ล ช	ด ล ช -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรุดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	- ช --	ช ---	--- ล	รื ด์ ล ช	ด์ ล ช -	-----
สายทุ้ม	----	----	ฟ - ฟ ร	- ฟ ร ด	ฟ ร ด -	-----	--- ฟ	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ด	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 42 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลขตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 43

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ร -	-----	-- ร -	-----	-----	-----	--- ร	-----
สายทุ้ม	ด ด - ด	-----	ด ด - ด	-----	ล ล ด ล	-----	ช ล ด -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด̣ ด̣ ร̣ ด̣	-----	ด̣ ด̣ ร̣ ด̣	-----	ล ล ด̣ ล	-----	ช ล ด̣ ร̣	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล	--- ร	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 43 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (พซลขตฺร) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิศงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 44

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	พ - ร -	-- ร พ	-----	-----	พ ษ̣ พ ร	พ ร --	-----	-----
สายทุ้ม	- ด - ด	ล ด --	-----	-----	-----	-- ด ล	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ล ตี --	----	----	- ซ --	--- ล	----	----
สายทุ้ม	พ ต ร ต	-- ร พ	----	----	พ - พ ร	พ ร ต -	----	----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ล	--- ด	--- ร	--- พ	--- พ	--- ร	--- ด	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 44 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 45

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร --	----	ร ----	----	--- พ	ซ พ --	ล ซ พ ร	พ ร --
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล --	- ด ล ซ	ล ซ --	ด ล ซ -	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ร ี ด ล	ด ล --	ร ี ด ล ซ	ล ซ --	ด ล ซ -	ซ ---	ล ซ --	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	--- พ	- พ --	-- พ ร	พ ร --

ทำนอง สร้ดณะ	--- ล	--- ล	--- ซ	--- ซ	--- พ	--- พ	--- ร	--- ร
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 45 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 46

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	----	-- ฟ ร	----	----	ฟ ร --	ร -ฟ ร	----	----
สายทุ้ม	ด ล ด ซ	ล ซ --	----	----	-- ด ล	- ด --	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ล ด ซ	ล ซ --	----	----	---- ล	----	----	----
สายทุ้ม	----	-- ฟ ร	----	----	ฟ ร ด -	ร ด ฟ ร	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 46 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (ฟซลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่
การพรมจากในท้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 47

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	----	--- ฟ	- ซ - ฟ
สายทุ้ม	ล ซ ล ซ	ล ด --	ล ซ ล ซ	ล ด --	-- ล ซ	ล ด - ล	ด ล ซ -	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล ช ล ช	ล ตี --	ล ช ล ช	ล ตี --	-- ล ช	ล ตี - ล	ตี ล ช -	- ช --
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	---- ฟ	---- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	---- ด	---- ด	---- ด	---- ด	---- ตี	---- ล	---- ช	---- ฟ
------------------	--------	--------	--------	--------	---------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 47 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 48

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ร - ร	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ซี่ - ซี่	ลิ ลิ ลิ ลิ	- ซี่ - ซี่	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ร - ร
สายทุ้ม	ด ด ด ด	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	- ช - ช	ล ล ล ล	- ช - ช	----	----
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ร - ร	ฟ ฟ ฟ ฟ	----	----	----	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ร - ร

ทำนอง สารัตถะ	---- ด	---- ร	---- ฟ	---- ช	---- ล	---- ช	---- ฟ	---- ร
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 48 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (ฟชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นับลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 49

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-- ฟ ร	----	----	ฟ ร --	ร - ฟ ร	----	----
สายทุ้ม	ด ล ด ช	ล ช --	----	----	-- ด ล	- ด --	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ล ด ช	ล ช --	----	----	---- ล	----	----	----
สายทุ้ม	----	-- ฟ ร	----	----	ฟ ร ด -	ร ด ฟ ร	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ร	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 49 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลขดร) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 50

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	----	--- ฟ	- ชู - ฟ
สายทุ้ม	ล ช ล ช	ล ด --	ล ช ล ช	ล ด --	-- ล ช	ล ด - ล	ด ล ช -	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล ช ล ช	ล ตี --	ล ช ล ช	ล ตี --	-- ล ช	ล ตี - ล	ตี ล ช -	- ช - -
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	---- ฟ	--- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ด	--- ด	--- ตี	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 50 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคิงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 51

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	- ร - ร	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ซี่ - ซี่	-----	-----	-----	- ฟ - ฟ
สายทุ้ม	ด ด ด ด	-----	-----	-----	ด ด ด ด	- ล - ล	ช ช ช ช	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	-----	- ช - ช	ตี ตี ตี ตี	- ล - ล	ช ช ช ช	-----
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ร - ร	ฟ ฟ ฟ ฟ	-----	-----	-----	-----	- ฟ - ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ร	--- ฟ	--- ช	--- ตี	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	--------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 51 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 52

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร - -	- - - ฟ	ม ร - ร	ม ฟ ชั ลี	- - - -	ร - - -	- ฟ ชั ลี	- - - -
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล ช -	- - ด -	- - - -	ช ล ท ด	- ด ท ล	ช - - -	ช ล ท ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ร ด ล	ด ล ช -	- - -	- - ช ล	ร ี ล ท ด	ร ี ด ท ล	- - ช ล	ช ล ท ด
สายทุ้ม	- - - -	- - - ฟ	ม ร ด ฟ	ม ฟ - -	- - - -	- - - -	ด ฟ - -	- - - -

ทำนอง สารัตถะ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ด
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 52 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาผลทางขวา (ฟชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผลคือเสียงมีในท้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงทีในท้องที่ 5 6 และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นับลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน ประโยคนี้นับพบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาผลคือเสียงมีในท้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นับลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน ประโยคนี้นับพบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 53

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - - -	ร - - ร	ม - ร ม	ชั ลี ชั ฟ	ม ร - -	- - - ร	ชั ม ร -
สายทุ้ม	ท ช ล ท	ด ล ท ด	- ท ด -	- ด - -	- - - -	- - ด ช	ล ท ด -	- - - ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ช ล	ช - ช ดี	ท ดี รี้ ดี	ท ล ช ม	ช ล ช พ	--- ช	ล ท ดี รี้	ช ---
สายทุ้ม	ร ม --	- ม --	----	----	----	ม ร ด -	----	- ม ร ด

ทำนอง สารัตถะ	--- ช	--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 53 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 1 2 3 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไต่เสียงขึ้น (ทชลท ดลทต รทตร มดรม) และวรรคหลังเป็นลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 4 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะโดดเสียงในห้องที่ 1-2 หลังจากนั้นจึงเรียงเสียงขีดติดกัน วรรคหลังเป็นลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันคล้ายกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 54

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	CHULALONGKORN UNIVERSITY							
สายเอก	----	พ ---	ลี้ พ ชี้ ลี้	----	ร -- ร	ม พ --	ม ชี้ พ ม	ร ---
สายทุ้ม	ด ท ล ช	- ด --	----	ท ด --	- ท ด -	----	----	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ดี ท ล ช	----	ล - ช ล	ท ดี --	รี้ ท ดี รี้	----	- ช --	----
สายทุ้ม	----	พ ด --	- พ --	----	----	ม พ --	ม - พ ม	ร ด --

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ดี	--- ดี	--- พ	--- พ	--- ด	--- ด
------------------	-------	-------	--------	--------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 54 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคิงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูลคือเสียงทีในห้องที่ 1 4 และ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่เสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนีเป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อม ประโยคนีไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ลูกหมด

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	- ร พ ซ	พ ล ซ พ	ล ซ พ ร	----	- ร - ร	พ พ พ พ	- ซ - ซ
สายทุ้ม	ซ ล ด -	ด ---	----	----	ด ด ด ด	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ด ร	--- ซ	ด ล ซ -	ล ซ - -	----	----	----	- ซ - ซ
สายทุ้ม	----	ด ร พ -	---- พ	-- พ ร	ด ด ด ด	- ร - ร	พ พ พ พ	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ซ	--- พ	--- ร	--- ด	--- ร	--- พ	--- ซ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะการแปรทำนองตามกลุ่มเสียงปัญญามูลโดยไล่เสียงขึ้นในห้องที่ 1-2 และไล่เสียงลงในห้องที่ 3-4 และวรรคหลังพบลักษณะย่ำเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนีไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร พ ษ์	พ ร พ ษ์	- ร พ ษ์	พ ษ์ --	ล ษ์ พ ร	ษ์ พ ร -	พ ร ด ล	ร ---
สายทุ้ม	ด ---	-----	ด ---	-----	-----	--- ด	-----	- ด ล ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ช	--- ช	--- ช	- ช --	ล ช --	ช ---	--- ล	ร ด้ ล ช
สายทุ้ม	ด ร พ -	พ ร พ -	ด ร พ -	พ ---	-- พ ร	- พ ร ด	พ ร ด -	-----

ทำนอง สาร์ตละ	--- ช	--- ช	--- ช	--- ช	--- ร	--- ด	--- ล	--- ช
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุลทางขวา (พชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิศงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	พ ษ์ --	-----	--- ร	- ร --	พ - ร พ	ร พ --	- ร พ ษ์	พ ษ์ --
สายทุ้ม	-- ล ด	ล ด --	ช ล ด -	ด ---	- ด --	-----	ด ---	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ช ล ด้	ล ด้ --	ช ล ด้ ร	ด้ ร --	-----	-----	--- ช	- ช --
สายทุ้ม	พ ---	-----	-----	-----	พ ด ร พ	ร พ --	ด ร พ -	พ ---

ทำนอง สารถะ	--- ด	--- ค	--- ร	--- ร	--- พ	--- พ	--- ซ	--- ซ
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาลมทางขวา (พซลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาลม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

สรุปผลการดำเนินขอด้วงในเพลงทยอยเขมร สามชั้น กลุ่มเสียงปัญญาลมที่พบ ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญญาลมทางขวา กลุ่มเสียงปัญญาลมทางเพียงอบน และกลุ่มเสียงปัญญาลมทางกลาง เรียงจากกลุ่มเสียงปัญญาลมที่ปรากฏมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับ ผู้วิจัยสามารถสรุปตารางกลุ่มเสียงปัญญาลมได้ดังนี้

เพลง	กลุ่มเสียงปัญญาลมที่ใช้
เพลงทยอยเขมร สามชั้น	ทางขวา 139 วรรค ทางเพียงอบน 45 วรรค ทางกลาง 4 ครั้ง

ตารางที่ 9 สรุปกลุ่มเสียงปัญญาลมที่ใช้ในเพลงทยอยเขมร สามชั้น
ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

จากการศึกษากลวิธีพิเศษของครูจีรพล เพชรสม ที่ปรากฏในเพลงทยอยเขมร สามชั้น ผู้วิจัยพบกลวิธีพิเศษดังนี้ การพรมปิด การพรมจาก การสะบัดนิ้ว และ การพรมเปิด ซึ่งการใช้งานแตกต่างกันตามแนวทางของขอด้วงทั้ง 2 ทาง ได้แก่ ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ผู้วิจัยสามารถสรุปการใช้กลวิธีพิเศษได้ดังนี้

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

เพลง	กลวิธีพิเศษ
เพลงทยอยเขมร สามชั้น	การพรมปิด 19 ครั้ง การสะบัดนิ้ว 17 ครั้ง การพรมจาก 12 ครั้ง

ตารางที่ 10 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 1 เพลงทยอยเขมร สามชั้น

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โปธิ์สุวรรณ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

เพลง	กลวิธีพิเศษ
เพลงทยอยเขมร สามชั้น	การพรมปิด 19 ครั้ง การสะบัดนิ้ว 12 ครั้ง การพรมจาก 2 ครั้ง การพรมเปิด 1 ครั้ง

ตารางที่ 11 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงทยอยเขมร สามชั้น

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โปธิ์สุวรรณ

จากตารางสรุปข้างต้นเห็นได้ว่า ทั้ง 2 ทางสำหรับบรรเลงขอด้วงแบบเลื่อนรดอกและไม่เลื่อนรดอก กลวิธีที่ใช้มากที่สุด คือ การพรมปิด เนื่องจากเพลงทยอยเขมรมีการใช้ลูกล้อลูกขัดเป็นจำนวนมากจึงมีช่องว่างสำหรับการใช้กลวิธีดังกล่าว กลวิธีพิเศษลดลงมา คือ การสะบัดนิ้ว ซึ่งสามารถพบได้บ่อยในช่วงขึ้นต้นของเพลงและการโยนเสียงต่าง ๆ ส่วนกลวิธีที่พบน้อยที่สุด คือ การพรมเปิด ซึ่งปรากฏในทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เพียง 1 ครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ยังพบว่ากลวิธีการพรมจากปรากฏเฉพาะในทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) เพียงเท่านั้น ทั้งหมด 12 ครั้ง

4.4 วิเคราะห์การดำเนินงานของซอด้วงเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

สามชั้น ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	--- ร	- ม - ฟ	- ล - ฟ	- ม - ร	--- ม	ฟ ม ร -	----	-- ร ม
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	--- ด	ท ล ท ด	ท ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	----	----	- ล --	----	----	----	ท ล ท ด	----
สายทุ้ม	--- ร	- ม - ฟ	--- ฟ	- ม - ร	--- ม	ฟ ม ร ด	----	- ร - ม

ทำนอง สารัตถะ	--- ล	--- ฟ	--- ม	--- ร	--- ท	--- ด	--- ร	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางนอก (รมฟลทข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิลีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิลีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงโดในห้องที่ 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 2 และ 8

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงโดในห้องที่ 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 8

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	▼ ✕							
สายเอก	- ร - ร	--- ม	- ล - ม	- ฟ - ซึ	- ร --	--- ฟ	ม ร - ร	ม ฟ ซึ ล
สายทุ้ม	----	----	----	----	-- ด ล	ด ล ซ -	-- ด -	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	- ล --	--- ช	- รี้ ดี้ ล	ด ^ช ลช- ช	ล ^ช - ช	ล ^ช - ชล
สายทุ้ม	--- ร	--- ม	--- ม	- พ --	----	----	- พ --	- พ --

ทำนอง สารถะ	--- ร	--- ม	--- พ	--- ช	--- ด	--- พ	--- ช	--- ล
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางนอก (รมพลทข) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมขชล) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงซอลในท้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในท้องที่ 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก และวรรคหลังเป็นการแปรทางตามทำนองหลักโดยมีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 4 และการพรมจากในท้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงซอลในท้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในท้องที่ 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก และวรรคหลังพบการดำเนินทำนองคล้ายทำนองเดี่ยว คือ มีการย่อของทำนองและใส่กลวิธีพิเศษเพิ่มเติม กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 6 และการสะบัดนิ้วในท้องที่ 7 และ 8

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- มริ -	----	--- ร	-- ม ร	ม - ร -	-- ร -	ร ---
สายทุ้ม	- ช ล ท	ด - ด ช	ท ^ล ช ร ช	ล ท ด -	- ด --	- ด - ล	ด ล - ด	- ล ด ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ช ล ท	ล รี้ ล ท	ล ช ล ท	ล ท ดี้ รี้	----	--- ล	ดี้ ล รี้ ดี้	ล ^{รี้} ล - ช
สายทุ้ม	----	----	----	----	ม ^ร ด ^ล ม ร	ม ด ร -	----	----

ทำนอง สารถะ	--- ล	--- ท	--- ด	--- ร	--- ร	--- ด	--- ล	--- ช
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ชลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง ที ในห้องที่ 1 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองพบว่าครุจีรพล เพชรสม ในกลวิธีพิเศษการสับนิ้วเข้ามาตกแต่งทำนองในในห้องที่ 2 และ 3 และวรรคหลังพบการแปรทำนองตามทำนองหลัก

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 1 2 3 และ 4 ทำหน้าที่หลุมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมเปิดในห้องที่ 1 และ 3 และการสับนิ้วในห้องที่ 5 และ 8

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัตก)

กลวิธีพิเศษ	▼		↻		▼			
สายเอก	ร ม พ ช	ล - ร ม	พ ^ล -	ร ม พ ช	ล ล ล ร	ล ร ล ช	พ ช ร ม	พ ช ร พ
สายทุ้ม	----	- ด - -	---- ด	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัตก)

กลวิธีพิเศษ			△	△		↻		
สายเอก	--- ช	ล ช - -	----	--- ช	ล ล ล -	ล ^ร ล - ช	----	- ล ช -
สายทุ้ม	ร ม พ -	- - พ ม	ร ด ร ม	ร ม พ -	--- ร	----	พ ด ร ม	พ - - พ

ทำนอง สารถะ	--- ร	--- ม	--- พ	--- ช	--- ด	--- ล	--- ช	--- พ
----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ชลข) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางชวา (พชล×ตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองใน

วรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน วรรคหลังพบการย่ำเสียงลาในท้องที่ 5 ซึ่งเป็นทำนองเดียวกันกับทำนองหลัก และทำนองที่เหลือเป็นการแปรทางตามทำนองหลักเช่นเดียวกัน กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 1 และ 7 และการสะบัดนิ้วในท้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในท้องที่ 1 2 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในท้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม ลักษณะการดำเนินทำนองคล้ายกันกับทางที่ 1 แต่ในวรรคเพิ่มกลวิธีการสะบัดนิ้วเข้ามาเพื่อให้ทำนองมีความไพเราะมากขึ้น กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมเปิดในท้องที่ 3 และ 4 และการสะบัดนิ้วในท้องที่ 6

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ฟ ชี ร ม	ฟ ชี ร ม	ฟ ชี ร ร	----	ฟ ชี ร ม	ฟ ชี ร ม	ฟ ลี ชี ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ชู - -	- ชู - -	- ชู - -	----	- ชู - -	- ชู - -	- ล ชู -
สายทุ้ม	----	ฟ - ร ม	ฟ - ร ม	ฟ - ร ร	----	ฟ - ร ม	ฟ - ร ม	ฟ - - ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ฟ	--- ชู	--- ร	--- ร	--- ฟ	--- ล	--- ชู	--- ฟ
------------------	-------	--------	-------	-------	-------	-------	--------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟชลขตรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง มี ในท้องที่ 2 3 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกล้อตามทำนองหลักโดยเครื่องนำบรรเลงเฉพาะวรรคหน้าเท่านั้น ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ฟ ช้ ร ม	ฟ ช้ ร ม	ฟ ช้ ร ร	----	ฟ ช้ ร ม	ฟ ช้ ร ม	ฟ ล้ ช้ ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ช - -	- ช - -	- ช - -	----	- ช - -	- ช - -	- ล ช -
สายทุ้ม	----	ฟ - ร ม	ฟ - ร ม	ฟ - ร ร	----	ฟ - ร ม	ฟ - ร ม	ฟ - - ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ฟ	--- ช	--- ร	--- ร	--- ฟ	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 6 เหมือนกับประโยคที่ 5 ทุกประการ

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	----	- ร - -	ม ร - -	----	ม ร ม -	----	ม ร - -	- ฟ ฟ ฟ
สายทุ้ม	ด ล ด ด	ด - ด ด	- - ด ช	ด ล ล ล	--- ล	ด ช ช ช	-- ด ล	ด - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘ ✘							
สายเอก	ดํ ล ดํ ดํ	ดํ ร ดํ ดํ	--- ช	ล ดํ ล ล	ดํ ล ช -	ช ล ช ช	ล ช - -	----
สายทุ้ม	----	----	ม ร ด -	----	--- ฟ	----	-- ฟ ร	ฟ ช ฟ ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล	--- ช	--- ช	--- ฟ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญญาจุลทางขวา (ฟชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 5 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นครุจรัสพล เพชรสม บรรเลงสองห้องแรก ในลักษณะย่ำเสียงลูกตกเสียงโด ซึ่งตั้งแต่ห้องที่ 2-8 มีลักษณะคล้ายกัน คือ โไล่เสียงลง 1 ห้องและย่ำเสียงลูกตก 3 เสียง ต่อ 1 ห้อง รวมบรรเลงลักษณะเช่นนี้ 3 ครั้ง (มรดช ดลลล) (มรมล ดชชช) (มรดล ดพพพ) กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูลคือเสียงมีในห้องที่ 3 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง การดำเนินทำนองใน 2 ห้องแรก มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับทางที่ 1 แต่ในห้องที่ 3-8 พบลักษณะการไล่เสียงลงและย่ำเสียงลูกตก 2 เสียง (มรดช ลดลล) (ดลชพ ชลชช) (ลชพร พชพพ) ซึ่งแตกต่างกันกับทางที่ 1 ดำเนินลักษณะเช่นนี้ 3 ครั้ง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 5 และ 6

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร - ร	ม พ ช ล	ร ม พ ล	ร ช - พ	- - - ร	ช ร ม พ	- ล ช พ	- ม - ร
สายทุ้ม	- - ด -	- - - -	- - - -	- - ด -	ด ล ด -	- - - -	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - ช ล	- - - - ล	- ช - - -	ด ล ช พ	ช - - -	- ล ช -	- - - -
สายทุ้ม	ม ร ด ร	ม พ - -	ร ม พ -	ร - ด พ	- - - -	- ร ม พ	- - - พ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	- - - ด	- - - ล	- - - ช	- - - พ	- - - ช	- - - พ	- - - ม	- - - ร
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มพยัญมูลทางขวา (พชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มพยัญมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินในประโยคนี้นพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันในห้องที่ 1-2 การโดดของเสียงในห้องที่ 3-4 และแปรทางตามทำนองหลักในวรรคหลัง ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

สามชั้น ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - ร	- พ - ชี่	ลี้ ชี่ พ ชี่	- - - -	- - ม ร	ม - ร -	- - ร -	ร - - -
สายทุ้ม	- ล ด -	- - - -	- - - -	- ล - ด	- - - -	- ด - ล	ด ล - ด	- ล ด ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ล ดี้ รี่	- - - ช	ล ช - ช	- ล - ดี้	- - - -	- - - ล	ดี้ ล รี่ ดี้	ลี้ ล - ช
สายทุ้ม	- - - -	- พ - -	- - พ -	- - - -	- - ม ร	ม ด ร -	- - - -	- - - -

ทำนอง สารัตถะ	- - - พ	- - - ช	- - - ล	- - - ดี้	- - - รี่	- - - ดี้	- - - ล	- - - ช
------------------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	---------	---------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดรรx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรรxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 8

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ลี้ ชี่ พ	ชี่ ลี้ ชี่ ชี่	- - - พ	ชี่ ลี้ ชี่ ชี่	- ม ร -	ร ม ร ร	ชี่ ม ร -	ร ม ร ร
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	ด ล ด -	- - - -	- - - ด	- - - -	- - - ด	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ล ช -	ช ล ช ช	ดํ ล ช ฟ	ช ล ช ช	----	----	ช ----	----
สายทุ้ม	---- ฟ	----	----	----	- ม ร ด	ร ม ร ร	- ม ร ด	ร ม ร ร

ทำนอง สารัตถะ	---- ช	---- ช	---- ช	---- ช	---- ร	---- ร	---- ร	---- ร
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีคงที่เช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 6

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ลํ ชํ ม	ชํ ม ร -	----	-- ร ม	ร ม ฟ ชํ	ลํ - ร ม	ฟ- ^{ลํ} ชํฟ -	ร ม ฟ ชํ
สายทุ้ม	----	---- ด	ท ล ช ล	ท ด --	----	- ด --	---- ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ช -	ช ล ช ดํ	ท ดํ รํ ดํ	ท ล ช ม	---- ช	ล ----	- ลช -	---- ช
สายทุ้ม	---- ร	----	----	----	ร ม ฟ -	- ด ร ม	ฟ - ฟ ด	ร ม ฟ -

ทำนอง สารัตถะ	---- ช	---- ด	---- ร	---- ม	---- ร	---- ม	---- ฟ	---- ช
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 5 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบว่ามีลักษณะเสียงซิดเรียงติดกัน วรรคหลังพบการใช้ลักษณะโดดเสียงจากเสียงลาสูงมาเสียงโดในห้องที่ 6 และเพิ่มกลวิธีการสับนิ้วเข้ามาเพื่อให้ทำนองมีความคมชัดมากขึ้น กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 2 การพรมปิดในห้องที่ 5 และการสับนิ้วในห้องที่ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 5 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบว่ามี การนำกลวิธีพิเศษเข้ามาประดับทำนองทำให้เกิดความต่างของเสียงระหว่างสายเอกกับสายทุ้มในห้องที่ 1-2 และมีการไล่เสียงสูงต่ำในห้องที่ 3-4 ส่วนวรรคหลังพบว่าเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 1 และ 2 และการสับนิ้วในห้องที่ 7

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร - -	- - - ฟ	ม ร - ร	ม ฟ ซ ล	พมร - ร	ล ร ล ซ	ฟ ซ ร ม	ฟ - ร ฟ
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล ซ -	- - ด -	- - - -	- - ล -	- - - -	- - - -	- ด - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ร ด ล	ด ล ซ -	- - - -	- - ซ ล	ซ ล ด ร	ล ด ซ ล	- ซ - -	- ล ซ -
สายทุ้ม	- - - -	- - - ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ - -	- - - -	- - - -	ฟ - ร ม	ฟ - - ฟ

ทำนอง สรัดถะ	- - - ด	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล	- - - ด	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ
-----------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxดข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสรัดถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง มี ในห้องที่ 3 4 5 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไล่เสียงลงและขึ้น และ

วรรคหลังมีการสะบัดนิ้วเพื่อตกแต่งทำนองในส่วนต้น รวมถึงมีการนำโน้ตที่มีเสียงต่างกันมาบรรเลงใน ระยะคู่ 5 (ลึกล้ำ) ทำให้ทำนองแสดงสำเนียงมอญมากขึ้น กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสะบัดนิ้วในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง มี ในห้องที่ 3 4 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินในวรรคหน้ามีลักษณะไล่เสียงลงและขึ้น ส่วนวรรคหลังพบ ลักษณะไต่ลงของเสียง ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-- ร ฟ	ซึ - ร ฟ	ร ----	-----	--- ร	- ม - ร	-----
สายทุ้ม	-----	ซ ด --	- ด --	- ด ล ด	-----	ซ ล ด -	ด - ด -	ด ล ด ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-----	- ซ --	-----	-----	ซ ล ด ร	-----	ด ล ด ล
สายทุ้ม	-----	ม ด ร ม	ร - ร ม	ร ด ร ด	-----	-----	ด ม ด ร	-----

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ด	-----	--- ด	-----	--- ล	-----	--- ล
------------------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลขดรข) เมื่อวิเคราะห์ ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถीलง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง มี ในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบ การใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 2 3 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบ การใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	- ร - -	-- ฟ ซึ	-----	ลํ ฟ ซึ ลํ	-----	- ฟ ม ฟ
สายทุ้ม	-----	ด ซ ล ด	ล - ล ด	ล ซ - -	-----	-----	ซ ด ซ ล	ซ - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	ดํ ซ ล ดํ	ล รํ ล ดํ	ล ซ - ซ	-----	ล - ซ ล	ซ ดํ ซ ล	ซ - ซ -
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-- ฟ -	-----	- ฟ - -	-----	- ฟ - ฟ

ทำนอง สาร์ตอะ	-----	--- ซ	-----	--- ซ	-----	--- ฟ	-----	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 6 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxดรข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตอะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถीलง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ม ร -	ร - - -	ม ร - -	-----	ร - - -	-----	--- ฟ	ซํ ฟ - -
สายทุ้ม	ด - - ด	- ด - -	-- ด ล	ด ล - -	- ด ล ซ	ล ซ - -	ด ล ซ -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	--- ล	ดํ ล - -	รํ ดํ ล ซ	ล ซ - -	ดํ ล ซ -	ซ - - -
สายทุ้ม	ด ม ร ด	ร ด - -	ม ร ด -	-----	-----	-----	--- ฟ	- ฟ - -

ทำนอง สร้อยตะ	--- ดี่	--- ดี่	--- ล	--- ล	--- ซ	--- ซ	--- ฟ	--- ฟ
------------------	---------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้อยตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 และ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	ม ร - ร	ม ฟ ซี่ ลี่	ฟ ซี่ ร ม	ฟ ลี่ ซี่ ฟ	--- ร	ซี่ ร ม ฟ	- ลี่ ซี่ ฟ	- ม - ร
สายทุ้ม	- - ด -	-----	-----	-----	ด ล ด -	-----	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	- - ซ ล	- - - ซ	ดี่ ล ซ -	-----	-----	- ล ซ -	-----
สายทุ้ม	ม ร ด ร	ม ฟ - -	ร ม ฟ -	- - - ฟ	- ด - ร	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ม - ร

ทำนอง สร้อยตะ	--- ดี่	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้อยตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงชิดติด และวรรคหลังพบลักษณะไล่เสียงขึ้นเชื่อมไปยังทำนองลงจบใน 2 ห้องสุดท้าย กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 1

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 1 2 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะเรียงเสียงชนิดติด วรรคหลัง การดำเนินทำนองมีลักษณะจาว ๆ ตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

สามชั้น ท่อน 3

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร --	- ร --	ม -- ร	- ร --	ม ร --	----	--- ร	- ร --
สายทุ้ม	----	ด ---	- ล ด -	ด ---	-- ด ล	ด ล --	ช ล ด -	ด ---

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร --	ด ร --	--- ล	ด ร --	--- ล	ด ล --	ช ล ด ร	ด ร --
สายทุ้ม	----	----	ม ร ด -	----	ม ร ด -	----	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ชลข) เมื่อวิเคราะห์ ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ม ช ล	ช ล --	--- ร	- ร --	ร ม --	- ร --	--- ม	ช ล --
สายทุ้ม	----	----	ช ล ด -	ด -- ด	--- ล	ด -- ช	ล ด --	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ซ ล	ซ ล --	ซ ล ตี รี่	ตี รี่ --	--- ล	ตี รี่ - ซ	ล ตี --	ซ ล --
สายทุ้ม	ร ม --	----	----	--- ด	ร ม --	----	--- ม	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ร	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลื่อมตามทำนองหลัก ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	----	----	ร ม ร -	ร ----	----	- ม ลี ซี่	ร ม ซี่ ลี	----
สายทุ้ม	--- ท	- ท ท ท	--- ท	- ท ล ซ	ล ซ ด ล	ซ ---	----	ด ซ ล ด

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	รี ท ล ท	รี ซ ล ท	รี ล ท รี	ซ ท ล ซ	ซ ล ตี ล	ซ - ล ซ	--- ล	ตี ล รี ตี
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	- ม --	ม ร ด -	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ท	--- ล	--- ซ	--- ม	--- ซ	--- ล	--- ตี
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทxรรมx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบว่ามี การแปรสำนวนให้ใกล้เคียงกับทำนองหลักโดยการยัดเสียงทีในท้องที่ 1-2 และบรรเลงเก็บในท้องที่เหลือ กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองคล้ายกับทางที่ 1 ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-- ร ม	ซ ล ี ซ ี ม	ซ ี ม ร -	ร - ม ร	ม - ร -	-- ร -	ร ----
สายทุ้ม	ท ล ซ ล	ท ด --	----	--- ด	- ด --	- ด - ล	ด ล - ด	- ล ด ซ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ท ล ซ ล	ท ด ี ร -	ด ี ซ ล ท	ด ี ท ร ี ด ี	ซ ล ด ี ร ี	--- ล	ด ี ล ซ ล	ร ี ด ี ล -
สายทุ้ม	----	--- ม	----	----	----	ม ร ด -	----	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ร	--- ด	--- ล	--- ซ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสองเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 1 และ 2 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าไล่เสียงขึ้นในท้องที่ 1-2 และได้เสียงลงในท้องที่ 3-4 วรรคหลังพบว่ามีลักษณะสับเสียงลง ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 1 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคพบการใช้เสียงฟาดในท้องที่ 2 แล้วจึงกลับมาบรรเลงเสียงสูงในท้องที่ 3-4 ในวรรคหลังพบการย่อทำนองไปยังประโยคต่อไปซึ่งปรากฏเพียงครั้งเดียวจากทั้ง 4 เพลง ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ม พ ซึ	พ ม พ ซึ	ร ม พ ซึ	ลึ ซึ พ ม	ซึ ม ร -	- - ร ม	พ ซึ พ ม	ร ม พ ซึ
สายทุ้ม	----	----	----	----	--- ด	ท ด --	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ -- ซ	--- ซ	ดึ ล ดึ ซ	ล ซ --	ซ ล ซ ดึ	ท ดึ รึ -	- ซ --	- ซ ซ ซ
สายทุ้ม	-- ฟ -	พ ม พ -	----	-- พ ม	----	--- ม	พ - พ ม	พ ----

ทำนอง สร้ดถะ	--- ล	--- ซ	--- พ	--- ม	--- ร	--- ม	--- พ	--- ซ
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 2 3 4 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงทีในห้องที่ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในประโยคนี้อัฒลักษณะเรียงเสียงชิดติดกันโดยยึดตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้อได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 2 4 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงทีในห้องที่ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในทางที่ 2 แตกต่างจากทางที่ 1 ปรากฏการใช้การย้าเสียงในห้องสุดท้าย ประโยคนี้อไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 6

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ม พ ซึ	ลึ ซึ พ ม	พ ^{ลึซึ} พ	ร ม พ ซึ	ลึ ร - ร	ลึ ร ลึ ซึ	พ ซึ ร ม	พ ซึ - พ
สายทุ้ม	----	----	--- ด	----	-- ล -	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ล ร ี ด ช	ล ช - -	- - - -	- ช ล ช	ล ร ี ด ล	ร ด ี ล ช	- ช - -	- ล ช -
สายทุ้ม	- - - -	- - ฟ ม	ร ด ร ม	ฟ - - -	- - - -	- - - -	ฟ - ร ม	ฟ - - ฟ

ทำนอง สารถะ	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช	- - - ด ี	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ
----------------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 6 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้น และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบว่ามีลักษณะเรียงเสียงรวมถึงใส่กลวิธีการสลับนิ้วสำหรับตกแต่งทำนอง วรรคหลังพบว่าในห้องที่ 5-6 มีการนำเสียงลาต่ำและลาสูงเข้ามาสร้างอรรถรสในการบรรเลง แล้วจึงกลับไปแปรทำนองตามทำนองหลักใน 2 ห้องสุดท้าย กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การสลับนิ้วในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง ฟา ในห้องที่ 2 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบการใช้เสียงโดดข้ามจากเสียงลาไปเสียงเรสูงในห้องที่ 1 แล้วจึงไล่เสียงจนจบวรรค ส่วนในวรรคหลังพบการไต่เสียงลง ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 7

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ม - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ช ี - ล ี
สายทุ้ม	- - - -	- ด - -	- ล - -	- ช ล	- ด - -	- ด - -	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - - -	- ล - -	- ช - ล	- ด ี - -	- ด ี - -	- - - -	- ช - ล
สายทุ้ม	- ม - ร	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- - - -

ทำนอง สาร์ตตะ	----	--- ล	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ล
------------------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 7 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxดtrx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิศงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง มี ในห้องที่ 1
ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ไม่พบการใช้
กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 ทำ
หน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่
การพรมปิดในห้องที่ 8

ประโยคที่ 8

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	---- ฟ
สายทุ้ม	----	- ซ - ด	-----	- ซ - ล	- ด - -	- ซ - ล	--- ซ	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	----	- ซ - ด	ล ด รี้ ด	ล ด ซ ล	- ด - -	- ซ - ล	--- ซ	--- ฟ
สายทุ้ม	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ซ	--- ด	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ล	--- ซ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 8 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxดtrx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิศงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบการแปรทำนองในกลุ่มเสียงปัญจมูลเล็กน้อย และบรรเลงตามทำนองหลักในวรรคหลัง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 6

ประโยคที่ 9

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	- ฟ --	- ซี่ - ลี	-----	-----	-----	---- ฟ
สายทุ้ม	-----	- ด --	-----	-----	- ด --	- ซ - ล	---- ซ	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	-----	- ซ - ล	- ดี่ --	- ซ - ล	---- ซ	---- ฟ
สายทุ้ม	-----	- ด --	- ฟ --	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ล	--- ซ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 9 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxดทร) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 10

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	---- ฟ	- ซี่ - ลี	-----	- ฟ --	-----	---- ฟ	- ล ซี่ ฟ	- ม - ร
สายทุ้ม	- ด --	-----	ด - ซ ล	ซ - - -	- ด - ด	ซ ด - -	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-ช-ล	รื ดื ล ช	ดื ล ช -	ล - ช ล	ดื ล ช -	ช ล ช -	----
สายทุ้ม	- ด - ฟ	----	----	--- ฟ	- ฟ --	--- ฟ	--- ฟ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ดื	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ช	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 10 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้กลุ่มเสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองมีการเก็บเล็กน้อยแตกต่างทำนองที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

สองชั้น ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ฟ ม ร	- ม - ร	- ร - ร	--- ม	-- ร ม	ร ม ฟ ุ่	ลื ุ่ ฟ ุ่	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	- ด --	----	----	ด ล ล ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	--- ช	ล ล ดื ช	ดื ล ล ล
สายทุ้ม	- ฟ ม ร	- ม - ร	- ร - ร	ด ร - ม	- ด ร ม	ร ม ฟ -	----	----
ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ล

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคมีลักษณะยึดเสียงตามทำนองหลัก แต่ในวรรคหลังพบการแปรทำนองเล็กน้อยในลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน และจบด้วยการย้ำเสียงลูกตกเสียงลาในห้องสุดท้าย กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองคล้ายกันกับทางที่ 1 แต่ในห้องที่ 7 มีการย้ำเสียงลาซึ่งเป็นการเล่นเสียงกับเสียงลาในห้องสุดท้าย ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	----	----	- ม ร -	----	-- ร ม	ร ม ฟ ช้	ฟ ช้ ร ม	ฟ ช้ ร ฟ
สายทุ้ม	----	- ล - ด	--- ด	- ล - ช	- ด --	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ล - ดี	- รี้ - ดี	- ล - ช	----	--- ช	- ช --	- ล ช -
สายทุ้ม	----	----	----	----	- ด ร ม	ร ม ฟ -	ฟ - ร ม	ฟ -- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ด	--- ล	--- ช	--- ด	--- ล	--- ช	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลข) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางชวา (ฟชลxดรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 5

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ช้ ร ม	พ ช้ ร ร	- ช้ ร ม	พ ช้ - พ	- ช้ ร ม	พ ช้ ร ร	- ช้ ร ม	พ ช้ - พ
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ช - -	- ช - -	- ช - -	- ช - -	- ช - -	- ช - -	- ช - -	- ช - -
สายทุ้ม	- - ร ม	พ - ร ร	- - ร ม	พ - - พ	- - ร ม	พ - ร ร	- - ร ม	พ - - พ

ทำนอง สร้ดณะ	--- ร	--- ร	--- พ	--- พ	--- ร	--- ร	--- พ	--- พ
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 3 5 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกช้ดตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- พ	- ช้ - ล้	- ร - -	--- พ	----	--- พ	- ล้ ช้ พ	- ม - ร
สายทุ้ม	- ด - -	----	ด - ด ล	ด ล ช -	- ด - ด	ช ด - -	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ	X							
สายเอก	----	- ช - ล	- ร้ ต้ -	- ช - -	ล พ ช ล	ต้ ล ช -	ช ล ช -	----
สายทุ้ม	- ด - พ	----	--- ล	--- พ	----	--- พ	--- พ	- ม - ร

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ดี	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดรข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 8 ทำ
หน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่ปรากฏ
การใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียง มี ในห้องที่ 8 ทำ
หน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่
ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในห้องที่ 7

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✕							
สายเอก	----	---	- ม ร -	----	- ลี ซิ ฟ	ซึ ลี ซึ ซึ	- ม ร -	ร ม ร ร
สายทุ้ม	- ซ ซ ซ	- ล - ดี	--- ด	- ล - ซ	----	----	--- ด	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✕							
สายเอก	- ซ ซ ซ	- ล - ดี	- รี - ดี	- ล - ซ	- ล ซ -	ซ ล ซ ซ	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	--- ฟ	----	- ม ร ด	ร ม ร ร

ทำนอง สาร์ตตะ	--- รี	--- ดี	--- ล	--- ซ	--- ซ	--- ซ	--- ร	--- ร
------------------	--------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมxชลข) เมื่อ
วิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 8

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 5 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 6

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✕							
สายเอก	-- ร ม	ร ช ร์ ม	-- ร ม	ร ม ฟ ช	ล ์ ล ์ ร	ล ์ ร ล ์ ช	ฟ ช ร์ ม	ฟ ช ร์ ฟ
สายทุ้ม	ช ด --	----	ช ด --	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	△							
สายเอก	----	- ช --	----	---- ช	ล ล ล -	ล - ล ช	- ช --	- ล ช -
สายทุ้ม	ม ด ร ม	ร - ร ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ -	---- ร	- ร --	ฟ - ร ม	ฟ -- ฟ

ทำนอง สารัตถะ	---- ร	---- ม	---- ฟ	---- ช	---- ด	---- ล	---- ช	---- ฟ
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรม×ชลข) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางชวา (ฟชล×ดทร) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้น และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะการย่ำเสียงมี (---ม ---ม ---ม ---ช) โดยมีเสียงเรเป็นตัวเชื่อมเสียงทำให้กลอนมีความโดดเด่นไปมาของเสียง และวรรคหลังมีการนำความต่างเสียงสูงต่ำมาใช้ คือ เสียงลาสูงและเสียงเร ทำให้ทำนองมีมิติของเสียงมากขึ้น กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 1

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมเปิดในห้องที่ 1

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ม ร ม	ร - ร -	ม ร - ร	-----	ร ----	-----	-----	- ฟ ซ ี ฟ
สายทุ้ม	-----	- ด - ด	-- ด -	ด ล ด ล	- ด ล ด	ล ช ล ช	ด ล ช ล	ช - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-----	-----	- ล ด ี ล	ร ี ด ี ล ด ี	ล ช ล ช	ด ี ล ช ล	ช - ช -
สายทุ้ม	ด ม ร ด	ร ด - ด	ม ร ด ร	ด - - -	-----	-----	-----	- ฟ - ฟ

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล	--- ช	--- ช	--- ฟ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถิลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร - ร	ม ฟ ซ ี ล ี	ฟ ซ ี ร ม	ฟ ล ี ซ ี ฟ	-----	--- ฟ	- ล ี ซ ี ฟ	- ม - ร
สายทุ้ม	-- ด -	-----	-----	-----	- ด - ด	ช ด - -	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-- ซ ล	- ซ --	- ล ซ -	- ดี่ - ดี่	ซ ดี่ --	- ล ซ -	----
สายทุ้ม	ม ร ด ร	ม พ --	พ - ร ม	พ -- พ	----	--- พ	--- พ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ดี่	--- ล	--- ซ	--- พ	--- ซ	--- พ	--- ม	--- ร
------------------	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะการไล่เสียงเสียงขึ้นและลง ส่วนวรรคขวาแปรทางตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

สองชั้น ท่อน 3

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร --	- ร --	ม -- ร	- ร --	ม -- ร	- ร --	ม ร --	----
สายทุ้ม	----	ด ---	- ล ด -	ด ---	- ล ด -	ด ---	-- ด ล	ด ล --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- รี่ --	ดี่ รี่ --	- ล ดี่ รี่	ดี่ รี่ --	- ล ดี่ รี่	ดี่ รี่ --	-- ดี่ ล	ดี่ ล --
สายทุ้ม	----	----	ม ---	----	ม ---	----	ม ร --	----

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ชลข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีคิงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ร---	--ม ซี่	----	--ม ร	ม-ร-	--ร-	ร---
สายทุ้ม	-ททท	-ทลช	ลช--	-ล-ด	----	-ด-ล	ดล-ด	-ลดช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร้ททท	ร้ทลช	ลช-ซี่	-ล-ด	----	---ล	ดลร้ด	ร้ลดช
สายทุ้ม	----	----	--ม-	----	รดมร	มดร-	----	----

ทำนอง สารัตถะ	---ม	---ช	---ล	---ด	---ร	---ด	---ล	---ช
------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรม×ชลข) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 1
และ 2 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองมีลักษณะเก็บเล็กน้องใน 2 ท้องแรก แล้วจึงดำเนิน
ทำนองตามทำนองหลักหลังจากนั้น ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ร ม ฟ ซี่	ล ซี่ ฟ ม	ฟ- ^ล ซี่ฟ-	ร ม ฟ ซี่	ล ล ล ร	ล ร ล ซี่	ฟ ซี่ ร ม	ฟ ซี่ - ฟ
สายทุ้ม	----	----	---ด	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช - - -	- - - -	- - - -	- ช ล ช	ล ล ล -	ล - ล ช	- ช - -	- ล ช -
สายทุ้ม	- ด ร ม	ฟ ช ร ม	ฟ ช ร ม	ฟ - - -	- - - ร	- ร - -	ฟ - ร ม	ฟ - - ฟ

ทำนอง สารถะ	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช	- - - ด	- - - ล	- - - ช	- - - ฟ
----------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดรมx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีสั้น และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 1 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในวรรคหลังมีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกันและพบการนำกลวิธีการสับนิ้วเข้ามาประดับทำนอง ในวรรคหลังพบการนำระยะห่างเสียงสูงต่ำเข้ามาตกแต่ง คือ เสียงลาสูงและเสียงเร กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ได้แก่ การสับนิ้วในห้องที่ 3

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 2 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงมีในห้องที่ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบการลักษณะวนเสียง (รมฟช) 3 ในการตกแต่งทำนอง และในวรรคหลังเหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ม - ร	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- ล - -	- ช - ล	- ด - -	- ช - ล	- - - ช	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - - -	- ล - -	- ช - ล	- ด - -	- ช - ล	ล ล ล ช	- ฟ - -
สายทุ้ม	- ม - ร	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ทำนอง สารัตถะ	----	--- ล	--- ช	--- ล	--- ด	--- ล	--- ช	--- พ
------------------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีคงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 ทำ
หน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการ
ใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร - ร	ม พ ช ล	พ ช ร ม	พ ล ช พ	----	--- พ	- ล ช พ	- ม - ร
สายทุ้ม	-- ด -	-----	-----	-----	- ด - ด	ช ด --	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	มี มี ร ร	ด ด ล ล	ด - ช ล	- ช --	- ด - ด	ช ด --	- ล ช -	-----
สายทุ้ม	-----	-----	-----	--- พ	-----	--- พ	--- พ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ด	--- ล	--- ช	--- พ	--- ช	--- พ	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3
และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยค
นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 และ 8
ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้ามีลักษณะการย้ายเสียงในห้องที่ 1-2 แล้วจึง
บรรเลงตามทำนองหลักในห้องที่เหลือ ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ชั้นเดียว ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร - ม	ร ม ฟ ช้	ล้ ช้ ฟ ช้	----	- ร - ด	----	ฟ ช้ ร ม	ฟ ช้ - ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	ด ล ล ล	----	- ล - ช	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	--- ช	ล ช - ช	ด ล ล ล	ล ด ล ร้	ล ด ล ช	----	- ล ช -
สายทุ้ม	ม ด ร ม	ร ม ฟ -	-- ฟ -	----	----	----	ฟ ม ร ม	ฟ -- ฟ

ทำนอง สาร์ตละ	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ล	--- ฟ	--- ช	--- ฟ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญญาจุลทางขวา (พชลxดทรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุลคือเสียงมีในห้องที่ 2 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้อาจมีลักษณะแปรทางใกล้เคียงกับทำนองหลักโดยเพิ่มเติมโน้ตในบางห้องเท่านั้น ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดออก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้พบการเก็บตามทำนองหลักซึ่งต่างจากทางที่ 1 ที่บรรเลงจาว ๆ ในบางช่วง ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดออก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	ม ร - ร	ม ฟ ช้ ล้	ฟ ช้ ร ม	ฟ ล้ ช้ ฟ	--- ร	ช้ ร ม ฟ	ช้ ล้ ช้ ฟ	ช้ ฟ ม ร
สายทุ้ม	-- ด -	----	----	----	ด ล ด -	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ซ - -	- ซ - -	- ซ - -	- ล ซ -	- - - -	- - - -	- ล ซ -	- - - ร
สายทุ้ม	พ - ร ม	พ - ร ร	พ - ร ม	พ - - พ	- ด - ร	- ม - พ	- - - พ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	- - - ด	- - - ล	- - - ซ	- - - พ	- - - ซ	- - - พ	- - - ม	- - - ร
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 1 2 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้พบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกัน กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรหมจากในท้องที่ 1

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในท้องที่ 1 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ชั้นเดี่ยว ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	ร - - -	ซ ล ซ ซ	ร ม ร ร	ซ - ร ม	ร ม พ ซ	พ ซ ร ม	พ ซ ร พ
สายทุ้ม	- ล - ด	- ด ล ซ	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ล - ด	ร ด ล ซ	ซ ล ซ ซ	- - - -	ซ - - -	- - - ซ	- ซ - -	- ล ซ -
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ร ร	- ด ร ม	ร ม พ -	พ - ร ม	พ - - พ

ทำนอง สารัตถะ	- - - ล	- - - ซ	- - - ม	- - - ร	- - - พ	- - - ซ	- - - ด	- - - พ
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 4 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุม การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการแปรทางตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	พ ชี ร ม	พ ชี ร ร	พ ชี ร ม	พ ลี ชี พ	--- ร	ชี ร ม พ	ชี ลี ชี พ	ชี พ ม ร
สายทุ้ม	----	----	----	----	ด ล ด -	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	-- ช ล	- ช - -	- ล ช -	----	----	- ล ช -	---- ร
สายทุ้ม	ม ร ดร	ม พ - -	พ - ร ม	พ - - พ	- ด - ร	- ม - พ	--- พ	- ม - ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- พ	--- พ	--- ช	--- พ	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ชั้นเดียว ท่อน 3

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร - ร	ม ร - ร	ม ร - ร	----	- ร - ร	ม ร - ร	ม ร - ร	----
สายทุ้ม	-- ด -	-- ด -	-- ด -	ด ล ด ล	-- ด -	-- ด -	-- ด -	ด ล ด ล

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	---	----	----	- ล ด ล	---	----	----	- ล ด ล
สายทุ้ม	- ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ด ---	- ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ด ---

ทำนอง สาร์ตอะ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญญาจุลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตอะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาจุล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	- ม ร -	ร ---	ซ้ - ร ม	ร ม ฟ ซ้	ฟ ซ้ ร ม	ฟ ซ้ ร ฟ
สายทุ้ม	- ซ ซ ซ	- ล - ด	--- ด	- ด ล ซ	- ด - -	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ซ ซ ซ	- ล - ด	- ร - ด	- ล - ซ	----	--- ซ	- ซ - -	- ล ซ ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	- ด ร ม	ร ม ฟ -	ฟ - ร ม	ฟ - - ฟ

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ร	--- ด	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ซ	--- ฟ
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxด) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีคงที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบการยึดเสียงตามทำนองหลัก และในวรรคหลังจึงบรรเลงทางเก็บในลักษณะเสียงชิดติดกัน ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ม ร - ร	ม ฟ ซ ล	ฟ ซ ร ม	ฟ ซ ร ฟ	--- ร	ซ ร ม ฟ	ซ ล ซ ฟ	ซ ฟ ม ร
สายทุ้ม	-- ด -	-----	-----	-----	ด ล ด -	-----	-----	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-----	-- ซ ล	- ซ --	- ล ซ -	- ล ด ร	ซ ---	ซ ล ซ -	ซ ---
สายทุ้ม	ม ร ด ร	ม ฟ --	ฟ - ร ม	ฟ -- ฟ	ด ---	- ร ม ฟ	--- ฟ	- ฟ ม ร

ทำนอง สาร์ตตะ	--- ด	--- ล	--- ซ	--- ฟ	--- ซ	--- ฟ	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (ฟซลxด) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงมีในห้องที่ 1 2 3 6 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้มีลักษณะเรียงเสียงชิดติดกัน ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ลูกหมุด

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	----	----	----	----	- ซ - -	----	ซ ล - -
สายทุ้ม	- ด - -	ร ม - -	- ร - -	ม ฟ - -	- ม - -	ฟ - - -	- ฟ - -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ร ม - -	----	ม ฟ - -	----	ฟ ซ - -	----	ซ ล - -
สายทุ้ม	- ด - -	-----	- ร - -	-----	- ม - -	-----	- ฟ - -	-----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ด	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ม	--- ฟ	--- ซ	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxซลx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในห้องที่ 4 6 และ 7 ทำหน้าที่เสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ฟ - ฟ	ซ ล - -	- ฟ - ฟ	ซ ล - -	--- ฟ	ซ ฟ - -	- ฟ ซ ล	ซ ล - -
สายทุ้ม	ด - - -	-----	ด - - -	-----	ด ล ซ -	-----	ด - - -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด - - -	ซ ล - -	ด - - -	ซ ล - -	ด ล ซ ฟ	ซ ฟ - -	- - ซ ล	ซ ล - -
สายทุ้ม	- ฟ - ฟ	-----	- ฟ - ฟ	-----	-----	-----	ด ฟ - -	-----

ทำนอง สร้ดณะ	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	----	----	----	- ฟ - ฟ	----	- ฟ - ฟ	ซึ ซึ ซึ ซึ	- ลี - ลี	
สายทุ้ม	ด ด ด ด	- ล - ล	ช ช ช ช	----	ด ด ด ด	----	----	----	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ดี ดี ดี ดี	- ล - ล	ช ช ช ช	----	----	----	ช ช ช ช	- ล - ล	
สายทุ้ม	----	----	----	- ฟ - ฟ	ด ด ด ด	- ฟ - ฟ	----	----	

ทำนอง สร้ดณะ	--- ด	--- ล	--- ช	--- ฟ	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์
ทำนองสร้ดณะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้พบลักษณะย้าเสียงโดยยึดเสียงลูกตกตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ้ ลี่ ซ้ ฟ	ซ้ ฟ --	ลี่ ซ้ ฟ ร	ฟ ร --	ซ้ ฟ ร -	ร ---	ฟ ร --	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	--- ด	- ด --	-- ด ล	ด ล --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ด ล ซ -	ซ ---	ล ซ --	---	ซ ---	---	--- ล	ด ล --
สายทุ้ม	--- ฟ	- ฟ --	-- ฟ ร	ฟ ร --	- ฟ ร ด	ร ด --	ฟ ร ด -	----

ทำนอง สร้ดถะ	--- ฟ	--- ฟ	--- ร	--- ร	--- ด	--- ด	--- ล	--- ล
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxดรม) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้ดถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีลงเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยคที่ 5

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	- ร --	ฟ -- ฟ	- ฟ --	- ร ฟ ซ้	ฟ ซ้ --	ลี่ ฟ ซ้ ลี่	ซ้ ลี่ --
สายทุ้ม	ซ ล ด -	ด ---	- ท ด -	ด ---	ด ---	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ ล ดี่ รี่	ดี่ รี่ --	----	----	--- ซ	- ซ --	ล - ซ ล	ซ ล --
สายทุ้ม	----	----	ฟ ด ร ฟ	ร ฟ --	ด ร ฟ -	ฟ ---	- ฟ --	----

ทำนอง สร้อยตะ	--- ร	--- ร	--- พ	--- พ	--- ซ	--- ซ	--- ล	--- ล
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 5 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญจมูลทางขวา (พชลxตรx) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสร้อยตะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 3 ทำหน้าที่เป็นหลุมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

สรุปผลการดำเนินขอด้วงในเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา กลุ่มเสียงปัญจมูลที่พบ ได้แก่ กลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา กลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบบน กลุ่มเสียงปัญจมูลทางนอก และกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง เรียงจากกลุ่มเสียงปัญจมูลที่ปรากฏมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับ ผู้วิจัยสามารถสรุปตารางกลุ่มเสียงปัญจมูลได้ดังนี้

เพลง	กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ใช้
เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา	ทางขวา 64 วรรค ทางเพียงอบบน 29 วรรค ทางเพียงออล่าง 6 วรรค ทางนอก 3 วรรค

ตารางที่ 12 สรุปกลุ่มเสียงปัญจมูลที่ใช้ในเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

จากการศึกษากลวิธีพิเศษของครุจีรพล เพชรสม ที่ปรากฏในเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ผู้วิจัยพบกลวิธีพิเศษดังนี้ การพรมปิด การพรมจาก การสะบัดนิ้ว และการพรมเปิด ซึ่งการใช้งานแตกต่างกันตามแนวทางของขอด้วงทั้ง 2 ทาง ได้แก่ ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ผู้วิจัยสามารถสรุปการใช้กลวิธีพิเศษได้ดังนี้

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ					▼					△
สายเอก	---	----	----	----	---ช	----	----	---	ท	
สายทุ้ม	---ด	-รรร	---ม	-รรร	-ม--	-ม-ร	ช ม ร ด	ม ร ด -		

ทำนอง สารัตถะ	---ร	---ร	---ร	---ร	---ม	---ร	---ด	---ท
------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออบน (ดรมฯชลฯ) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิศงที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 8 และ 8 ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมเสียง และเสียงฟาในห้องที่ 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านการดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะยึดเสียงตามทำนองหลัก และในวรรคหลังพบลักษณะได้เสียงขึ้นและจบด้วยการไล่เสียงลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 3 และ 7

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมเสียง การดำเนินทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในห้องที่ 5 และการพรมเปิดในห้องที่ 7

ท่อน 1

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ									✕
สายเอก	--รม	-รม ช	รม ช ล	----	----	--รม	ฟ ช ล ช	ฟ ม ร -	
สายทุ้ม	ล ท --	ท ---	----	ท ช ล ท	ช ล ท ด	ล ท --	----	--- ด	

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	✕									✕
สายเอก	ร ล ท ร	ช ท ล ช	--- ช	ท ล ร ท	ช ล ท ด	ท ล ช -	----	ช ---		
สายทุ้ม	----	----	ร ม ฟ -	----	----	--- ม	ด ร ม ร	-ม ร ด		

ทำนอง สาร์ตละ	--- ร	--- ซ	--- ล	--- ท	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ชลทขรม) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมขชล) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที 5 และ 6 ทำหน้าทีเป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที 7 และ 8 ทำหน้าทีเป็นเสียงผ่านเช่นเดีวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไ้ตเสียงขึ้น และในวรรคหลังพบลักษณะไ้ตเสียงขึ้นในห้องที 5-6 ซึ่งดำเนินทำนองต่อเนื่องมาจากวรรคหน้าและจบด้วยไ้ตเสียงลง กลวิธีพิเศษทีปรากฏในประโยคนี้ ไ้แก่ การพรมจากในห้องที 8

ทางที 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที 5 และ 6 ทำหน้าทีเป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในประโยคนี้เป็นการย้ดเสียงตามทำนองหลัก กลวิธีพิเศษทีปรากฏในประโยคนี้ ไ้แก่ การพรมเปิดในห้องที 2 และ 4

ท่อน 1

ประโยคที่ 3

ทางที 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ	▼ ⌘							
สายเอก	----	ร ม ซ ล	ร ---	--- ร	ซ ร ม พ	ซ พ ม ร	ซ ม ร -	ม ร --
สายทุ้ม	ด ช ล ซ	-----	- ด ล ด	ช ล ด -	-----	-----	--- ด	-- ด ท

ทางที 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธีพิเศษ	⌘							
สายเอก	- ซ ซ ซ	-- ซ ล	ร้ ด ล ด	ช ล ด ร	ด ล ซ -	ล ซ --	ซ ---	--- ท
สายทุ้ม	-----	ร ม --	-----	-----	--- ม	-- ม ร	- ม ร ด	ม ร ด -

ทำนอง สาร์ตละ	--- ซ	--- ล	--- ด	--- ร	--- ม	--- ร	--- ด	--- ท
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 3 ววรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมขชล) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิธีขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิธีลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมเสียง และเสียงฟาในท้องที่ 5 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย่ำเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ช-ช รมซล -ด-ด ซลตร) และในวรรคหลังพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันและไต่เสียงลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 6 และการพรมจากในท้องที่ 8

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในท้องที่ 8 ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมเสียง การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเหมือนกันกับทางที่ 1 แต่ในวรรคหลังพบลักษณะการไต่เสียงลงตลอดทั้งวรรค กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 5

ประโยคที่ 4

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	⌘							
สายเอก	ม ร - -	ร - - -	- ร - -	- ม ร -	ล ี่ ช ี่ ม ร	ช ี่ ม ร -	ม ร - -	ร - - -
สายทุ้ม	- - ท ล	- ท ล ช	ล - ท ล	ท - - ท	- - - -	- - - ท	- - ท ล	- ท ล ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	ร ี่ ล ท ร ี่	ช ท ล ช	- - - -	- ช ล ท	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ช
สายทุ้ม	- - - -	- - - -	พ ม ร ม	พ - - -	- ร - ม	- ร - -	- - - -	- - - -

ทำนอง สารัตถะ	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ร ี่	- - - ท	- - - ล	- - - ช
------------------	---------	---------	---------	---------	------------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 4 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ชลทขรมข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถึขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในประโยคนีพบพบลักษณะการไต่เสียงลงต่อเนื่องกันทั้งประโยค กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 4 และ 7

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไล่เสียงขึ้นและลงในท้องที่ 1-2 และเก็บเรียงเสียงในท้องที่ 3-4 ส่วนในวรรคหลัง

พบการแปรทำนองตามทำนองหลักในลักษณะจาว ๆ กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมปิดในท้องที่ 7

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	ม ร - ร	-- ร ม	ล ี่ ช ี่ ม ี่ ช ี่	ร ม ี่ ช ี่ ล ี่	ช ี่ ม ี่ ร -	ม ร --	ร ---	--- ม
สายทุ้ม	-- ท -	ล ท --	----	----	--- ท	-- ท ล	- ท ล ช	ท ล ช -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ช ---	ล ช - ช	-- ช ล	ช ล ท ด ี่	ร ี่ ด ี่ ท ล	ร ี่ ท ล ช	ท ล ช -
สายทุ้ม	- ร ม ร	- ม ร ม	-- ม -	ร ม --	----	----	----	--- ม

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	--- ท	--- ล	--- ช	--- ม
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย่ำเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ร-ร ลทรม -ช-ช ี่ ร ม ี่ ช ี่ ล ี่) และในวรรคหลังพบลักษณะไต่เสียงลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้นี้ ได้แก่ การพรมจากในท้องที่ 1 และ 6

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงโดในท้องที่ 5 และ 6 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย่ำเสียง (-ร-ร -ม-ม -ช-ช ี่) และไล่เสียงขึ้นในท้องที่ 4 (ร ม ี่ ช ี่ ล ี่) ส่วนในวรรคหลังพบลักษณะเรียงเสียงขีดติดกันในท้องที่ 5-6 และจบด้วยการไต่เสียงลง ประโยคนี้นี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ	✘							
สายเอก	--- ร	-- ร ม	- ร ม ี่ ช ี่	ร ม ี่ ช ี่ ล ี่	ร ี่ ช ี่ ม ี่ ร	- ม ี่ ร	- ร --	----
สายทุ้ม	ช ล ท -	ล ท --	ท ---	----	----	ท -- ท	ล - ท ล	ช ท ล ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ซ - - -	ซ - - -	ล ซ - ซ	- - ซ ล	- - - ซ	ท ล ร ี ท	- - ซ ล	ร ี ท ล ซ
สายทุ้ม	- ร ม ร	- ม ร ม	- - ม -	ร ม - -	ร ม ฟ -	- - - -	ร ม - -	- - - -

ทำนอง สาร์ตละ	- - - ร	- - - ม	- - - ซ	- - - ล	- - - ร ี	- - - ท	- - - ล	- - - ซ
------------------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทขรมข) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตละพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถี่ขึ้นและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถี่ลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไต่เสียงขึ้น และในวรรคหลังพบลักษณะไต่เสียงลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรหมจากในท้องที่ 6

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย่ำเสียง (-ร-ร -ม-ม -ซ-ซ) และไล่เสียงขึ้นในท้องที่ 4 (รมซล) เหมือนกันกับประโยคที่ 1 แต่ในวรรคหลังพบการโดดไปมาของเสียงต่ำและสูง ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ท่อน 3

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- - - -	- - ร ม	ฟ ซ ี ฟ ล ี	ซ ี ฟ ม ร	- - - -	- - - -	- - ร -	- ร ม ร
สายทุ้ม	ท ท ท ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	ซ ล ท ซ	ล ท ด ล	ท ด - ท	ด - - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	X							
สายเอก	- - - -	- - - -	- ซ - ล	ซ - - -	ล ท ด ี ร ี	- - - ท	ล ร ี ล ท	ล ท ด ี ร ี
สายทุ้ม	- ด ด ด	- ร - ม	ฟ - ฟ -	- ฟ ม ร	- - - -	ม ร ด -	- - - -	- - - -

ทำนอง สาร์ตละ	- - - ร	- - - ม	- - - ม	- - - ร	- - - ร	- - - ม	- - - ม	- - - ร
------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ตรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึคังที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 2 3 5 6 และ 7 ทำหน้าที่เป็นเสียงหลุมและเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบการย้าเสียงทีในห้องที่ 1 และบรรเลงลักษณะเสียงซิดติดกันหลังจากนั้น ส่วนในวรรคหลังมีลักษณะกลอนฝาก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธิพิเศษ

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงทีในห้องที่ 5 6 7 และ 8 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน และเสียงฟาในห้องที่ 3 และ 4 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านเช่นเดียวกัน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้ดทางตามทำนองหลัก ส่วนในวรรคหลังพบลักษณะเรียงเสียงซิดติดกัน กลวิธิพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมจากในห้องที่ 3

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธิพิเศษ	✘							
สายเอก	ล้ ซ้ ม ร	ซ้ ม ร -	ม ร - -	ร - - -	- - ร ม	ร ม ซ้ ล้	ร ม ซ้ ล้	ร - - -
สายทุ้ม	- - - -	- - - ท	- - ท ล	- ท ล ซ	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ซ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

กลวิธิพิเศษ	CHULALONGKORN UNIVERSITY							
สายเอก	ล ซ - -	ซ - - ท	- - ท ล	ร้ ท ล ซ	ล ท ร้ -	- - ซ ล	ท ล ซ ท	ล ซ ล ซ
สายทุ้ม	- - ม ร	- ม ร -	ม ร - -	- - - -	- - - ม	ร ม - -	- - - -	- - - -

ทำนอง สารัตถะ	- - - ร	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ร้	- - - ท	- - - ล	- - - ซ
------------------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงออล่าง (ซลทฯตรมฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึคังที่

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไต่เสียงลง และในวรรคหลังพบการนำซ้ำทำนอง 2 ครั้ง (รมซลั รมซลั) กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในประโยคนี้ ได้แก่ การพรมาจากในท้องที่ 3

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะไต่เสียงลง ส่วนในวรรคหลังพบว่ามีกรนำเสียงสูงต่ำเข้ามาตกแต่งทำนองในท้องที่ 5 และพบการย่ำเสียงในท้องสุดท้าย (ลชลช) ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ลูกหมด

ประโยคที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ม ซ ลั	--- ร	ม ฟ ซั ฟ	ม ร --	----	ร ม ซ ลั	ร ---	--- ร
สายทุ้ม	----	ช ล ด -	----	-- ด ล	ด ช ล ช	----	- ด ล ด	ช ล ด -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	-- ช ล	ช ล ดั รุ	ช ---	--- ล	ดั ช ล ช	-- ช ล	รุ ดั ล ดั	ช ล ดั รุ
สายทุ้ม	ร ม --	----	- ม ร ด	ม ร ด -	----	ร ม --	----	----

ทำนอง สารัตถะ	---- มั	---- รั	---- ดั	---- ล	---- ช	---- ล	---- ดั	---- รั
------------------	---------	---------	---------	--------	--------	--------	---------	---------

ประโยคที่ 1 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบบน (ดรม×ชล×) เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถิลงและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูลคือเสียงฟาในท้องที่ 3 ทำหน้าที่เป็นเสียงผ่าน การดำเนินทำนองในวรรคหน้าเป็นการยึดเสียงตามทำนองหลัก ส่วนในวรรคหลังพบลักษณะย่ำเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ช-ช รมซลั -ด-ด ชลตร) ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญจมูล การดำเนินทำนองเหมือนกันกับทางที่ 1 ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ประโยคที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ร	--- ร	--- ร	- ร ร ร	ม ร --	ร ---	--- ม	ล้ ूं ม ร
สายทุ้ม	ช ล ด -	ด ล ด -	ช ล ด -	ด ---	-- ด ล	- ด ล ช	ด ล ช -	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	ช ล ด ूं	ด ूं ล ूं	ช ล ด ूं	ด ूं --	--- ล	ूं ด ूं ล ช	ด ूं ล ช -	ล ช --
สายทุ้ม	-----	-----	-----	-----	ม ร ด -	-----	--- ม	-- ม ร

ทำนอง สารัตถะ	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ล	--- ช	--- ม	--- ร
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ประโยคที่ 2 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาลทางเพียงอบน (ตรมขลข)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารัตถะพบว่าวรรคหน้าดำเนินทำนองวิถึคังที่และวรรคหลังดำเนินทำนองวิถึลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญาล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เหมือนกันกับทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

ประโยคที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	- ร ม ूं	ม ूं --	ร ม ूं ล ूं	ूं ล ूं --	-----	-----	--- ร	- ร --
สายทุ้ม	ด ---	-----	-----	-----	ด ช ล ด	ล ด --	ช ล ด -	ด ---

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	--- ช	- ช --	-- ช ล	ช ล --	ด ूं ช ล ด ूं	ล ด ूं --	ช ล ด ूं ूं	ด ूं ूं --
สายทุ้ม	ด ร ม -	ม ---	ร ม --	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนอง สารถี	--- ซู	--- ซู	--- ล	--- ล	--- ตี	--- ตี	--- รี่	--- รี่
----------------	--------	--------	-------	-------	--------	--------	---------	---------

ประโยคที่ 3 วรรคหน้าและวรรคหลังอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบบน (ดรมฯซลฯ)
เมื่อวิเคราะห์ทำนองสารถีพบว่าวรรคหน้าและวรรคหลังดำเนินทำนองวิถีสั้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) ไม่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มปัญญามูล การดำเนินทำนองใน
ประโยคนี้เป็นการบรรเลงลักษณะลูกเหลี่ยมตามทำนองหลัก ประโยคนี้ไม่พบการใช้กลวิธีพิเศษ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) เหมือนกันกับทางที่ 1 ทุกประการ

สรุปผลการดำเนินซอด้วงในเพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น กลุ่มเสียงปัญญามูลที่พบ ได้แก่ กลุ่ม
เสียงปัญญามูลทางเพียงอบบนและกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงออล่าง เรียงจากกลุ่มเสียงปัญญามูล
ที่ปรากฏมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับ ผู้วิจัยสามารถสรุปตารางกลุ่มเสียงปัญญามูลได้ดังนี้

เพลง	กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ใช้
เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น	ทางเพียงอบบน 13 วรรค ทางเพียงออล่าง 9 วรรค

ตารางที่ 15 สรุปกลุ่มเสียงปัญญามูลที่ใช้ในเพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

จากการศึกษากลวิธีพิเศษของครูจือพล เพชรสม ที่ปรากฏในเพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น ผู้วิจัย
พบกลวิธีพิเศษดังนี้ การพรมปิด การพรมจาก และการพรมเปิด ซึ่งการใช้งานแตกต่างกันตามแนวทาง
ของซอด้วงทั้ง 2 ทาง ได้แก่ ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก) ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรึดอก) ผู้วิจัย
สามารถสรุปการใช้กลวิธีพิเศษได้ดังนี้

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรึดอก)

เพลง	กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ใช้
เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น	การพรมจาก 7 ครั้ง การพรมปิด 3 ครั้ง

ตารางที่ 16 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 1 เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรดอก)

เพลง	กลุ่มเสียงปัญญาภุมลที่ใช้
เพลงเต่ากินผักบุง สองชั้น	การพรมเปิด 3 ครั้ง การพรมจาก 3 ครั้ง การพรมปิด 2 ครั้ง

ตารางที่ 17 กลวิธีพิเศษที่ใช้ในทางที่ 2 เพลงเต่ากินผักบุง สองชั้น

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

จากตารางสรุปข้างต้นเห็นได้ว่า ทั้ง 2 ทางสำหรับบรรเลงซอด้วงแบบเลื่อนรดอกและไม่เลื่อนรดอกพบกลวิธีที่ใช้มากที่สุด คือ การพรมจาก เนื่องจากเพลงนี้บางช่วงเหมาะสมสำหรับแปรทางเก็บซึ่งเอื้อต่อการใช้กลวิธี กลวิธีพิเศษลงมา คือ การพรมเปิดและการพรมปิด

สรุปผลการดำเนินงานของซอด้วงทั้งหมด 4 เพลง สามารถอธิบายการใช้กลุ่มเสียงปัญญาภุมลทั้งหมดดังนี้ เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา พบกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางเพียงอบน กลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางขวา กลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางกลาง และกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางกลางแหบ เพลงทยอยเขมร สามชั้น พบกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางขวา กลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางเพียงอบน และกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางกลาง เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา พบกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางขวา กลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางเพียงอบน กลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางนอก และกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางเพียงออล่าง และเพลงเต่ากินผักบุง สองชั้น พบกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางเพียงอบนและกลุ่มเสียงปัญญาภุมลทางเพียงออล่าง ดังตารางสรุปต่อไปนี้

เพลง	กลุ่มเสียงปัญญาภุมลที่ใช้
เพลงโหมโรงราโคอกเพลงภาษา	ทางเพียงอบน 76 วรรค ทางเพียงออล่าง 22 วรรค ทางกลาง 8 ครั้ง ทางกลางแหบ 4 วรรค
เพลงทยอยเขมร สามชั้น	ทางขวา 138 วรรค ทางเพียงอบน 45 วรรค ทางกลาง 4 ครั้ง
เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา	ทางขวา 64 วรรค ทางเพียงอบน 29 วรรค

	ทางเพียงออล่าง 6 วรรค ทางนอก 3 วรรค
เพลงเต่ากินผักบั้ง สองชั้น	ทางเพียงออบน 13 วรรค ทางเพียงออล่าง 9 วรรค

ตารางที่ 18 สรุปกลุ่มเสียงปัญญาผลที่ใช้ในเพลงทั้งหมด 4 เพลง

ที่มา: ศุภพิพัฒน์ โพธิ์สุวรรณ

สามารถพิจารณาได้ว่ากลุ่มเสียงที่นิยมใช้บรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวา ได้แก่ ทางเพียงออบน ทางขวา ทางเพียงออล่าง เนื่องจากเป็นกลุ่มเสียงสะดวกต่อการบรรเลงของเครื่องดนตรีชิ้นต่าง ๆ ในวงเครื่องสายปี่ชวา ได้แก่ ปี่ชวา ซอด้วง จะเข้ ซออู้ และขลุ่ยหลีบ ทั้งนี้ปรากฏการใช้กลุ่มเสียง นอกเหนือจากนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือ ทางกลางแหบในเพลงโหมโรงราโค ทางกลางในเพลงทยอยเขมร สามชั้น และทางนอกในเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

จากการศึกษาเพลงทั้ง 4 เพลง กลวิธีพิเศษที่ปรากฏ ได้แก่ การพรมปิด การพรมเปิด การพรมจาก และการสะบัดนิ้ว ซึ่งกลวิธีดังกล่าวมีแนวทางการใช้งานขึ้นอยู่กับการแปรทางในแต่ละทำนอง ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอธิบายลักษณะกลอนของครุจีรพล เพชรสม โดยละเอียดได้ดังนี้

1. กลอนยึดโครงสร้างทำนองหลัก

กลอนนี้เป็นลักษณะการแปรทำนองที่ยึดตามเสียงของทำนองหลัก สามารถพบสำนวนนี้ ในช่วงขึ้นต้นและลงจบของเพลงหรือทำนองในบางช่วงที่มีลักษณะดำเนินทำนอง โดยบรรเลงด้วยการ ลากคันทักเสียงยาวตามเสียงลูกตกของทำนองหลักหรือบรรเลงย้ำเสียงของลูกตกนั้น ซึ่งการแปรทาง ลักษณะนี้เอื้อต่อการใช้กลวิธีการพรมปิดและการสะบัดนิ้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ		▼	▼	▼	↻		
สายเอก	----	----	----	----ฟ	----	----	-- ^{ลัด} ฟ - ม - ร
สายทุ้ม	---ด	---ล	---ซ	----	-ด-ซ	-ด-ฟ	-----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼			↻			↻	
สายเอก	---- ค	---- ล	---- ซ	----	----	----	-- ลซ	----
สายทุ้ม	----	----	----	--- ฟ	-- มรด	ซ ด - ฟ	--- ฟ	- ม - ร

จากตัวอย่างที่ 1 สังเกตได้ว่า ทางที่ 1 ปรากฏการใช้กลวิธีการพรมปิดในห้องที่ 2 และ 4 และทางที่ 2 ปรากฏการใช้กลวิธีการพรมปิดในห้องที่ 2 ซึ่งทั้งสองทางถูกบรรเลงด้วยนิ้วชี้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ใช้สายแตกต่างกัน ลักษณะการดำเนินทำนองเป็นการลากคั่นซึกเสียงยาวตามทำนองหลัก นอกจากนี้ยังพบการสลับนิ้วในทั้ง 2 ทาง ซึ่งทำให้ทางซอดังมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼			▼			↻	
สายเอก	----	----	- ม - ม	--- ฟ	--- ซ	----	----	--- ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	--- ท	-- รัดอก	- ซ - -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼			▼			↻	
สายเอก	----	----	----	----	--- ซ	--- ท	-- รัดอก	- ซ - -
สายทุ้ม	----	----	- ม - ม	--- ฟ	----	----	----	--- ฟ

จากตัวอย่างที่ 2 สังเกตได้ว่า ทางที่ 1 และทางที่ 2 ปรากฏการใช้กลวิธีการพรมปิดในห้องที่ 4 และ 6 เช่นเดียวกัน ลักษณะการดำเนินทำนองเป็นการลากคั่นซึกเสียงยาวตามทำนองหลัก นอกจากนี้ยังพบการสลับนิ้วในทั้ง 2 ทาง ในห้องที่ 7

ตัวอย่างที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	- ร ม ฟ	(ม ฟ ซ ฟ	ม ร - -)	----	- ร ม ฟ	(ม ฟ ซ ฟ	ม ร - -)
สายทุ้ม	ล ล ด ล	ด - - -	(- - - -	- - ด ล)	ล ล ด ล	ด - - -	(- - - -	- - ด ล)

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

กลวิธีพิเศษ									
สายเอก	ล ล ต ล	----	(--ซ -	---ล)	ล ล ต ล	----	(--ซ -	---ล)	
สายทุ้ม	----	ด ร ม พ	(ม พ - พ	ม ร ต -)	----	ด ร ม พ	(ม พ - พ	ม ร ต -)	

จากตัวอย่างที่ 3 สังเกตได้ว่า ทางที่ 1 และ 2 เป็นการบรรเลงลูกซัด แม้ว่าทำนองจะมีการบรรเลงเก็บทั้งประโยคแต่ยังคงบรรเลงตามทำนองหลักของเพลง

จากตัวอย่างที่ 1 และ 2 ยืนยันได้ว่าการบรรเลงซอด้วงที่มีระดับแตกต่างกัน เมื่อบรรเลงกลอนยี่ดโครงสร้างทำนองหลักย่อมแปรทางในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ บรรเลงตามเสียงลูกตกของทำนองหลักและใช้กลวิธีการพรมปิดและสะบัดนิ้วเพื่อตกแต่งทำนอง นอกจากนี้ในตัวอย่างที่ 3 พบว่าการดำเนินทำนองของซอด้วงยังคงยึดตามทำนองหลักของเพลงเช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 1 และ 2

2. กลอนเรียงเสียง

กลอนนี้เป็นลักษณะการแปรทำนองไล่เสียงขึ้นลงโดยใช้เสียงที่อยู่นอกกลุ่มเสียงปญจมูลเข้ามาทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านสำหรับตกแต่งทำนอง สามารถพบกลอนลักษณะนี้ในสำนวนทางพื้น ซึ่งการแปรทำนองลักษณะนี้เอื้อต่อการพรมจาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

สายเอก	ซ ล ซ ม	ซ ม ร -	----	-- ร ม	ร ม (พ) ซ	ล ซ พ ม	ร - ร ม	ร ม (พ) ซ	
สายทุ้ม	----	--- ด	(ท) ล ซ ล	(ท) ด --	----	----	- ด --	----	
แนวการเคลื่อนที่ของเสียง									

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

สายเอก	- ซ --	--- ท	(ล) ซ ต ซ	(ล) ท ต ร	----	ซ ---	- ท ต ร	----	
สายทุ้ม	พ - พ ร	พ ร ต -	----	----	ด ร (ม) พ	- พ (ม) ร	ด ---	ด ร (ม) พ	
แนวการเคลื่อนที่ของเสียง									

หมายเหตุ: วงกลมสีเทาหมายถึงเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูล

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้วิจัยนำทำนองที่แตกต่างกันแต่ปรากฏลักษณะเรียงเสียงสำหรับการอธิบายสังเกตได้ว่าทางที่ 1 อยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางเพียงอบน (ดรมxชลx) และทางที่ 2 อยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางกลาง (ทตรxฟชx) การดำเนินทำนองทั้งสองทางปรากฏแนวการเคลื่อนที่ของเสียงในลักษณะเดียวกัน คือ ไล่เสียงลงและขึ้นทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง ทั้งนี้มีการใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลเข้ามาตกแต่งทำให้ทำนองมีความสั่นไหวมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

สายเอก	- ร - -	- - - ฟ	(ม)ร - ร	(ม)ฟ ช ี ล ี	- - - -	ร - - -	- ฟ ช ี ล ี	- - - -
สายทุ้ม	ด - ด ล	ด ล ช -	- - ด -	- - - -	ช ล (ท)ด	- ด (ท)ล	ช - - -	ช ล (ท)ด
แนวการเคลื่อนที่ของเสียง								

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

สายเอก	ด ี ร ี ด ี ล	ด ี ล ช -	- - -	- - ช ล	ร ี ล (ท)ด ี	ร ี ด ี (ท)ล	- - ช ล	ช ล (ท)ด ี
สายทุ้ม	- - - -	- - - ฟ	(ม)ร ด ฟ	(ม)ฟ - -	- - - -	- - - -	ด ฟ - -	- - - -
แนวการเคลื่อนที่ของเสียง								

จากตัวอย่างที่ 2 สังเกตได้ว่าทางที่ 1 และ 2 อยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูลทางขวา (ฟชลxดรมx) การดำเนินทำนองทั้งสองทางปรากฏแนวการเคลื่อนที่ของเสียงในลักษณะเดียวกัน คือ ไล่เสียงลงและขึ้นทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง ทั้งนี้มีการใช้เสียงมีและเสียงที่ซึ่งเป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลเข้ามาตกแต่งทำนองเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งรัศตก)

สายเอก	(ม)ร - ร	(ม)ฟ ช ี ล ี	ฟ ช ี ร (ม)	ฟ ช ี ร ฟ	- - - ร	ช ี ร (ม)ฟ	ช ี ล ี ช ี ฟ	(ช ี)ฟ ม ร
สายทุ้ม	- - ด -	- - - -	- - - -	- - - -	ด ล ด -	- - - -	- - - -	- - - -
แนวการเคลื่อนที่ของเสียง								

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

สายเอก	----	-- ซ ล	- ซ --	- ล ซ -	- ล ด ี ร ี	ซ ---	ซ ล ซ -	ซ ---
สายทุ้ม	(ม) ร ด ร	(ม) ฟ --	ฟ - ร (ม)	ฟ -- ฟ	ด ---	- ร (ม) ฟ	--- ฟ	- ฟ (ม) ร
แนวการเคลื่อนที่ของเสียง								

จากตัวอย่างที่ 3 สังเกตได้ว่าทางที่ 1 และ 2 อยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางขวา (ฟซลขตรข) การดำเนินทำนองทั้งสองทางปรากฏแนวการเคลื่อนที่ของเสียงในลักษณะเดียวกัน คือ ไล่เสียงขึ้นและลง ทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง ทั้งนี้มีการใช้เสียงมีซึ่งเป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญญาจุมลเข้ามาตกแต่งทำนองเช่นเดียวกัน

3. กลอนย้าเสียง

กลอนนี้เป็นการย้าเสียงลูกตกประมาณ 2-4 ครั้งต่อห้อง บ้างมีการย้าเสียง 1 ห้อง แล้วตามด้วยการไล่เสียงขึ้น

ตัวอย่างที่ 1

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธีพิเศษ	✘							✘
สายเอก	ม (ร) (ร)	-- ร ม	ล ี (ซ) (ม) (ซ)	ร ม ซ ี ล ี	ซ ี ม ร -	ม ร --	ร ---	--- ม
สายทุ้ม	-- ท -	ล ท --	---	---	--- ท	-- ท ล	- ท ล ซ	ท ล ซ -

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอาก)

กลวิธีพิเศษ								
สายเอก	----	ซ ---	ล (ซ) (ซ)	-- ซ ล	ซ ล ท ด ี	ร ี ด ี ท ล	ร ี ท ล ซ	ท ล ซ -
สายทุ้ม	- (ร) (ม) (ร)	- (ม) (ร) (ม)	-- ม -	ร ม --	----	----	----	--- ม

หมายเหตุ: วงกลมสีเทาหมายถึงการย้าเสียง

จากตัวอย่างที่ 1 สังเกตได้ว่าทางที่ 1 และ 2 อยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจุมลทางเพียงออล่าง (ซลทขรข) ทางที่ 1 การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ร-ร ลทรม -ซ-ซ รมซล) และทางที่ 2 การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ร-ร -ม-ม -ซ-ซ รมซล) ทั้งนี้สามารถสังเกตได้ว่าตัวอย่างในทางที่ 1 ดำเนินทำนองในลักษณะถามและตอบ คือ การเรียงร้อย

กันของทำนองในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่น สำนวนถาม (มทร) สำนวนตอบ (ลทม)
สำนวนถาม (ลซ่มซ) สำนวนตอบ (รมซล)

ตัวอย่างที่ 2

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	▼							
สายเอก	----	ร ม ซ ล	ร ---	--- ร	ซ รม ฟ	ซ ฝ ม ร	ซ ม ร -	ม ร --
สายทุ้ม	ด(ซ)ล(ซ)	----	-ด(ล)ด	ซ ล ด -	----	----	--- ด	-- ด ท

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	X							
สายเอก	-ซ ซ ซ	-- ซ ล	ร(ด)ล(ด)	ซ ล ด ร	ด ล ซ -	ล ซ --	ซ ---	--- ท
สายทุ้ม	----	ร ม --	----	----	--- ม	-- ม ร	- ม ร ด	ม ร ด -

จากตัวอย่างที่ 2 สังเกตได้ว่าทางที่ 1 และ 2 อยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลทางเพียงอบน (ดรมซลซ)
ทางที่ 1 การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ซ-ซ รมซล -ด-ด ซลด) และทางที่ 2 การดำเนินทำนองในวรรคหน้าพบลักษณะย้าเสียงและไล่เสียงขึ้น (-ซ-ซ รมซล -ด-ด ซลด)

ตัวอย่างที่ 3

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	X							
สายเอก	-- ร ม	ร ซ รม	-- ร ม	ร ม ฟ ซ	ล ล ล ร	ล ร ล ซ	ฟ ซ รม	ฟ ซ ร ฟ
สายทุ้ม	ซ ด --	----	ซ ด --	----	----	----	----	----

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอก)

กลวิธีพิเศษ	△							
สายเอก	----	- ซ --	----	--- ซ	ล ล ล -	ล - ล ซ	- ซ --	- ล ซ -
สายทุ้ม	ม ด รม	ร - รม	ร ด รม	ร ม ฟ -	--- ร	- ร --	ฟ - รม	ฟ -- ฟ

จากตัวอย่างที่ 3 สังเกตได้ว่าทางที่ 1 และ 2 วรรคหน้าอยู่ในกลุ่มปัญญามูลทางเพียงออบน (ตรม×ชล×) และวรรคหลังอยู่ในกลุ่มปัญญามูลทางขวา (ฟชล×ตร) ทั้ง 2 พบการย่ำเสียงลาในท้องที่ 5 และ 6 เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการข้ามเสียงไปมาระหว่างเสียงเรกับเสียงลาเพื่อช่วยให้สำเนียงมอญของเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

4. ทำนองลักษณะไต่เสียง

กลอนนี้ปรากฏทั้งลักษณะไต่เสียงขึ้นและลง โดยทำนองจะมีการขึ้นหรือลงของเสียงครั้งละ 4 ตัวโน้ต สามารถพบกลอนลักษณะนี้ในสำนวนทางพื้น อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดช่วงเสียงของเครื่องสีทำให้การแปรทางกลอนลักษณะนี้สามารถทำได้ยากหากทำนองหลักไม่เอื้อต่อการแปรทาง

ตัวอย่างกลอนไต่เสียงลง

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

สายเอก	ม ร --	ร ---	- ร --	- ม ร -	ล้ ช้ ม ร	ช้ ม ร -	ม ร --	ร ---
สายทุ้ม	-- ท ล	- ท ล ช	ล - ท ล	ท -- ท	----	--- ท	-- ท ล	- ท ล ช

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

สายเอก	- ช ช ช	-- ช ล	ร้ ต้ ล ต้	ช ล ต้ ร้	ต้ ล ช -	ล ช --	ช ---	--- ท
สายทุ้ม	----	ร ม --	----	----	--- ม	-- ม ร	- ม ร ต	ม ร ต -

ตัวอย่างกลอนไต่เสียงขึ้น

ทางที่ 1 (ไม่เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

สายเอก	ช้ ฟ ช้ ช้	ช้ ล้ ช้ ช้	----	- ม ร -	----	----	ร -- ร	ม - ร ม
สายทุ้ม	----	----	ด ช ด ล	ช -- ด	ท ช ล ท	ด ล ท ด	- ท ด -	- ด --

ทางที่ 2 (เลื่อนตำแหน่งร้ดอ)

สายเอก	ช - ช ช	ช ล ช ช	ต้ ล ช -	ช ---	-- ช ล	ต้ ช ล ต้	ช ล้ ต้ ร้	----
สายทุ้ม	- ฟ --	----	--- ม	- ม ร ต	ร ม --	----	----	ม ต ร ม

ลักษณะการดำเนินทำนองทั้ง 4 ได้แก่ กลอนยึดโครงสร้างทำนองหลัก กลอนเรียงเสียง กลอนย่ำเสียง และกลอนไต่เสียง ถูกพบบ่อยในการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจิวพล

เพชรสม เนื่องจากหน้าที่ของเครื่องดนตรีชนิดนี้ คือ การเก็บแทรกแซงและเป็นผู้นำให้กำบังเครื่องสายปี่ชวาสามารถสังเกตเห็นว่าการแปรทำนองส่วนใหญ่มีความเรียบง่ายและไม่ซับซ้อน บางครั้งมีการใช้กลอนที่มีลักษณะพันหรือโดดไปมาของเสียง แต่สามารถพบได้เพียงบางประโยคเท่านั้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงทำนองที่เป็นลักษณะลูกล้อลูกซัด ครูจีรพล เพชรสม จะแปรทางตามทำนองทั้งหมดโดยตกแต่งเฉพาะกลวิธีพิเศษ ได้แก่ การพรมปิด การพรมเปิด การสะบัดนิ้ว และการพรมจาก ให้ทำนองมีความไพเราะ และสร้างเอกลักษณ์ของทางเครื่องสีให้มีความมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินของซอดังทั้งแบบเลื่อนตำแหน่งรดอกและไม่เลื่อนตำแหน่งรดอกยังคงไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่บรรเลงด้วยเสียงตั้งต้นที่แตกต่างกัน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

งานวิจัยเรื่องการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจිරพล เพชรสม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามูลบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินทำนองและกลอนซอด้วงสำหรับบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาของครูจिरพล เพชรสม มีผลการวิจัยดังนี้

จากการศึกษามูลบทเกี่ยวกับการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวาพบว่าวงเครื่องสายปี่ชวาเกิดขึ้นในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 4 เดิมเรียกว่าวงกลองแขกเครื่องใหญ่ ซึ่งเป็นการผสมวงเครื่องสายไทยและวงกลองแขกเข้าด้วยกันโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเสียงและหน้าที่ของเครื่องดนตรี ทั้งนี้วงชนิดนี้เป็นวงที่ถูกคิดค้นและวางแบบแผนขึ้นใหม่รวมถึงมีการกำหนดระดับเสียงเป็นของตนเองจึงมีหลักการเรียกชื่อที่ต่างจากวงเครื่องสายผสมวงอื่น ๆ โอกาสการใช้งานของวงเครื่องสายปี่ชวาปรากฏทั้งงานมงคลและงานอวมงคล เนื่องจากการบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวานิยมออกตระหง่าน วงชนิดนี้จึงนิยมใช้ในงานมงคลเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามในยุคปัจจุบันสามารถพบเห็นวงเครื่องสายปี่ชวาในงานอวมงคลได้เพื่อแสดงความเคารพแก่ผู้วายชนม์ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าสุนทรียศาสตร์ในวงเครื่องสายปี่ชวามีลักษณะเด่นคือ ความเพริศ (Sublime) ซึ่งปรากฏในการบรรเลงในวงชนิดนี้สามารถสังเกตได้จากความน่าพิศวงที่ปรากฏจากการบรรเลงเครื่องดนตรีที่มีเนื้อเสียงคล้ายกัน คือ ซอด้วงกับปี่ชวาที่สร้างความฉงนให้กับผู้ฟังในการแยกเสียงของเครื่องดนตรีทั้งสองผ่านการพิจารณาสำนวนกลอนและกลวิธี และการใช้เสียงทุ้มต่ำของซอู้ที่บรรเลงท่ามกลางเครื่องดนตรีเสียงสูงผ่านลีลาของความพร่องที่ปรากฏ ได้แก่ ล่วงหน้า ล้าหลัง และอิหลักอิเหลื่อ

ครูจिरพล เพชรสม ให้ความเห็นว่าบทบาทของซอด้วงในวงนี้ยังคงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำเช่นเดียวกับปี่ชวาและจะเข้า อย่างไรก็ตามหน้าที่ในการเพิ่มแนวการบรรเลงและควบคุมวง ไม่ได้เป็นบทบาทสำคัญของซอด้วงเหมือนกับในวงเครื่องสายไทย เนื่องจากลักษณะเนื้อเสียงของซอด้วงจะถูกบดบังด้วยเสียงของปี่ชวา ดังนั้นปี่ชวาจึงเข้ามามีบทบาทในการนำวงเป็นส่วนใหญ่แทนซอด้วง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกท่านต่างให้ความหมายเรื่องบทบาทและความสำคัญของซอด้วงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับครูจिरพล เพชรสม คือ หน้าที่ของซอด้วงมีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ หน้าที่ในการเป็นผู้นำและการสนับสนุนปี่ชวา

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการกำหนดเสียงของซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาพบว่า ตามระเบียบการเทียบเสียงของวงชนิดนี้ผู้บรรเลงซอด้วงจะต้องปรับระดับปรับดอกลงมาและเทียบเสียงใหม่ที่สูงขึ้นเป็นคู่ 4 เรียกว่าเสียงชวา (โด-ซอล) ซึ่งครูจिरพล เพชรสม ได้นำเสนอว่าในการเทียบเสียงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาสามารถทำได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การยึดตามเสียงเพียงออเดิมของซอด้วง (ซอล-เร)

และการตั้งเสียงซอด้วงใหม่ตามแบบแผนด้วยเสียงขวา (โต-ซอล) การตั้งเสียงซอด้วงเป็นเสียงขวา ผู้บรรเลงสามารถนำนิ้วเดิมที่เคยเล่นในวงเครื่องสายไทยมาบรรเลงในวงเครื่องสายปี่ชวาได้ทันที ซึ่งช่วยให้การบรรเลงมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แต่ในกรณีที่ไม้ปรับระดับสายรัดอกนั้น จำเป็นต้องอาศัยความคล่องตัวในการเปลี่ยนบันไดเสียงของนักดนตรีเนื่องจากผู้บรรเลงซอด้วงไม่สามารถบรรเลงตามนิ้วเดิมได้ ข้อดีที่ปรากฏ คือ ช่วยให้เสียงของซอด้วงมีความปลั่งตามธรรมชาติของเครื่องดนตรีและช่วยให้เครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ได้ยินเสียงซอด้วงมากขึ้น

ด้านการบรรเลงซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาตามแนวทางของครูจิริพล เพชรสม ครูได้นำแนวคิดที่ได้รับถ่ายทอดจากการบรรเลงกับครูหลวงไพเราะเสียง (อุ่น ดุริยะชีวิน) และครูเทียบ คงลายทอง มานำเสนอใหม่โดยแบ่งได้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาทำนองหลัก
2. วิธีการฝึกการเปลี่ยนเสียงเพื่อบรรเลงวงเครื่องสายปี่ชวา
3. การแปรทำนอง
4. การใช้กลวิธีพิเศษ

ขั้นตอนเหล่านี้เป็นการวางพื้นฐานให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาคัลลยคลึงกับชั้นบันไดที่ค่อย ๆ ไต่ระดับความยากขึ้นไปสู่ความเป็นเลิศในที่สุด สอดคล้องกับครูมนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) ที่กล่าวแนวทางเดียวกันเรื่องวิธีการสอนดนตรีไทย ความว่า “...บอกให้ทราบว่าจะทำนองอย่างไรใช้แทนกันได้อย่างไร เปรียบเทียบให้เห็นว่าทำกันอย่างไร...ส่วนการสอนต่อ ๆ ไปต้องแล้วแต่ฝีมือ, เขาวัน, และความรู้ของศิษย์จะสมควรอย่างไร เช่นหน้าที่และวิธีการบรรเลงต่าง ๆ” (มนตรี ตราโมท, 2481, น. 51)

การดำเนินซอด้วงในวงเครื่องสายปี่ชวาทั้ง 4 เพลง ได้แก่ เพลงโหมโรงราโคและเพลงออกภาษา เพลงทยอยเขมร สามชั้น เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา และเพลงเต่ากินผักบุง สองชั้น พบการใช้กลวิธีพิเศษแตกต่างกันตามลักษณะการดำเนินทำนอง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบลักษณะการดำเนินทำนองทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ กลอนยัดโครงสร้างทำนองหลัก กลอนเรียงเสียง กลอนย้าเสียง และกลอนไต่เสียง ซึ่งสามารถสังเกตได้ว่าทำนองเหล่านี้เป็นการแปรทำนองที่มีความเรียบง่ายและไม่ซับซ้อน บางครั้งมีการใช้กลอนที่มีลักษณะพันหรือโดดไปมาของเสียง แต่สามารถพบได้เพียงบางประโยคเท่านั้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงทำนองที่เป็นลักษณะลูกล่อลูกขัด ครูจิริพล เพชรสม จะแปรท่วงตามทำนองหลักทั้งหมดโดยตกแต่งเฉพาะกลวิธีพิเศษ ได้แก่ การพรมปิด การพรมเปิด การสะบัด และการพรมจาก ให้ทำนองมีความไพเราะและสร้างเอกลักษณ์ของท่วงเครื่องสีให้มีความมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินของซอด้วงทั้งแบบเลื่อนตำแหน่งรัดอกและไม่เลื่อนตำแหน่งรัดอกยังคงไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่บรรเลงด้วยเสียงตั้งต้นที่แตกต่างกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

วิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงเครื่องสายปี่ชวา รวมถึงวิจัยฉบับนี้ ณ ปัจจุบัน มีผู้รวบรวมข้อมูลครบตามเครื่องดนตรีจำพวกเครื่องสาย ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ อย่างไรก็ตามยังไม่ปรากฏการดำเนินงานของปี่ชวาในวงเครื่องสายปี่ชวาที่นับได้ว่าเป็นหลักสำคัญของวงชนิดนี้และควรค่าแก่การทำวิจัยสืบเนื่องเพื่อรวบรวมองค์ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับวงเครื่องสายปี่ชวาต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤตชิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ. สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม 2566.
- ข้าม พรประสิทธิ์. สัมภาษณ์. 28 สิงหาคม 2566.
- จักรายุช ไหลสกุล. สัมภาษณ์. 4 ตุลาคม 2566.
- จีรพล เพชรสม. (2555). *กลวิธีการสอนขอแบบจี (ขอด้วง)*. บริษัท พี.เพรส จำกัด.
..... สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2566.
- สัมภาษณ์. 11 ตุลาคม 2566.
- สัมภาษณ์. 12 ตุลาคม 2566.
- สัมภาษณ์. 13 ตุลาคม 2566.
- สัมภาษณ์. 18 ตุลาคม 2566.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2561). *รำลึกดุริยศิลป์ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยะชีวิน)*. สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขวงศักดิ์ โพธิสมบัติ. สัมภาษณ์. 28 สิงหาคม 2566.
- ตำราราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2473). *ตำนานเครื่องมโหรีปี่พาทย์*.
โรงพิมพ์อักษรนิติ.
- นันทพงศ์ สุขุมาลัย. (2549). *ความสัมพันธ์ของกระสวนทำนองของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายปี่ชวา*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2520). *ประวัติเครื่องดนตรีไทยและตำนานการประสมวงมโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องสาย*.
กรมศิลปากร.
- บรรพต โปทา. (2556). *วิธีการบรรเลงจะเข้ในวงเครื่องสายปี่ชวาทางรองศาสตราจารย์ ปกรณ์
รอดช้างเผื่อน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะ
ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรเลง พระยาชัย, สัมภาษณ์. 3 ตุลาคม 2566
- บุญตา เขียนทองกุล. (2548). *ดนตรีในพระราชพิธี*. โรงพิมพ์ดอกเบ๊.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2556). *วิเคราะห์สุวรรณคดีไทย*. ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญธรรม ตราโมท. (2481). *คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*. ศิลปะสนองการพิมพ์.
- (2545). *คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*. กรมศิลปากร.
- ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. (2559). *เครื่องสายปี่ชวา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____ . สัมภาษณ์. 17 ตุลาคม 2566.
- ประเวช กุ่มท. (2543). *หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพครูประเวช กุ่มท ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)*. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ 22 มิถุนายน 2553).
- ป๊อบ คงลายทอง. สัมภาษณ์. 20 ตุลาคม 2566.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2559). *ปฐมบทดนตรีไทย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงเพ็ญ รัชทอง. (2539). *การศึกษาเรื่องเครื่องสายปี่ชวา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิชิต ชัยเสวี. (2525). *ดนตรีไทยในปรัชญา*. บทความในหนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนาย เทียบ คงลายทอง. โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- _____ . สัมภาษณ์. 27 สิงหาคม 2566.
- พูนพิศ อมาตยกุล. สัมภาษณ์. 1 กันยายน 2566.
- พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ. (2532). *นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. รายงานวิจัย, ทunesเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรระ คมขำ. สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม 2566.
- มนตรี ตราโมท. (2505). *หนังสือเครื่องสายไทยของมนตรี ตราโมท*. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเปกซ์ สุขวงศ์ ณ เมรุวัดธาตุทอง 30 พฤษภาคม 2505). ห้างหุ้นส่วนจำกัด เกษมสุวรรณ
- มนตรี ตราโมท. (2538). *ดุริยสาร*. ธนาคารกสิกรไทย.
- เมธี พันธุ์วราร. สัมภาษณ์. 27 สิงหาคม 2566.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. สหมิตรพรินติ้ง.
- เลอเกียรติ มหาวินิจฉัยมนตรี. สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม 2566.
- วิรัช สงเคราะห์. สัมภาษณ์. 3 ตุลาคม 2566.
- วีระศักดิ์ กลั่นรอด. สัมภาษณ์. 12 ตุลาคม 2566.
- สุราชดิษฐ์ ศรีสัตย์ชยะ. (2545). *การดำเนินงานของระนาดเอกในเพลงเรื่องสี่ภาษา*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/25719>.
- Aldrich, V, C. (1963). *Philosophy of Art*. Prentice-Hall.
- Morton, D. (1976). *The Traditional Music of Thailand*. University of California Press.

- Insee Adler, S. (2556). Endangered Thai Music Culture: The Current situation of the Khrueng sai pi chawa Ensemble. *International Journal of Thai Studies*, Volume 6, 2013. A part of PHD Thesis at University of California, Riverside.
- Jamnongsarn, S. (2018). Music Deculturation: A traditional Thai Music Tool for Indonesian Music Adaptation. *IJCS*, No.5(1) ,31-40.
- Popasit, J. (2557) . *The role of music in Thai Funeral rituals in contemporary Bangkok: its history, performance, and transmission*. PHD Thesis at University of London.
- Sachs, C. (1940). *The History of Musical instruments*.
URL:https://archive.org/details/the_history_of_musical_instruments_curt_sachs.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายศุภพิพัฒน์ โปธิ์สุวรรณ
วัน เดือน ปี เกิด	23 ตุลาคม 2541
วุฒิการศึกษา	ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนราชวินิต บางแก้ว ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาโท สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY